

ГЛАСНИК

СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА

КЊИГА 56

РАЗЛИЧНА НАУЧНА ГРАВА

СА ДВЕ СЛИКЕ У ПРИЛОГУ
2

У БЕОГРАДУ 1884

У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

На продају у књижарници В. Валожића

ПРЕГЛЕД.

СТРАНА

1. Старине Хиландарске. Од Н. Дучића, архимандрита V
 2. Извештај Максима Ратковића, ексарха београдског митрополита, 1733. Преписао и приредио Гаврило Витковић . . . 117
 3. Белешне и натписи. Прибрао их Љуба Коваченић. — Друга руковет 327
-

СТАРИНЕ ХИЛАНДАРСКЕ

ОД

Н. ДУЧИЋА

архимајстора

САДРЖАЈ.

	СТРАНА
Предговор	I — VI
Слике: Симеуна, Саве и саборне цркве хиландарске	
Монографија Хиландара	1 — 32
Типик св. Саве за Ораховицу с примједбама и његов печат	32 — 52
Упутак за читање псалтира од св. Саве српскога	52 — 56
Књижница хиландарска и ређе старине	56 — 63
Животопис старца Исавје	63 — 78
ШСМЪ УЕСТЫН СЛОВА ИЛИКО ГЛАГОЛЪМЪ И НИШЕМЪ	78 — 86
Извод из граматике Константина философа	86 — 94
Повијест о словима Црнорисца Храбра	94 — 98
Записи из старијех књига хиландарскијех	98—110
Слово Константина пресвитера бугарскога	110—114
Заклетва попа „Георгија“ у Хвостну	114—115
Стихира с нотама хиландарскога појања	115—116

ПРЕДГОВОР.

Кад сам 1882 г. био у Цариграду мисијом код васелонскога патријарха г. Јоакима за „свето миро“, и у Светој Гори за српски манастир Хиландар, задржавши се у њој свега 15 дана; свртао сам пажњу, колико су ми други и пречи послови допуштали, и на српске књижевне старине.

Па сам се увјерио, да поред свијех д садашњих публикација ученијех путника и походаца Свете Горе и Хиландара, има још много непроученијех и неописанијех старина: књижевнијех, умјетнијех и архитектонскијех; које чекају на стручнике, да их објелодане и науци приступне учине.

При свем том, што нијесам могао, да останем у Хиландару више од 8 дана, послујући оно, ради чега сам у њ дошао; опет сам успио:

Прво, да прикупим грађу за монографију Хиландара.

Друго, исписао сам типик св. Саве српскога с мраморскога надвратника у његовој „типикарници“ у Карејама; гдје сам нашао и његов најстарији печат, који висе о пергамену, на којем је св. Сава написао тај типик.

Судећи по правопису неколиких ријечи у овоме типикѹ, у којима су: ѿ м. и, а м. љ. є м. љє ѝ м. оу љ м. љ; рекло би се, да је из XV в.

И ако се по палеографскијем знацима и карактеру: језика, правописа и облика слова распознаје и одређује доба писања књижевнијех старина, особито на којима нема године; опет по тијем неколикијем само правописнијем знацима нијесам могао, да одлучно одредим: ни XV, ни XIV в. Тијем прије, што се таквих ситнијех неправилности находи у по-неким књигама старога доба.

О Савину сам печату (који је веома драгоцен за српску ерагистику и хералдику) проговорио, што је требало, код типика карејскога и у „Старинару“ I св. А овдје напомињем само то, да ни један учени походаца Кареје није сврнуо доста пажње на овај печат.

Ним ће се моћи, надам се, објаснити грб Србије прије постанка краљевине.

Треће, упоређујући поменути типик с онијем, што га је штампао с исправкама покојни д-р Буро Даничић по биоградском рукопису у „Књижевнику“ III у Загребу 1866 г., нашао сам у истом рукопису, који је својина српскога ученога друштва Ж 51., и исписао упутак, или: „Сказъ хотъш томоу дрѣжати фалтирь сѣн“; књижевна радња св. Саве српскога, за коју се до сада није знало.

Четврто, проговорио сам неколике о књијници хиландарској и ређим старинама у њој.

Пето, нашао сам у хиландарској књијници једну србуљу, и исписао из ње „животопис“ (до сада незнан у нашој књижевности) српскога заслужнога калуђера Исаије, који је живио у XIV вијеку; био: учен, родољубив и од цара Душана веома поштован.

Поред многијех заслуга њему припада и та, што је његовијем настајањем скинута анатема: са српске цркви, владалаца, свештенства и народа; за вријеме кнеза Лазара и српскога патријарха Саве IV.

Шесто, нашао сам у истој србуљи и исписао „**О сѣмѣ уѣстѣи слова, ѡанко глаголюмѣ и пишѣмѣ**“; извод из граматике Константина философа.

Седмо, о ортографији из исте граматике.

Овај хиландарски извод иде у ред онијех извода Константинове граматике, које помиње славни Даничић у „I. књ. Starina“ у Загребу 1869 г.

Први — Српскога ученог друштва бр. 26; други — Народне библиотеке у Биограду бр. 144; трећи — врднички у Фрушкој Гори; и четврти — карловачки најопширнији, из којег су по мишљењу Даничићеву постали сви остали краћи, написавши о њему расправу.

Свакојачко је вриједно, да се објелодани и овај хиландарски, као варијанат.

Осмо, „**О писменехъ Урьноризца Храбра**“.

Ову сам кратку повијест исписао за то, што је српске редакције. Иначе је бугарске рецензије и сувише позната у словенској литератури.

Девето, исписао сам из старијех књига неколика записа, који имају књижевну и историјску вриједност. Неки су међу њима до сад са свијем непознати; а од некијех су само по неколике врсте познате из публикација: Григоровића, Петковића, владике Порфирија, и архимандрита Леониде.

Десето, исписао сам из једнога србуљског јеванђеља „Слово Константина философа“ српске редакције.

Без сумње је ово „Слово“ Константина познатог пре-
свитера бугарскога и ученика Ђирилова.

И ако се за ово „Слово“ зна из историје књижевности,
Руске Бесједе и биљежака вриједнога архимандрита Леониде;
опет мислим, да није сувишно, да га и ми у цијелости имамо;
толико прије, што су га Руси два пута штампали.

Једанаесто, исписао сам из истог јевађеља „**Молн-
тка скетыхъ отъць нже хоштеть приѣти по-
повъство**“:

Ово је иначе заклетва попа „**Георгиа испископоу
хкостънъскомоу Носифоу**“; која је до сада непозната,
а садржином и обликом са свијем ориџинална. Припада 14,
а може бити и 13 вијеку.

Ни руски ни други учени путници, који су описивали
књижевне старине у Хиландару, не спомињу: ни ову закле-
тву; ни животопис Исаијин; ни граматику Константинову;
ни запис о краљу Душану; ни печат Савин у Карејама.
А његов „**Сказъ**“ за читање псалтира, нијесу могли ни спо-
менути, јер је нађен у Биограду. Само је Аврамовић снимио
овај печат, и то с техничкијем уљепшањем! не називући у
њему ону важност, коју има.

Дванаесто, исписао сам једну васкрсну стихиру из хи-
ландарске србуље нотного црквенога пјевања, која није без
интереса за нашу културну историју. Приложио сам је на
крају још и за то, не би ли се њом покренула воља којега
вјештака нашега црквеног нотног пјевања, да испита и на-
пише расправу о хиландарском нотном пјевању и његовој мо-
дификацији у нашој српској цркви, у коју је без сваке сумње
пренесено из српскога Хиландара, из Свете Горе.

Исписујући поменуте старине, оставио сам све, па и интерпункцију, онако како је у ориџиналу; осим што сам скраћенице исписивао цијеле, у које спадају и: ѿ, ѡ, и ѡ; које сам растварао и писао: оѿ, оѡ, и шт. Само сам у карејском типнику „ѡ“ и „ѡ“ оставио нерастворено, због упоређења и разлика с биоградскијем рукописом и Даничићевијем издањем.

Упутак за читање псалтира, исписујући оставио сам све тачно онако, како сам нашао написано, и ако је из новијега доба, с тога, што сада први пут излази на свијет.

О важности овијех књижевнијех старина није потребно ни једне проговорити. Приредио сам их за штампу и „Гласник“ Српскога ученог друштва, гдје им је најприличније мјесто.

Ваља ми споменути још и то, да сам приложио овоме дјелу и двије слике: а) св. Симеун и св. Сава; б) саборна прева хиландарска.

Ове су слике с руских цртежа, које сам нашао у Хиландару. Оне немају све тачности архитектонске и техничке; али су опет и у томе потпуније од свијех до сада познатијех слика тих предмета.

Вриједни управитељ српске државне штампарије г. С. Раичевић дао је увеличати ове снимке према формату „Гласника“.

Свакојачко су ове слике потребне ради потпуније историје Хиландара.

На пошлетку с највећом захвалношћу напомињем, како су ми деликатну пажњу указивали и путовање у Свету Гору олакшали: српски краљевски посланик у Цариграду г. Јеврем Грујић; његова светост васељенски патријарх г. Јоаким; и Султанов министар иност. послова г. Саид-паша.

А свијем члановима светогорскога карејскога сабора, братству хиландарском, архимандриту рускога манастира св. Пантелејмона, оцу Макарију, старјешинама Ватопедским, г. митрополиту Нилу и многим другим дугујем братску захвалност за љубазан и одличан дочек.

У Биограду на Митров дан 1883.

АРХИМАНДРИТ

Н. Д у ч и њ.

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

СТРАНА	ВРСТА		
9	4	1 г. и 8 м. 1197 г.	м. 3 г. 1.95 г.
11	5	Методије	« Данило
29	6	велики жупан	« краљ
37	12	кѣштаеть	« кѣшта
45	12	192) б. и д. оу на крају	
46	25	д. ни	« ни
48	4	д. ни на крају	
48	20	д. агринини	« агринини
48	23	д. ,	
48	24	д. .	
49	30	д. :	« ; б. без интерпункције
51	15	539) б. 1а: — на крају, д. ни и без интерпункције	
54	16	ѣ назмъ	« ѣ снзмъ
56	16	Ватацѣја	« Ватаија
67	12	рѣждегъ	« рѣждеть
67	28	страхъ	« стрѣхъ
68	21	мало се што	« ништа се више није
82	1	настосѣтаго	« настосѣаго
82	7	настосѣтаго	« настосѣаго
82	26	или	« или
83	17	бисѣа	« бисѣа
87	5	и зѣа	« иѣиѣа
90	20	лште	« лште
90	28	сѣпротниѣа	« сѣпротниѣа
94	18	грѣуѣскѣмъ	« грѣуѣскѣмъ
95	12	ѣ сѣтноѣ	« ѣдѣтноѣ
95	20	трѣни	« трѣни
106	8	долѣиѣю	« олѣиѣю
106	10	до	« о
106	23	сѣмъ	« сѣмъ
107	5	сѣбра	« орѣа

1

2

I.

МОНОГРАФИЈА ХИЛАНДАРА

„Да видите чудо невиђено,
„Б'јел Вилиндар на сред Горе Свете,
„Задужбину Саве Светитеља
„И његова она Симеуна.“

С. Н. И.

ЧИТАО 31 ОКТОБРА У СЈЕДНИЦИ ОДБОРА ЗА ДРЖАВНЕ И ИСТОРИЧКЕ
НАУКЕ СРПСКОГА УЧЕНОГ ДРУШТВА РЕДОВНИ ЧЛАН
архимандрит Н. ДУЧИЋ.

Доћи у Свету Гору, бити у томе земном рају, видјети српску лавру, славни Хиландар, поклонити се гробу светог Симеуна Немање, станути на земљу, по којој су ходили најзнаменитији Срби, од како се зна за српско име: први ујединилац српскога народа велики жупан Стефан Немања (у калуђерству св. Симеун); први српски архијепископ св. Сава; први српски цар Душан, и прва српска царица Јелена. Одморити се, или у ћелијама, које су они сазидали, и у којима су се одмарали; или у хладу под: маслинама, лимунима, поморанцама и ђипарисима, које су они засадили на обали Јеџејског мора; па не рећи ни једне о Хиландару; било би за Србина грјешно, а за ствар штетно.

Прем да су учени путници (међу којима је и Србин Аврамовић) писали о Светој Гори и Хиландару; па би се могло рећи: то је доста. Ну, сваки је писао по својему

начину и са своје тачке посматрања; те неће бити, мислим, сувишно, да и ја на свој начин искажем своје рефлексије и утиске о Хиландару.

Хиландар је између најлепших и најзнаменитијих монумента српске средњевјечне архитектуре. Пун је унутра и изван српскијех светијех спомена. Учинио је на ме неизказано побожан и весео утисак. Никад нијесам био прожет таквијем жмарцима радости, нити ми се икад коса на глави од милине тако подизала, као онога тренутка, кад сам крочио преко прага у њ; кад сам ушао у саборну велелепну цркву; и, кад сам се поклатио и цјеливао гроб нашега великог Немање, св. Симеуна.

Нема пера, које би могло описати, нема ријечи, којима би се могло исказати: оне побожне мисли; она узвишена осећања; оно душевно усхићење; оне небеске тајанствене милине, које обузимају у тај мах срце и душу Србинову.

Ко није никад имао у својему животу таквијех душевнијех, узвишенијех тренутака; ко није никад био у таквом светом и божанском усхићењу; тај не може потпуно појмити, каква је хришћанско-српска душевна радост, каква ли је рајска духовна наслада.

Нема, ја мислим, Србина свјесна, Србина патриота; Србина душевна, који се не би тако исто усхитио, кад би ушао у Хиландар, и стануо пред гроб онога великог српског владаоца; великог државника; великог патриота; који је ујединио српски народ; створио српску снажну државу; утврдио у њој православље; уздигао и прославио српско име; и који се је на пошљетку својевољно одрекао: владалачке власти, круне и порфире, палата и сјаја; па се обукао у црну мантију, сазидавши:

„Б’јел Вилиндар на сред Горе Свете“
и у њему, као монах, испоснички довршио свој земаљски живот.

Ко није без вјере; ко није огрезнуо у грубом материјализму; ко није духом ништаван; ко није без патриотизма и идеала; тај ће лако појмити величину државничкога духа и родољубља; величину врлина, побожности и самопрегорења нашега великога Немање, св. Симеуна.

Да се лакше појми све то, доста је споменути се његова једнога владалачкога двора у Котору на Јадранском, а другога калуђерског — на Јегејском, или бијелом мору. Велики Немања пружио једну руку на Јадранско, а другу на Јегејско море. То је била маршрута његовијем даљијем потомцима: краљу Милутину и цару Душану.

Ну, колико му је велика најприје замисао, по том факат, да уједини све српске државице својега племена у једну; толико је корисно за српски народ, српску цркву и књижевност, што је са својим сином светијем Савом добио од цара грчкога Алексија III Комнина и подигнуо Хиландар у Светој (атонској) Гори; у ондашњем средишту духовнога живота на балканском полуострву; у центру: грчког, српског, бугарског и румунског православља; у средишту: грчке, позније српске и бугарске црквене књижевности.

Зна се, да је Света Гора у средњем вијеку била свјетилишца православља; радионица књижевности и умјетности: грчке, српске, бугарске и румунске. Њезини су благодетни зраци допирали чак у Русију и Грузију. То свједоче и сада њихови манастири у Светој Гори: руски свети Пантелејмон, и грузијски Ивер. А поједини су се владаноци свијех тих народа надметали, да сазидају што лепшу себи задужбину, а својему народу богомољу, свети споменик; и да што више помажу и заштите у опће светогорске манастире.

Чак су и турски султани оставили у вриједности, потврдивши и признајући до данашњега дана светогорску аутономију.

Наш је Хиландар био најплоднији расадник српско-црквене књижевности у средњем вијеку. Он је био, може се рећи, српска духовна академија. Из њега су изашли српски најбољи и најчувенији писци и поглавари црквени старог доба: св. Сава, св. Арсеније, Доментијан, Никодим, Данило, Исаије и многи други.

Хиландар је поред тога још и српски Јерусалим, српска „хаба“; јер је у њему гроб уједињеног српског народа, оца српске најславније династије Немањића, онога којег наша српска црква признаје за свеца и слави 13 фебруара.

Писац се ових редака није могао уздржати, а да не пролије од радости и благодарности побожну сузу на гробу нашег великог Немање у Хиландару 21 септембра 1882 год. с топлом молитвом: „О, велики Немањо, узоре српскијех владалаца! о, свети оче Симеуне, свјетило српске цркве и српског калуђерства! заштитниче српског народа! смилуј се, погледај с небескијех висина на једног пигмеја твојега српског народа, који данас побожно клечи пред твојим освећенијем гробом након 681 г., и смјерно те моли: благослови српски измучени народ, којег си негда ујединио, узвисио и прославио; да се опет прикупи у једну српску краљевину, и прослави: истином, правдом и просвјетом! Благослови српског краља Милана I! и српски краљевски дом, који је пошао твојим стопама и твојих славнијех потомака: краља Милутина и цара Душана! Укријепи га на томе путу до краја! Заштити српску цркву, коју је уредио и у православљу утврдио твој син, свети Сава! О, свети Симеуне и свети Саво! божји угодници, српског народа заступници! сачувајте српску цркву: цијелу, непопорочну и свету онако, као што сте је кроз вијекове чували! чували и онда, кад готово вас српски народ бјеше допаноу тешког ропства с неслоге, себичности и безумља! Нека

српска црква и од сада буде: тихо пристаниште српском паћеничком народу! нека буде душевна утјека добријем хришћанима и хришћанкама! нека остане српска народна светиња и најдрагоцјенији аманет! и нека буде у њој божја и ваша света воља вазда и ва вијек!“

Да би слика Хиландара била потпунија, постараћу се да опишем макар и у најкраћим потезима: прво, његово мјесто; друго, како су га св. Симеун Немања и св. Сава добили од Грка; треће, од чега је тако прозван; четврто, какав је сада; и пето, хиландарско предање о икони Троручици.

1. Мјесто Хиландара.

Хиландар је на сјеверно-западној страни Свете Горе, први на уласку у њу сухијем путем из Македоније и солунске области међу планинама на мјесту, које има облик лавскијех чељусти; од обале морске унутра $\frac{1}{2}$ часа; од врха атонскога (Mont Athos) с јужне стране Свете Горе 12, а од Кареје, гдје је централна светогорска управа, 5 часова у истој правци.

Хиландар је опкољен са свијех страна планинама; само је са сјеверне стране оризонат нешто мало отворенији. Али су и његове планине питоме и обрасле разном ситном и крупном шумом. Поред њега тече поток, који никад не пресушује, и утјече послѣ $\frac{1}{2}$ часа у море хиландарско на сјеверној страни. Око Хиландара су: виногради, маслине, лимунови, поморанџе и ђипариси. Не може, а да се не устави поглед на стољетнијем ђипарисима, особито поред пута са сјеверне стране, који изгледају, као упараћена војска пред Хиландаром.

Граничи: с јужно-источне стране бугарскијем манастиром Зографом; са сјеверно-источне грчким — Есфигменом; са сјеверне морем; а са западне морем и Превлаком; до

које је од Хиландара 5 часова. Превлака спаја Свету Гору са солунском облашћу и Македонијом. Ту је и граница светогорска. Отален почиње полуострво Света Гора и пружа се у море на југ до највеличанственијег од природе врха атонскога скоро 17 часова дужине; а широка је од мора до мора: негдје 2, негдје 3, а негдје и 4 часа.

Превлака је, гдје почиње Света Гора, врло уска. Њу је прокопао персијски цар Ксеркс, кад је војштио на стару Грчку 480 г. прије Христа, и провео море једнијем каналом с једне стране на другу, који је доцније, па је и сада, засут. Али се пруга види. За то се и прозвала „Превлака“, или, како у Светој Гори у опће веле: „Провлака“.

На овој је Превлаци цар Душан потписао своју кривовуљу 1348 г., у којој су побиљежене границе непокретности хиландарске у Светој Гори; отеуивши од оближњих манастира за Хиландар велики простор: земље, планине, маслина и винограда.

На њој су потписани поред старјешине карејскога и сви игумани 20 великијех светогорскијех манастира; а то је одобрење и потврда новијех хиландарскијех граница.

2. Добитак Хиландара од Грка.

Хиландар је из најприје био грчки манастир. Запустио је, не зна се тачно, које године, услјед честијех напада и плачкања морскијех гусара, којих је било много по Архипелагу у средњем вијеку. Гусари су у опће нападали светогорске манастире, и доста им чинили штете и зла.

Калуђери су се бранили из кула (*πύργος*), које су подигнуте око свијех 20 главнијех манастира за одбрану.

Гусарима је најлакше било нападати на Хиландар: једно, што је хиландарско пристаниште на полуострву све-

тогорском најпространије и најудобније за бродовље; друго, што је не далеко од мора и пристаништа усамљен и оп-бољен планинама; те је најпослије запустио и срушио се. А његове земље, винограде, маслине, и планину прихватила је карејска управа.

Међу тијем Немањин најмлађи син Растко, доцније у калуђерству Сава, а по смрти свети Сава, остави у 17 години своје младости очин владалачки двор, и оде у Свету Гору 1185 г., гдје се у руском манастиру светог Пантелејмона закалуђери.

По чем су у Светој Гори два руска манастира светог Пантелејмона: један главни и велики код мора, у којему живе у једном дијелу и грчки калуђери; а други мањи под управом првога у планини више њега на путу у Кареју један час далеко; то ћу напоменути, да се свети Сава закалуђерио у овоме другом у планини.

Руси су у новије доба поправили и овај манастир у планини; али су из поштовања светог Саве оставили у првобитном облику пирг и у њему превицу, на источном углу оградe манастирске, у којој се закалуђерио свети Сава онијех дана, кад је стигла за њим поточ од Немање да га врати натраг.

Рашчувши се по Светој Гори, да је Сава Немањин син; да се је закалуђерио, и, да богоугодно и строго монашки живи; игуман чувеног светогорскога манастира Ватопеда зажели, да пријеђе у његов манастир, и да у њему остане. За то позове светог Саву и Прота светогорског⁽¹⁾

(1) Светогорски сабор у Карејама зове се грчки: *πρωτοσ*, а председник сабора најстарији игуман зове се: *πρωτος*, т. ј. први. У сабору су перманентно 20 представника из 20 великих манастира светогорскијех. А на председништво имају право само 4 манастира: Лавра св. Атанасија Атонскога, Ватопед, Хиландар и Ивер. Доцније је добио то право и Дионисијат.

у Ватопед на славу манастирску Благовјести 25 марта. Св. Сава оде у Ватопед, и остане у њему по игумановој жељи и одобрењу Протову.

Наш је св. Сава задивио својим строгијем монашкијем и светијем животом све калуђере светогорске. Њему је био омилио монашки, тошки и испоснички живот тако, да је често писао оцу, да преда владавину својему сину Стефану, па да се закалуђери и с њим заједно у Светој Гори испашта и Богу моли. Уједно затражи од оца, да му пошаље новаца, како би могао оазидати једну малу цркву српску и ћелије у Ватопеду.

Немања волећи својега кјезимца Саву већма него и једно своје дијете; пошаље му: новаца и разнијех црквенијех „утвари“ од сребра и злата више, него што је затражио. Тако сазида у Ватопеду не једну, него три црквице; међу којима је једна храм св. Јована Претече у стобору манастирском мало на више иза саборне цркве, и, у којој се за дуго служила словенска литурђија. Сагради и цео ред ћелија на три боја од сјеверне стране Ватопеда.

Довршивши те грађевине, Немања му још пошаље новаца и црквенијех „утвари“, које св. Сава раздијели светогорскијем манастирима, а највише Ватопеду. Он је са својим оцем Немањом I поправио и богато обдарио манастире: Каракал и Ксиропотам; овај је не само поправио, него и цркву дао живописати; а манастир Филотеј, који је био недовршен, довршио, назвавши се њихови ктитори.

Сви су ови манастири сада у грчкијем рукама.

Славни Немања најпослије одлучи, да се закалуђери, сазавши сабор српскијех великаша у Рашку, и по свршетку литурђије, коју је служио рашки владика Калиник у цркви св. Петра и Павла, преда свечано владавину својему сину Стефану. По том сјутра дан пођу сви уједно из Рашке у

манастир Студеницу, гдје је такође служио литургију владика Калиник, и замонашио Немању и његову супругу Ану; добивши имена у калуђерству: Симеун и Анастасија.

Немања послате 3 године, 1195 г., оде из Студенице са свијем у Свету Гору; настанивши се у Ватопеду у новом хелијама са својим сином Савом, гдје је најљубазније дочекао. Игумани свијех главнијех манастира и мноштво хелиота и пустињака стекли су се, да га поздраве добродошлицом. А он их свијех обдари.

Монахиња Анастасија остане у својему женском манастиру св. Богородице у Топлици.

За тијем монах Немања у друштву својега сина Саве монаха походе Кареју и Лавру св. Атанасија атонскога под врхом атонскијем, обдаривши богато све манастире светогорске, врате се опет у Ватопед, и продуже у својим хелијама строго испоснички монашки живот.

Свети Сава у брзо постане у Светој Гори чувен и веома поштован, колико, што је владавочев син, што строго монашки живи и обилне прилоге дава; толико и са своје ријетке мудрости, којој су се дивили и најпааметнији грчки старци, јер је била необична за његове године младости.

Ватопед, имајући неку велику потребу код тадашњега грчкога цара Алексије Комнина, којег је кћер била удата за Савина брата Стефана, тада великог жупана, доцније првовјенчаног краља српског, прими св. Саву одлично, и све што је затражио, испуни му.

Хиландар је, као што сам већ споменуо, био у развалинама. Ну, како није далеко од Ватопеда, св. Сава замоли цара Алексија, да га поклони Немањи и њему; а они да га уступе Ватопеду.

Цар Алексије и то му повољи.

Вративши се св. Сава из Цариграда у Ватопед с пунијем успјехом своје мисије, то веома обрадује, како Не-

мању, тако игумана и братство ватопедско, особито за добит срушеног Хиландара.

Рашчувши се по Светој Гори успјех Савине мисије у Цариграду и добит Хиландара, вели животописац Немањин и Савин, учени калуђер Доментијан, да је тада један старац, (по предању Хиландарском, родом Србин) живећи ту, замолио св. Саву, да изради један манастир у Светој Гори за српске калуђере, који живе као странци, по туђијем манастирима.

Та мисао одмах прионе за срце и душу Савину, саопћивши је и својему оцу Немањи. Искусни и мудри старац с великом се похвалом одазове. И од тога часа оба почну најозбиљније размишљати и радити о томе, тражећи по Светој Гори згодно мјесто за манастир. Прегледавши све манастире и сва мјеста, гдје би могао бити манастир, сложи се да је најзгодније, гдје је срушени Хиландар.

По правилима светогорскијем обрате се за то предсједнику карејскога сабора. Предсједник, који је особито поштовао Немању и Саву, одобри им, да Хиландар буде српски манастир.

За ово је ваљало добити пристанак и одобрење и игумана ватопедскога. Ну, игуман, знајући, да ће се одласком Немањинијем и Савинијем умањити важност и приходи Ватопеду, с почетка се противио њиховој намјери и одлуци. На пошљетку се и он склони, и одобри им Хиландар, разумије се, да су му дали за то награду.

Тај их је успјех неисказано обрадовао, те пишу великоме жупану Стефану, да им пошаље сребра и злата, да подигну и уреде манастир Хиландар за српске калуђере. Добивши од Стефана све, што им је било потребно, св. Сава подигне цркву, и сазида ћелије за српске монахе, за Немању и себе.

Калуђери српски, који су дотле живјели по разнијем манастирима, ћелијама, испосницама и пећинама светогорскијем с радошћу се прикупе у нови српски манастир Хиландар, у којему св. Сава уреди калуђерски живот по ватопедском типичу; поставивши им одмах за игумана Данила, родом Србина: научна, побожна, искусна и енергична.

За тијем св. Сава по мудрој сјету очину оде у Цариград својему сроднику цару Алексију III Комнину, да изради за Хиландар повластице онакве, какве имају прве лавре светогорске; желећи да буде Хиландар са свијем независан од протата карејског, како у управи, тако и у бирању и постављању игумана.

Цар Алексије прими св. Саву, као сродника, најљубазније, дивећи се и његовој и Немањиној побожности, самопрегорењу и трудном монашком животу; испуни све што је затражио од њега. Уручи му хрисовуљу са златнијем печатом и својеручнијем потписом, којом се проглашује и утврђује Хиландар за српски манастир са свијем правима и повластицама прве светогорске лавре; и, да има право бирати и постављати игумана независно од светогорског сабора, и да је непосредно под царевом влашћу.

Да би ово јасније било, споменућу, како је био обичај, у средњем вијеку на истоку, који је прешао у право, да православни цареви постављају игумане у великијем и тако званијем царскијем лаврама. Манастири тога реда имали су засебна и особита права. Тај обичај и то право задржали су и наши српски краљеви, постављајући игумане у неколика српска најглавнија манастира. Како су изабрани, посвећивани и постављани ти игумани, прописао је св. Сава у студеничком типичу. Само ћу напоменути то, да су и српски краљеви долазили у цркву на ту посвету и давали из својих руку приуготовљени штап новом игуману у знак власти. Игумани тијех манастира имали су за вр-

јеме цара Душана свој засебни стб у земаљском сабору; и били су у почасти, као и епископи.

За знак тијех права и повластица дарује цар Алексије св. Сави игумански штап (палицу) украшен бисером и драгијем камењем, који се и сада чува, стојећи у игуманском столу у хиландарској саборној цркви. Овај штап може се видјети у Аврамовићеву „Опису дрв. срп. у Светој Гори, таб. XIII. № 12“. На њему има и запис ћирилицом, који је Аврамовић исписао и штампао у поменутој књизи на стр. 13.

По мојему је мишљењу овај запис много доцније урезан у овај штап; јер и језик и правопис и година тврде ово моје мишљење. Овдје га не наводим: једно за то, што је већ штампан и познат; друго за то, што му није постанак уједно са штапом. Поред тога дарује му још и срушени манастир Зиг, који је био, док није од гусара запустио, непосредно под царском влашћу. Уједно га обдари и другијем драгоценијем даровима; а тако пошаље царске дарове Немањи и Хиландару.

Свети Сава, вративши се са сјајнијем успјехом, царскијем повластицама и даровима, одмах се с оцем договорно постара и поради код карејског сабора, да се уступи све, што је припадало срушеном грчком Хиландару: земље, виногради, маслине, планина и море. И то је све повраћено и утврђено за Хиландар. Поред тога докупе још: земље и планине у околини хиландарској од сусједнијех манастира, и у Карејама, гдје је св. Сава сазидао двије црквице и код њих ћелиј: једну за хиландарског игумана, кад доходи у Кареју, и за представника хиландарскога у сабору; а другу за себе, гдје се испаштао и писао. Прву посвети Преображењу Христову; а другу св. Сави Освећеном (Јерусалимском).

За ову другу напише особити типик ; по којему се прозове и дан данашњи се зове „Типикарница“ св. Сава.

Хиландар има и сада у Карејама : земље, винограда, маслина и планине : с кестенима, орасима, љешницима и другијем воћкама ; више него 5 првијех светогорскијех манастира. На тој својој просторији има поред двије поменуте цркве и ћелије још 23 црквице, и око сваке по неколике ћелије, које се дају по светогорском обичају под закуп калуђерима, који живе засебно, и зову се „ћелноти“. Те су ћелије по питомијем светогорскијем планинама, као љетниковци, врло лијепе и удобне. За њих имају засебна правила у Светој Гори.

Планине светогорске обилују изворима добре воде. Али је најздравији један јак извор на хиландарском карејском земљишту, који подмирује сву Кареју. А, кад којему подворју треба мало више воде, не може је добити без одобрења хиландарске управе.

У кратко : све што су св. Симеун Немања и св. Сава добили и купили, и доцније : краљ Милутин, цар Душан и остали српски владоци и данас је у Светој Гори најљепше и највриједније : црква је хиландарска најкраснија ; пристаниште најпространије ; риболови најобилнији ; земље, виногради, маслине и планине око Хиландара и у Карејама најпространије и најбоље.

Те су и тијем, поред осталијех многобројнијех великијех дјела, св. Симеун Немања и св. Сава оставили себи вјечан спомен, како у Светој Гори, тако и у српском народу и потомству.

3. Од чега је Хиландар тако прозван.

Хиландарци мисле, да је Хиландар грчки : *χίλιαν-δάριον* прозван од „тисуће и магле“ ; изводећи ту гипотезу из овога факта : кад су Каталонци у почетку 14

вијека нападали на свету гору, да је освоје и на унију присиле, имајући за примјер у томе грчкога цара Михаила Палеолога и цариградскога патријарха Векка, који су били примили унију за вријеме крсташке владе у Цариграду; тада се неки манастири предаду без отпора Като-лонцима; а неки ошет ни по што нијесу хтјели, да се предаду, бранећи се јуначки из тврдијех ћелија и кула. Међу овима је био и наш манастир Хиландар. Каталонци, не могући, да га освоје, најпослије раздијеле један одред од 1000 војника на двоје; на га нападну: једна половина с јужне, а друга са сјеверне стране. У тај се мах спусти густа магла на манастир и око њега тако, да се ништа није могло видјети даље од себе! Те Каталонци с једне стране мимо-иђу манастир, а ударе на оне на другој страни, држећи, да су калуђери, побију се међусобно, и сви изгину; осим тројице, који се предаду калуђерима, и по том се закалуђере.

Њихове се слике и сада виде на зиду више врата у оној трпезарији хиландарској. Имена су им: Мануил, Савед и Авив.

Из овога историјскога факта и грчке ријечи: „*χιλ-ανδαρος*“, које значи тисућа магла, изводе самовољно име „Хиландар“.

Калуђери хиландарски и у опће светогорски увршћују овај догађај међу чудеса. А у бугарском је манастиру Зографу подигнут врло лијеп споменик онијем калуђерима, који су, бранећи манастир од Каталонаца, изгорјели у ћелијама.

Историја је забиљежила, како су Каталонци ударали на Свету Гору у почетку 14-га вијека и у Хиландару се традиција чува, како је цео један одред изгинуо пред Хиландаром, гдје се још и сада види костурница тијех изгинулијех Каталонаца; али се ни чим не може доказати, да је Хиландар од тога прозван.

И тако ова версија о имену Хиландара отпада. Отпада управо за то, што се у хрисовуљи Немањиној, коју је дао Хиландару, кад је подигнут на измаку 12 вијека, спомиње име: „Хиландар“. Тако се и у дипломи цара грчкога Алексија III Комнина, коју је дао св. Сави за Хиландар, изријеком вели: „у мјесту Милеју Хиландар“. А ови су споменици много ранији и старији од војштења Каталонаца на Свету Гору и Хиландар.

Друга је версија, да је Хиландар тако прозван од мјеснога облика, који је наличан на лавске чељусти; грчки: „*Χειλος-λέοντος*“.

Трећа је версија ова: руски архимандрит и археолог (сада владика) Порфирије Успенски, који је дуго проучавао старине у Хиландару и у опће у Светој Гори, мисли, да је Хиландар тако прозван од некога старог африканскога народа „Хеланди“. Хеланди су у старо доба освојили многа острва у Архипелагу, међу којима је било и острво Тасо спроћу хиландарског пристаништа. Па, како је ово пристаниште удобно за бродовље, и, како је у тој околини било много шуме и грађе за њих; тако су се због тога Хеланди настанили, гдје је садашњи Хиландар. А за одбрану пристаништа и бродовља имали су у власти стари град Самарију; чије се развалине и сада виде на једној високој хумци више самога хиландарског пристаништа. А виде се и неке старе развалине пред Хиландаром, за које нико не зна да каже из којег су доба.

И тако је по мишљењу Порфиријеву од „Хеланди“ прозван „Хиландар“.

Ја бих склоњенији био, да усвојим ону другу версију, да је Хиландар прозван од његовог мјесног облика; јер ми се чини, да је најближа истини.

4. Садашњи Хиландар

Прије него почнем описивати садашњи Хиландар, ваља да напоменем, да је садашњу саборну цркву хиландарску из основа сазидао српски краљ Милутин 1293 г.; јер је она Немањина и Савина била мања. А паперту је садашњу прву на уласку са западне стране призидао кнез Лазар у истом стилу и једнакијем камењем и опекама тако вјешто, да се ни по чему не може разликовати од остале цркве.

Хиландар је неправилан четвороугао. У њ се улази са сјеверне стране кроз троја велика гвоздена врата, над којима је кубе живописано у сликама јеванђелскијех прича: о богатом и Лазару и дому на пијеску. Над првијем је вратима слика Ваведоња (храм Хиландара), пред којом гори вазда кандило. Над другијем су вратима: велика слика Богородичина, и слике светијех ктитора: Симеуна и Саве српскога; пред којима такођер гори неугасно кандило. За овијем су трећа велика гвоздена врата, с којих се на један пут открива и види цјелокупна унутрашња величанствена слика манастира: саборна велељепна црква, храм Ваведоња 21 новембра, на сред стобора, а поред ње са сјеверне стране у растојању неколика метра дивна крстионица на осам мраморијех стубова, у којој се сваке године закршћава ађијазма на Крстов-дан и Богојављење. Око ње 4 колосална ћипариса, које су својеручно усадили св. Немања и св. Сава, кад су довршили Хиландар и у њ се уселили.

Црква је у облику царскога брода. С поља и унутра величанствена. Дуга је са олтаром и обје паперте 17 хвата и 2 стопе; широка без пијевница (клирси) свуда 5 хвата. На њој су 4 кубета у облику крста. На првом и највећем кубету, које је над главнијем дијелом цркве, има 8 про-

зора на околo. На остала три мања кубета: два над папертом до главнога дијела црве, или поноћницом; а једно над папертом на уласку у цркву, или навечерницом по 6 прозора. У њу се улази и излази ча 7 великијех врата; а свијех прозора има на њој 40. Кубета су, као и сва црква, покривена оловом. Зидана је бијелијем лијено отесанијем, четвртастијем камењем и црвенијем опекама, особитога квалитета и тврдоће, а све у симетричнијем редовима. Прозори су, довратници, надвратници и прагови на вратима од бијелога мрамора рељевно израђени. Тло је црвено уздигнуто над површином (niveau) од западнијех врата до олтара од 3 до 9 ступања.

Црква сва сјаја од богато и чисто позлаћенога: темпла, икона, полијелеја и кандила у сребру и позлати. Кад се погледа са западнијех врата кроз цркву до у олтар, укаже се пред очима сјајан управ небески приказ. Није могућно ни исказати, ни описати, онај необични утисак, који производи та велељепност на Србина и у опће хришћанина, који први пут уђе у њу! Не може, а да не узвишене: ваистину! ово је небо на земљи! ово је дом цара небескога!

У првој су паперти: два мраморна стуба, а у сриједи међу њима висе из кубета полијелеј. Међу свецима је, који су у њој живописани, и српски кнез Лазар, ктитор ове паперте. А за вратима је на зиду слика Милоша Обилића.

Ово је најочитији доказ, колико и свети оци, калуђери хиландарски, цијене и поштују јунаштво Обилићево; јер се у црквама сликају само свеци.

У овој се паперти редовно чита: навечерје, молбан Богородици и светијем ктиторима: Симеуну и Сави српском.

У другој су паперти такође два мраморна стуба. Међу њима висе из кубета два полијелеја и треће пред иконама: Спаситеља и Богородице. У њој су живописани међу свецима српски краљеви и неки грчки цареви. Ту се редовно

читају: поноћница и часови пред литурђијом; а, кад је свеноћно, излази се у њу на литију. У њој су троја велика врата: једна с источне стране; кроз која се улази у главни дио цркве; једна са сјеверне, и једна с јужне.

У храму су, т. ј., главном дијелу цркве: 4 велика мраморна стуба, на којима се опире велико кубе. Двије пијевнице (капирси) изнесене изван зида тако, да је ту црква у облику крста. Иконостас у грчком стилу, диван, и вас богато позлаћен. Пријестоне су и друге „чудотворне“ иконе (већином живопис старе византијске школе) у самоме сребру и позлати. На сриједи виси из великога кубета величанствен полијелеј, а око њега коло с малијем иконама и свијећама. Пред царскијем дверима и двијема пијевницама висе три мања врло лијепа полијелеја. Четири колосална бронзова свијећњака стоје на четири стране: два пред царскијем дверима; један пред иконом Троручицом; а један пред иконом св. Петра и Павла. На десној страни до пијевнице је уз мраморски стуб игумански сто, у којему стоји „чудотворна“ икона Богородичина (Троручица).

О њој ћу опширније говорити на крају.

У истом столу пред њом стоји игумански штап (палица) украшен бисером и драгијем камењем, којег је даровао цар грчки Алексије Комнин св. Сави за знак власти, да је Хиландар „Ставропигија“, и да је независан; као што сам већ о томе споменуо на својем мјесту. Пред иконом су Троручицом 12 сребрнијех кандила, која и дан и ноћ горе. Ту је више ње и један мањи полијелеј са свијећама, које горе за вријеме литурђије. До тога је стола други игумански сто украшен седефом; дар Хиландару од сарајевског митрополита Исаија 1635 год. Иза ова је два стола при зиду гроб Немањин. На њему је поклопница од бијелога мрамора; више њега поред зида балдахин позлаћен; а св. Симеун Немања живописан на зиду поред гроба; над њим

су двије најстарије иконе: Христова и Богородичина; и кандило вазда гори.

По пријеносу његовијех светијех моћи из Хиландара у Студеницу, израсла је једна лоза из његова гроба кроза зид на изван, која и сада рађа најдивније грозђе; и држе га у Светој Гори за чудотворно. Ту је под том лозом, до самога зида црквеног, гроб (који се сада не види!) Ђесара Војихне, оца деспотице Угљешине у калуђерству Јефимије, која је везла двије знамените и ријетке умјетности завјесе: хиландарску и раваничку.

Уз други је велики стуб спроћу Троручице икона св. Тројице. Уз трећи је Богородичина „чудотворна“ икона, која се зове „поповска“. А уз четврти су стуб иконе: св. Петра и Павла и св. великомученика Димитрија. Код великијех је врата са сјеверне стране трећа Богородичина „чудотворна“ икона, која је казнила пономара за небрежност; четврта је била у дохији; па кад је тај дио Хиландара горио, остала је цијела! — С десне су стране у иконо-стасу иконе: Сведржитеља, Ваведења и „чудотворна“ Богородичина икона, која се зове „акатисна“. С лијеве су стране иконе: Богородичина, св. Симеуна, св. Саве српскога, и св. Јована Претече.

Олтар је доста простран и свијетао, као и сва црква због многијех прозора. Више горњег је мјеста величанствена слика Христова; а с једне и друге стране свеци са раширенијем рукама. Пријесто је (часна трпеза) велелепан; а над њим балдахин дивне резотине у чистој позлати. На пријестолу: св. Јеванђеље, дароносица и крстови у сребру и злату. Ту се чувају светиње и честице од појединих мученика и божјих угодника. Чува се часно „древце“, које је даровао цар грчки Јован Ватаци св. Сави српском, кад се други пут враћао из Палестине преко Никеје у своје отачанство. Чува се међу осталијем и једно дивно грчко

јеванђеље на најфинијем пергамену исписано с краја на крај златнијем словима; и сачувано, као, да је сада писано. Хиландарци по предању тврде, да га је својеручно писао св. Јован Златоуст. У цркви се чува и једна велика свиlena застава, коју је поклоник Хиландару цар Душан, кад је у њему био 1348 год. Она је нацртана у Аврамовићеву „Опису дрв. срп.“ таб. V.

Црква је сва живописана. Али стари живопис, на велику штету! није сачуван; него је из почетка овога вијека 1801 г.

На зиду је у папери до главног дијела цркве с јужне стране запис краља Милутина, како је 1293 г. сазидао ову садашњу цркву. Карактер српског језика и правописа 13 вијека није сачуван у њему; него је покварен садашњијем црквенијем језиком онда, кад је и стари живопис покварен и новијем замијењен! За то га овдје и не исписујем; толико прије, што је цео штампан у Аврамовићеву „Опису дрв. срп.“ у Светој Гори.

Патос је у цркви од најљепшега мрамора. А у главном је дијелу цркве израђен веома умјетно у разнијем бојама и дивнијем шарама. И врло добро сачуван.

Оваког патоса нема ни једна светогорска лавра.

Око цркве су ћелије на 3 и 4 боја на сводовима и дресатима са високијем кулама за обрану манастира; а ни једна не додирује цркву; те се може лако око ње обилазити. Кула на источној страни налази потпуно на оне, које се пјевају у народнијем пјесмама од 9 „тавана“. У огради хиландарској има осим саборне цркве још 11 малијех цркава, или параклиса, у којима се служи служба: 1, св. Симеуна и св. Саве српскога; 2, св. великомученика Димитрија; 3, св. великомученика Ђорђија; 4, св. Арханђела Михаила и Гаврила; 5, св. Јована Крститеља; 6, св. апостола Петра и Павла; 7, мале Госпође; 8, Богороди-

чина покрова; 9, св. Николе; 10, св. Јована Рилскога; и 11, св. 40 мученика.

Међу ћелијама су и собе за госте у опће и за госте одмјеније; ту су: ризница, библиотека, боница, еклесијарница, дохијарница и велика ручаоница (трпезарија) са 16 мраморијех столова дугијех и четвртастијех; а игумански у зачељу округао. На сриједи уза зид узвишено мјесто за читање по типиксу „житија светијех“ у вријеме ручавања.

Ћелија има за неколике стотине калуђера.

У Хиландару нема сада „опште-житија“, т. ј. заједничке трпезе; које је св. Сава прописао.

У овоме је братство хиландарско одступило од завјета и типика св. Саве, који ваља на сваки начин повратити и тачно вршити.

Иза оградe су манастирски врти поред потока са свакврснојем поврћем. Ту је међу вртима црква Благовјештења, у којој је подземна гробница калуђерска. Ту су с горње стране пута на уласку у Хиландар засебно ковачнице за потребу манастирску. С те је стране на путу к мору не далеко часовница у спомен „чудотворне“ иконе Троручице. Мало даље у истом правцу на потоку воденица манастирска. За тијем на истој путу к мору крст на једној стијени, гдје се одмарао св. Симеун Немања, ходајући од манастира к мору и натраг. Ту је на средини пута између манастира и мора једна велика маслина, која се зове „царска“ за то, што је игуман с братством дочекао под њом цара Душана и царицу Јелену, кад су походили Хиландар 1348 год.

По правилима светогорскијем, женама није допуштено да доходе у Свету Гору. То се и сада строго држи. Али се у Душановој хрисовуљи, коју је дао Хиландару 1348 г. тврди, да је те године с њим заједно била и царица Је-

лена не само у Хиландару него и у Карејама и по свој Светој Гори, узевши тада Типикарницу св. Саве под своју заштиту.⁽¹⁾

Неколике минуте даље к мору од поменуте царске маслине има једна висока кула од 7 подова, коју је сазидао цар Душан по молби Хиландараца за обрану манастира од морскијех гусара. Од те је куле до мора равница, која се зове „Савино поље“, веома питома и родно. Туда се сије жито; туда су виногради и маслине, којих има толико старијех, колико је и Хиландар. У правцу је од те куле висока и обла хумка више самога пристаништа са сјеверне стране, и на врху развалине старе Самарије. Ту је близу куле на сјеверној страни скит св. првомученика Стефана; ту је и црквица св. Харалампја с ћелијама за чуваре винограда и маслина хиландарскијех. На дну је Савина поља на једној морској стијени манастир: Вазнесења и св. Василија, који је подигао српски краљ Милутин; назвавши га у својој хрисовуљи „Пирг“. На томе је мјесту био стари грчки манастир под именом „Крусија“, на је запустио од гусара.

Овај је манастир некад био са свијем у мору; а улази се у њ само с једне стране преко моста, под којим је сада сухо; јер се море у дугом времену нешто мало одмакло.

Ту је на пристаништу манастирска житница и радноница малијех лађа и мрежа за ловљење рибе у мору.

Већ сам споменуо прије на једном мјесту, да је хиландарско пристаниште у свој Светој Гори најпространије и најбезбједније за лађе, и риболов најобилнији; од чега Хиландар има лијеп приход.

(1) Душанова ориџинална хрисовуља у Хиландару, штампана у Аврамовића „Описаніе древности србски у Светој (атонској) Гори. Београд 1847 стр. 44—47.“

Хиландарске су простране и најродније земље и маслине у Куици, особито маслине на острву Тасо. Кад маслине добро роде, могу донијети до 20.000 ока масла (зејтина).

Осим тога има велики простор земље и шуме у Арсеници Басандри, и у Кала-Марији у солунској области. Ове земље у Кала-Марији приложила је Хиландару турска царица Мара, кћи Турџа Бранковића; с којих прима Хиландар годишње од 70 до 100.000 ока пшенице.

Хиландар има своје метохе: у Солуну, Смирни (у Малој Азији), Нишу, Пироту, Софији, Трнову; и у свјема другијем већим варошима по Бугарској, Румелији, Старој Србији и Македонији. Од свијех ових метоха има по нешто прихода; а највише из Солуна и Смирне.

Сви су српски владари од Немање до потоњег Бранковића прилагали Хиландару богате прилоге, и били му, као српској првој лаври, усрдни и моћни заштитници; а особито краљ Милутин и цар Душан. А послједње коначне пропасти српске државе у 15 вијеку; с којом су пропале и хиландарске многе земље по Србији и Македонији, приноси српских краљева, царева и кнежева; краљица, царица и кнегиња; помагала је Хиландар: српска патријаршија, српске владике из свијех покрајина, и у опће српски и бугарски народ.

На измаку XVII вијека Хиландар је био задужен толико, да му је пријетила опасност да запусти и пропадне. Али се тога мучнога времена појави један велики добротвор, богати трговац из Мјетака родом Србин, који је имао брата калуђера по имену Симеуна, управ тога времена игуман хиландарски. Овај добри и побожни Србин исплати све дугове хиландарске, и по том се закалуђери у Хиландару, добивши име Никанор.

Поред исплате дугова он је још много добра учинио Хиландару, поправљајући опале ћелије и пиргове, и плаћајући, да се пишу црквене књиге.

Никанор се у записима хиландарскијем назива „башта“ и „ктитор“. За његову се душу и сада сваке године чини спомен у Хиландару.

Вриједно би било знати, од које је српске породице овај велики добротвор, који је сачувао српску царску лавру од пропасти.

Најпослије сврне своју пажњу и руски цар, Иван Василијевич Грозни, одредивши му помоћ, као српској православној лаври 1556—71 г. Од то се доба ни Русија није оглушивала Хиландара.

О свему овоме, што рекох, наводи се потврде у старијем листинама и књигама у Хиландару.

Хиландар је управо свесрпски; јер нема ни једне српске покрајине, из које није било у њему српскијех калуђера и, која му није слала и давала прилоге. Тако исто нема ни једнога српског манастира: у краљевини Србији, Старој Србији, Македонији, Босни, Херцеговини, Црној Гори, Далмацији, Сријему и Банату; у којем се не наводи по која црквена књига, писана у Хиландару. Па ни Русија није без њих.

За то га српски народ пјева, слави, и преузноси у својим народнијем пјесмама и приповијеткама. Да Хиландар и даље остане српски ваља да му Србија и у опће српски народ више пажње поклања и помоћи дава.

Од прије 150 г. и бугарски је народ знатно прилагао Хиландару. На стотине је доходило побожнијех Бугара у Хиландар, да се у њему помоле Богу, и, да му прилог оставе. Али се с ослобођењем и постанком бугарске кнежевине и то прекратило! —

Од каквога је и коликог благодетнога утицаја био Хиландар од својега постанка до данашњег дана у религиозном и књижевном погледу: на Србе, Бугаре и Словене у Македонији; видјеће се тек онда, кад се све радње и посљедице пронађу, прикупе, проуче и процијене; и тада ће се потпуно знати, колика је његова голема важност на балканском полуострву.

Док се год ово не развијетли, дотле ни један ни научник ни књижевник српски није ослобођен од те племените дужности.

У Хиландару живи сада 80 калуђера већином бугарске народности; а српске једва једна десетина.

Познато је, да Срби радо зидају цркве и манастире, а још их радије помажу: да се у њима служи божја литургија; да се спомињу живи и мртви; али се у овоме вијеку нерадо калуђере.

На ову би се тему могла написати читава расправа. Али јој овдје није мјеста.

Прије него завршим опис Хиландара, споменућу још и то: чим се Србија ослободила, и почела да живи својим државнијем животом, велики је и мудри ослободилац кнез Милош Обреновић узео Хиландар под своју заштиту, одредивши му и редовну помоћ.

Кад је грчки народ у садашњој грчкој краљевини устао на оружје 1821 г., да се од Турака ослободи, тада су светогорски манастири неописано страдали с тога, што их је турска влада подазријевала, да помажу грчки устанак; ради чега је Лобуд паша с 4.000 војника сједио у Светој Гори 7 година на трошкове манастирске, мучећи калуђере свакојаким мукама.

И тада је наш Хиландар најмање пострадао, благодарећи мудрог заузимању и заштити кнеза Милоша.

Осим тога кнез је Милош, кад су била призната и свечано проглашена политична права Србије, послао прилог од 100.000 гроша у 20 великијех светогорскијех манастира, да се у њима спомиње његово име на св. Андрију 30 новембра сваке године.

Добро вели наш српски народ: „памет царује, а снага кладе ваља“.

Кнез је Милош памећу највише добио; он је памећу царовао. Ово му се и у српској лаври Хиландару с благодарношћу признаје.

Ну, и његов достојни потомак краљ српски Милан I обратио је своју високу пажњу, као пошљедник српскијех краљева и царева, на ову српску, краљевску и царску најзнаменитију лавру. Те то најпоузданије јамчи, да ће овај дивни споменик великијех Неманића под Његовом краљевском заштитом опет процвјетати и у српскијем рукама остати, да српске нараштаје покреће и надахњава: благодарношћу, побожношћу, науком, умјетношћу, племенитошћу и родољубљем.

5. Икона Троручица.

Свршивши опис Хиландара, и споменувши у њему на својем мјесту икону „Троручицу“, обећао сам, да ћу о њој на крају опширније проговорити.

Предање о Троручици, које се свето чува у Хиландару, није без интереса; толико већма, што се налази о њој спомена и у појединијем Немањићскијем хрисовуљама.

Ова је икона најприје била својина Јована Дамаскина, славнога црквенога пјесмопјевца и догматичара из прве половине VIII вијека.

Зна се из црквене историје, да је Дамаскин био велики непријатељ иконоборске јереси. Веома даровит философ-пјесник, и учен теолог борио се против ње усмено и писмено

тако, да јој је био један између најопаснијих противника. За то га оптужи заштитник те јереси, грчки цар Лав код кнеза дамаскога, код којег је Дамаскин био у државној служби на високом мјесту.

Кнез ражљућен, заповједи, да се Дамаскину осјече десна рука иза шаке(?); па, да се изложи јавно на ономе мјесту у вароши, гдје се народ највише скупља, за углед и страшило!

Дамаскин је имао пријатеља и у најближој околини кнежевој; те преко њих замоли, да му кнез допусти, да узме осјечену руку.

Кнез стишан у својој љутини, одобри; и рука се преда Дамаскину. Примивши је, затвори се ноћу у своју собу, намјестивши шаку на зглавке, куда је осјечена, клекне пред икону Богородичину, коју је с особитијем поштовањем држао у соби, и са сузама се сву ноћ молио, да му испијели руку. У томе плачу и молитви најпослије заспи. Кад се пробуди, види, да је шака прирасла и рука цијела и здрава. Само је остала црвена пруга, да се зна, куда је била рука осјечена.

Дамаскин из благодарности да сковати од сребра руку, и за вјечити спомен намјести је на ту икону Богородичину, те се по том прозове „Троручица“.

Може бити, да је отада постао обичај у хришћанској цркви, да се међу на иконе сваковрсни украси од сребра, злата и драгог камења за помоћ и заштиту, и ко је болестан, за исцјељење.

Ово се чудо одмах рашчује по Дамаску. И било је од велике олакшице за успјех против иконоборске јереси.

Кнез дамаски, покајавши се за учињено зло, допусти Дамаскину, да може писати, шта хоће, и живјети, гдје му је воља.

Дамаскин, оставивши свјетску службу, оде у лавру св. Саве Освећенога код Јерусалима, понесавши собом и поменути икону, као највећу светињу.

По његовој смрти, та икона остане ту у манастиру.

Свети Сава Освећени, који је умро у VI вијеку, предсказао је при смрти ученицима и калуђерима, који су били око његова одра, да ће доћи негда из Јевропе с јужно-источне стране у Палестину, да походи света мјеста и његову лавру један светитељ његова имена родом од царске лозе, који ће бити велики учитељ и просвјетитељ својега народа у православљу. Па кад такви светитељ дође, завјешта, да му се преда његова „патерица“ и „чудотворна“ Бого-родичина икона „Млијекопитатељница“.

Походивши први пут св. Сава српски Палестину и у њој света мјеста у почетку XIII вијека, дође и у лавру св. Саве Освећенога. Ушавши у цркву, да се помоли Богу, стане пред иконом „Млијекопитатељницом“, гдје је била и „Троручица“ Дамаскинова и „патерица“ Савина“. У тај мах падне сама „патерица“ са својега мјеста пред св. Саву српског. Чувар изненађен тијем, отрчи и јави то игуману. Игуман, споменувши се предсказања и завјета св. Саве Освећеног, позове путника, замоливши га, да му каже прво: име; друго одакле је; и треће од којега је рода.

Свети Сава одговори на сва три питања. Тада игуман рекне: „ти си онај, за којега је свети основатељ ове лавре предсказао у VI вијеку на смрти, да ће овамо доћи“. Па му се поклони и преда обје поменуте „чудотворне“ иконе и „патерицу“ св. Саве Освећенога.

Вративши се св. Сава из Палестине у Свету Гору, приложи „Троручицу“ Хиландару; а „патерицу“ и Млијекопитатељницу — својој испосници храму св. Саве Освећенога у Карејама.

Све се ово и сада чува, као највиша светиња, у Хиландару и Карејама, које је писац овијех редака прошле године лично видео.

Хиландарци причају још и ово, што је у осталом историјски факат: завадивши се браћа Савина око власти: краљ Стефан и велики кнез Вукан; тада св. Сава похита на позив својега брата краља Стефана из Свете Горе у Србију, да измири завађену браћу, понесавши собом моћи св. Немање и „чудотворну“ икону „Троручицу“. Свете моћи положи у љивот у манастиру Студеници; а икону дарује краљу Стефану са завјетом, да је чува у краљевском дому, и да се у вријеме рата носи пред војском ради побједе.

Помиривши браћу остао је по потреби и молби брата Стефана и српскога свештенства, као архимандрит у Студеници до 1215 године. За то је вријеме написао типик за Студеницу. По том се опет врати у Свету Гору у своју ћелију у Ораховици (*ἐν Κάραις*).

Икона је „Троручица“ по завјету св. Саве заиста чувана у Немањићском краљевском дому, и предавана од оца сину до потоњег Немањића.

По изумрћу те српске славне династије, појави се икона „Троручица“ једне ноћи пред Хиландаром на путу Од мора са сјеверне стране неколика минута далеко, ондје, гдје је сада часовница, која је ту сазидана за спомен последије тога појава.

Игуман хиландарски, уставши једне ноћи у обично вријеме, да иде на поноћницу у велику цркву; на један пут угледа кроз прозор своје ћелије свјетлоћу, као сунце на мало прије поменутом мјесту. Брже позове калуђере, да оду, и виде, какво је то привиђење и чудо. Кад тамо, а оно икона „Троручица“ на земљи с горње стране пута, који води од мора у Хиландар. Престрављени тијем до-

несу одежде, крстове и кадионице; те је с пјевањем и читањем однесу у саборну цркву, и положише на горње мјесто у олтару.

Сјутра дан, на велико њихово чудо, нађу је у игуманском столу; не знајући откуда је ту; опет је с поклоница и молитвама однесу на прво мјесто у олтар. Игуман, сумњајући, да је еклесијарах (који обично држи кључ од цркве) није ноћу пренио у игумански стб; закључа цркву, и понесе кључ собом.

Али му се „Троручица“ јави те ноћи на сну с ријечима: „нијесам дошла овдје, да ви мене чувате, него ја вас“. — Игуман прене од сна и одмах пође са свијем старцима и калуђерима заједно пред цркву; отворивши је нађу опет „Троручицу“ у игуманском столу. Тада јој се ту сви поклоне, испчитавши молбан Богородичин; оставе је у столу; гдје је и дан данашњи, горећи пред њом у вијек 12 кандила.

Отада калуђери, кад иду да служе у цркви, метанишу пред њом и цјеливањем узимају од ње благослов мјесто од игумана по типикѹ манастирском.

Да су Немањићи држали ову икону по завјету св. Саве, као светињу, потврђује се и тијем, што је црква јепискупска у Скопљу, коју је сазидао српски краљ Милутин, била посвећена „Троручици“; коју је цар Душан, кад се ту зацарио 1346 г., с договором свега сабора подигао и прогласио за прву српску митрополију.

Ево, шта вели Душан у својој хрисовуљи о томе: „И по милости божиеи, како подвнгохъ самъ краљевъски на царъство, и архієпископнию на патрїаршъство, и єпископниє на митрополитъства; такожде подвнгосмо всєуѣстноюю єпископнию уѣстнаго и славнаго града Скопна Трєкєрѹтицоу на прѣвєпрѣстонноую митрополачю, понєсасмо пискоупнию

**ПОДАОЖИТИ КЪ ОБЛАСТЬ МИТРОПОЛИИ СЕКТЫМ ТРОИЦУМЦЕ
СКОПЬСКИМ. (1)**

Онијема, који се баве изучавањем историје и хрисовуља Немањинскога доба, кад прочитају ову кратку повијест о „Троручици“ Хиландарској, биће им са свијем јасно ово мјесто у Душановој хрисовуљи; а тако и у другијем листинама, у којима се спомиње име „Троручица“.

Завршујући ову кратку повијест по хиландарском предању о „Троручици“ овдје је мјесто, да се рекне: „велики си, Господе, и чудна су твоја дјела, и никаква ријеч није довољна, да опјева твоја чудеса“.

(1) Гласник XXVII. ст. 289.

II.

ТИПИК СВ. САВЕ СРПСКОГА НА МРАМОР- СКОМ НАДВРАТНИКУ У ЊЕГОВОЈ ТИПИКАРНИЦИ У ҚАРЕ- ЈАМА ОД 1199 Г.

Српске и остале старине у Светој Гори познате су из биљежака и читавијех књига ученијех путника: кијевског монаха Василија Г. Барскога из XVIII вијека; Францеза Вилуазона, Бугарина Мине, Србина Аврамовића; Руса Григоровића; рускога успенског архимандрита (сада владике) Порфирија; рускога консула К. Петковића; рускога архимандрита Леониде; Руса Благовјештеног; професора Т. Флоринскога, по фотографским снимцима атонскијех аката од П. И. Севастијанова; Инглеца Тозега, Грка Ламброса и т. д.

И поред свијех важнијех публикација овијех ученијех путника из прошлога и овога вијека о старинама у Светој Гори, опет се може наћи у њој по нека ријетка старина још, или недовољно, или никако непозната ученом свијету.

Ја ћу се зауставити на типiku св. Саве за ћелију у Ораховици, који је до сада познат у нашој књижевности само из друге руке.

У „Типикарници“ св. Саве у Карејама нашао сам његов ориџиналан типик на пергамену, по којему је и прозвана „Типикарница“; а нема сумње, да га је написао својеручно св. Сава српски. Типик се тај чува у истој црквици у једној тенеџци.

а онај на надвратнику још трудније; те жаљаше, да ми тијем олакша труд!

Чувар је овај из онога броја садашњијех светогорскијех монаха, који наукама никако не муче свој мозак.

Краткоћа времена није ми допустила, да са свом пажњом прочитам и упоредим онај на пергамену, у којем је на неколико мјеста мастило изблједјело, с овијем на надвратнику, те сам сврнуо сву своју пажњу на овај пошљедњи, и уложио труд, да га тачно испишем.

П. Ј. Шафарик објавио је с неколико ријечи типик св. Саве за Ораховицу у „Serbische Lesekörner“ — 119; — а у „Голубици“ II стр. 247—251 у Београду 1840 г. штампан је цео по ономе поквареном пријеводу, који се по тврђењу Даничићеву наводи у карловачком архиву, и у којем нема ни трага од старине. А нема сумње, да је преписан с онога, којег ми поменути монах топло препоручива за читање.

Тек је ученом и марљивом (сада већ покојном) Даничићу пошло за руком, да нађе карејски типик св. Саве, како рече, у вјерном пријепису у једном рукопису у библиотеци Српскога ученога друштва № 51; који је наштампао с поправкама и тако рећи „исправним правописом“ у „Književniku“ III стр. 139—140 у Загребу 1866 год.

Али овај на надвратнику Савине црквице у Карејама до сада није штампан. И ако се може држати, да је истоветан с оним на пергамену; ја сам га ипак исписао, као ријетку старину српске књижевности 12 вијека, и све у њему скраћенице разријешо, приуговоривши га за штампу с упоређењем и разликама онога, који је наштампао Даничић у „Književniku“.

Даничић, наш најбољи филолог и највећи ауторитет за српске књижевне старине, штампајући карејски типик

из биоградскога рукописа, и тврдећи по некијем старијем ријечима и облицима, да је вјерно преписан; опет показује у њему неколике гријешке. За које рече: да су гдјекоје између њих могле доћи само у преписивању; а неке опет, да су се тако находиле у старијем пријепису, с којег је преписивач биоградскога — тако и преписао:

Из овога се јасно види, да је Даничић мислио, како овај биоградски није преписан с најстаријег управо с оригинала Савина, него са старијег.

Даничић, немајући у рукама правога оригинала, да овај биоградски пријепис упореди с њим а находећи у њему неке гријешке према науци и језиковнијем законима; логично је и појмљиво, што је тако изрезао о њему свој суд, сматрајући, да су те гријешке: нешто из старијег; а нешто из новијег биоградскога пријеписа.

Па се постарао, да исправи у њему све, што је мислио, да је погрјешно, како у старијем тако и у новијем биоградском пријепису, и, да изједначи онако, како би вала, да је написано према науци, законима језиковнијем и исправном правопису.

Упоредивши дакле овај типик с надвратника Савине црквице у Карејама с онијем пријеписом у библиотеци српскога ученога друштва у Биограду и исправкама Даничићевијем у „Književniku“ III, нашао сам у њима ситнијех и крупнијех разлика, које ћу истакнути напријед на својему мјесту.

Међу тим је важно то, што се већином оне гријешке, за које Даничић рече, да су преписивача, нешто старијег, а нешто новијег — биоградскога, находе и у ономе на надвратнику. Те је сада јасно, да све те гријешке нијесу, као што је Даничић мислио, учинили преписивачи; или је онај на надвратнику доцније урезан. Кад се тачно ис-

пише и штампана онај с пергамена, тада ће и расправа о Савином карејском типичу са свијем бити завршена.

Имајући дакле у рукама пријепис типика Савина с надвратника, и упоредивши га с биоградскијем и с поправ-кама Даничићевијем у „Кпјижевнику“, нашао сам, да је биоградски пријепис истоветан садржином с онијем на надвратнику у Ораховици, осим неколико ријечи, правописнијех разлика и завршетка, или боље рећи, потписа:

„Всѣхъ послѣднхъ Сака грѣшнхъ“; којегача нема на надвратнику, него је у ономе на пергамену.

Да сам имао времена, да испишем и онај с пергамена, те да се с овијем на надвратнику упореди и види, има ли каквијех разлика; била би потпуна цјелина и за историју наше старе књижевности важно.

Према овом мијења се у неколико и оно Даничићево мишљење, да је биоградски пријепис с некаква старијегача, за који се до сада не зна; и, у којем је по Даничићеву мишљењу преписивач учинио грѣшкѣ, којих нема у ориџиналу.

Ну, да има у биоградском и преписивачевијех грѣшакѣ, али не свијех онијех, које му Даничић приписа, то се види из упоређења с онијем на надвратнику. Све се оне крупније грѣшкѣ, које Даничић истакну, и поправи, находе, као што мало прије рекох, и у оном на надвратнику.

Штета, што Даничић није имао у рукама ориџинал, или барем у свему тачан и вјеран пријепис Савина карејскогача типика; те бисмо данас знали његово компетентно мишљење о онијем ријечима, облицима и правопису, за које рече, да су грѣшкѣ, бацивши за њих кривицу на преписиваче! —

Из свега, што се сада зна о Савину карејском типичу, мучно би се што друго могло извести, до то, да се још у 12 вијеку гдјешто писало с таквијем грѣшкѣма: па се

с временом развијао и усавршавао, како језик, тако и правилније писање.

Приправљајући за штампу карејски типик с надвратника цркве св. Оаве, истакнуо сам све разлике и гријешке, о којима је ријеч, упоредо с Даничићевијем исправкама.

Ваља ми још овдје споменути и то: да сам исписујући га, скраћенице попуњао; уносно ' (ъ) у текст; само сам скраћеницу ову ѝ (оу) оставио тако: а џ растворао и писао: шт; друго сам све, па и интерпункцију, оставио онако, како је на надвратнику.

Начело правоудрости страхъ господень 1) разоумъже
всакъ всакъ 2) творештнмъ 3) како же бо 4) вѣшта 5)
велики 6) апостола Павла 7) нхъже око не видѣ 8) ни
оухо слыша 9) ни на срѣдце уловѣхъ 10) не възиде 11)
иже 12) оуготова, бога любвѣшнмъ 13) и 14) Тамъже
слышеште 15) сн 16) всакомъ 17) хотештому 18) спасти
се 19) подобаетъ 20) подвизати се, 21) шѣствовати тѣснмъ
22) и присрѣщеннмъ 23) поутемъ. 24) путъ бо 25) краткъ
иестъ 26) братѣа 27) моя 28) любвѣмая, 29) нмъже теуемъ.
30) дымъ иестъ 31) житѣе 32) наше, 33) пара 34) прѣстъ,
35) и прахъ 36) въ малѣ икажетъ се 37) скорѣ погн-
ветъ. 38) малъ бо иест трудъ 39) житѣа 40) нашего 41)
велико же и бесчестноуе 42) благохъ 43) въздастѣне. 44)
Тамъже и азъ всѣхъ 45) последнѣи 46) и грѣшнѣи, 47)
и 48) присно 49) славіи 50) и оумилѣи 51) на подвижѣе
52) духовноуе. 53) приишѣствовавъ въ 54) Свѣтоую гору
55), ѡбразѣхъ 56) богоизбраньма 57) свѣтила разнѣ-
нмъи 58) ѡбрази 59) текыште 60) въ 61) подвигоу дѣ-
ховноуе 62) сего ради 63) и азъ оукрѣпѣхъ свою немощъ,
64) подвигохъ се 65) елико 66) сила могъшти 67) в-
стронти 68) оустронхъ 69) ѡградѣ 70) свѣтѣи 71) домъ 72)
прѣсвѣтѣи 73) владѣице нашѣи 74) богородице присно

сѣстаго 175) того 176) монастыря 177) съ 178) въсею
 179) братією 180) и да нзбирають 181) мужа 182) ко-
 гогомужинеа. 183) нже естъ 184) подобнь жити къ 185)
 келни 186) въ мѣстѣ томъ. 187) любо аште бѣдетъ 188)
 ето. 189) по ѿгүмену, 190) или ннъ нѣкто 191) порабо-
 тавши 192) мѣстѣ 193) томъ 194) светомъ, 195) да по-
 силають 196) се къ 197) то мѣсто. 198) и тон 199)
 въсакъ 200) свободе 201) и ѡбласть 202) да иматъ надъ
 келією 203) товъ, ꙗкоже и прѣжде писахомъ. 204) а мо-
 настырь 205) ни ѿгүменъ 206) да не иматъ никоего 207)
 ѡбласти 208) надъ келіѡвъ 209) товъ 210) ни пакы мыта
 ради, 211) да не поставлають 212) се нието 213) оу келни
 214) тон, 215) а не бѣдетъ 216) достоинъ правнаа дѣ-
 ховнаго 217).

Стнже 218) оуставъ оуставлаю 219) въ 220) келни
 221) том. 222) да дрѣжнть хотен жыти 223) въ 224) нем.
 225) Въ 226) понедѣльникъ, 227) и срьдѣ, 228) и петакъ,
 229) ни масла шждь, 230) ни вина пни. 231) въ 232)
 вторникъ 233) же, 234) и 235) ѹстертькъ. 236) масло
 шждь, 237) и вино пни. 238) Сіе 239) же все 240) петъ
 241) дѣни. 242) Єдиною 243) дѣнемъ да шси. въ 244)
 свѣоте 245) же, и въ 246) недѣлю, 247) рыбы, 248) и
 сыръ, 249) и въса 250) проуе 251) 252 двашти дѣнемъ
 253) шденіе. 254) въ 255) посты 256) 257) великѣе, 258)
 259) въ свѣотѣ 260) и въ 261) недѣлю 262) масло шждь,
 263) и вино 264, въхшдан 265) а въ 266) ннѣе 267)
 дѣни, 268) ни вина, 269) ни масла. А къ 270) рождѣст-
 воу христову 271) постъ, 272) ꙗкоже и въ 273) нны
 дѣни оуставихомъ. 274) бѣди 275) и тѣги 276) такожде. А
 въ 277) постѣ 278) къ 279) скетымъ 280) апостолѡмъ
 281) такожде да естъ, 282) ꙗкоже 283) къ 284) нни 285)
 дѣни прѣпросте 286) оуставыхомъ 287)

Въ пѣнїе 288) же да дрѣжит 289) се сикокъ 290)
 оуставъ 291) оутриа 292) и вѣтерна, 293) ꙗкоже естъ
 294) ѿвнѹан. 295) На оутрини же прѣзъ въсе годиште, 296)
 да поют 297) се по г. каѳисмы 298) 299) а на вѣтерни
 300) къ 301) господѹ 302) егда 303) ꙗскрьбѣхъ 304)
 разкъ, 305) тропарен. 306) Годише же пою разнѹ. 307)
 прѣзю 308) години 309) съ 310) оутринєю 311) безъ
 ꙗлтира. 312) на г. же 313) години. 314) и з-нї 315)
 и на ф.-нї 316) поетъ 317) по 318) г. каѳисми. 319) съ
 320) метанїемъ 321) ꙗко же ѿвнѹан 322) нмаи. 323)
 на въсако 324) же наусло, 325) въ 326) прѣдете 327)
 поклоним се 328) по 329) г. метанїа. 330) и пакы кон-
 уавше 331) ꙗлѹмъ. 332) и рекши 333) алѣлѹа. 334)
 по 335) г. метанїа. 336) или въ 337) вѣтерни 338) или
 въ оутрини, 339) или въ 340) мѣѿимонъ 341) или въ
 342) ꙗлтири 343) или въ 344) годиниахъ. 345) или въ
 346) полѹноштиницахъ. 347) въ 348) всакон 349) же слѹжеъ
 350) събрънаюшѹхъ 351) се концѹ. 352) гдѣре 353) гла-
 годет 354) се, боже 355) оуштедри ны, 356) по 357)
 вї. метанїа 358) Полѹноштинца 359) же ꙗзвѣет се 360)
 въ 361) цркви 362) съ 363) блаженами по 364) г. ка-
 ѳисми 365) и канонъ молкънь 366) когородници 367) а
 что 368) же ѿстанетъ 369) ꙗлтира 370) то изъглаголи.
 371) любо въ 372) дѣне, 373) любо въ 374) ношти.
 375) Тѹюю 376) да прѣꙗзвѣет 377) се ꙗлтирь 378) на
 дѣнь, 379) и на 380) ноштѹ. Въ 381) сѹботѹ 382) же
 вѣтерн 383) бѹкаетъ 384) ꙗкоже нмаи ѿвнѹан 385) агри-
 пнїа 386) се же ꙗзвѣетъ 387) на агрипнїи 388) рекше 389)
 трискетѹе, 390) и помнахн 391) ме боже. и по том по-
 емъ 392) канонъ агрипїе. 393) и по том ѹтет се 394)
 тетрьевангелїе 395) галка а. 396) Аште ли въздетъ 397)
 невъзможно, 398) да прѣполовентъ. 399) а 400) по томъ
 наупнает 401) се слѹжа 402) оутрини. 403) отъꙗзвѣе

404) по з 405) фламехъ. 406) по богъ господь, 407) отъпъзше 408) г. кафисми 409) и д-оуо, 410) блаженн 411) непороуни, 412) съ 413) припътѣемъ 414) аггелъскы 415) съборъ, 416) и потомъ, 417) създааніе 418) и 419) утеніе. 420) по семь. 421) степенне, 422) въсакъ 423) дыханіе. 424) евангеліе. 425) и 426) по евангелію 427) въскрсеніе 428) христово, и по томъ помнлоуи ме боже и пѣсни 429) заедно 430) да поетъ 431) Един. 432 и по томъ канонъ въскрсень, 433) такоже нмамо ѡбентан. 434) и скетомъ, 435) аште нмашн нномъ 436) съвърша-еть 437) такоже подобаетъ 438) светихъже 439) и бо-жъственихъ 440) антѹргіѣхъ 441) противъ 442) силъ да съвършѹтъ се 443) въ 444) господьскыѣ 445) и великѣ 446) празники 447) подобаетъ 448) намъ съблюдати 449) въ 450) пѣни 451) и бѣни 452) ноштномъ. 453) по-минаюште слово галголемое. 454) бдите 455) и молите се 456) да не вънидете въ 457) напаст. 458) духъ 459) бо въдръ 460) а пать 461) немошна. 462) (его ради бдите. 463) троудн 464) бо плодъ своихъ силъжесть 465) аште сѣ 466) съвършите 467) и блаженн будете 468).

Сеї 469) оуставъ въ 470) пѣни 471) и въ 472) ѡ-дени 473) оуписахомъ 474) мольбою молимъ 475) се, 476) яко да будете 477) непрѣворънь 478) развѣ аште въ 479) болъзнь падаеть. 480) то манко 481) крѣпость можетъ. О питни 482) и 483) ѡденіи, 484) аште сазѹтъ се 485) нѣкоемъ 486) любимомъ 487) пришьствіе 488) на оутѣ-шеніе 489) ти тогда 490) разараеть 491) се постъ 492) развѣ сръди 493) и петька. О свободѣ же мѣста того 494) заклинаю 495) господемъ нашимъ Іисѹсъ 496) Христомъ 497) и прѣскетою его 498) матерію 499) яко же писа-хомъ 500) здѣ 501) да не будете 502) потворено аште 503) кто 504) сѣ 505) прѣтворить, 506) и смѣштать 507) имѣтъ живѹштаго 508) въ 509) семь мѣста, 510) нан

УТО 511) ВЪЗЫМАТЬ 512) ИМАТЬ 513) ЕЖЕ 514) ЕСТЬ 515)
 ВЪ 516) МѢСТѢ ТОМЪ, НЛИ ОТЬ КНИГЪ 517) НЛИ ОТЬ ЫМОНЬ
 518) НЛИ ИНО 519) УТО 520) ГОДЪ 521) БУДЕТЬ 522) ОУ-
 МѢСТЕ 523) ТОМЪ 524) ПРОКЛЕТЪ БУДИ 525) И ЗАВѢЗАНЪ 526)
 ОТЬ СВЕТЫЕ 527) И ЖИВОТКОРЕШТІЕ 528) ТРОНЦЕ 529) ОТЬЦА
 И СЫНА И СВСТАГО 530) ДВХА 531) И ИМОЮ ГРѢШНИМЪ 532)
 И ДА НЕ БУДЕТЬ 533) ПРОШТЕНЪ ПРИ СЕМЪ ВЪЦЕ 534) И
 БУДУШТЕМЪ. 535) СЕГО РАДИ ПИСАХЪ 536) И ПОДПИСАХЪ 537)
 СВОЕ 538) РОУКОПИСАНІЕ. 539) 540) з ꙗ з (6707 = 1199.

У овѣјем примједбама б. значи биоградски рукопис;
 а Д. Даничићево поправљено издање у „Книжевнику III.“

1) Д. њ међу д. и м. б. . послѣје ове ријечи. 2) Д. њ
 уметнуто међу в и с. 3) Д. и додато пошљедњем слогу и,
 ; послѣје ове ријечи. 4) б. в Д. њко оубо. 5) б. крцласть,
 Д. вѣштасть. 6) б. њ на крају, Д. њн 7) Д. : 8) б. без ин-
 терпункције. Д. . . 9) б. и Д. њ, б. без интерпункције, Д. . .
 10) б. и Д. оу. 11) б. и Д. њ међу в и з, и и међу з и д.
 12) б. и Д. нже. 13) б. и Д. е међу б и ш, Д. и додато
 крајњем слогу. 14) Д. и, на крају., б. без интерпункције.
 15) б. и Д. њ међу л и ш. 16) б. . , Д. . . 17) б. оу на
 крају, Д. њ међу к и с и на крају оу 18) б. и Д. оу на
 крају. 19) б. , Д. без интерпункције 20) б. е, Д. њ. 21)
 б. . , Д. без интерпункције. 22) Д. њ уметнуто међу с и и
 и и међу њ и м. 23) б. њ међу н и м, Д. њ уметнуто међу
 с и н и и међу њ и м. 23) б. њ међу н и м, Д. њ умет-
 нуто међу б и н и и међу њ и м 24) б. в. 25) б. и Д.
 оу 26) б. е у почетку, Д. , послѣје ове ријечи. 27) б. ње,
 Д. ње на крају. 28) б. и Д. њ на крају. 29) б. и Д. лю-
 бима. 30) б. без интерпункције. 31) б. е у почетку. 32)
 Д. ње на крају. 33) б. . 34) Д. . . 35) Д. без интерпунк-
 ције. 36) б. . , Д. ; . 37) б. и Д. а додато. 38) б. и Д. њ

међу г. и с, б. е међу а и т. 39) б. и Д. оу међу р и д. 40) Д. нѣ на крају. 41) б. . Д., 42) б. а међу н и у, Д. њ међу н и у и међу у и н. и њ на крају. 43) Д. и додато послѣје њ. 44) б. вѣзданѣ, Д. вѣзданиѣ. 45) б. и Д. њ уметнуто међу в и с. 46) б. и на крају, Д. њ уметнуто међу д и н и два и на крају. 47) б. њ међу н и н, Д. њ додато међу ш и н. 48. б. и Д. и нема. 49) Д. њ уметнуто међу с и н 50) б. њ на крају, Д. њн. 51 б. и на крају, Д. њн. 52) б. подвизанѣ, Д. нѣ на крају. 53) Д. доуховномѣ. 54) б. њ. 55) Д. е међу в и т. оу на крају. 56) Д. о у почетку. 57) б. богонѣбраннѣ, Д. богонѣбраниѣ. 58) б. и међу н и м, Д. њн. 59) б. њ на крају, Д. о у почетку и њ на крају. 60) б. и Д. оу у сриједи. 61. б. њ. 62) Д. доуховномоу. 63) б. и Д. тѣмѣже. 64) б. ., Д. без интерпункције. 65) Д. . . 66) Д. ѣ у почетку. 67) б. и Д. оу у сриједи, и на крају. 68) б. и Д. нема устроити. 69) б. и Д. оу сътворихъ. 70. б. оу на крају, Д. о у почетку и оу на крају. 71. б. и Д. оу у сриједи. 72) б. , 73) Д. ѣ на крају. 74) б. еѣ на крају, Д. еѣ на крају. 75) б. и на крају. 76) б. и Д. нѣ на крају, Д. без интерпункције. 77) б. ѡбѣщаго, Д. ѡбѣштаго. 78) Д. аа у сриједи. 79) Д. нѣ на крају. 80) Д. нѣ на крају. 81) б. е међу д и ю. 82) б. и Д. и у почетку и оу у сриједи. 83) Д. њ међу в и с. 84) б. ѣа на крају, Д. нѣ на крају. 85) б. и Д. же 86) б. и Д. и уметнуто међу оу и ж. 87) б. в у почетку. 88) б. њ међу з и м, Д. њ међу л и в и нѣ на крају. 89) Д. аа у сриједи. 90) Д. њ додато међу б и н и аа међу н и г. 91) б. и Д. о на крају. 92) б. и Д. в једно и без интерпункције. 93) б. и Д. вѣ жнаниѣ и без интерпункције. 94) б. и Д. гласоу. 95) Д. : 96) б. и Д. њ међу д и ж. 97) б. и Д. нема бо. 98) Д. ѣ у почетку. 99. б. њѣ на крају, Д. нѣ на крају. 100) Д. њ. 101) Д. ѣ на крају. 102) Д. ѣсмѣ. 103) Д. нѣ на крају.

104) Д. њ. 105) Д. ње у почетку. 106) Д. о у почетку. 107) б. њѡ, Д. њѡ у сриједи. 108) б. и Д. и у почетку. 109) б. о на крају, Д. аа у сриједи и о на крају. 110) б. и Д. и међу т и р, б. . послѣје ове ријечи, Д. , . 111) б. њѡто, Д. њ додато међу к и т. 112) Д. ње на крају и без интерпункције. 113) б. и Д. е међу м и т 114) б. њ међу с и м, Д. њ и оу међу м и ш. 115) Д. аа у сриједи. 116) б. њ послѣје в 117) Д. њи на крају. 118) б. и Д. без интерпункције 119) Д. аа у сриједи. 120) Д. њ уметнуто међу у и т. 121) б. е међу а и т, Д. њ на крају. 122) Д. њи на крају. 123) Д. без интерпункције. 124) б. ѡкоце, Д. о у почетку, и, послѣје ове ријечи. 125) б. и Д. е међу м и т. 126) Д. и међу т и р. 127) Д. , б. без интерпункције. 128) б. и Д. и у почетку. 129) Д. , . 130) б. њ. 131) б. е међу а и т. 132) Д. и међу т и р. 133) б. и Д. оу на крају. 134) б. и Д. без интерпункције. 135) Д. ; . 136) Д. о. 137) Д. њ уметнуто међу в и с. 138) б. њ уметнуто међу з и л, Д. њ само међу в и з. 139) б. и Д. и у почетку и оу на крају без интерпункције. 140) б. и Д. њ међу в и с. 141) Д. њи на крају. 142) б. и Д. оу у сриједи. 143) Д. аа пред пошљеднијем слогом. 144) б. и Д. њ 145) б. њи, Д. њи на крају. 146) Д. , . 147) б. и Д. њ. 148) Д. , . 149) б. и Д. ње у почетку. 150) б. ѡскоудѣѣтъ вѣ; тако и Д. са разликом о у почетку. 151) б. и Д. оу међу м и к и ѣ на крају; Д. , . 152) б. и Д. њи 153) б. ѡванаѣ, Д. ѡванаѣ. 154) Д. , . 155) б. и Д. оу на крају. 156) б. и Д. оу на крају. 157) б. и Д. попуѣ. 158) б. и Д. те на крају. 159) б. и Д. к. 160) Д. ње у почетку. 161) Д. о у почетку. 162) Д. ње међу о и и, и без интерпункције. 163) б. и Д. њ. 164) б. њи на крају. 165) б. и Д. тѣ. 166) б. ѡ међу р и б, Д. такође ѡ и ѡ међу а и т. 167) Д. ње међу о и г. 168) б. и Д. ѡ међу р и м. 169) б. и Д. ѣ на крају.

170) Д. о у почетку. 171) б. њ међу к и ѿ. 172) б. и Д. њ међу к и в, Д. њ међу а и т, и: послѣ ове ријечи 173) б. сѣвакоупаѣст, Д. сѣвакоупаѣсть. 174) б. и Д. и у почетку и оу међу г. и м. 175) Д. аа. 176) б. и Д. нема того. 177) б. и Д. и међу т и р. 178) Д. њ. 179) б. нема њ, Д. њ. 180) Д. њ на крају и, послѣ ове ријечи. 181) б. и Д. њзснрають. 182) б. и Д. оу међу м и ю. 183) б. и Д. ѡ међу о и з, Д., послѣ ове ријечи, б. без интерпункције. 184) Д. њ у почетку. 185) б. и Д. њ. 186) б. ѡ на крају. 187) Д., . 188) б. и Д. оу међу к и д. 189) Д. њ уметнуто међу к и т., б. и Д. без интерпункције. 190) б. и Д. ѡгоуменъ, Д. без интерпункције. 191) Д. њ уметнуто међу в и ш. 193) б. и Д. оу на крају. 194) б. и Д. оу на крају 195) б. и Д. оу на крају, б. послѣ ове ријечи. 196) б. е међу а и т. Д. њ међу с и л и њ међу а и т. 197) б. и Д. њ. 198) Д., . 199) б. и Д. ть. 200) б. и Д. њ међу в и с и оу на крају. 201) б. и Д. оу на крају. 202) Д. о у почетку. 203) Д. њ међу л и ю. 204) б. ѿ међу х и м, Д.; послѣ ове ријечи. 205 б. њ међу т и р. 206) б. и Д. и у почетку и оу међу г и м. 207) Д. њ међу о и р. 208) Д. о у почетку. 209. б. и међу л и ѿ, Д. но. 210) Д.;. 211) б. и Д. без интерпункције. 212) Д. њ међу ѡ и т. 213) б. ѡкто, Д. њ уметнуто међу в и т. 214) б. ѡ на крају. 215) Д. без интерпункције. 216) б. и Д. боуде. 217) Д. доуховьмаго) 218) б. и Д. Сии же. 219) б. и Д. ѡ међу л и ю. 220) б. и Д. њ. 221) б. ѡ на крају. 222) Д., . 223) б. и Д. и међу ж и т. 224) б. и Д. њ. 225) б. и Д. њ међу и и и, б. без интерпункције, Д.: 226) б. и Д. „ѡ“ нема. 227) Д. њ уметнуто међу л и и. 228) Д. оу на крају и послѣ ове ријечи без интерпункције. 229) Д. без интерпункције, б. 230) б. Д. без интерпункције. 231) б. ѡ на крају, Д.; послѣ ове ријечи. 232) б. ѡ. 233) Д. њ уметнуто међу в

и т, и међу р и м. 234) Д. без интерпункције. 235) б. и Д. и њ. 236) б., Д. без интерпункције. 237) б. и Д. без интерпункције. 238) б. њ на крају, Д.; послѣ ове ријечи. 239) б. њ, Д. њ. 240) Д. њ уметнуто међу в и с. 241) б. и Д, и на крају. 242) б. дѣње, Д. њ на крају. 243) Д. њ у почетку. 244) Д. њ. 245) б. и Д. соуботоу. 246) б. и Д. њ. 247) б., Д. без интерпункције. 248) б. и Д. без интерпункције. 249) б. и међу с и р, Д. без интерпункције. 250) б. њ. 251) б. аа и послѣ ове ријечи, Д. њ. 252) б. и Д. и 253) б. и Д. њ. 254) Д. њ на крају. 255) б. њ. 256) б. и Д. њ на крају. 257) б. и Д. њ. 258) б. њ на крају, Д. њ и без интерпункције. 259) б. и Д. њ. 260) б. и Д. оу у срједи и на крају. 261) б. и Д. њ. 262) б., . 263) Д. без интерпункције. 264) б. и Д. а на крају. 265) б. и Д. оу међу в и ш., Д., послѣ ове ријечи. 266) б. а, Д. њ. 267) б. и Д. њ. 268) б. и Д. без интерпункције. 269) б. и Д. без интерпункције. 270) б. и Д. њ. 271) б. и Д. оу на крају. 272) б. и Д. њ. 273) б. и Д. њ. 274) б. ѡ међу х и м., Д., послѣ ове ријечи. 275) б. и Д. оу међу б и д. 276) б. и Д. њ. 277) б. и Д. њ. 278) б. и Д. њ на крају. 279) Д. њ. 280) Д. њ међу т и ш. 281) Д. о међу л и м. 282) Д. њ у почетку 283) б. и Д. и 284) б. и Д. њ. 285) б. и Д. њ. 286) б. и Д. њ међу р и п. 287) Д. о међу х и м. 288) б. ѡти, Д. њ на крају. 289) Д. њ на крају. 290) б. и Д. њ. 291) б., Д.: 292) б. њ међу р и м, и а на крају, Д. њ такође и ѡ на крају. 293) б. а на крају, Д. њ међу р и м, и ѡ на крају, и без интерпункције. 294) Д. њ у почетку. 295) Д. о у почетку, и; послѣ ове ријечи. 296) Д. без интерпункције. 297) б. пост, Д. поѡтъ. 298) Д. т међу а и м, б., Д. без интерпункције. 299) б. ѡтира, Д. ѡтира. 300) Д. њ међу р и м. 301) Д. њ. 302) б. и Д. оу на крају. 303) Д. њ у почетку, и, послѣ ове

ријечи, б. . 304) **вѣсирѣвѣхъ** нема ни у б. ни у д. 305) б. и д. без интерпункције. 306) д. **тропарни**. 307) д. **ѣ** уметнуто међу **з** и **и**, и: послѣје ове ријечи. 308) б. и д. **оу** међу **в** и **ю**. 309) б. и д. **оу** на крају. 310) д. **ѣ**. 311) д. **ѣ** међу **и** и **ю**. 312) б. **ѣ** међу **т** и **р**. д. **пслатира** и; послѣје ове ријечи. 313) б. **третиснѣ**, д. **ѣ** пред пошљеднијем слогом. 314) б. и д. **ѣ** на крају и без интерпункције. 315) б. и д. **ма шестон** без интерпункције. 316) б. и д. **десетон** и без интерпункције. 317) б. **пѣкелемъ**, д. **ѣ** међу **а** и **м**. 318) б. , д. . 319) д. **т** међу **а** и **и**, и **ѣ** на крају. За тијем: б. **ѣалтира**, д. **пс** у почетку. Ове ријечи нема на надвратнику. 320) д. **ѣ**. 321) б. **мѣтанѣмъ**, д. **и** међу **и** и **м**, и **и** на крају. 322) б. **ѣ** међу **с** и **у**. д. **о** у почетку и **ѣ** међу **в** и **у**. 323) б. и д. **о** на крају, б. . послѣје ове ријечи, д.; 324) б. нема **ѣ**, д. **ѣ**. 325) б. и д. без интерпункције. 326) б. и д. **ѣ**. 327) б. **ѣ** међу **р** и **д**, д. **и** међу **р** и **д**, и **ѣ** међу **д** и **т**. 328) д. **ѣ** на крају. 329) б. , д. . 330) б. **а** на крају и послѣје ове ријечи, д. **и**е и; 331) д. **ѣ** уметнуто међу **и** и **у**, и међу **в** и **ш**. 332) б. **псалоу** и послѣје ове ријечи, д. **ѣ** уметнуто међу **л** и **и** и, . 333) д. **ѣ** уметнуто међу **в** и **ш** и **оу** на крају. 334) б. **алилоуѣ**, д. **алилоуѣ** и, послѣје ове ријечи. 335) б. , д. : 336) д. **и**е на крају и, послѣје ове ријечи. 337) б. и д. **ѣ**. 338) д. **ѣ** уметнуто међу **р** и **и**. 339) б. и д. **ѣоуѣ** нема. 340) б. и д. **ѣ**, 341) д. **метемонѣ** и без интерпункције. 342) б. и д. **ѣ**. 343) б. **ѣ** међу **т** и **р**, д. **пс** у почетку и **ѣ** међу **л** и **т**, и без интерпункције. 344) б. и д. **ѣ**. 345) д. без интерпункције. 346) б. и д. **ѣ**. 347) б. **оу** међу **л** и **и**, д. **оу** и **ѣ** уметнуто међу **т** и **и** и; послѣје ове ријечи. 348) б. и д. **ѣ**. 349) б. и д. **а** уметнуто међу **с** и **к**. 350) б. **оу** међу **л** и **ж**, д. **оу** и **ѣ** међу **ж** и **в**. 351) б. и на крају, д. **ѣ** међу **с** и **к** и **и** на крају. 352) б. **оу** на крају, д. **ѣ** уметнуто међу **и** и **ц**

и оу на крају. 353) б. и Д. њ међу д и р. 354) Д. њ међу л и т и њ на крају, и: послѣ ове ријечи, б. . 355) Д. . . 356) б. и Д. без интерпункције. За тијем: б. и Д. и благослови њѣ. Ово нема на надвратнику. 357) б. , Д. 358) Д. ми на крају. 359) б. оу међу л и и, Д. оу и њ међу т и и. 360) Д. њ међу а и т и њ на крају. 361) б. и Д. њ. 362) Д. њ уметнуто међу к и в, и без интерпункције. 363) б. и Д. њ. 364) б. , Д. . 365) Д. т међу а и и, и њ на крају. 366) б. и Д. молеѡме нема. 367) Д. . . 368) Д. њ уметнуто међу т и т. 369) Д. о у почетку и њ међу а и т. 370) Д. пс. у почетку. 371) Д. њ нема и без интерпункције. 372) б. и Д. њ. 373) б. и Д. без интерпункције. 374) б. и Д. њ. 375) Д. . . 376) Д. ию на крају. 377) Д. њ међу а и т, и њ на крају. 378) б. њ међу т и р, Д. пс у почетку и њ уметнуто међу л и т. 379) б. и Д. без интерпункције. 380) Д. ња нема. 381) б. и Д. њ. 382) б. и Д. оу у сриједи и на крају. 383. б. и Д. њ на крају. 384) Д. њ међу а и т. 385) б. њ међу в и у. , Д. о у почетку и њ међу в и у. 386) б. и Д. нию на крају, Д.; послѣ ове ријечи. 387) Д. њ међу а и м. 388) б. и Д. агрипиним, и, послѣ ове ријечи. 389) Д. њ уметнуто међу в и ш. 390) Д. трискето. 391) б. и Д. оу међу л и и, Д. , послѣ ове ријечи. 392) Д. њ међу о и м. 393) б. агрипиниѡме, Д. агрипиниѡме и послѣ ове ријечи. 394) ѡтѡтѡ сѡ. 395) Д. тетрысканѡгалиѡ. 396) б. еѡна, Д. еѡна, и; послѣ ове ријечи. 397) б. и Д. оу међу в и д. 398) Д. њ уметнуто међу ж и и. 399. Д.; 400) б. и Д. и. 401) б. њ на крају, Д. њ међу а и т, и њ на крају. 402) Д. њ уметнуто међу ж и в. 403) Д. без интерпункције. 404) Д. њ уметнуто међу в и ш. 405) б. и Д. шѡсти. 406) б. и Д. псалѡмѡхѡ, Д. , послѣ ове ријечи. 407) б. и Д. без интерпункције. 408) б. и Д. њ уметнуто међу в и ш. 409) Д. т међу а и и. 410) б. и Д. ѡстерѡтоу, б. , послѣ ове ријечи, Д. без интерпункције.

За тијем у оба катисмоу. 411) б. и д. е на крају. 412) б. и д. нема непоруни. 413) д. њ. 414) б. не, д. не међу т и м, и: послјје ове ријечи. 415) амьгелъским. 416) д. њ. и; послјје ове ријечи. 417) б. ѿ међу т и м. 418) б. сѣдание, д. њ уметнуто међу а и м. б. ., д. , послјје ове ријечи. 419) б. и д. по том. 420) д. њ уметнуто међу у и т, и не на крају, и, послјје ове ријечи. 421) б. и д. и пред по семь. 422) д. не на крају, б. . послјје ове ријечи. 423) б. все, д. вьсе, 424) д. не на крају, и, послјје ове ријечи. 425) д. ѡмангелане и, послјје ове ријечи. 426) б. и д. и нема. 427) д. ѡмангеланю. 428) б. и д. њ међу в и с, д. не на крају. 429) б. њ на крају. 430) д. за едѣно. 431) д. не међу о и т. 432) д. не у почетку. 433) д. вьскрьсьнь, б. без интерпункције. 434) б. њ међу в и у, д. ѿ у почетку и њ међу в и у, и, послјје ове ријечи. 435) б. и д. оу на крају. 436) б. и д. ниомъ нема; него: и по томъ. 437) б. скрьшаєт се, д. скрьшаєтъ се. 438) б. и д. и пред подоваєтъ, д. не међу а и т. 439) б. њ међу т и х, д. њ и њ на крају. 440) б. њ међу и и х, д. њ међу ж и с и међу в и м. њи међу и и х, 441) б. оу међу т и р и а међу љ и х, д. такође оу и ни међу г. и х. 442) б. и д. оу на крају. 443) б. и д. слоужєтъ се. 444) д. њ. 445) б. же на крају, д. не међу њ и ж. 446) б. њ међу к и є, д. њ на крају. 447) б. д. међу з и м. , д. дъ међу з и м., б. послјје ове ријечи, без интерпункције. 448) д. не међу а и т. 449) д. њ међу с и в, б. . послјје ове ријечи. 450) б. и д. њ. 451) б. и на крају. д. ни. 452) б. и на крају, д. њ међу в и д и и на крају. 453) б. ѿ међу и и шт, д. њ уметнуто међу т и м, б. . послјје ове ријечи, д. . . 454) д. не међу л и м и не на крају; б. и послјје ове ријечи. 455) д. њ уметнуто међу в и д. 456) б. без интерпункције, д. . . 457) б. и д. њ. 458) д. , послјје ове ријечи. 459) д. оу међу д и х. 460) б. и д. њ

међу б и д и без интерпункције. 461) б. и д. њ међу л и т. 462) б. и д. њ уметнуто међу нт и н, д., последије ове ријечи. 463) д. њ уметнуто међу б и д, б. и д. , последије ове ријечи. 464) б. и д. њ на крају. 465) б. њ на крају, д. њ уметнуто међу с и н и њ на крају. 466) б. њ на крају, д. њ 467) д. њ међу с и в. и, последије ове ријечи, 468) б. и д. оу међу в. и д. 469) б. сѣи же, д. снѣи же. 470) б. и д. њ. 471) б. пѣти, д. ни на крају. 472) б. и д. њ. 473) б. ѣи. 474) б. ѡ међу х и м, д. , последије ове ријечи. 475) д. њ на крају. 476) б. . 477) б. и д. оу међу в и д. 478) б. и д. њ међу р и м., д. , последије ове ријечи. 479) б. и д. њ. 480) б. и д. њпадець, б. . , д. , последије ове ријечи. 481) б. њ у почетку 482) б. пѣти же. д. ни на крају. 483) б. и д. о. 484) д. ни на крају. 485) б. оу међу л и у, д. њ уметнуто међу с и л, оу у сриједи њ њ на крају. 486) б. и д. њкомоу. 487) б. и д. љубѣкомоу, б. код те ријечи на страни м, као поправка. 488) д. њѣ на крају. 489) д. њѣ на крају. 490) б. и д. да. 491) д. њ међу л и т и њ на крају. 492) д. , последије ове ријечи. 493) б. и д. њ на крају. 494) б. . последије ове ријечи. 495) б. и д. њ међу н и ю. 496) д. њ у почетку и оу међу њ и с. 497) б. . последије ове ријечи. 498) д. њ у почетку. 499) д. њю на крају. 500) б. ѡ међу х и м. 501) б. без интерпункције, д. , последије ове ријечи. 502) б. и д. оу међу в и д 503) б. и д. љи. 504) д. њ уметнуто међу к и т. 505) д. њѣ на крају. 506) д. њ на крају. 507) б. њ међу с и м, и оу међу м и шт, д. њ међу с и м, и оу међу м и шт, д. њ међу с и м, и оу међу м и шт, и н у оба на крају. 508) б. оу међу в и шт, д. оу такође и ља међу т и г. 509) б. и д. њ. 510) б. и д: љастѣ семь, б. . последије ове ријечи. 511) д. њ уметнуто међу у и т. 512) б. и д. оу у почетку, и њ међу з и ш и њ на крају. 513) б. и д. њ међу м и т, д. . по

слије ове ријечи. 514) Д. њ у почетку. 515) Д. њ у по-
четку. 516) б. и д. њ. 517) б. . послѣ ове ријечи. 518)
б. и д. и у почетку, Д. без интерпункције послѣ ове ри-
јечи. 519) Д. , послѣ ове ријечи. 520) Д. њ уметнуто међу
у и т. 521) б. и д. годъ нема. 522) б. и д. оу међу б.
и д. б. њ међу д и т, Д. е међу д и т. 523) Д. њ на крају.
524) б. . , Д. , послѣ ове ријечи. 525) б. и д. оу међу
б и д. 526) б. и д. звѣздать, б. . послѣ ове ријечи. 527)
Д. њ на крају. 528) Д. њ на крају. 529) Д. , послѣ
ове ријечи. 530) Д. аа међу т и г. 531) Д. оу међу д
и х, и, б. послѣ ове ријечи. 532) Д. њ уметнуто међу ш и
и, и и међу њ и м. 533) б. и д. оу међу б и д, 534)
б. ии всѣмъ вѣцъ, Д. њ међу с и м. 535) б. и д. ииъ
боудештемъ. 536) б. и д. њ 537) б. и д. си. 538) Д.
њ на крају, и без интерпункције. 540) б. въ лѣто, Д. въ
лѣто и з ѣ з. — б. кѣсѣхъ послѣднн Сѣла грѣшны. Д.
въ сѣхъ послѣднн Сѣла грѣшныи.

На надвратнику нема овога потписа, који се налази на пергамену, на којем је написан овај типик, и чува се у Карејима, као што сам то већ споменуо.

III.

УПУТАК, КАКО ВАЉА ЧИТАТИ ПСАЛТИР, ОД СВ. САВЕ СРПСКОГА.

У србуљи, која је споменута, код Савина карејског типика, као својина српског ученога друштва, под Н° 51, нашао сам упутак, како ваља читати псалтир преко седмице. Упутак је преведен с грчкога; а превео га је св. Сава српски; о чему има довољно доказа у самој упутку. С тога је за историју српске књижевности од не мале вриједности.

За чудо, како није спазио овај упутак Даничић, који нам је изнио обилно благо из српскијех књижевнијех старина у својем рјечнику. Толико зачудније, што је овај упутак у србуљи одмах иза типика карејскога, и, што је била дуго времена у рукама, које су с неописаном истрајношћу исписивале српске књижевне старине! —

Тако је исто ова књижевна радња св. Саве умакла неопажена и осталијем стручницима српске старе књижевности. А јамачно се ни данас не би за њу знало, да нијесам имао потребу, да упоређујем типик Савин онај с надвратника у његовој цркви у Карејама с овијем у рукопису и Даничићеву издању у „Књижевнику III“. Та ме је намјера на ову старину намјерила.

Упутак је овај преписан онога времена, кад је и типик Савин; јер га је исписала иста рука, једнакијем мастилом, која је — и поменути типик. Али је преписивач онаказио „Упутак“, недржавши се вјерно ориџинала Савина ни у језику, ни у правопису!

Штета! што приписивач није споменуо: ни матицу, из које је преписао, ни мјесто, ни годину! Иначе има заслуге, што нам макар и овако искварену сачува ову књижевну радњу нашег српског Светитеља, за коју се до сада није знало.

Исписао сам га тачно онако, како је у србуљи; са скраћеницама, интерпункцијом, и ортографијом. Никакве друге промјене нијесам учинио, осим, што сам састављене ријечи одвајао, и властита имена писао крупнијем словима.

Сказъ хотѣщѣ оу дрѣжати ѡ алтырь сѣ. (1)

Бѣгѣннѣи и прѣблѣженнѣи и прѣбѣвнѣи ѡци наѣи. вѣсѣмоу мѣроу свѣтила. зѣмалнѣи а҃глы, нѣнѣи члци. испрѣва ѡ сѣго дѣха прѣданѣи иночѣствовати навѣкѣше. и блѣтѣю бжѣю просвѣтише се. и хѣ вѣселикѣше вѣ прѣкрѣснѣи и дшѣ. Чѣтаго ради житѣи и. на дѣвола повѣдоу показѣше. и того многѣми иѣскоушенѣи ражигѣемѣи. и ѡдблѣкѣше ѣмоу, паче злѣта иѣскоушена сѣаю. и иснѣше снѣга оубѣлише се. и невацѣставѣна злѣта крилѣ мыслѣнѣи вѣперивѣше на нѣа вѣзлетѣкѣше. иѣко бѣгѣннѣи ѡрли. намѣ ѡставишѣ оустѣвѣ бѣгѣпрѣданнаго пѣнѣи и. и оумылѣнѣи молитѣвѣ, имѣи же га мѣтѣивѣ себѣ сѣзтворѣше. ѡвѣи бо и чѣсы сѣ межаучѣси поѣахоу и сѣ мѣтѣивѣми. и сѣзставишѣ иѣзборнѣи ѡалмы сѣз мѣтѣивѣми. и нарекоше книги тѣи чѣсословѣцѣ.

Дроузы же ѣдинѣ ѡалтырь вѣз мѣтѣвѣ поѣхоу. иѣни же подѣвиженѣи соуцѣ. сѣз мѣтѣивѣми ѡалтырь оустѣавѣшѣ поѣхоу. и стихѣи поѣанѣнѣи и трѣтое сѣз поклѣнѣемѣ. таже ѡалтырь сѣ ѣ.:

Да боудѣтѣже вѣѣдомо вѣсакомоу хотѣщѣмоу дрѣжати ѡалтырь. сѣ. да поѣтѣ заоутрѣню, и чѣсы и вѣчѣрню. ѡвѣчно вѣз межоучѣси и вѣз мѣтѣвѣ. нѣ сѣ ѣмоу боуди за вѣсѣ то. ѡптѣвѣ мѣдимѣи вѣсѣ до невидѣмѣи вѣрагѣ мой. и невидѣ-

(1) Круна дрѣвна слова.

мыи* врагъ мой рекъ. и ѿко страшнѣ судь. и непостидную. та, ги помлоуи, м. та, приидете поклонимсе, г^м та, помлоуи ме бѣ. по тѣмъ канѣмъ стѣмъ вѣи, пѣмъ напроѣдъ. та, слава въвышнѣ. тропрѣ. та, мѣткою, ги ги избѣ-
важи на^с. пѣмъ послѣди. та, ги помлоуи, м^м аще ли е^с пѣмъ, н. и потѣмъ, приидете поклонимсе г^м и тако начни блженъ мѣужъ. разумно а не брѣзере. и кончавъ прѣвою кадъ и та алу^сіа. г^м та, стѣмъ бѣ. прѣстаа трѣице. ѿчѣмъ нашъ. и глѣтъ тристѣе, поклони се, д^с. та, поклонна два, ѿбо. та. м^с, на рѣдоу. та ги помлоуи м^м. аще ли е^с пѣмъ, н^с. и поклони се г^м глѣмъ. приидете поклоним се, г^м та. в^с. кѣда. тако пои елико ти мѣщно. и почивѣ мало. и начни полунощницю. Блженъ непорочнъ. и поскончанъ лю-
лоунощници. ѿпой, с, кадѣмъ. и сѣтворъ ѿ поу^с, благода-
рихъ га. и покои въкоу си законно. и пакы вѣставъ прѣ заутрѣню. и ѿпой, с, сѣкамъ, твореще поклони и тристѣе и прѣчаа ѿкоже оу прѣвой, кадѣмъ пнсѣ. и по тѣмъ пои за-
оутрѣню. и чтѣ ти извоудеть ѿ ѿалтира, тѣмъ изгли въ днѣ аще ли работѣ коую работа^с. ночь починаути хѣмъши. то понѣ, г кадѣмъ ношю изгли, а, г, днѣю. а не мозы ѿставити правила сего. нѣ на нош и днѣ ѿалтирь да ис-
пѣмъши. аще же брате еси въдрѣ. и разумѣши ѿко гѣ даеть ти сілоу и крѣпость на сѣвословіе егѣ. и оуспѣши изглати и въсь прѣже пришествіа свѣтоу, илѣ прѣже кон-
чаніа днѣ. то пакы зайдѣ и почны и исплѣни. ѿалтирь во некончается николиже. и аще къ оуставленомъ ты прило-
жиши. то ѿ га соугоубоу мѣзоу приимаши ѿко пѣтъ та-
лантъ ѿ него приимъ. десѣ емоу въдаси. тѣмъ тоу въ прилѣжаны твоемъ, и мене грѣшнѣго помени мниха сѣ-
вою. да твои сѣвршеніемъ, мой недѣбѣтъкъ наплѣнитсе. ѿзъ во грѣшнѣ прѣписѣ ѿалтирь сѣ. похвалимъ стѣмъ ѿцѣ въдрѣе и дълготрѣпеликое жѣтіе. своуже похѣулиж не-
мощъ. и ѿканную лѣно^с. и санною теготѣ. аще ли еси

братѣ лѣтнѣмъ ꙗкоже ѿ аѣзѣ. нѣ ѡбаче въспрѣни. ѿ помысли дары ꙗже ѡбѣща гѣ даровати любащѣмъ его. и троужающѣмъ се его раѣ. вѣща бо вѣткны аѣль. ѿхже ѡко не видѣ ни оухо слыша, ни на сѣце чѣкоу не възидоше. ꙗже оуготова гѣ любѣщѣмъ егѡ. тамо бо желанѣ ѿ аѣгѣлы приникнути. ѿ пакы вѣща. нѣсть слава міра сего, побѣна боуцаго вѣка славы, такоже бѣво ѿ моуѣмъ сего свѣта ничтѡже соутѣ при ѡнѣ. трѣпещетѣ бо ѿ речѣ ѿ сѣмъ сѣтана. вѣси же любимиче. ꙗко постраѣши чѣть ѿ слава. а лѣтнимъ ѿ непотрѣбнѣмъ по покои телѣснѣмъ моуѣмъ вѣчнаа. ѿ сѣдъ всѣхъ рѣсмотривѣ. ѿ о гѣ оукрѣпѣмъ се, станѣмъ крѣпко на лѣности. ѿ начѣмъ оуставѣмъ своѣмъ ѿ кончанѣ. да прѣимѣмъ мѣзоу вѣчнѣ. ꙗще ли ѿ велѣмъ сѣмъ ѡбѣтъ еси. то по нѣ ноцѣю ꙗще ѿ мало начѣмъ елико можѣши. оутрѣ всѣ исплѣниши. вѣща бо дѣмъ. твоѣмъ еѣ днѣ ѿ твоѣмъ еѣ ноѣ. тѣмъ ты не ѡстави прѣвилоу своего. по ѡсѣлѣмъ днѣмъ ѿ ноцѣю да исплѣниши. милѣ гѣмъ поможетѣ ти : —

ѡзѣ же недѣшѣни ѿ лѣтнѣмъ и хоудѣмъ мнѣмъ сава. слышавѣ ѿ видѣмъ ѡсѣлѣмъ сицеви. грѣчскѣмъ ѣзыѣмъ написанѣ. сѣжалихъ се помысливѣмъ своѣмъ неразоумѣе понже неразоумѣмъ вѣмъ добрѣмъ грѣчскѣмъ. нѣ пакы оубоѡхъ се вѣмъ раба ѡнѣмъ лѣтнѣмъ сѣкрышѣмъ тальнѣмъ. ѿ потыцѣмъ се вѣжѣюмъ вѣгѣтѣю, елико ми моуѣмъ дѣстиже ѿзложѣмъ. ѿ прѣдѣмъ вѣмъ истинѣмъ трѣжнѣмъ. да вѣмъ творѣте прикоуѣмъ.

Сѣмъ же оуставѣмъ, еѣ днѣмъ да дръжитѣ се. да се зачинаѣмъ вѣмъ нѣмъ вѣчѣрѣ. аѣ вѣмъ пѣмъ до вѣчѣрѣмъ да сѣврѣшаѣмъ се. аѣ вѣмъ соутѣ, ѿ нѣмъ да не дръжитѣ се. токмо соутѣмъ свѣтающѣмъ да ѿзмѣмъмъ, еѣ, кѣмъ. на полоуноцѣниѣмъ зачѣмъ трѣтѣю, дѣ. еѣ. ѣ. ѣ. аѣ вѣмъ нѣмъ свѣтающѣмъ, дроуѣмъ, еѣ. кадѣ. да ѿзмѣмъмъ. зачѣмъ, нѣ, дѣ, гѣ, аѣ вѣмъ. аѣ вѣмъ днѣмъ тѣмъ часѣмъ поѣмъ.

IV.

КЊИЖНИЦА ХИЛАНДАРСКА.

Књижница је хиландарска у једној ћелији више коридора опште ручаонице (трпезарија) на првом спрату са западне стране саборне цркве. Та је ћелија доста пространа; али није грађена за књижницу, него је по потреби у њу смјештена. Изложена је опасности од ватре, као што је већ један пут 1722 г. изгорио јужно-источни дио хиландарских зграда, или, како Хиландарци веле „махала“. У томе су дијелу биле: еклисијарница и ћелија за архијереје (госте), у којој је управо тога времена сједио босански митрополит, проучавајући старине хиландарске. Једнога дана буде позван од игумана неких светогорских манастира, да им закаљуђери неколика „искушеника“; а ватра бујне ноћу, и изгори јужно-источни дио Хиландара. У еклисијарници и архијерејској гостинској ћелији изгорјеле су многе старине и хрисовуље, међу којима је и грамата грчко-никејског цара Јована Вата ња о часном „древу“, које је даровао св. Сави српском; и, што је још штетније, изгорјела је историја Хиландара, која је била у тој ћелији на читању босанскога митрополита!

Старци хиландарски причају са сузама о томе несрећном догађају, као и то, да је ту историју писао сам св. Сава српски.

Ћелије су пограђене и поновљене; а историју, старине и хрисовуље бог да прости! —

Књиге су у књижници поређане на полицама без икаква реда. Било је започето нумерисање књига; али је и то недо-

вршено. Ну није никакве штете, јер књиге нијесу сортиране : ни по форматима ни по струкама, нити је нумерисање почето по азбучном реду; него просто, да се зна колико их је на броју! —

Књиге су већином србуље литурђичне садржине, писане и штампане; међу којима су и оне историјске садржине н. п.: животописи: Немање, св. Саве, цароставник и т. д.

Бавећи се 8 дана у Хиландару, оно мало времена, што ми је претицало од онијех послова, ради којих сам ту дошао, употребио сам на прегледање књижице нахвалице српских старина. Али, да се прегледају, проуче и стручно опишу све старине, у Хиландару, не би доста било ни 8 мјесеца, камо ли по неколико часова за то 8 дана.

За пратиоца у Хиландару имао сам оца Јевстатија најинтелигентнијег члана хиландарског сабора, родом из Бугарске, који се учио у кијевској духовној академији. У прегледању књижице доста ми је олакшавао, јер као што мало прије рекох, књиге нијесу у реду; те сам му врло захваљан за љубазну услужност.

Књижица је хиландарска најбогатија у рукописнијем јеванђељима на пергамену и хартији. Ја сам их нашао на свијем полицама и на брзу руку прегледао равно 48. Јамачно, има их још у тој гомили по полицама. То је богатство, какво се нигдје ни у једној библиотеци не може наћи. И сва су та јеванђеља српске рецензије, изузевши неколика бугарске. Има их с веома лијепијем арабескама, минијатурама и иницијалима у злату и разнијем бојама.

Србин, кад их види и уједно погледа саборну велељепну цркву, не може, да се не усхити неком тајанственом божанском радошћу и да се не диви тој средњовјеочној српској умјетности.

Ту је и она дивна завјеса за царске „двери“ у саборној хиландарској цркви, коју је везла српска великашница, кћи

Воихне ћесара, а жена деспота Угљеше, позније калуђерица Јефимија. Завјеса је дуга и широка, колико су и царске „двери“; извезена је чистијем златом, сребром и разнобојним свидама на црвеном од тешке свиле атласу. У сриједи је слика Спаситељева; а с једне стране Јован Златоуст; с друге Василије Велики; изнад Спаситеља два анђела држе двије заставе с натписом „агѿос“; оба светитеља држе листове у рукама с цитатима из њиховијех дјела; а највећи је и најважнији запис испод ногу спаситељевијех, у којем је између осталог име везиље приложнице и година 1399, кад је завјеса везена. Овај је запис цео штампан у Гласнику V српскога ученог друштва стр. 298—299; за то га овдје и не прилажем.

На тој је завјеси показала Српкиња деспотовица толико дара, и вјештине, да ће вавијек имати велику вриједност у историји српске умјетности.

Отац калуђерице Јефимије, ћесар Воихна управљао је за вријеме цара Душана Драмом и Сијером (Серез) у Македонији управо до Солуна; умро је између 1357 и 60 г., и сахрањен у Хиландару с десне стране саборне цркве изван до самога зида ондје, гдје је израсла лоза из гроба Немањина прије 6 вијекова, која рађа и сада најдивније грозђе; и о којој се у Хиландару и у опће у Светој Гори причају чудеса.

Послије Воихнине смрти управљао је Драмом и Серезом његов зет најприје ћесар, позније деспот, Угљеша Мрњавчевић и т. д.

Поред све добре воље нијесам могао с краткоће времена да то сакровиште српског књижевнога блага опишем онако, како би задовољило научну потребу. То жалим; али другачије није могао бити.

Барем сам успио толико, да испишем из онијех јеванђеља, у којима сам нашао: записе, године, кад су и гдје писана и имена писаца.

Један је међу тијем записима од не мале вриједности за нашу историју; јер се у кратко описују својства Душанова и границе његове државе.

Јеванђеље је, у којем је тај запис на пергамену, српске рецензије умјетнички написано; а прилог је Хиландару од краља Душана — дакле прије, него што је постао цар. Година, кад је писано, није забиљежена. Али се у запису лијено каже, да је писано „господиноу краљу, устѣрѣ-томоу Стефану“; па даље вели: и кѣ то лѣто наустѣ здати монастырь архангела Михаила въ Призренѣ града“. Из овога се записи види, да је Душан почео здати манастир св. арханђела Михаила у Призрену док је још био краљ; а довршио га је, као цар 1348. г.

Писац јеванђеља, укратко описујући у томе запису Душанове врлине, вели да ни један хришћански владалац тога времена није био ни угледнији, ни физично љепши од њега.

А Филип Мезијер, описујући посаобину написану цару Душану, по што се зацарио, између осталог вели: „qui quidem Rex inter omnes homines mundi suo tempore maior erat corpore, et terribilis facie“. (= Тај краљ бјеше већи тијелом од свијех људи на свијету, својега времена, и страшан у лицу)⁽¹⁾.

Очигледна разлика између нашега домаћег и иностраног писца о Душановој физичкој љепоти: први вели, да је био најугледнији међу свијем хришћанским царевима онога доба; а други вели, да је био већи од свијех људи, и да је страшан у лицу.

Ову драгоцену биљешку писца хиландарскога јеванђеља нашао сам на листу пред почетком јеванђеља Матејева послје предговора и заглавака јеванђељских. Писана је истом руком, словима и мастилом, која је писала цијело јеванђеље;

(1) Гласник XXI стр. 283.

те је за то драгоценија; јер је аутентична и писана, у Светој Гори у лаври св. Атанасија атонскога.

Читаоци ће наћи и ову биљешку с осталијем на крају.

Али, како се до сада није знало за њу, и због важности за нашу историју, навешћу је и овдје:

„Снѣ божѣственѣмъ и прѣблѣжанѣмъ книга рекъше тетраевѣаггелъ писѣ се въ свѣтонъ горѣ благоуѣственѣмоу. и христолюбивѣмоу. и свѣтородномоу. прѣвысокомоу. и самодръжавномоу господиноу кралю, уѣтверѣтомоу Стефанѣмоу. юмоу же богъ подасть по мнѣлости своимъ. и молитвѣмъ свѣтихъ юго прѣродителѣ въ ѡбѣдрѣжаніе и въ ѡблѣсть имѣти всю сръбьскоу земаю и на Загоріе даже до Бѣдинѣ. грѣуькоу земаю даже до Мороуьнца града, рекъше Христѣполю. на Солоуьнѣ и Днѣкантію всю даже до Драуѣ. Се же вѣсть по дарѣу божію. добродѣтели юго дѣла. мнѣлѣстѣмъ бо бѣаше пауче мѣри, кроткѣ долготрѣпѣливѣ. мѣжѣствомъ оукрашенѣ и красотѣю тѣла. ꙗко ни юдиномоу таковомоу кѣзѣроу бити въ благоуѣстѣвѣнихъ царнѣхъ. и въ то лѣто науѣтъ здѣти монастырь архангѣла Мѣхѣла въ Призрѣнѣ градѣ. на помоуь и на спасеніе да моу ѣсть доуши и тѣлоу егѣкоу. а хотѣше унѣсти си тетраевѣаггелъ поминѣнтѣ прѣворѣченѣаго Стефѣна краля“.

Други запис истога писца на крају овога јеванђеља, који је врло интересан с црквенога гледишта, навешћу заједно с овимъ овдје и осталијем на крају међу записима.

Прегледајући у књијници ово обиље српске црквене књијевности, нађох једну србуљу на пергамену црквенога потног пјевања, која је већ позната из Григоровићева путовања и осталијех ученијех походаца Хиландара. По ва-

рактеру језика и правописа у њој, може се рећи, да није старија од 17. в. Исписао сам из ње једну стихиру с нотама, која се пјева на вечерњи Васкрсења, и коју ћу приложити на крају.

Нађох још једну србуљу по спољашњости тамну и худу, али по унутрашњости садржином сјајну и драгоцјену, коју до сада ни један од ученијех путника, који су прегледали хиландарску књижницу није споменуо. У њој се налази поред осталог и животопис српског до сада мало познатог калуђера Исаије. А од колике је важности, лако ће се појмити и оцијенити, кад се прочита цео, којега овдје прилажем.

Овијем ће се попунити једна велика празнина у нашој црквеној и политичкој историји.

Поред тога у овој је србуљи важно још и ово: осам дијелова Константинове граматике; кратки упутак за правопис; и кратка повијест „*О писменихъ Урьноризца Храбра*“; која је до сада позната по бугарској рецензији.

Србуља је на хартији средње 8-не у кожаном повезу без копча. Има 105 листова. Многи су окрзани и сви исцрвоточени по крајевима; а гдјегдје и између редака и слова. Окрпљени листови свједоче, да је много читана, а и повезивана више од један пут. Нема имена пишчева ни године, кад је писана. Али и осим језика и правописа откривају још и неки дијелови њезине садржине, да није старија од 15 вијека; н. п. правопис Константина философа, учитеља српскога код деспота Стефана Лазаревића.

На реду је, да изложим у опће њезину садржину; по томе ћу исписати у цијелости: животопис Исаије, осам дијелова граматике, и повијест о словима Црнорисца Храбра.

На листу 1) (црвенијем словима): *мѣсеца ѿюніа бѣ (12) днь слоужба прѣподобнаго ѿца нашего Петра афонь-*

скаго творенїе. Геннадїа иеромонаха. и domestika. на малѣи веуерни. стихиры. гласа Ѓ (8) ѿ прѣславиное: —

На листу 17) мѣсеца тога Ѓі (17) прѣподобнаго и богоноснаго ѡтца нашего Антонїа великаго. на малѣи веуерни. стихиры. гласа Ѓ (2) егда ѡт дрѣва.

На листу 33) мѣсеца тога Ѓі (12) память прѣподобнаго ѡтца нашего Петра, афоньскаго стыхъ: — нмѣть оубѡ и т. д.

Сын прѣподобныи ѡтць нашъ Петръ. бѣше оубѡ въ царство Васїлїа царя грѣчьскаго Македона. родѡмъ сїи Невръ. сынъ царя неврьскаго нмѣнемъ, Варзаваква. и т. д.

На листу 38) їоуїїа. Ѓі (12) житїе и жїзнь нже въ свѣтыхъ ѡтца нашего Петра, афоньскаго. благослови отьѹе: —

На крају ове повијести на листу 69 има таїном бугвицом овај запис: $\text{з н е ф з к и з л у н ѣ з љ}$. — који сам разријешно = Генадије domestikъ.

На листу 70) ѡсьмь ѹстни слова. келнко глаголемъ, и пишемъ: —

На листу 79) Курїлъ философъ. Сїа словеса въ кратцѣ изъбранїнаа. ѡт книги Константина философа. оуучителя срѣвьскаго. бывшаго при благоуастнѣвѣмъ деспотѣ Стефанѡу. сыноу стараго кнеза Лазара.

На листу 87) ѡ писменехъ йрѣнорнзца Храбра: —

На листу 90) мѣсеца аѹтоустл кѡ (21) память (овдје једна ријеч изблїједјела) приснопоминаемаго прѣподобнаго ѡтца нашего Нсаїе и т. д.

На листу 98) житїе и жїзнь прѣподобна и богоноснаго оца нашего Фїлотеа нже постнѣвшаго се въ афоньсцен горѣ. благослови отьѹе: —

Ова је повијест о Филотеју писана брзописом, а једна-кїјем мастилом као и она о Исаїји.

V.

ЖИВОТОПИС СТАРЦА ИСАИЈЕ, КОЈИ ЈЕ ЖИВИО У XIV ВИЈЕКУ.

Исаија се родио у српском Полимљу за вријеме краља Стефана Дечанскога. Отац му је Ђорђе, а мати Калина из реда српске властеле. Научивши га књизи у својем дому и васпитавши у духу властeosком, даду га српском краљу у дворску службу по ондашњем дворском и властeosком обичају.

Нашега је Исаију жеља вукла више манастиру и аскетичком животу, него сјајном двору и свјетском уживању. За то једнога дана побјегне из краљева двора у манастир св. Јаћима у Сарандапор. — Игуман га с братством радосно прими и закалуђери, гдје дуго остане. На пошљетку зажели, и с благословом игумана сарандапорскога отиде у Свету Гору у српски манастир Хиландар.

У Хиландару је тада био игуман у оно доба чувени старац Арсеније, којега спомиње и епископ рашки Никодим у запису крмчије рашке 1305 г.; он прими Исаију за својега ученика.

Исаијини добри родитељи: Ђорђе и Калина једнако су о њему мислили и за њим чезнули. А Исаија опет мислио је, како, да приволи своје родитеље, да се закалуђере.

На пошљетку одлучи, да ради тога походи своје родитеље у Полимљу. Родитељи његови видећи први пут својега сина, као монаха сијерна и побожна, плакали су од радости.

Исаија, склонивши своје родитеље, да се закалуђере, позове једнога дана свештеномонахе, те их обоје замонаше, до-

бивши у калуђерству имена: Ђерасим и Тодосија. По том проживе у монашком и испосничком животу још неколике године.

Па, кад је било Богу угодно, да се с овога варљивога свијета преселе на други — вјечни и истинити; обоје умру једнога дана, и буду, по причању животописца Исајијина, сахрањени у један гроб.

Њихов се захвални и побожни син, монах Исаија, усрдно молио Богу за спасење душа својих добријех родитеља.

Наш се Исаија прочује својим строгијем монашкијем животом, намећу и ученошћу, како у Светој Гори, тако и у српском народу.

Кад су цар Душан и царица Јелена походили Хиландар и Свету Гору 1348. г., тада је престарјели игуман Арсеније, којег је цар Душан веома поштовао, при смрти препоручио Исаију царевој наклоности због врлина и даровитости.

И заиста је наш Исаија био велики љубимац цара Душана. То се потврђује и једном хрисовуљом, коју је дао манастиру руском св. Пантелејмона у Светој Гори 1349. г.

У XIV вијеку Русија није била још првога реда јевропска држава. Њезини кнежеви (владаоци) или нијесу могли или нијесу хтјели, да сврћу своју пажњу, и да помажу руском манастиру св. Пантелејмона у Светој Гори; оставивши га и са свијем заборавивши. С тога је тај манастир тада био не само у оскудном стању, него је почео да се руши и готово са свијем да запусте. На пошлетку дође у њ наш Исаија, те припадне с молбом цару Душану за помоћ и поправку манастира.

Цар Душан, којег је Света Гора признавала за цара, не осврћући се на анатему цариградскога патријарха Калиста, коју је изрекао на њ и српску цркву последије сабора у Скопљу и за њим у Серезу, уважи ту молбу, одредивши обилну по-

моћ, и тијем поставши други ктитор рускога манастира св. Пантелејмона; желио је да се са свијем поправи и у добро стање поврати.

За ово се најбоља потврда наводи у Душановијем хрисовулама, које се чувају у истом манастиру у Светој Гори, и које је објелоданио руски вриједни архимандрит Леонида у XXIV „Гласнику“ српскога ученог друштва.

Да би се ова Душанова жеља и одлука тачно извршила, ваљало је наћи вјешта и часна извршиоца. За то цар Душан изабере својега љубица Исају, говорећи у једној својој хрисовули:

„Понска же царство ми съ великимъ прилежаннемъ, иже на сие богоугодно дѣло послужити могъштаго; ѿвертохъ же уѣстнаго къ иноцѣхъ, мнѣ же многолюбимъ и кѣрна монаха Ісаію, и на сего наложихъ кѣсако полеуеніе и промышленіе ѿ сего светомъ обѣзѣмъ, томъ нехотѣшѣ, съ великимъ змиланіемъ и метаніемъ, възвѣ и съ благоуѣстиею и прѣвѣзлюбленію ми царицею августиніею и ѣра Еленею. Ѣмъ же моленіе наше прѣзрѣти не моги, покнизъ се и прие⁽¹⁾).

Наш је Исаја својом пачећу, побожношћу, ученошћу и утицајем у српском царском двору чинио много добра светогорскијем манастирима; особито: Хиландару, св. Пантелејмону и св. Павлу.

И поред свега тога завист некијех светогорскијех калуђера, није ни њега минишала; те је морао преживјети горкијех дана и година;

Ружна црта, али појамна; јер обично гори завиде бољима, и чине им, кад год могу, свакојаке пакости! Ну та-

(¹) Гласник XXIV стр. 234.

кијех је појава бивало у свијех народа од како је свијета и вијека, и биће их вазда.

Благо ономе, којему завиде за људске врлине и добра дјела! —

Наш добри старац Исаија надахнут науком јеванђелском, побожношћу, мудрошћу и узвишен срцем и душом над свијем страстима и људскијем ништавилом; веледушно је опраштао увреде, и монашком смјерношћу и трпљивошћу савлађивао тешкоће.

Он је страдао још и од разбојника, који су често у средњем вијеку нападали на поједине манастире у Светој Гори.

Једном, идући са своја неколика ученика у манастир св. Атанасија атонскога; ухвате га морски разбојници, и одведу на свој брод, мучећи га нечовечно и грозно! —

Исаијин животописац вели, да је трпљиво сносио те муке; хвалећи га и преузносећи до неба завршује, да га је Бог избавио из руку разбојничкијех.

Наш је Исаија радио и на пољу књижевном. Знајући добро грчки, превео је Дионисија Ареопагиту по настојању митрополита серескога Тодосија. У драгоценом запису, о томе пријеводу, који се чува у бечкој дворској библиотеци, споменуо је у кратко пораз српске војске на Марици 1371. г. под краљем Вукашином и деспотом Угљешом⁽¹⁾.

И што је најважније, сва заслуга припада овоме знаменитом српском калуђеру што је скинута анатема са српске цркве, владалаца, свештенства и народа за вријеме кнеза Лазара и српскога патријарха Саве.

Изабраши 4 најспособнија калуђера: два Грка и два Србина, који су знали изврсно грчки, и били уједно вјешти

(1) Миклошић Chrestomathia palaeoslovenica Vindobonae 1861. г. — Из ове је хрестоматије извадио тај запис г. Стојан Новаковић и штампао у „Примјерима књижевности и језика старог и српско-словенског“, окренувши га на српски изговор стр. 372. Биоград 1877. г.

говорници, као што је и Исаија; а један је међу њима био и дубоки зналац канонскога права; упути се с њима у Цариград: гдје изради код тадашњег цариградскога патријарха Филотија и грчкога цара Јована и сина му Манојла Палеолога, да се скине анатема са српске цркве, коју је метнуо, као што се зна, цариградски патријарх Калист онда, кад је Душан подигао српску архиепископију на патријаршију и краљевину на царевину.

Шта се и колико зна из Цароставника о старцу Исаји и скидању анатеме с наше цркве, навешћу овдје ради веће пуноће овога животописа.

„Уъстъѣниши же старѣць киръ Исаниа зълѡбѣ сен нераздрѣшеномъ видѣвъ, ревѣностію раждетъ се божѣствомъ, прииде къ кнезѡу Лазарѡу, и сѣказѡуетъ ѣмоу о вѣштин. кнезъ же Лазаръ боголюбець сѣ и многымъ добродѣтельмъ оукрашени, сѣмъ оуслышавъ иже о прѣдѣреуеннѣмъ зълѡбѣ, въ мнозѣ печалѣи бысть; посламлетъ старѣца киръ Исанию къ патриархѡу сръбьскому Савѣ. и пришьдѣ ѣдва оумолѣ ѣго о сѣмъ раздрѣшеннѣи; онъ же прѣклонивъ се и молѣ старѣца Исанию понти къ Цариградѣ понскати о сѣмъ раздрѣшеннѣи. онъ же сѣмоу повинѡуеъ се шѣко понти, и пришьдѣ къ кнезѡу възетъ отъ ѣго ѣже на потребоу довольнаѣ, и тако ѣмалетъ се поутѣ. поетъ же съ собою уъстъѣналго къ добродѣтелехъ бывшлага прѡта Светыѣ Горѣ киръ Теофанѣ и двѣ оуѣеника ѣго Силвѣстра и Нифѡна, съ сѣмѣи и Никодимѣ глаголомъ тѣлкователѣи, и събороу въсѣмоу оповѣдаетъ, старѡи царѣниѣи кирѣ Іѣлѣсавѣти и въсѣмъ соуштинѣмъ властѣломъ. таже къ Скѣтоуѣу Гороу въшьдѣ, и отъ тоудѡу въ корабѣль въѣзѣ царѣствоуѣшталаго града достигъ, стрѣеъ и вѣдѣи многіѣи приѣмѣ, царѣствоуѣштоуѣ тогда Калѡшѣноу Палеологоу и сѣноу ѣго киръ Маноѣлоу. патриархѡу киръ Филотею моужѡу добродѣтельноу и прѣмоудроу. таже оуѣвѣдѣно бысть пришьствѣи старѣца Исаниѣи и вѣнна ѣеже рѣдѣи

Исаѿа създанноую нокоую ѡбнтѣа уедаѣи своимъ доухомъ Христе мон. на небеси доухомъ въселимъ се въ кѣунне обнтѣа. добродѣтельнѣи твои сладкѣи езыкъ аште оугасе на земли, ѡ отъе, нѣимашн въ кышнѣхъ небесныхъ оумомъ сладуаншоую вездѡу. Възиде ѡтъ соудѡу въ кѣздоухѡу великаа слава Исаѿа емоу же слава великаа на земли. тебе приешие небеснаа селенѣа, ѡ отъе, и деже оуготова богъ любештннмъ него, и насъ оубогахъ немощннхъ и многымн скренимн одръжнмнхъ, неостави светимн молиткамн насъ.

Въ кѣа (21) сладкаа вездѣа Исаѿа оуспе, ѡ господи:

Сѣи преподобнѣи и приснопомннаемѣи блаженнѣи ѡтѣць нашъ Исаѿа. бысть рожденѣе и въспитанѣе српскыи земли. ѡтъ епархѣе глаголемѣе Лѣманъ.

У једној хрисовуљи краља Милутина спомиње се међу осталцијем српскијем епископијама и лимска, на којој је тада био епископ Андоније⁽¹⁾.

На једном србуљском апостоу у Народној библиотеци, који је нађен у пчинском манастиру у вријеме српскога рата за ослобођење и независност и послан од врховне команде, има овај запис:

„Съкрѣпн се ѡ боуъ сѣи прахѣи. храмъ скетѣихъ апостолъ Петра и Павла. митрополѣе лимскыи поклелѣемъ прѣѡсвещеннаго митрополита лимскаго кѣрѣ Флаѡѡѡа.

Въ многометежнѡе вѣрѣе,
кѣ лѣто 7341 (= 6950 = 1442).

Многогрѣшнѣи Рѡманъ“.

Ова је лимска епархија установљена за вријеме краља Милутина. Главни је сједиште њезина епископа било у садашњем Бијелом-пољу на Лиму у манастиру светијех апостола Петра и Павла. Тако је постојала, како прије рођења нашега старца Исаије, тако и послѣе његове смрти.

(1) Архим. Леонѣа. Истор. опис. срб. цар. лаври Хиландара. Москва. 1868 г. стр. 25. — Опис. древ. срп. 1847 г. Аврамовић.

Роди же се при благоуастиѣмъ и христолюбѣмъ самодръжци всея сръпскіе земли и подоуѣмскіе и поморскіе и арканашкѣ светомъ краан Оуросин. ѿ благородноу и благоуастиноу родителю, ѿѣца Геѡргѣа матере же Кладѣи. въспитанъ же бысть отрокъ съ и наоучень книжми. бѣше бо многолюбимъ родителю своимъ. и хотѣхоу его прѣдати въ полатоу царекъ. онъ же послоушавъ створи имъ волю въ мало време. и нехоте ѡскрентѣ ихъ. ѿ младихъ бо нонѣ възлюбилъ бога. всѣмъ срдцемъ и всею доушею. Еуангелское слово оуслышавъ. нже оставилъ ѿѣца и матерь, и сѣа краснаа мира сего. сторицею приѣметъ и жизнь въпоую наслѣдитъ. онъ же ѹмилъ се доушею и оставилъ царскаа и полатоу. ѿѣца же и матерь, и любимоую дружинну, и сѣа краснаа мира сего. и аене възъмъ крсть свою, послѣдова Христоу. и оустрымъ се кѣжа. и пришьдъ достиже въ светѣи монастырь светаго ѿѣца нашего Іѡанѣа нже въ Сарандпорѣ. и тоу приѣтъ енеъ ѿ нгоумена и ѿ все братіе съ радостію. и тако постригъ власы приѣтъ аггискъ образъ ѿ светаго нгоумена и ѿ все братіе.

Желаніемъ доуховнымъ испльненъ се прѣиде въ Светоую Гороу аѡнскоу, и дошьдъ въ светѣи и уастиѣи монастырь прѣсветые богородице Хиландаръ нарицаемѣи. и тоу съ радостію приѣтъ енеъ ѿ нгоумена и ѿ всея братіе. Оусрдное и троудомлюбное его житне елико показа и то исповѣсть. трпѣнѣа. смѣренѣа. послоушанѣа. въздержанѣа поштенѣа. бѣанѣа. кротостію благогѡванѣа. молитвами и молениями, и всакими добродѣтелими оукрасилъ се ꙗко прѣвѣзти житнемъ въ пльѣи аггеловиднымъ, все мнихы соуштею въ тон светомъ ѡбѣтъан. ꙗгда же достиже въ сѣръшена моужа добродѣтель. въ шѣроу возраста испльненѣа Христова. ꙗкоже и видѣвъ богъ, нже сѣа провидѣ и вѣдѣи. и хотѣи всемъ спасти се и въ разоумъ истинниѣи приѣти.

Божьстаннымъ посвященїемъ и благодатно прѣсвѣтаго доуха подишъ се. иже не себе единого на висотоу възведе доколы еъ. нъ собою поутъ и родителема сконма показавъ. и тѣмъ привести къ добродѣтели аггелскаго житїа възведе. въскотѣвъ ѿтїти и видѣти отъуство си. и иже прїнде къ родителемъ сконмъ и они видѣхше, познаше его. (И), радости ѿ веселїа елика даровахше се тѣмъ тогда. видѣхше свое уедо аггела въ плѣти к нимъ пришьдыша. радостїю весельхоу се и скреню любезно ижеко испльнѣхоу ѿнъ салзани, толико време любимаго невидѣхше. Блаженъ же ѿтѣцъ нашъ Исаїа не трѣпѣ на мнозѣ славити се родителю и сѣродиннѣ сконмъ. нъ въскорѣ призавъ свещенныенномъ моуже доуховномъ. и снхъ доушепользнимъ словеси оувѣштавъ, и аггелскимъ образомъ оукрасивъ наоучи ѿ всемъ, ѿ иже како подобаетъ ннокомъ подензати се доуховно. и снхъ прѣименовавъ, ѿтѣца Герасимъ, матере же Феѡдосїа. таже о нихъ много помолнхсе. и аже ѿтѣ ихъ изиде. тѣмъташе бо се яко да не на мнозѣ закѣснѣтъ ѿтѣ прѣддажанятаго кемоу любимаго и сладуаншаго поденга доуховнаго. Семоу же пришьдышоу въ свою обитѣль. прѣподобниже родителе его. добрѣ подензавше се ижеко подобаетъ богооугодно поженше елико време съ миромъ сконуаше се богооугодноу смирѣтнѣ божїемъ повелѣнїемъ и оба въ едїнъ днь. и тако положише богооугоднѣ въ единого ракоу и погребохше.

(И) уюдесїи дненомоу. ижеко мню и снѣ богъ съдѣтъ радн своего оугодника ѿтѣца нашего Исаїе молитвами.

Блаженъ же оуслышавъ ѿ дненомъ оуспени тѣстныхъ родителъ своихъ. и благодарнѣ всеблагаго бога ѿ нихъ много молихсѣ радостно доуховною много възрадова се. и тако по семь благодатно доуховною поденже се къ послоушанїю. и обрѣтъ ижекого велика старца проскѣштена доушею. ради еговѣхъ доуховникъ многихъ добродѣтеленъ

именемъ Арсеніа. семоу о господи поженнока се въ всако послоушаніе и покореніе. и многымъ тѣштаніемъ потрудише се и томоу послоуживъ богоугодно ажеже подоваеъ сеиемоу ѿтцоу доуховномуу еанко време.

Сего великаго и светаго старца Арсеніа благоустьемъ и христолюбивѣи царь нашъ Стефанъ много любаше. и вѣликоусердно послоушаше. ради многыхъ его доуховныхъ добродѣтелен. Югда же прѣиде благоустьевѣи царь нашъ Стефанъ въ Светоую Гороу, прѣиде къ старцоу великомуу Арсенію. и много бесѣдовахше и насладивше се доушеползнихъ словесъ. приимъ светѣи старць за роукоу ѿтца нашего Исаію глаголетъ. благоустьевѣи царю и христолюбивѣи. време ѿшествіа моего пришло естъ, и се азъ идоу въ поуть ѿтца моихъ и ктомуу къ палти немаша мене видѣти. и се тебѣ сынъ мой доуховнѣи Исаа и имѣи его къ мѣсто мене въ всако исправленіе и оутѣшеніе твоимъ доуховнымъ исправленіемъ. И ѿ того времена толкоу зело показа благоуствѣи царь Стефанъ въроу и любавъ и поустыня блженимъ ѿтци нашемъ Исаѣи еанко немаша како исповѣдати. Таже стар(ь)ць Арсеніе прѣиде ѿ сего живота къ богоу. По оуспени же светаго старца изиде ѿтца нашъ Исаѣе въ мѣсто безмѣльно съ оутенникомъ сконмъ Снакестромъ, въ мѣсто глаголемое светаго Павла поустиннаа. имѣе и съвѣтника и сподвижника блженаго и прѣподобнаго ѿтца Діонісія ѡскештеннаго. и тоу прѣпроходникъ време доволно въ многомъ бореніи и подвизи. И ѿ тоудоу наставахше доухомъ светымъ. прѣиде въ скетоую ѡбитель светаго и славноаго великомууученика и целownika Панделенимона. За неже въше и прѣжде светомоу томоу мѣстоу много помагалъ и покрѣплялъ, и сіе кидѣхъ пороушено запустѣло мало не до конца. и подвигсе рекностноу божественноу, порекновѣвъ светомоу Флавіасію аѡнскомоу. призвѣе помозиъ божию и светаго великомууученика Панделенимона. и приимъ съвѣтъ и благо-

сложеніе ѿ сѣтихъ и доуховиїхъ ѿць. нзиде къ благоу-
 устникоу царю Стефану. кидже его Стефанъ царь вели-
 кою радостію възвеселисе о пришествіи его. и насладишесѣ
 се доуховиїхъ и божьстенихъ словесъ. Сказавъ ему о вса-
 кихъ кенітєхъ иже имаше, и ѿ обновленіи и подвиженіи
 монастыра святаго Панделенмона, и о нинихъ потрекахъ ноу-
 жднн скетогорскихъ монастырен. помостн и застоупленіи
 и покрѣпленни. Благоуствіи же Стефанъ царь. многооу-
 срьдно и обрадованъ весело приѣтъ глаголюмъ всѣмъ
 ѿть отца ншого Нсаіе. такожде и благоуствіала царица
 Елена многооусрьдно прїимаше словеса его. и кса елика
 въсхотѣ съ радостію кса ему испальнише и съвршишє. и
 обьдарованіе многоа злата и нмѣніа на помостъ и на съз-
 даніе монастыроу. и на разданіе оубогымъ монастыремъ и
 немощнымъ урнцємъ. и тако его съ радостію и съ миромъ
 ѿтпоустивше. ѿць же ншъ Нсаїа прииде ѿть благоу-
 стниїхъ царь къ монастырь съ радостію многою. и тако
 ѿть самого основаніа въздєнгъ црьковъ прѣкрасноу. и тра-
 везарню, и дохїе. и всакыя потрекн, иже соуть монасты-
 роу на потребу и мнхомъ на оупокоеніе, цркєи велїе
 красно, пиргоке, метохїе съ хрїсовоули царскимн. сна кса
 съвршишь кожнєю помостїю и святаго великомоуѣнника
 Панделенмона.

Егда же хотѣаше ѿть многихъ троудокъ поуиноути
 и оупоконти се. нѣ ненавиден добрал старїи злодѣи иже
 многымъ скетимъ нскоушенїа наводен. и семоу скетомоу,
 многоа нскоушенїа прѣжде коньунни наведе. тогда бо нѣци
 добаїи подвигшє се закнстїю и влєветамн на блнженаго. и
 да би блан ннако нѣнако. нѣ соуштіи и нскрїїи нмже то
 бѣше много добра сътворишь. видѣвъ же то блженїи, нехотѣ,
 прѣтканиїа дати нмъ ни съблзани, оукаонн се ѿть ннхъ.
 да невштышєе распацѣтъ се на злокоу. и поимъ люѣнїаго
 своего оуѣнника иже то бѣ емуоу благооугоднъ въ всакон

слоужбѣ нменемъ Инкандра и нмоу нмоуоу братію. и отнде на западноуоу земаю. и тамо ѡтышѣдъ, многы добродѣтели сѣтвори къ странахъ тѣхъ благодатию христовою. многы цркви сѣтвори. ѡбштѣ жїтна съвоупи. множество много людїи прикѣдъ къ благоразуиію. и тако благодатию христовою въ свои пакы прїнде монастирь къ своимъ любокнымъ уedomъ доуховнымъ. Тогда же и онїи съпротивокорїи прїдоше въ уювьство и зазрѣше себя еже соуть створани показаше се, и прикше прощенїе ѡтъ прѣподобнаго. видѣше же его ниоци и любимаа братїи доуховнаа светые тоє ѡбштѣи, тогда бо тогда ѡтъ радости и веселїа елика нмъ дарова богъ. таковаго свѣтланника насладити се и медоточнаго езика. Видѣе же блаженїи толнко оусрѣдіе и любовь своихъ си нже и нмоу. възрѣдова се и възвесели се доухомъ. яко стоештоу нмоу тогда на мѣстѣ нкоємъ равнѣ и прозрѣнѣ, и окрѣсть его събравшихъ се ликоке светыхъ ѡтцѣ и братїи любимїихъ нмоу ннокъ, множество много народа. яко аггело ѡбразно стоимте и съ вѣрою и съ страхомъ и съ любовию доуховною санишеште и приемлюште слово его въ срдци скоємъ. Смотриє же блаженн и провидѣ срдчїи нма вѣроу и любовь своихъ послоушникѣ нже къ нмоу. ѡтъ радости и оумиленїа. яко съ слзѣми къ себе помолити се на многѣ уасѣ. таже пакы рѣшити. благодарю те владыко многимилоутиє господи мои Ісусе Христе, сыне и слоєе Бога живѣаго. събравшомоу светое свое сїе стадо: Ты его съблуди и настави на поуть заповѣденъ светыхъ твоихъ. и толнкоу показа любовь доуховноу къ тоу союштимъ братїамъ, не тѣню къ тон скетон ѡбштѣи, нѣ и въ нинхъ окрѣсть нинхъ монастирехъ елици въ Светѣ Горѣ ѡбрътают се. всѣмъ бысть ѡтъ него посѣщенїе и покрѣпленїе и помощь. такождеже нже къ безмалїи сѣдештимъ светымъ ѡтцемъ въ единьствѣ къ отїшїи Богу слоужештимъ ѡкрѣсть светаго Дѡна. и прѣхнстоуоу и прѣхнстоуоу владычнцоу и богороднцоу не-

прѣстанио слабѣшнихъ много множество. ѿъ него прѣйше оупокоеиѣа и оутѣшенѣа доуховнаа же и тѣлеснаа.

Нѣкогда оубо енешоу прѣкословеню и расхотѣ и не съгласенѣю наѣденикомъ црковьнымъ. Грьномъ и Средеомъ, и не прѣймахоу Грьци къ приокштенѣю прѣтвистыхъ и божь-стемныхъ танихъ сребрьскыхъ скештенноматемныхъ, иѣ и пауче вельми хоуашхоу. Видѣхъ же то блаженн ѿтъцъ нашъ Нсаѣа. и да не оумножит се злоба и подвигъ се доухомъ скетнымъ съ велитымъ потыштанѣемъ. и поимъ съ собою прѣжде енешаго прота иже въ Светлѣи Горѣ много време прѣпрово-днѣша, и приспѣвшиа къ старости тѣхъ, именемъ Θεωφана моужа многозреднаа. бѣше бо прѣподобномуу ѿтъцоу нашему Нсаѣи сынъ блаженн Θεωφанъ многолюбимъ ради неговихъ многихъ добродѣтелѣи. понеже бо въ юдинимъ обн-таемъ и днѣнымъ оукрашенъ. благъ, кроткъ, смѣренномоудръ. страннолюбѣи, милостивъ. сладкъ въ словеси. сладчанѣи въ бесѣдѣ и въ всакомъ съѣзѣ блазѣ. нѣкакоюу благородво-реною и светою простотою всакомуу увлечуьскомуу обнѣтаю благооудобѣи. Такожде же и Никодима. уастна и освѣштена моужа снана въ книгахъ. снанишиа въ разоумѣа и словесехъ и ѿтъзѣтахъ. Грька родомъ. иже и съставльшаго на Оугро-бланисконъ землѣи два вѣанка и уастна монастыра съ вели-кимъ троудомъ и потыштанѣемъ мноухъ и съ съѣтомъ и помоштію прѣподобнаго ѿтъца нашего Нсаѣе. и тако си-лою светаго доуха и божїимъ посѣштенѣемъ съвѣоупи оп-штаа житиѣи множество много народа иномъ урьнорихъ. иже и на тонъ землѣи сїиетъ шѣо нѣвала свѣтаѣ днѣица всакимѣи доухокимѣи добродѣтелѣи оукрашенъ. Такожде же и ѿтъ свонхъ оутѣенихъ нѣберакъ два уѣстна моужа благоразоумѣи и на всакоу добродѣтель доухокноу много искоусна име-немъ Никандра и Сїлестра. иже то бѣхоу блаженномуу благооудобѣи на всакоу слоужбоу. и възъмѣше съ собою доколаа иже на потребоу достиже царствоуюшаго града.

и събрахсе о доухоу светомъ съ вселенскимъ светимъ патріархомъ. и съ божіею помощію и поспѣшеніемъ светаго доуха вса велика въсхтѣ сътвори. Съмирениѣ и благословеніе испросиъ и съвѣкоупи раздоръ скетне цркви. и до днѣсь мироуиѣтъ благодатію христовою цркви божьстенаа. Въселенскіиже скетїи патріархъ не тѣмъ испали вса новелїиаа о всакихъ работахъ доуховїиныхъ. иже въсхотѣ прїподобенн, нѣ и съ великою поучстїю ѿтпоустїи блаженаго.

Пришдышоу же преподобномуу ѿ Цариграда съ радостію великою къ монастырь, и ѿтпоудоу принесе многы разанїиные потрѣи и оутварїи црковїиные. красни уѣстїиные икони. завѣси. свѣштиники, темела. хора. кандила сїрскїа. и ѿны многы уѣстїиные потрѣи. И емытъ веселїе радость многа къ монастырь о прїишѣстїи прїедамаго. Нѣ и иште прѣстаетъ стараа злоба ты прїедамагоу.

Пошдышоу же нѣкогда къ Лакроу блаженомуу, и съ нимъ петь братїи уѣстїиныхъ моужїи инокѣ. ѿ, оуки мнѣ ижемы радїи потрѣи, выпадоше по срьдѣ варварѣ и всахъ похїзавѣше въкрыгоше въ корабль. Прїподобнаго же ѿтца Исаїю онїи проклетїи крѣкопїице немилостивїи толїко еише по всемоу тѣлоу и по скетон главахъ шко и ксеому тѣлоу обгарїти се крѣїю. нѣ, ѿ, сѣти ѿ скрен колїиа ни оберѣтоше тогда. нѣ Исаїа по смотренїю кожїю прилоуїиные се прїедамагоу. многы во скрен прїедамагоу. Нѣ благїи и силїи и уловѣколюбенїи милостивїи Богъ свое оутодїици еишетъ искоушаметь, нѣ смърти не прїдїетъ до коньца. и ѿ сїе напасти въспорѣ блаженаго съ всею благостїиєю свободи манокенїемъ сконїи шкоже ѿнѣ вѣстѣ. нѣ и да събоудетсе слово нѣкоего светаго великаго старца иже прорече блаженомуу галгометъ. ѿтѣе Исаїа моужансе и крѣпїсе шко болязїи и скрен ждоутъ тебе (оваїе је једна рїечъ изблїједїеда) и ѿт того врїмїеи (оваїе двїе врете изблїједїеде са свїдїеж) оу прїедамаго Іѿка, и нїиныхъ светїиныхъ. и ѿт

ТОЛНИХЪ ИСКОУШЕНІИ ЕЛИКОЖЕ ПРИЛОУЧИШЕ СЕ СЛАЖЕНОМОУ.
ИѢ ѿ, уюдеси. ѿ дьготрыпѣиѣ. ѿ оутѣшенїа. ѿ кротости.
ѿ смѣрноумоудрїа. ѿ оумиленїа. ѿ милости. ѿ сладкихъ
и теплыхъ слъзъ. ѿ светыхъ и незаобненыхъ простоты. елика по-
каза свѣтаа она и просвѣтнаа доухомъ, шкоже слышдохомъ
къ свѣтихъ писанихъ ѿ свѣтомъ великомъ Сїсон, нан о нихъ
великихъ свѣтихъ многихъ пришьдѣшихъ къ великою и ую-
дною простотоу и незлобне. Сице и слаженїи оуць нашъ
Исаѣа. къ толико прїиде незлобїе къ свѣтою простотоу шко
некъдѣти аште къ мирѣ семь есть, нан нѣст накова злоба
(овдїе двїе рїечїи изблїждїеле) вако тешико. никого тоужн.
ни нїкакоко слово неоутодно комоу изрече. нан несправедно
нѣкоє и зло къ спомену нїкако.

VI.

**ѠСЬМЬ УЕСТЫН СЛОВА. ІЕЛНКО ГЛАГОЛЕМЬ, И
ПНШЕМЬ⁽¹⁾: —**

По божію ѡбразоу създаніюмоу уловькоу, и слова поутьеніюмоу саноу. сего уесты нмнже състонт се, не безъ оууеніа ѡставиць потреба. аште бѡ и кроиъ снхъ въ доуши състонт се слово. якоже оууеть богоносни ѡтьци, не къ вѣтороу рожденію пльти. ест же оустнами и гла-
сомъ изъвѣляемо, и проуими сего ѡроудьми пльти.

Тогда и уести къ съставленію тѣбууеть. кроиъ бѡ снхъ изъяснити о нихъ же слово немощно. соутже оубо слова уесты ѡсмь, іелнка глаголемь и пншемь. вѣнъ снхъ ннѣто же есть.

Соутъ же сїе. нме. рѣуь. пнчестне. разлнѣ. мѣсто-
имене. прѣдъ. нзречіе. сьоузь. и снхъ ѡсмь уесты нѣкые
нмоутъ и къ себѣ раздѣленіа. якоже сѣ нме оубѡ дѣлит се
на троѣ. въ моужьско, и женьско, и срднїе. нмеже гла-
голет се, яко нмать подлежаще соушѣство ѡ немже есть
нме. Іѡвлет же снѣе, моужьско нме. богъ. ѡтьць. сынъ.
доухъ. свѣтъ. господъ. аггел. уловькъ. Петръ. Павль. въз-
доухъ. вѣтръ. мѣсецъ. свѣтъ. и іелнка снмъ подобна. Женско
еже сѣ. тронца. свѣтаа. богородыца. дѣва. доуша. лоуна.
земаа. вода. и снмъ подобнаа. Срднїе же нме. естѣство.
соушѣство. царѣство. владыѣство. небо. уловѣѣство. и
проула снѣека. И нѣкоа снхъ и кроиъ оуказа разлнѣа явѣ

⁽¹⁾ Црвениѣм словима; тако и сва зачелна.

соутъ нѣкоже трѣбують къ класенію раздѣліа. убоже ксть раздѣліе. помалѣ оукажемъ. И кромѣ оубо раздѣліа класемаа нмена ѿтъ. соудѣ познавають се. моужьскѣмоу оубо нменѣу съпрѣшеніе, крь, сконѣавасть. женьскѣмоу же, азъ. срднѣмоу же, онъ. нпакы кождѣ нме дѣлнт се, на паде- нїи нсть. кже соутъ сїе. права. родна. внночна. датеаа. зкатеаа. Сїа оубо о моужи сице глаголют се. права, уло- вѣкъ. родна, уловѣкоа. внночна, уловѣкл. датеаа, уловѣмоу. зкатеаа ѿ уловѣѣе. О нменн же женьскѣмъ сице глаголют се сїа. права, жена. родна, женнна. внночна, женоу. датеаа женъ. зкатеаа, ѿ жено. Срднѣмоу же нменѣу сице по- слѣдоуютъ подѣлааа. права, кстьство. родна, кстьство. внночна кстьство. датеаа, кстьствоу. зкатеаа, ѿ ксть- стѣо. Соутъ же нѣаа нменъ мнѣштѣ се бытъ моужьскѣа. приаоженоу же къ нмѣ раздѣлію. класют се женьскѣа. неко азѣмъ сконѣавають се, нѣ керѣмъ кже н моужьскѣа. юже соутъ сїа. крькъ. солъ. стрѣсть. прѣсть. н просто глаголаема, мнет се моужьскѣа. съ раздѣліемъ же класют се женьскѣа. Соутъ же н въ срднѣмъ нменн. не конѣавають се оноу, нѣ кстьѣмъ. кже. солѣце. ѿроужїе. копїе. тѣмъ же н се- моу потреба къ класенію раздѣліа. Соутъ же н въ женьскомъ нменн, кже несконѣавають се на. азъ, нѣ на ѣ. кко мнѣостн. свекрн. дѣштн. да ѿва оубо нменѣ. съ раздѣліемъ. ѿва же н кромѣ сего мѣз соутъ кѣе уѣстн бѣвають. Соутъ бо н въ моужьскомъ нменн, кже не на керѣ конѣць нмоутъ, нѣ на, ѣ. кже. камн. гвоздѣ. урѣкы. н такоаа. Соутъ же въ нменѣхъ н дроугѣ раздѣленїа. къ моужьскомъ же коупно. н женьскѣмъ. н срднѣмъ. ѿваа оубо нменѣ класют се ѿб- штаа, ксеому кстьствоу. кко сї въ моужьскѣмъ нменн ксеому кстьствоу, моужъ. собное же състаѣмъ. Петръ. Пакъ въ женьскѣмъ же ѿпште ксеому кстьствоу нме ксть жена. собное же състаѣмъ Сарѣра. Дѣнна. въ срднѣмъ же нменн ѿбште ксеому кстьствоу ксть нме. соушѣство.

СОКНОЕ ЖЕ СЪСТАВѢМЪ. НЕБО. ДРЪВО. ЖЕЛѢЗО. СОУТЬ ЖЕ Ъ
 НМЕНЬ И УИСЛА. ЕДИНО. ДВОЙНО. МНОЖНО. И ОУЧЕ ЕДИННОЕ
 ПРѢДЪКННѢМЪ. ДВОЙНО ЖЕ ИСТЬ СЕ. ПРАВАА. УЛОВЪКА. РОДНАА
 УЛОВЪКОУ. ЕННОВЕНАА. ШКОЖЕ И ПРАВАА. ДАТЕАНАА. УАОВЪКОМЪ.
 ЗКАТЕАНА. Ѧ УЛОВЪКА. Ъ ЖЕНЬСКОМЪ ЖЕ НМЕНН ДВОЙНА СИЦЕ:
 ПРАВАА, ЖЕНЪ. РОДИАА, ЖЕНННЪ. ДАТЕАНАА, ЖЕНАМА. ЕННОВЕНАА,
 ШКОЖЕ И ПРАВАА. ЗКАТЕАНАА Ѧ ЖЕНЪ. Ъ СРѢДНЕМЪ ЖЕ ДВОЙ-
 НАА, СИЦЕ СОУТЬ. ПРАВАА, ИСТЬСТЕЪ. РОДНАА, ИСТЬСТЕОУ. ЕН-
 НОВЕНАА. ШКОЖЕ И ПРАВАА. ДАТЕАНАА, ИСТЬСТЕОМА. ЗКАТЕАНАА,
 Ѧ ИСТЬСТЕЪ. МНОЖНЪ ЖЕ, СИЦЕ СОУТЬ. ПРАВАА, УАОВЪЦИ.
 РОДНАА, УАОВЪЦЪ. ЕННОВЕНАА, УАОВЪКЕ. ДАТЕАНАА, УАОВЪКОМЪ.
 ЗКАТЕАНАА, Ѧ УАОВЪЦИ. Ъ ЖЕНЬСКОМЪ ЖЕ НМЕНН, МНОЖНАА
 СИЦЕ. ПРАВАА, ЖЕНЕ. РОДИАА, ЖЕНЪ. ЕННОВЕНАА, ЖЕНЪ. ДАТЕА-
 НАА, ЖЕНАМЪ. ЗКАТЕАНАА, Ѧ ЖЕНЕ. СРѢДНАГО ЖЕ НМЕНН МНО-
 ЖНАА, СИЦЕ. ПРАВАА, ИСТЬСТЕА. РОДНАА, ИСТЬСТЕОВЪ. ДАТЕА-
 НАА, ИСТЬСТЕОМЪ. ЕННОВЕНАА, ШКОЖЕ И ПРАВАА. ЗКАТЕАНАА. Ѧ
 ИСТЬСТЕА.

ПОСЛАДОУЮШТА ЖЕ НМЕНОМЪ СОУТЬ, ПЕТЬ. РОДЪ. ЕНДЪ.
 НАУРЪТАНІА. УИСЛА. ПАДЕЖН. И ОУЧЕ РОДЪ СОУТЬ ТРИЕ. МОУ-
 ЖСКЪ. ЖЕНСКЪ. СРѢДНЪ. ЕНДЪ ЖЕ НМЕНЪ ДВАИТ СЕ Ъ СІА. Ъ
 ПРЪКОВЪТНО. И ДЪИСТЪЕНО. И ПОКЪСНѢ. И РОДОДАТНО. ПРЪКО-
 ВЪТНО. ИСТЬ СЕ. КСАКЪ УАОВЪКЪ. НЕ БО ѦТЬ ННОГО ПРІЕТЪ СЕ.
 ДЪИСТЪЕНОЕ ЖЕ СЕ, ШКО ѦТЬ ДЪИСТЕА ПРОЗНАЕТ СЕ. ШКО СЕ.
 КОБАТЬ. ДРЪКОДЪАМЪ. ѦТЬ РОДА ЖЕ, ШКО СЕ. МАИШЪ. ШОУМЕ.
 ѦТЬ ПОКЪСНИЖЕ ШКО СЕ. ѦБЪШЕННЪ ѦБЪШЕНІН БО ПОДАСТЬ
 ВСЕМОУ РОДОУ ѦБЪШЕНІА НМЕ. НАУРЪТАНІА ЖЕ ННАА СОУТЬ
 ЛЮБОМОУДРЪСТЕА ХИТРОСТИ. И ННАА РЪУЕТОУСТЕА. ДРОУТА ЖЕ
 ПИСМЕННАА. ПИСМЕНЪАЖЕ ЗДЪ ШЕНЪ. ШКО ПОСЛАДОУЮШТАА
 УЕСТЕМЪ СЛОВА. НАУРЪТАНІА ЖЕ СОУТЬ. ѦКА, ПРОСТА. ѦКА СЛО-
 ЖНА. ѦКАЖЕ ПРЪСЛОЖНА. И ОУЧЕ ПРОСТА ГААГОАЮТ СЕ. ШКО
 ѦТЬ ЕДИННОЕ УЕСТИ СЛОВА СЪСТОЕТ СЕ. ШКО СЕ. ПЕТРЪ. ПАВАЪ.
 ѦОМА. МИЛОШЪ. ДРАГОШЪ. СЛОЖНЪ ЖЕ ДОВЕРОСЛАВЪ. РАДОСЛАВЪ.
 ДОБРОМИРЪ. КСАКО БО СНЪ ѦТЬ ДВОЮ УЕСТОУ СЛОВА СЛАГАЕТ

се. нно бо добро, нноже слава. н дроуто радѡсть, нноже слава. н нно драго, дроутѡже миръ. ѡва бо ѡтъ снхъ соутъ, нарѣѣе. ѡва же нме моужьскѡ. женьско. нан сръднѣ. Уто же кестъ нарѣѣе въ скоемъ унноу оукажет се. нмѣна же прѣдмаписаше се. прѣсложно же кестъ сѣ. Еже ѡтъ трехъ уести слова сажитъ н. шко сѣ. благовѣстѣннѣ. благопронзводнѣ. бѣдноѡтыемлемѣ. злопрѣтѣнѣ, н елика такова.

Соутъ же нтѣѣю въ нменѣхъ. въ моужьскѡмъ. н женскѡмъ. н сръднемъ. нѣ н реуахъ послѣдоушѣаа. сложна н прѣсложна. ѡтъ нхъже уести сажет се, швапют се въ раздѣленїѣ уести. н оубѡ роды, н внды. н наурѣтанїѣ, снѣзхѡмъ. унсла же, едннно. двоннно. множно. падѣнїѣ же. правла. роднаа. дателнаа. внновна. звателна. н оубѡ ѡ нмѣни по снаѣ ѡтъ уести снѣзхѡмъ. ѡ малнхъ же снхъ, н проула любѡоуѣннѣмъ шѣѣ боудеть. шже ѡ нмѣни.

По нже прѣдварше рѣхѡмъ. шко ѡсмѣ уести соутъ слова. нме же въ снхъ шко ѡснованїе проуѣе бо уести. ѡглаголанїѣ соутъ нменоу. ѡ нмѣни бѡ глаголют се. швапюште стрѣсть нан дѣнство его же кестъ нме. страждоушѣаго нан дѣнствоушѣаго. многаеже нннхъ.

Рѣѣ сего радн рѣѣ прѣжде оуставнхѡмъ нзмѣсннѣ. рѣѣ же кестъ уестъ словоу непадаюшѣи. снѣзѣтелна лнцоу н врѣмѣни. дѣнствоуже н страсти н ѡбѣма въкоупѣ. ѡтъ коего лнца дѣнствоует се нан страждеть н въ кое врѣме. н сего радн глаголат се рѣѣ. шко разуннѣюшѣи лнца же н врѣмена. дѣнство же н страсть н ѡбоѡ въкоупѣ. н нгда показоуетъ коегождо лнца дѣнство, снѣе глаголетъ рѣѣ. Петръ оуѣаше. Павль поснлаше. матъѡен благовѣствоваше. н сѣ шѣн дѣнство ннмошѣдѣшаго врѣмене. Егда же лн глаголетъ. Петръ оуѣнѣ. Павль поснлаетъ. Матъѡен благовѣствоуетъ. сѣ шѣн дѣнство настѡешѣаго врѣмене. Егда же лн глаголетъ, тїн вамъ боудоушѣи соудѣе. лн тїн вамъ соудеть шѣн дѣнство боудоушѣаго врѣмена.

Сѣ ꙗви рѣчь дѣйство минуѣшаго, и настоящаго, и боудущаго вѣремене. на трѣ бо дѣлант се вѣрѣме. ꙗви же и коего залога соуть. сѣ рѣчь дѣйственаго. дѣйство бо. вишеретенаа а не страсть. Страдавнаго же залога соуть сѣа. Христось распет се⁽¹⁾ солнце помръуаетъ, каменїе распадетъ се. Христось распмет се. солнце помръкнетъ, каменїе распадетъ се. сѣ ꙗви рѣчь минуѣшаго, и настоящаго, и боудущаго вѣремене страсть. и оубо залогъ дѣйства и страсти связяхомъ въ снхъ вишеретеньныхъ. ѡбоюже боупно снрѣчь, дѣйства и страсти залогъ, еже глаголетъ се посредъ дѣйства и страсти рѣчь, по раздѣленїи вѣремене свяжемъ. тогда бо благоумленїе боудеть.

Нинѣ же послѣдоуюшта рѣчи скажемъ. ꙗже соуть сѣ. нзложенїе. залогъ. видъ. нзурѣтанїа. унсла. ѡбразы. вѣремена. и соупроуждства. Нзложенїе же кестъ сѣ. коаѣ доуши нзноснма глаасомъ, рѣчїю ꙗвѣма. коаѣ же доуше въ снхъ петь словь ѡбѣдрѣнтсѣ. въ повелѣнномъ. въ молантѣнномъ. въ въпрсномъ. въ зкѣтелномъ. въ повѣсномъ. ꙗже нзложенїа наричють се. кестъ и дроугое нзложенїе. еже зоветъ се не ѡбавно, не бо можетъ нзѣментн само ѡ себѣ лица (н)ли вѣремена или залога, и нже нное коѣ послѣдоушнхъ рѣчи. сего ради кестъ кгда н нме нарицѣетъ се, тѣмже и разлнхїе нменю прїемлетъ. ꙗкоже сѣ. Іѣже унстн пользно. еже кестн потрѣбно. нже нратн оукорно. кромѣ же разлнѣа глаголаемое не ѡбавно. сынн нмн же уестнн слова съставляемо бывааетъ въшѣ нменю. или рѣчи нсплннѣюшѣ съвѣтъ доуши. ꙗко сѣ. повелѣваю ти быти. повелѣваю, рѣчь кестъ. ти, мѣсто нмене. быти неѡбавно. да оубо, рѣчь, и нме. (н)ли мѣсто (н)мене требують неѡбавнаго, въ нсплннѣнїю съвѣта доуше. сего ради неѡбавноне въ ѹтѣтъ се съ нзло-

(1) Попрїѣчно написано: Христось распнмаетъ се. солнце помръуе. каменїе распаде се.

женни. дште н ѿ себѣ само въ нзложенію снмъ неммать. тѣмже н нареѹе се неѡбавное, залогъ же послѣдоѹюшти рѹнъ что есть шенхѡмъ, въ послѣдоѹюштихъ рѹнъ. Внд же много ѡбразнѣ глаголет се, въ любомоудрїи н рѹетоуьстѣнъ нменѣхъ. Что же есть вндъ въ рѹеѣхъ шенмъ. вндъ глаголет се, рѹнъ дѣланіе на двою. въ прѣѡбразное, н прѣводное. шко сѣ. прѣѡбразное, прїнмоу. хокю. прѣводное же. хокю въспрїнмоу ѡтъ прїетїа ѡ. въспрїетїе, н проудъ таковаа.

Подобно же. н наурѣтанїа много ѡбразнѣ глаголютъ се. что же есть наурѣтанїе въ рѹеѣхъ скажемъ. Наурѣтанїе есть знаменїе рѹнъ. проста ли есть или сложна. н проста, даамъ. сложна въздамъ, прѣсложна, въздамъ мемоу. Чнсла же колика соутъ въ нмѣнѣхъ шенхѡмъ. Что же соутъ въ рѹеѣхъ скажемъ. дѣйствиыя рѹнъ чнсла соутъ сїа. твороу. творнши. творнть. творетъ. творнва. творнта. творнмъ. творнте. Страдатеана же. еню се. еннмъ се. еннѣт се. еннѣа се енемо се. енете се. енют се.

Сей въ рѹеѣхъ шенхѡмъ чнсла. чнсло же глаголет се. шко ѡтъ еднннцѣ множна сѹнтають. лица же въ рѹеѣхъ соутъ се. Чтоже есть лице. рѹѣ юже глаголетъ кто ѿ себѣ. или въ ннмоу же ѿ ннннѣмъ глаголетъ. или ѿ нномъ несоѹштымъ тоу. Колько лицѣ. трн. прѣѡ. вторѡ. н третїе, шко се. глаголю азъ. глаголемъ ты. глаголетъ онъ. н се оубо лица шенхѡмъ. Соутъ же н двонна н множна шкоже н въ нмѣнѣхъ прѣдшенхѡмъ.

Врѣме же есть сѣпротѣзѣемо мнра сѣставленїе. въ немже всако мѣрнтсе дѣнженїе. (н)ли зкыздѣ. (н)ли жнвотъ. (н)ли что таковнхъ. ѡтъ соудоу н дѣнства рѹнъ, н страстн рѹнъ. н посрѣдннѣе дѣнства н страстн рѹнъ въ крѣменѣ бываемыя врѣмена глаголютъ се. раздѣлѣетъ же се врѣме на трою. въ прѣдѣннѣшнѣе. въ настѡннѣште. въ боудѹшнѣе. Н пакы

дѣлѣнт се прѣдѣлѣшемъ въ четири. въ теженое. въ непрѣдѣланое. въ надѣпрѣдѣланомъ въ прѣдѣлѣнномъ. настоештемъ же недѣлѣнно юсть. боудоуште нже въ дѣое дѣлѣнтсе. въ помалѣ бываюштемъ. и въ боудоуштемъ. глаголютже се времена дѣйствиѣ снѣе. прѣдѣлѣшое протеженѣномъ быхъ. непрѣдѣланое же, быхъ. дѣѣже проуѣн. изыкоу непрѣстѣѣ. настоештаго же, быю. въ помалѣ бываюштаго, бытнѣю. боудоуштагоже. быти нмаѣ. страдалнаго же золога времена, снѣе глаголют се. прѣдѣлѣшое протеженѣное, быхѣоуѣе непрѣдѣланое, быше мѣ. настоештемъ, быють мѣ. помалѣ бываюштемъ, быти мѣ тѣ. боудоуштемъ, быти мѣ нмоуѣ. Посредѣже страсти и дѣнства, снѣе глаголют се времена. прѣдѣлѣшое протеженѣное. быхъ се. непрѣдѣланое быхън. настоештемъ, быю се. помалѣ бываюштемъ, быти се ню. боудоуштемъ, быти се нмаѣ. Соупроуѣства же рѣѣн оконуѣаема, ѣко се. слава. земаѣ. жена. и проуѣа женѣскаго нмене. Югда же мѣ глаголаѣмъ разануѣе, ѣже женѣомъ въ единнѣцахъ срдѣнаго нмене правѣю. ѣко се. небо. уюекѣо. древо. и проуѣа срдѣнѣихъ нменѣ.

Падѣнѣа же нменѣ разануѣа нстрѣбоуѣють въ словѣнѣскомъ езѣнѣ. ннже нмоуѣ прѣдѣлѣннѣихъ. подѣлѣннѣихъ же нмоуѣ дѣѣ. ѣже соуѣ сѣе, въ моуѣѣскомъ нменѣ. еѣже, ѣмоуѣе. и оуѣо, еѣже, падѣнѣа юсть роднаго. ѣмоуѣ же, дѣтелнаго. Въ женѣскомъ же нменѣ подѣлѣннѣа соуѣ тѣн. ѣе. ѣен. юѣе. и оуѣо, ѣе; падѣнѣа юсть роднаго. ѣен, дѣтелнаго. юѣе, вѣновѣнаго. Въ срдѣнемъ же, еѣе и въ моуѣѣскомъ. и правѣнхъ же нменѣ разануѣа съ нспѣтанѣемъ. подѣлѣннѣаа соуѣ. аште и въ прѣдѣлѣннѣаа прѣемають се. множенѣхъ же нменѣ моуѣѣскѣихъ разануѣе ѣко и въ единѣомъ. нѣе роднаа, нѣѣе. дѣтелнаа, нѣѣе. Въ женѣскохъ же нменѣхъ множенѣа. правѣа, ѣѣе. роднаа, нѣѣе. дѣтелнаа, нѣѣе. Въ срдѣнемъ же нменѣ разануѣе множенѣо. правѣо, ѣѣе. родноѣе и вѣновѣно ѣѣѣе и въ моуѣѣскомъ, и женѣскомъ.

Н оубѣ разлунѣа въ еланнѣскѣмъ езуцѣ. мнѣга соутъ. въ словѣнскѣмъ же мнѣжае снхъ нхже рѣкохѣмъ небымъ-штають се. дѣлетьже се въ двою, въ прѣдуннѣа и подуннѣа. Н оубѣ прѣдуннѣаа того ради глаголютсе яко прѣдѣкарають уннѣа слог нменѣу. подуннѣаже яко послѣдоуюшта снмъ. Н еанка прѣведохѣмъ. подуннѣаа соутъ, якоже прѣдрѣкохѣмъ разлунѣе же сего ради нарече се. яко разнѣствоуе аниа нменѣмъ. сирѣчь, моужѣскѣмоу, женѣскомоу и срднѣскомоу. послѣдѣствоуюшта же разлунѣю соутъ сѣа. роды. внды. тислаа. что же соутъ сѣа. мѣнхѣмъ въ нменѣхъ: — Н сѣа оубѣ до зде: —

VII.

ИЗВОД ИЗ ГРАМАТИКЕ КОНСТАНТИНОВЕ

О

ПРАВОПИСУ.

К у р ѿ л ѣ ф и л о с о ф ѣ .

„Сїа словеса въ кратцѣ изъбранїаа. ѿтъ книги Конь-
стантина философа. оучителя сръбскаго. бывшаго при
благоуастиивѣмъ деспотоу Стефануу. сыноу стараго кнеза
Лазара: —

Кто хоштеть писати, съмотри зде. словеса и рѣчи,
и бѣзгъ, ѡхѣ и вѣрїе, и апострофъ, и сроки, и между-
сроуїе. и съпротивныѣ. и малнтелнаа слова. и повелнтелна,
и съврѣшнтелнаа. и кон бѣзгъ, нли кон слова приаааа
соутъ конмъ рѣчѣмъ. ꙗкоже зде ѡбръштешн, пишн въ сла-
воу божїю знаменїе, ѡ.⁽¹⁾ се, ѡ повелнтелно ꙗсть и нсплѣ-
нтелно. ꙗко би рѣшн, посла господь, апостола. про-
рокъ. крарьхъ. прѣподобныѣ, постннкы. милостннкы. храбры.
дѣвѣстѣннкы. крѣпкы. моужьствѣнны. лнкы. лнцы. слыцы.
ѡбразы. сьарханггелы. сьаггелы. прѣстола. Давноды. моу-
ченице Варьвары. Акулы. въ Ісоусовы. єдннородныи сынѣ
сеже ѡ мнозѣхъ єдннороднїи. ты господи. мы, вы. нмѣмы.
ныѣ. глаголы. ѡтрыгноу вѣды. многыи. скоты. вода. Спо-
вѣстно. ꙗкоже би рѣшн. бѣхоу тоу хъ мнози. нли еже
рече апостола. блюдѣте хъ. срѣзу блюдѣте се ѡтъ хъ.
аште ли самѣмъ улоукомъ глаголашн се пишн хъ.

(1) Црвенїемъ су словеса ове двїе рїечн; тако и сва вачелна.

Аште ли хоштеши отроуе оуунтѣ. прѣвѣе всего много. наенкѣхомъ ѿтъ светыхъ ѿтъцѣ нашихъ. писати и оуунти въ науелѣ крсте помаган. крштенѣмъ распеѣомъ се Хри-стоенъ въ науелѣ. и о ирѣстѣ единомъ хвални се господни, по апостолау. нѣ изиде изцѣи хоулоу въносеть въ науелѣ глаголюште. Крсте Боже помаган. и окоженѣ твореть кр-стоу. сеже есть знаменѣе божѣе на вѣсѣ, а не божество. мы же по грѣхъскихъ, кѣд (24) хъ писменехъ, положимъ зде науелѣ: —

Крсте помаган. (1) азъ. веде. глаголю. добро. ест. зѣлаѣ. земля. и. ѿтъ. їже. како. людѣе. мыслете. нашѣ. хн. онѣ. покон. рѣрци. слово. терѣдо. оу. фн. хнрѣ. фн. ѿ.

Сѣа же приѣбрѣтена соутѣ нашимъ языкоу. ѿ. ѣ. ю. ѿтъ. ыерѣ. боуки. живете. атъ. ша. ца. цн. урѣвъ зѣрѣ.:

Боукы таже избоуунѣе сѣе съ ѿбонхъ странѣ. по томъ написати емоу за моантѣвъ светыхъ ѿтъцѣ нашихъ, ꙗкоже светын ѿтъци повелѣше. по томъ. цароу небеснымъ таже светын Боже. слава ї нынѣ. прѣсветла тронце. ѿтъе нашѣ. господи помнлоуи, кѣ (12). въ ѿбразѣ кѣ. апостола. Все сѣе съ прилежанѣмъ по възрокоу. снрѣхъ по срокоу избоуунѣхъ. да избоуштасть добрѣ. и не даждѣ емоу ни въ уесомъ погрѣшнѣ, наи скою волю сътворити. ни въ словѣ. ни въ снаѣ, ни въ гласѣ. аште снѣе въмалѣ потроудниши се. мнѣгла богатства словесна въскорѣ съберешн. Такожде и писати, аште хоштеши оууниши писати, все съ вѣзѣгы, и писмени да оуунтѣ. ннѣто же бѣ оуунну женѣнѣнше есть въ Грѣцѣхъ, наи въ Българѣхъ, наи въ ннѣхъ языцѣхъ. Еже не быти божьственнымъ глаголь въ пнтакѣхъ, наи сего сеже ꙗки инако.

Ⲁ велнко похвално въ оудивленн. Ⲁ прѣславное уюдо. наи Ⲁ благоутѣстнѣе господи. наи Ⲁ божьственнымъ плѣуе. мо-

(1) Оздѣе је попријечно † црвен; тако је и свако зачело слово.

АНТЕЛНОЖЕ. ѿ ГОСПОДИ СПАСИЖЕ. ѿ ГОСПОДИ ПОСПЯШИЖЕ. НАН
 ѿ ВЛАДЫКО ПРИЗРИ. ПОМОСИТЕЛНО. ѿ БЕЗАКОННАА СЪМНИЦЕ ГОУ-
 ДЕНСКАА. ѿ НЕКЪРІЕ, ПОДОБНАА СМЫ. РЕТЕМЪ И ѿ СЕМЪ ПИ-
 СМЕНИ ѿ ВЕЛИКАА СЕ ГЛАВНО ПИСМЕ ИСТЬ. СОЛОМОНЪ ИОЗЪ.
 ВЕДЫ. МОРА. МОУСЕН. РОДОМЪ. ВЕДЪ. ИОГЪ. РОУЖЪ. ОНИ. СЕ
 ѿ МИОЗЪХЪ. ОБЛАЦИ. ОГНИВЕ. ОРОУЖІА. ОДРЫ. ТАКОЖЕ И ѿ
 МОУЖЕХЪ. ТЕМДОРЪ. ТЕМДОСІЕ. ТЕМФАНЪ. И ПОДОБНАА СМЫ.
 СЕЖЕ, О. О ЕДИНОМЪ, ОГНЪ. ОБЛАКЪ. ОДРЪ. ОРЪА. О БОУЪ ВЪ
 ПОКОРИТЕЛНЫХЪ ЖЕ СИЦЕ. ВЪХОДЕШТОУ ТИ ГОСПОДИ. ВЪХОДЕНІЕ.
 ИИХОЖДЕНІЕ. КОДА. МОРЕ. НЕКО. ОКО. ОУТИ. ОУТИ.⁽¹⁾ О МИЪ.
 О ТЕБЪ, О ЖЕНАХЪЖЕ. ТЕМДОРА. ТЕМФАНА. ТЕМДОСТА. ОНЪ.
 ОМОУЖИ. ОНЬСИЦА. ОНА. О ЖЕНЪ. ОТЬЦОУ, О ЕДИНОМЪ ОТЬ-
 ЦЕМЪ. ѿ МИОЗЪХЪ. ОТЬЦОУ, ОТЬЦЕМЪ. СЕЖЕ Ъ. УИСЛО ДРЪЖИТЬ
 СЕДИДЕСЕТЬ. СЕЖЕ, Ы. МОЛИТЕЛНО, И СВЕРЪШИТЕЛНО, И ГО-
 СПОДЪСТВОУЮШТЕМЪ. МОЛИТЕЛНО. АПОСТОЛИ СВЕТІИ МОЛИТЕ СЕ
 ГОСПОДСКИ. ПРОРОЦИ. МОУЧЕНИЦИ. АРХАНГЕЛИ, АНГЕЛИ. НЕ-
 РАРЪСИ. ПРЪПОДОБИТИ. ПРАВЕДИИ. ПАТРІАРЪСИ. ИИДОСТИВІИ.
 БЛАЖИИ. СМЪРЕНІИ. УЛОВЪКОЛЮБИИТИ, СЕ ѿ МИОЗЪХЪ. ВИДЪ-
 ХОМЪ. КИНО. КИНА, СИРЪУЪ ОУЗРОКЪ. КИНОУ ТОЖЕ ГЛАГОМЕТЪ
 СИРЪУЪ ГОВОРИ. СЕГО РЪДИ. МИИСИ. ТРИ. ЧЕТЫРИ. ИИ, НЕИМАМИ,
 НАИ НЕИМАМЫ. СЪДЪАИЛЬНОЕ ИИИ. БОУДИ ИМЕ ГОСПОДИНЕ. ПИ-
 САИТЕ. ПИТАИТЕ. СИРЪУЪ ПИШТА. ПИ. СПИ. КЕСЕЛИ СЕ. КЪИИ.
 ОТЬИДИ, ОТЬСТОУПИ. ОТЬИМИ. ОТЬИЕСИ. ОУИСТИ. СПОВЪСТНО.
 ПРОСТИ ГОСПОДЪ. МОЛИТЕЛНО. ПРОСТИ ГОСПОДИ. И ОУИСТИ ДОУ-
 ШОУ МОЮ. ОСТАВИ, ОТЬПОУСТИ, ПРОСТИ. СІЕ ВСЕ СОУТЬ ПО-
 БЕАИТЕЛНЕ, И МОЛИТЕЛНЕ. СПОВЪСТНЕ ЖЕ. ОТЬПОУСТИ. ПРОСТИ.
 ОУМОЛИ. И ПОДОБНАА СМЫ. ТАКОЖЕ ВЪ ТРЪНОВЪСКИНЪ ДОБРЫНЪ
 ИЗХОДЪХЪ ОБРЪШТЕШИ.

ПАКИ СЕ, И. ДЪАИ, ДОБРЫМИИ, БЛАГЫМИ. ДОБРОДЪТЕЛ-
 НЫМИ. ПАДЫ. ДОБРЫ. ИИБЫ ПАДЫ. САМАРИНИИ. СЕРАФТИНИИ.
 СЪМАИТИНИИ. ЕЗЫИ МИОГЫ. ЕЗЫЦИ МИОЖИ. ЕЗЫКЪ ЕДИНЪ.

(1) У ова три исена има у првом о једно зрице у сриједи; у другом
 оо и по једно зрице; а у трећем два зрица.

рабѣ многѣ. рѣниць мало. рѣзы многѣ. рѣза единая. по-
губе, погубѣль. рыбахъ. рыдахъ. къзыбѣхъ гласы. словесы.
моантѣ. многостыни. ѡбѣты. ѡбѣдѣте. ѡбѣмѣте. жрытѣ.
словесныя. бесловесныя. помысль съвершенѣи. тѣхъ помы-
сли. помышленїа. глаголы съвершенн. горы высоки. нан
гѡры. вѣтъпы. доубрабѣ. кедрѣ. бѣсть. бѣтѣ. бѣкаеть. пы-
танїе. испытанїе. снрѣтъ прошенїе. лѣты. ѡтъ ништеты.
хълы. поустыни. пастырѣ. енсы. енсерѣ. сны. снрѡтъ. смрѣ,
ѡтъ ѡвѣць. скрѣбѣ. тѣснотѣ. клетѣ. веригѣ. врагѣ. трагѣ.
станѣ. ранѣ. шитѣ. жегѣ. жегѣ. певгѣ. лоуѣ. стрѣлы.
нзѡштренѣ, спокѣстно въ прѣсы, или на прѣсы Ісѡусовѣ.
или прѣсть роуѣны, или ножны. или прѣсть земельнаа. или
прѣсть ѡтъ земли. роуѣ. ланитѣ. хѡѣ. бѣлы. ноздрѣ.
власы. главы. брадѣ. роуѣ. сеже власы ѡловѣци. божьств-
ны, прѣмоудры. светѣ, о единѡмъ се. сѣа вса спокѣстна
соуѣ. съвершительнаа же и моантельнаа. и пожелательнаа соуѣ
се. и. застоупн. сплси. помнѡуѣ, оуштедрѣ. съхранн. про-
свѣти, ѡмы. оунистѣ. омынъ бѡже, ѡтскрѣны. освѣти. ште-
дрѡты твоѣ испослѣ. покрѣ, съкрын. съпротивное. брани.
ратѣ, конскѣ. како, тако. ен. съци, рани. скоуѣн. оуморн
заколн; нзкрѣзнъ кнѣ, мадьворѣ. вѣнѣ. вѣноуѣтрѣ. вѣны. уѣо.
ниѣтоже. кто. ниѣтоже, хѣни, тоуѣ. како. тако. посрѣ-
скомъ же на дворѣ. вѣнѣ, вѣноуѣтрѣ, нанѣ, ниѣтоже. ен. съци.
не досади. не оуѣн. не оуморн. не заколн.

Сѣа и на прѣдѣ рѣшити хотѣшѣа. аште добрѣ нзводѣ ѡб-
рѣштѣшн, рѣсѣвѣскѣ. или трѣновѣскѣ. вса оуѣдобно испра-
вишн, и въ свое мѣсто вѣмѣстишн. Аште ли нѣсть кое ѡтъ
снхъ въ своемъ мѣстѣ, то нѣсть домоу владыкѣ. а же ли
нѣсть домоу владыкѣ. нѣсть ли. прѣтнѣно; вѣждамъ же гла-
голю. аште и прѣмѣниѣтъ ѡтъ снхъ еже хотѣтъ, нѣсть уѣдно.
понеже и мы въ съвершенїе недостигохѡмъ, нѣ ѡтъ уѣсти.

Сѣже пакы вѣзѣги: † ☩ ндеже погрѣшишн, да при-
ведѣши снмъ мѣсто погрѣшенное. Рѣѣмъ хѣ въ кратѣцѣ,

и ѿ силахъ гласоу. се / оуѣ глаголет се грѣьскы. сирѣчь
остра. и ндеже обрѣтает се, опри оусты. сѣкинн. Сеже \ ва-
рѣа. еже кестъ тежка. ѿпираюшти грѣломъ. Се кестъ — пери-
спомени. срьдѣнын гласъ. сице. Моуѣси емоу же свѣзѣающе.
похваляа. Се ' апостроф. моуѣьскын гласъ. кестъ. — а сѣа
се, жемьскыхъ гласъ. 'юѣдѣт. 'юѣлианѣн. 'юѣлѣта. и проѣаа
'юѣсть. 'юѣстинѣанъ, моуѣьска соуѣ. 'юѣлѣанъ. и подобна
смы. * се сѣ двѣ двѣ * тѣ. сѣ же пакы едино, ндеже
поуѣтомышъ книгахъ възымають съписатеѣе въ свѣдѣтель-
ство. ѿтъ бытѣа. нан пророуѣствѣа, икоже уто глаголю. се
дѣла въ урѣвъ прѣиметь. нан въ евангелѣи. реѣе господѣ го-
сподени моемоу. нан ндеже пре съ еретныкы се ѿтѣмѣають
православныхъ рѣун. ндеже глаголють, въроуѣ въ единого
Бога. нан исповѣдоуѣють истиньноуѣ богородыцоу нан по-
кломенѣе уѣстныхъ иконъ. Сѣа вса православныхъ соуѣ. и
зрѣи вълѣгы сы единъ, . А ндеже ерстнуѣьскы хѣуамъ и бле-
дословѣа. ндеже глаголють богородыцоу не глаголати. нан
единосоуѣшна сына, отѣцоу не прѣемлють. ъ. нан ѿтъ отѣа
и сына, доуѣа исходит глаголють; и зрѣи вълѣгы * ере-
тнуѣьскы сн двѣ, * да лште снхъ въпишешн ндеже соуѣ
православныхъ глаголы. виднши ли въ коликоу пропасть ни-
зводнши себе окаянье.

Сеже пакы ндеже на конѣи евангелиста, нан послаиѣа
Павла, къ Коринѣѣомъ. нан въ Филѣппсеѣомъ ндеже то-
ликъ стихѣвъ сѣа срока и крѣсть. • X такожде. и сѣа, • урѣ-
наа ндеже обрѣтаетсе. и се †: . 72. и сѣа срока мала. и
се междоуѣсроуѣе. „, сирѣчь коуѣа. икоже нѣкое ѿтѣдѣхно-
уѣе посредѣ рѣун се. Сеже съпротивляа. ; икоже уто
глаголю. оуѣѣ царѣ ли еси ты; нан педесетъ лѣтъ не оу-
ниаши; и Авраама ли еси видѣлъ; Сеже великихъ въ ра-
зоуѣи кест, 7. ндеже вѣрѣа съвѣрѣшает се. глаголь же нѣкъ
и подѣ тѣломъ. нан въ тон вѣрѣтъ нѣкъмѣштаетсе, еже
рѣшти божьство. нан любе кон глаголь. да не запинаютсе

хѣтештен. макра. крахѣа. хѣли. хѣень. и подѣстоли; и подобнаа снмь. Пакы реуемъ о семь. трызкеніе. трепеть. тресеніе. трава. врата. страна. брана. слока. растворена. съкрышена: ✕ ☺

Аште хоншениъ и инако сѣа словеса. писати, нехъзь-бранимо ти кестъ. тхѣю право да пишюуъ се. такожде, и ѿтъ Матѣеа свѣтаго евангелѣа, аште въпишемъ или реуемъ, ѿтъ Матѣеа, то глаголюши ѿтъ соуѣтнаго, или ѿтъ махинта. Ѳмѣа. Варѣоломен. ИѲаннѣа. НаѲанѣ. АѲансѣе. АѲонѣ. АѲонимѣ. АѲонеміе. АѲиногенѣ. АѲаѲонѣ. Ехѣміе. АѲавѣн. АѲатагѣель. Ѳеѡдосіе. Ѳеѡдорѣ. Ѳеѡфанѣ. Ѳеѡпемьтъ. Ѳеѡна. Ѳеѡдоритѣ. Ѳеѡстирѣкт. Ѳакмасіе. АѲѡномѣ. Кнѡсанда. Кнѡсафгѣн. Кнѡанѣа. Кнѡленемъ. Кнѡнѣа. Марѣѡа. Ѳоманда. Ефранѣѡу. НеѲѡланмѣ. Ѳеѡфилѣ. Ѳеѡфнаактѣ. Сѣа и снмь подѣена.

Аште не на своемъ мѣстѣ стоеть. все хоуамъ и разврашениѣа соуъ. и ереси. нхѣнѣже.

Сѣже ѣ мѣстѣ науѣлао слово. нѣ повиннователно. и съкрыштелно ꙗкоже и съ велнкы хъ, моуъ, юнѣ. Петрѣ. Павлѣ. и подобнаа снмь. Мали же ерьць се кестъ ' ', съ нимѣже глаголюши, наиѣже оуповахъ. ниѣже, Фннѣхъ, (и) ли купарисъ. и подобнаа. И аште пишеши велнкы съ хъ. въ мѣстѣ малаго сего '. то раставѣаши глаголь. и не глаголюши на Бога оупокати. нѣ въ нхѣзверженіе нхѣдвора.

Пакы. се е погребеніе. гредеть. греди самѣ. древле. предеть. предн. двѣри. дверце. селѡ. селыце. свѣтештѣа златѣ. гредоушти гредѣн въ нме господне.

Пакы ѡ. прѣподобнихъ. прѣподобнымъ. прѣведныхъ. прѣведнымъ. свѣтыхъ. или свѣтымъ. прѣды. нарѡды. рѡды вси. рѡгы. рѡзи. стѣзы. поути, нмиже ходиши поути. снрхъ желѣзы, или поутоу, тожде поутю. по нмѣ же ходиши. и да не въпишеши горѣ ю или долѣ. оу да не възвратиши глаголь. пды, сынѣды. безъсынѣды. цѣны, безъцѣны. вны.

НАНЫ. ПОМНЛОУН НЫ. НДОЛЫ. НГАШ. МЫШЦА. МЫТАРЬ. ОУНЫ.
ТЫ. О ЕДННОМЪ. ТИ, Ѡ МИѠСѠХЪ.

Реуемъ, и о фѣтъ, еже кѣсть писме господьствоушете.
ѠеѠсь, грѣтъскы, Богъ глаголет се. нан зрен вса Богъ см.
Тѣмофен. уѣтын Бога глаголет се. и аште пишешн, Ѡнмо-
тен, шрѠстен Бога глаголет се. Ѡнмотен шрѠсть глаголет
се. ☺ Кириалъ того ради книжебны отроци, не глаголютъ
сѣю книгоу българьскоу, нан срѣбьскоу. нь словѣньскоу. по-
неже Ѡтъ 3. (7). езыкъ състави се, филосѠфъ начетъ, и
съ нимъ вѣхоу до Ѡ. (70). моужѣн, нзданѣа ради шкоже съ
Давидомъ егда съставляше фальтырь

Сеже, е. свѣтъ господъ. нан свѣтын Боже. съ небесе.
на небесехъ. хлебын небесны. шрѣхъ врата небеснаа. пре-
поситъ. презвитерь. ти спетн быше. быше. и снмъ. по-
добнаа.

Нан нѣт ан горше Несторѣви ереси. еже христѣани тео-
реть повратниство. и приводеть евангелѣе скѣдѣтелеа своен
прѣлсти. и пагоубныи нѣкыи моантвы. проповѣдають, шко
вси христѣане братѣа есмы по крѣстоу господню. Нан све-
штенникъ на вѣнчуани прѣвѣе цѣлоуен нехѣстоу, шкоже
бѣ ю себѣ женоу нарекаъ. нан съ нею вѣнчуалъ се снмъ
цѣлоканѣемъ.

Ї. Наученоже кѣсть, и покорително. НѠсѣфъ. Ноуда.
НѠна. Нсалакъ. Наковъ. НѠнъ. покорителноже. Гаврѣилъ. Га-
врѣилъ. Оурѣилъ. Рафанъ. Димитрѣе. Григорѣе. царѣе. трѣе.
благословенѣе. метанѣе. вѣтѣе. и снмъ подобнаа.

Реуемъ же и о тѣтъ сен. ~ тѣтѣа естъ сани, нан слава.
нан царьствѣе. шкоже кѣсть. бѣ, гѣ, цѣрь. сѣнце. мѣць. цѣрца.
бѣца. ѣлкѣ. и прѣ.

Привѣдѣже се и добро съ нею сѣ ~. дръжи глаголы
шже скѣтъ сѣ. вѣжа. вѣуца. гѣожа. мѣанци. бѣгѣтъ. нан ре-
уешн бѣтъ. непогрѣшавѣни. нан бѣже бѣе. нан бѣвалъ тожде
кѣст ѣлкѣ.

Тѣже и сѣ **ѳи**. господьствоующее писме. въ отъмеленіе вештемъ и глаголомъ. ѿ покая, и слока. п с сѣрѣхъ **ѳаломъ**. **ѳалтырь**. **ѳаломинь**. **ѳос**. или **Самѳонъ**. **ѳалмы**. **ѳаломъ**. **томъфаньсь**. о **ѳос**. **риѳимѣн**. **ѳифѣстонъ**, **ѳали**. **ѳихимасъ**. **ѳелосъ**. и подобнаа снмъ.

Тажде и сѣ **ѳ**. **ѳеръхъ**. **аръта ѳеръхъ**. **доуъхъ**. **финнѣхъ**. **ѳенофъ**. **ѳенофонтъ**. **ѳаньтѣс**. **ѳаньтолоуль**. **ѳени**. **ѳенинь**. **Маѳимъ**. **Маѳимѣанъ**. **сѣн**. **Маѳеньтѣс**. **Канаѳагоръ**. **Аѳхеньтѣс**. **Алеѳандръ**. **Алеѳтѣс**. и подобнаа снмъ. сѣдръжнтъ же много ѿ сѣренскихъ глаголь: —

VIII.

О ПИСМЕНЕХЪ УРЪНОРНЦА ХРАБРА.

Прѣжде оубо словѣне немѣхѣхъ кннѣ. нѣ урѣтамн и рѣзамн уѣтѣхѣхъ и гатаахѣхъ, погани соушѣте. крѣстивше же се римьскимн и грѣтѣскимн писмены, науждаахѣхъ се словѣнскы рѣтѣ безѣхѣхъстроенѣа. нѣ како может се писати добрѣ грѣтѣскимн писмены, Богѣ. нан живѣтѣ. нан зѣло. нан црѣковѣ. нан уаанѣе. нан ширѣта. нан ѣдѣ. нан юда. нан юност. нан кѣзѣмѣ. и нмаа. подѣбнаа смѣ. Н тако вѣше мнѣга лѣта.

По томѣже уловѣколюбѣцъ Богѣ строен вѣса. и не оставѣше уловѣа рода безѣ разоумѣа. нѣ вѣса кѣ разоумѣхѣхъприводе, и спасенѣю. помнѣоваѣъ родѣ уловѣхѣхъ, посла нмѣ скѣтагѣ Кѣстантѣна философа нарицѣемагѣ Кирила. моужѣ правѣдна и истинна. и сѣтвори нмѣ, ѣ, (30) писмена, и осмѣ. ѣва оубо по уннѣхѣхъ грѣтѣскимнхъ писменѣ. ѣва же по словѣнскѣхъ рѣтѣхъ. ѣтѣ прѣвагѣ же науѣнѣ по грѣтѣскоу. ѣна оубо. алѣфа. асѣ, азѣ. ѣтѣ азѣ науѣтѣ ѣбѣе. и кѣкоже ѣнн подѣбѣше се жидѣвскимъ писменѣмъ сѣтворише, тако и сѣ грѣтѣскимъ. жидѣве бо прѣвое писмѣ нмѣхѣтѣ алѣфѣ. ѣже сказѣтѣ оуѣннѣнѣе сѣврѣшаюшѣте. вѣводнмѣхѣхъ дѣтѣншѣхѣхъ и глаголюшѣте, оуѣн се. ѣже кѣстѣ алѣфѣ. Н Грѣцѣхъ подѣбѣшѣте се томоу, алѣфа рѣше. и спѣдѣнн се рѣуѣнѣе сказанѣа жидѣвска грѣтѣскоу езыкоу. да рѣуѣтѣ дѣтѣншѣхѣхъ вѣоуѣенѣа мѣсто, ншѣтн алѣфа. коншн се рѣуѣтѣ грѣтѣскимъ езыкомъ. Тѣмъ бо подѣбе се свѣтѣнн Кѣрнѣалѣ, сѣтвори прѣвое писмѣ,

азъ. нѣ яко и прѣдомоу соуштоу писмени азъ. и ѿт Бога даноу родоу словѣнскомоу на ѡтверъстїе оустъ. въ разоумъ оутешити се коучеамъ. великомъ раздѣненїемъ оустъ възгласит се. а ѡна писмена маломъ раздѣненїемъ оустъ възгласет се и исповѣдают се. Сеже соутъ писмена словѣнськаа. сице и подобаетъ писати и глаголати. **Ѧ Б Ъ Г (¹).** Дроузїнже глаголють, поутю есть, **ѦН** (38) писмень сътвориѡ. а можетъ се и мѣняшииъ того писати, ꙗкоже и Грци. **ѦД** (24) пишють. и не вѣдетъ колѣцѣи пишють Грци. есть бо оубо, **ѦД**, писмень. нѣ не напѣнѣють се тѣи кнѣги. нѣ приложни соутъ, двѣгласныхъ, **ѦІ** (11) и въ писменехъ же, **Г Б Ъ Г.** **Д**, десетное. и **Д** дѣтное. и събраютьсе нхъ. **ѦН.** Тѣмже подобно. и въ тѣмже ѡбразъ сътвори скетыи Күрѡлъ, **ѦН** (38) писмень. Дроузїнже глаголють. уесомоу соутъ словѣнскы кнѣги. ни того бо есть Богъ сътвориѡ. тѣ ни аггели. ни соутъ нжде конни. ꙗко жидовскы и римскы и еллинскы. нжде ѿт вѡна соутъ. и приетно соутъ Богомъ. **Ѧ** дроузїи мнеть ꙗко Богъ намъ есть сътвориѡ писмена. и не вѣдет се утѣ глаголюште ѡкланїи. и ꙗко прїиѣмъ езыкы есть Богъ повелѣѡ кнѣгамъ быти. ꙗкоже въ евангелїи пишеть. и въ дѣска написана: жидовскы. и римскы. и еллинскы. а словѣнскы нѣсть тѣу. тѣмъ же нѣсоутъ словѣнскыи кнѣги ѿт Бога.

Къ тѣмъ утѣ глаголюмъ. нѣмъ утѣ речемъ къ тѣмъ бездоумїемъ. ѡбѡте речемъ ѿт скетыхъ кнѣгъ ꙗкоже наоучѣхѡмъ се. ꙗко въса по родоу выкають ѿт Бога. а не многодоу. нѣсть бо Богъ сътвориѡ жидовска езыка прѣжде. ни римска. ни еллинска. нѣ сирьскыи. ниже и **Ѧ**дамъ глагола. И ѿт **Ѧ**дама до потопа. и ѿт потопа дондеже Богъ раздѣѡ езыкы при стѣпоткоренїи ꙗкоже пишеть. размѣшеномъ вышемъ езыкѡмъ. и ꙗкоже се езыци раз-

(¹) У повїѣстїи бугарске реценсїе оудїе су сва слова исписана. Раш. стр. 89.

мѣснше, тако и нравн и обычае и оуставн. и законн. и хытрости на езыкы. Егѣптяномъ же хемамъхренїе. а Персѡмъ и Халдеѡмъ и Асиреѡмъ, свѣздоуѣтенїе. влѣшвенїе. крауеванїе. уарованїа. и вѣса хытрость уловѣуа. жидѡвѡмъ же свѣтые кннгы, въ нихъ же мѣсть писано. яко Богъ небо сътвори и хемаю. и вса же на нѣн. и уловѣа. и вса по редѡу якоже пишеть. Еллинѡмъ граматикѡу. риторикѡу. философїю. Иѣ прѣжде сего Елліни не нмѣхоу своимъ езыкомъ писменъ. иѣ финнѣйскимъ писменъ писахоу свою рѣчь. И тако бѣше многа азѣта. Панамиѣ же послѣждѣ пришѣдѣ. науѣнь ѡтѣ алфы и вѣты, ѣі (16) писменъ тѣмъ Еллинѡмъ обрѣте. прѣложнше нмѣ кадѣмѣлсїи писмена, і. тѣмъ же многа азѣта, ѣі (19) писмена писахоу. и по томъ Симонидѣ обрѣтъ приложн двѣ писмени. Епихарїи же свѣзатель, і. писмена обрѣте. и събра се ихъ, ѣд (24). По мнозѣхъ же азѣтѣхъ Діѡнисъ граматикъ ѣ, двѣгласныхъ обрѣте. по томъ же дроуги, ѣ. и дроуги, і, унѣмнѣтаа. и тако мнози многымъ азѣты, еѣа събраше, ѣн (38) писменъ. По томъ же многѡмъ азѣтѡмъ миноуѣше. кожѣмъ повелѣнїемъ обрѣте се, ѡ (70) моужѣ нже прѣложнше ѡтѣ жидѡвѣска на грѣуѣскимъ езыкѣ. а словѣнѣскыя кннгы, еѣни свѣтын Кѡстантїнъ, нарицаемъ Кїрнѣ. и писмена сътвори и кннгы прѣложн въ малѣхъ азѣтѣхъ. а ѡни мнози многи азѣты, ѣ (7) ихъ писмена оустрои. а ѡ (70) прѣложенїе. тѣмъ же словѣнѣскаа писмена, свѣтѣнша соуѣть и уѣстнѣнша. свѣтъ бѡ моужѣ сътвориѣ ѣ мѣсть. а грѣуѣскаа, Елліни поганїи. аште ли кто реуѣтъ яко нѣсть оустроиѣ добрѣ. понеже се пострашють и еште. ѡтѣвѣтъ реуѣмъ снмѣ. и грѣуѣскы такожде, многаждѣ соуѣть пострашн. Аѣнааа и Снмѣмахъ. и по томъ ннн мнози. оудѡвѣе бѡ мѣсть поткорити неже прѣкѡе сътворити. Аште бѡ въпросишн кннгоуѣе грѣуѣскыя глаголю. Кто вы естѣ писмена сътвориѣ. или кннгы прѣложнѣ. или въ кое време тѡ рѣдѣци ѡтѣ нихъ

вѣдетъ. Ашѣ ли въпросиши словѣньскыи коучаре глаголюе,
кто въ писмена сътвориша есть. или книги прѣложиша, то
къси вѣдетъ. и ѡтъкышавше рекоуть. свѣтъи Кѡстантѣи
Философъ нарицаемы Кѣрпала. тѣ нашь писмена сътвори и
книгы прѣложн. и Мефодѣе братъ его. П ашѣ въпросиши
къ кое вѣре, то вѣдетъ и рекоуть. шко въ вѣремена Ми-
хала цара грѣзускаго и Бориса княза болгарскаго. и Ра-
стислава княза моравска. и Коцела княза блатенска: —

Въ ашто же ѡтъ създанїа вѣсего мнра.

ѣштѣ (= 6363 = 855) соуть же и ннѣ ѡтъкыти. юже
нидѣ речеми. а ннѣ нѣсть вѣре. Такоу разоумѣ братѣе
Богъ есть дааъ Словѣномъ. емоу же слава и чѣсть и дрѣ-
жава и поклоннїе. ннѣ и присно и въ бесконѣчныи вѣки,
аминѣ. —

IX.

БИЉЕШКЕ ИЗ СТАРИЈЕХ КЊИГА КЊИЖ- НИЦЕ ХИЛАНДАРСКЕ.

1. Јеванђеље на пергамену in fol. српске реченице с арабескама у злату и разнијем бојама једно од најљепших, кириллицом, за која се до сада зна. На крају: „Азъ грѣшныи Глигоріе димъ недостонныи нареци се димъ заставихъ снѣ евангеліе златомъ кнезю великославному Мирославоу синуу Завидиуу. А мнѣ господи не забодѣи грѣшнаго мѣ храни мѣ себѣ дѣ мѣ естъ господѣне жалѣ. тѣбѣ работати кнезю своемуу господиуу. дѣ мнѣ нехраниши грѣшнаго. (Година избрисана с пергамена ножем! — ?) Али се зна по именима: Завида и сина му Мирослава, брата и синовца Немањина, да је из 12 вијека.

Упоредивши овај запис с онијем, који је прештампвао г. С. Новаковић у књизи „С археолошке изложбе у Кијеву 1874 г. стр. 33—34. из „Записака императорской академіи наукъ, томъ XXII, в. I“, у коју га је унио И. И. Срезневски из збирке владике Порфирија, руског старинара; по мојему читању находе се неколике ситне разлике; иначе су једнаци.

Важност овога Мирослављева јеванђеља иште, да те разлике, и ако су ситне, овдје истакнем; толико прије, што је тај запис по читању и испису Порфиријеву прошао кроз руке два стручника, који нијесу имали у рукама ориџинал.

У Новаковића:

У оригиналу и моје читање:

„Григорие“;

„Глигорие“;

„ми храни сѣбѣ“;

„ми храни ме сѣбѣ“;

„господине жалѣ“;

„господине жалѣ“;

„рабѣотакши“;

„рабѣотакши“;

„дѣ ми е не храниши“;

„дѣ ми е не храниши“.

За лист, који је био на угледу на кијевској археолошкој изложби 1874 г. из јеванђеља, из којег је поменути запис исписан и штампан⁽¹⁾, вели Срезневски: „листь этой великолѣпной рукописи хранится въ собраніи пр. Порфирія, остальные листы на **Афонѣ**“.

Из овога се не види: јесу ли и лист и запис из Мирослављева јеванђеља, из којег сам и ја исписао овај запис? или су из неког другога, за које се до сада не зна?

Ако је тај лист заиста из хиландарскога Мирослављева јеванђеља, трудно је појмити, којим је путем обogaћена њим збирка пр. Порфиріја, кад листови тога јеванђеља нијесу разасути; него је у тврдом везу сачувано тако добро, као да је сада прошивено и укоричено?! —

2. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије с арабескама у злату и разнијем бојама писано краљу Душану. У њему се наводи веома важан запис између заглавака и јеванђеља Матејева: **Синъ кожьстѣнамъ и прѣслаже-
намъ книга реѣшиѣ тетраевѣггелѣ. писа се въ
Сѣтѣонъ горѣ. благоуѣстивѣмоу. и христолю-
бивоу. и сѣтородноу. прѣвысокумоу. и
самодръжавноу господину и радю. уѣтврѣ-
томуу Стефану. кмоу же когъ подаѣть по ми-
лости своѣй. и моантвами свѣтихъ него прѣ-**

(1) Срезневски. Записки императ. акад. наукъ т. XXII. к. I. ст. 137—40. Новаковић, С археолошке изложбе. — Београд 1874 г. ст. 35—36.

родитеаь въ ѡбѣдрѣжаніе и въ ѡбласть нмѣти
всоу сръбьскоу земаю. и на Загоріе даже до
Бдини. грѣтькоу земаю даже до Мороуница
града, рекъше Христопола. на Солоуны и Дио-
кантию всоу даже до Драга. Се же бысть по да-
роу божию. добродѣтели его дѣла. милостыи
бо въшше паце мѣри. кроткии долготрѣпѣ-
ливи. моужествомъ оукрашени и красотою тѣла.
яко ниединномуу таковомуу въ зороу быти въ
благотѣстивнихъ царихъ. и въ то аѣто наустѣ
здати монастырь архангела Михаила въ При-
зрѣни градѣ. на помощь и на спасеніе да моу
иестъ доуши и тѣлоу еговоу. а хощеи уиисти
си тетраеуаггелъ поминанте прѣвореуснаго
Стефана крааи.

Године, кад је писано, нема; али се дознаје по рече-
ници „и въ то аѣто наустѣ здати монастырь арх(и)гела
Михаила въ Призрѣни градѣ“, да је писано између 1333
и 1348 г.

У истом јеванђељу на крајњем листу има овај запис:

Сеже боуди въдомо хощемоу уиисти кнн-
гоу сню. яко недрѣжитъ црѣк(в)и вселѣиьска.
ни на блажена. ни на антоурги. уиисти апостола
любо еуаг(г)елѣа на всакъ днь свѣтнмъ. на
утню редовиѣ. рекъше стаъ прѣзъ все години.
и свѣтнмъ избранимъ иже нмать тропаръ. аще
ли хощетъ кто антоургню комоу свѣтомоу
творити нишѣ ѡбще свѣтомоу противоу свѣто-
моу. а еже уиисти на всакъ днь свѣтомоу. отъ
свога изволенѣа. (Овдје је цпо ред избрисан ножем).

Си тетросеуаг(г)елъ писа се въ лаврѣ свѣ-
таго Афанасиа. отъ извода манастирьска. и
хотѣи прѣписовати да не дрѣзнешн развращати

НА СВОЕ ХОТѢНІЕ. НЪ ПИШИМО ЖЕ ОБРѢТАЕШИ.
ПО НИЖЕ НАШЪ РОДЪ РАЗВРАТНАН СОУ МНОГЕ
КНИГЫ НЕВѢДОШЕ СИЛОУ ЕЗЫКОУ ГРЪУЬКОМОУ.

3. Животопис св. Саве српскога на пергамену 4-на има
210 листовъ; добро сачуван. — Житіе и подвижы
ѹже въ поустыни съ своимъ оцѣмъ. и ѡсобѣ
хождѣніи. и оуѣсти уюдесы сповѣданіи
иже въ скетыхъ оцѣа нашего Сави прѣвааго
архїепископа и оуунтѣа сѣрпскаго. сказано
прѣподобнымъ Доментїаномъ, инокомъ и
прѣзвѣтеромъ монастыра Хиландара нарицае-
маго. Сѣписано же Ѳеѡдосіемъ мнѣхомъ, то-
гожде монастыра. Благослови.

На крају животописа:

„Слава съвршѣвшоу ми, богоу нашему
Іисоусоу Христоу сию кожьствомоу кнѣгоу,
въ лѣто 7044 (6844 = 1336) рѣкою грѣшнаго
Ѳеѡдоула“.

4. Јеванђеље на пергамену in fol. с дивнијем минијату-
рама 4 јеванђелиста, бугарске рецензије, добро сачувано.

На крају листа гдѣ је завршено јеванђеље Марково,
находи се ова биљеника: Богомъ и царъ царѣствоу-
ащимъ. и владыка прѣкладащимъ. творѣ и дѣла
и съкрѣшаа хотѣнїа и дѣла блага волеа бо-
ашихъ сѣ. и творашихъ вола егѡ. благоуздоли-
оу срдѣемъ срдца своего велїкыи царь Геѡр-
гїе. Сынъ великаго царя Ѳеѡдора Скатослава
прѣдрѣжащомоу скїптра. влѣгарѣскаго же и
грѣцкаго. и изписавъ сѣе уѣтвероблаговѣстїе,
по велѣнїемъ царѣства егѡ, въ слава, и хвала,
и уѣсть ѡнъ и сынъ и светомоу доухоу. царь-

СТВОУ ЖЕ НИМЪ ОСТАВЛЕНІА И ПРОЩЕНІЕ ГРѢХѦМЪ[†]
 КЪ ЛѢТО 7301 (6830 = 1322)“.

По дну листа глаголицом:

Ѣ ДУСѢ ДВѢ НА ПЕШЛВѢ НАХ =
 4. П.р.

5. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије с особито лијепијем минијатурама у злату и различитијем бојама. На крају овај запис:

„СНІЕ СВЯТЫЕ, Д РОБАГОВѢСТНЫЕ КНИГЫ. ПОУЕНШЕ И СВРЪШИШЕ СЕ ПОВЕЛѢНИЕМЪ И ПОПЕУЕНІЕМЪ ПРЪПОДОБНАГО ОЦА НАШЕГ ИГОУМЕНА КУРЬ АРСЕНИИ, КЪ ЛѢТО 7306 (6845 = 1327) ИИДНИКТИОНА 5^{то} (5) БОГОУ НА СЛАВОУ. НАМИ АМИНЬ.

Малю же вы утоушихъ ю, ѿ недостатъниныхъ простите Романа грѣшнаго тѣ, инока урътавшаго сихъ“.

За тијем на другом и крајњем листу:

„СНІЕ СВЕТОЕ ЕВАНГЕЛИЕ ХРАМА ПРЪСВЯТЫЕ БОГОРОДИЦЕ МАНАСТИРА НАРИЦЕМАГО ХИЛАНДАРА ЛАВРИ СВЕТАГО СИНЕѦНА И САВЫ КЪ СВЯТЫИ ГОРѢ АФОНА. ПОВЕЛѢНИЕМЪ УСТЬНѢГО КЪ СВЕЩЕНОИНОЦѢХЪ ИГОУМЕНА КУРЬ АРСЕНИИ РОУКОЮ СМЪРЕНАГО ИНОКА РОМАНА ПИСА СЕ, КЪ ДНИ БЛАГОУСТВѢГО И ПРЪВѢГО ЦАРА СРЪБЛЕИМЪ КУРЬ СТЕФАНА КЪ ЛѢТО 7306 (6845 = 1327) ИИДНИКТИОНА 5^{то} (5)“.

Те је године Душан владао, али није био цар.

На истом листу другом руком овај запис:

„Послѣдје оукраси се устыиимъ къ свѣшано иноцѢхъ игоуменомъ курь Дорофеимъ. ѡство благоуствѢго цара курь Стефана

Оуроша Срѣлаиъ вѣтораго, сына прѣвоу прѣвесокоу въ крѣпости же и дрѣжавъ и благоустьи и всакон добродѣтели цароу курь Стефану. въ лѣто 7508 (6868 = 1360).

Наздоу же да подасть комууждо по без-
мѣрнѣи благости, добримъ датель богъ“.

6. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, на крају:

„Списа же се сѣа книга. въ лѣто 7504 (6864 = 1355) индиктионъ 4 (9).

Въ то врѣме прѣстаки се прѣвесоки го-
сподниъ, а (1) царь срѣскыи. сынъ светаго
крали Оуроша, ѣ, го. (3) Стѣфанъ Доушана.
ѣмоу же боуди вѣуна память“.

7. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, на крају:

„Слава съврѣшителю богоу въ вѣки аминь.
Григорѣе именемъ минха не дѣломъ. исписахъ
снѣо книжицоу светомоу великомоученикоу
Христокоу Пантелѣимоу. пожелѣиѣмъ го-
сподниа и отьца ми въсеуѣстнаго старца
Исанае. тѣмъ же простите ме не потрѣна“. Нема
године, кадъ је писано. Али се може одредити 14 в., јер је
ово онај знаменити Србинъ Исаија из 14 в. Види његов жи-
вотопис у овоме Гласнику стр. 63.

8. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, с арабескама у злату и бојама и овијем записом:

„Азъ речеъ Христовъ Станѣкииъ великии
ѣевода Никола приложниъ свѣтѣи и божь-
ствѣиѣи тетравангелъ прѣхристѣи богородице

ХИЛАНДАРЬСКОЙ. И МОЛЮ ИГОЖЕ ИЗВОДИ БОГЪ
НГОУМЕНА И ВСОУ БРАТНЮ ВЪ ДОМОУ СВЕТИХЪ БО-
ГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ ИЛИ ГОСПОДЬСТВУЮЩА
СРЬБСКОЮ ЗЕМЛЕЮ СИНЕ СМЪРНО ТРОУДОЛЮЩИЕ
НЕОТНЕТИ ОТЬ ДОМОУ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬ-
СКИЕ АЩЕ ЛИ ПОТЪЩИ СЕ КТО ЛЮБО ОТЪНЕТИ СИНЕ
ОТЬ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ, ДА МОУ ИСТЬ
МЪСТНИЦА БОГОРОДИЦА СЕГА СВЪТА И ВЪ ДНЬ
СТРАШНИИ СОУДИЩИ ХРИСТОВИ". — Годице, кадъ је
писано, нека.

9. Јеванђеље на хартији in folio, српске реченице. На
крају овај запис:

„Въ славоу иже въ тронци благоугодно
славимому господоу нашему Исоусоу Хри-
стоу въ лѣто 7299 (6959 = 1451). списа се сѣа
книга въ дни благоугодиваго и христолюбив-
аго господина деспота Вѣка. тогда владѣ-
тельствующа новоосвещенемъ митрополитоу
белградскому кнрѣ Филофею. и списа ю поплъ
Іоаннъ. господіе и отци и братіе молю ки, кого
донде сѣа книга утѣте исправляюще аще
самъ что и съгрѣшилъ нини бо исть безъ
грѣха тѣмъ едиень богъ. сице ѿвѣстохъ въ из-
водѣ. съвршителя богу, отцоу и сыноу и
светому доухоу нини и присно и въ вѣки вѣ-
ковъ аминь“.

10. Јеванђеље на хартији in folio, српске реченице с
овијем записом:

Въ лѣто 7266 (7166) а от рождѣства бога
нашего Исоуса Христа 7266 (= 1658) мѣсеца ге-
ноуарѣа 16. Смѣреніе наше Максимъ архіе-

пископъ пекцскій, прѣиде въ скетоу ю горъ
аѳонскую. въ великоу лавроу сръбскоу
монастирь Хиландарь“.

11. Јеванђеље на хартији in fol. бугарске реценсије.
Приложио га Хиландару Дмитар, спахија од Подгорице, зри
(7108 = 1600).

12. Јеванђеље на хартији in fol. штампано, бугарске
реценсије. Запис на крају српски.

„Повеахъ тебѣ господина Іѡана Басараба
великаго воеводи сина Іѡ господина въсей зе-
мли оугровлахѣнскон и подоунавѣю. троуд. све-
срѣновноу Макаріе въ лето, зк (7020 = 1512).

13. Псалтир на хартији српске реценсије, без године.
На једној корици унутра запис овај:

„Сѣ жалтырь ѡправи сѣрни Електеріе
бѣки наслоуан прѣсти санъ архиепископа въ-
анградскіе епархи при архиепископе сръб-
скомъ Максиме лето, зри (7151 = 1643).

14. Хронограф на хартији велике 4^{то} српске редакције;
има 157 листова. На крају запис другом руком:

„Сѣа кинга рекома царостакинъ монастира
Хиландара храмъ ваходъ прескати богоро-
дице васката сватихъ подписа грѣшни Рах-
фандъ ѣромонахъ лето, афи (1508)

С почетка су на 38 листова питања и одговори из до-
гматике и о створењу свијета из историје библијске, и не-
колике различите бесједе св. отаца.

На 29 листу почиње повијест од створења свијета би-
блијским начином, и о царевима римским и грчким.

У њему нема повијести ни о једном српском ни бугарском владаоцу. Али имају заграде на странама листова црвенијем настилом, које се тичу бугарске историје, и које сам тачно исписао. Види се јасно, да их је биљежио неки Бугарин.

На 89 листу: „Царьство Анастасѣа цара. На страни листа: При саѣи цари, наше вѣзгаре поѣмахи земаю сѣю. прѣдшѣщѣ вѣдмѣ. и прѣжде наѣшѣ понмѣти оѣнѣю земаю ѡхридскоѡ и по томѣ сѣю вѣсѣ“.

На 90 листу: „Ѡтѣ исхода же Бѣзгаромѣ о нинѣ ѡ.о. лѣто.“

На 115 листу. „Царьство Константина брата Нмѣзѣи.“

„При семѣ Константиновѣ цари прѣдоше Бѣзгаре прѣз Доѣнаво и отѣише Грѣкомѣ земаю сѣю вѣ нѣи же живоѡтѣ и до нинѣ. разѣнѣше их. прѣжде же нарицѣше се земаѣ снѣ Мнѣѣа“.

На 121 л. „Царьство Льѣва Нѣонокорѣа.“

„При семѣ цари Льѣвѣ, Кѣманѣ нападоше на Царѣградѣ, и на всю земаю. нѣе и потоноѡше вѣ мори, и нѣзѣненн Грѣкѣ. А проѡѣ вѣзгарѣ сѣвоше вѣсѣ“.

На 125 л. „При семѣ Льѣвѣ вѣстѣ кнѣзѣ Бѣзгаромѣ Корѣамѣ.“

На 127 и 8 л. „Царьство Никѣфора Генѣика.“

„Сѣ Никѣфорѣ, нѣзде на Бѣзгарскѣю земаю при Крѣмѣ кнѣзѣ. испрѣка оѡбѣ повѣди ѣго. и расхѣти нѣмѣнѣе носимѣе нѣмѣ тогѣа. и по томѣ же добрасѣ. Крѣмѣ сѣ своимѣ ѡставѣшѣмѣ отѣ разѣомѣ, напаѣе ноѡѣю на цара. и не тѣкѣмо разѣн Грѣкѣ, нѣ и самомѣ царю главоѡ отѣрѣзѣа. и ѡкока крѣхѣ ѣѣ сребромѣ и вѣлѣнка вино вино. даѣш Бѣзгаромѣ пѣтѣ“.

На 129 л. „Царство Миханла Пигавеса. „Съ снѣмъ царемъ пак Кроумъ кнѣзь вранъ състави под Одрѣнемъ, и разбѣ юго. яко ни самомъ царемъ едка оутѣши. Вьсеже царское нмѣнѣе Бѣлгаре възаше: и грѣхъско“.

Царство Лѣка Арменина иконоборца.

На 130 л. „Съ снѣкомъ царемъ пак Крѣмъ красе въ Оракѣ. нспрѣка оу вѣтѣ Бѣлгаре повѣдише. Гонимъ же Бѣлгаромъ Грѣмъ. неопаснѣ. Възвратнѣше се они, разбѣше ихъ яко мало и самъ. Крѣ(мъ) неоухващенъ вѣсть. коню его пѣдшѣ подѣ нимъ“.

На 131 л. „Царь Грѣкомъ Мѣханѣ.“

„При семъ царѣ възстанѣкто Грѣмъ ѣменемъ Оома, и орабѣ много число конскѣ яко мало и всю грѣхъскую землю и приде хоте отѣсти Мѣханѣ царство. Нѣ изшѣдѣ бѣлгарскѣ кнѣзь Мѣртаго, разбѣ него. и повѣди. зане великѣ любаѣ нимѣше съ Миханломъ“.

На 132 л. „Царство Мѣханла сина Θεοφιлова.

„При семъ Михаїле царѣ. и при матерѣ его крѣстнѣше се Бѣлгаре. отъ тоѣже до ннѣмѣлѣтѣ фѣа. (511). Нѣкогда во невѣмъ яко сестра Бѣлгарьскаго кнѣза пѣвнѣна вѣсть Грѣмъ, и въ царьскомъ дворѣ прѣдана вѣсть и крѣщена вѣсть и неоучѣна кнѣзь. Въ царство же снѣхъ царѣмъ нпрѣ соущѣ великоу Грѣмъ и Бѣлгари и прѣнѣнена вѣсть на нѣкоемъ вольрнѣмъ Θεοдорѣ Коуфарѣ. Пришѣдши она нпрѣстааше оутѣши брата своего ѡ вѣре Христова, дондеже и крѣсти юго. ономъ же крѣстнѣшоу се възташе Бѣлгари на нѣ, хотѣше оубѣити юго, яко вѣрѣ ихъ ѡставляша. Нѣ тын изшѣдѣ на вранѣ, по-

бѣди ихъ. и отъ тоахъ крѣсти, овѣхъ воаю, а дръгы ихъ и ноуждею“.

На 136 л. „Царство Васиѣа Македонѣина.

„При семъ Васиѣи царн крѣстише се Рѣси“.

На 138 л. „Царство Льва прѣмоудраго, сина Васиѣека.

„Съ Левъ царь, Оугры изведе по пизмъ на Сѣмѣна цара блъгаромъ, пониже конскъ юго многожди разен. иже и разенише его. поплънише блъга. а тѣ застрнсть въдрѣсть (?). Сѣмѣонъ пакы боевакъ на Вѣгры (sic) поплъниекъ земаю ихъ, и самѣхъ разен и възраща се отъ тоудъ пакы бранъ състави съ Гръки и побѣди ихъ“.

На 140 л. „Царство Александ. брата Львека и Константина сина Львека.

„При семъ Константиъ царн. Сѣмѣонъ блъгарскы вѣинде по морѣ въ Цариградъ и благослови се отъ патрїарха, и овѣдова съ царемъ. и съ нимъ изъшѣдше же отъ тѣдѣ наѣа пѣновати. и брани бѣвши, побѣди зѣа Гръки по дваши“.

На 142 л. „Царство Романа Лакапѣна.

„При семъ царн Романъ блъгарскѣ царь Сѣмѣонъ многожди до самаго Цариграда пѣини, паѣе же и царьскѣ дворъ пожеже; ѿбрани прѣеть и при семъ царн змире“.

На 143 л. „Царство Романа, сина Константина багрѣнороднаго.

„При семъ Романъ царн, Петръ царь блъгарскѣ оумръ. синоке же юго Борисъ и Романъ — талинка и свѣа въ Цариградъ отъпоушѣна бѣста въ свое“.

На 145 л. „Царьство Никѣфора Фоки.

„При семъ Никѣфоръ царь, пачеише Ръси блъгарскую землю по дваши въ двою лѣтоу. царьствоваве Никѣфоръ изведши сва слава на нихъ“.

На 148 л. „Царьство Іоана Цимисхїа.

„Съ Цимисхїи царь приеътъ Прѣславоу. и въземъ къса царскыя вѣлгы. и самого Бориса отведе въ Цариградъ. съкласеу его тамо съ царьскыхъ и сътвори его магистра. сеже естъ самъ велъ въ Гръцыхъ. По приети же Праславъ-стѣмъ. Свеславоу кнезю рѣскомъ, поплънившъ блъгарскую землю, и под себе сътворшоу. а въ дрострѣ емоу свѣрѣ. Шеъ тамо Цимисхи съ многими ратники повѣди его. самагоже своеволиъ. отпуести. Иъ и тѣ дошеъ въ Печеньги, тамо сконча се съ всими своими“.

На 149 л. „Царьство Василѣа и Константина. снѣз Романа царя.

„Съ Василѣе царь разбѣ Самвила царя Блѣгаромъ по дваши. и приеътъ Бдинъ и Малинскъ и Келнкоу Праславоу и Малинъ и проуе градоуы многы. нъ и Скопѣе прѣданъ бысть емъ Романомъ сына Петра царя. Тамо бо въ даае-ноу Самвила царь владати. неѡ Блѣгаре до Фхрида и до Драуга и дааеу царьствоваше“.

На 150 л. „Съ царь Василѣе. много и безун-сальны пачновы сътвори Блѣгаромъ, и разбѡе люты неѡ разбѣ Самвила царя ѿ (15) ѿнаѣдъ Блѣгаръ ослѣпи. на въсако сто единого ѡстав-лѣа съединиѣмъ окомъ. и отъсла ихъ къ Сам-вила. видѣвъ же ихъ онъ отъ ѡда оумрътъ. —

родитељ въ шедрѣжаніе и въ область нѣсти
всоу сръбскоу землю. и на Загоріе даже до
Бдинѣ. грѣтькоу землю даже до Мороуница
града, рекъше Христополю. на Солоуны и Дню-
кантию всоу даже до Драга. Се же бысть по да-
роу божию. добродѣтели его дѣла. милостивъ
во вѣкъше паце мѣри. кроткъ долготрѣпѣ-
ливъ. моужествомъ оукрашенъ и красотою тела.
шко нинеднимоу таковомоу въ зороу быти въ
благодѣтелихъ царихъ. и въ то лѣто наустъ
здати монастырь архангела Михаила въ При-
зрѣнѣ градѣ. на помощь и на спасеніе дамоу
иестъ доуши и телу еговоу. а хощеши уисти
си тетрархгелъ поминанте прѣвореснаго
Стефана краля.

Године, кадъ је писано, нема; али се дознаје по рече-
ници „и въ то лѣто наустъ здати монастырь архангела
Михаила въ Призрѣнѣ градѣ“, да је писано измѣђу 1333
и 1348 г.

У истомъ јеванђељу на крајњемъ листу има овај запис:

Се же боуди въ домо хощемоу уисти кни-
гоу сию. шко недрѣжитъ цркъ(в)и вселениска.
ни на блажена. ни на антоурги. уисти апостола
любо еуаг(г)елѣа на всакъ днь свѣтнѣ. иъ
утню редовнѣ. рекъше стаъ прѣзъ все годниши.
и свѣтнѣ избранимъ иже имать тропарѣ. аще
ли хощеть кто антоургию комоу свѣтомоу
творити иши ѡбще свѣтомоу противоу свѣто-
моу. а еже уисти на всакъ днь свѣтомоу. отъ
свога изволенїа. (Овдје је цео ред избрисан ножем).

Си тетрархгелъ(г)елъ писа се въ лавръ свѣ-
таго Афанасиа. отъ извода манастирска. и
хотенъ прѣписовати да не дрѣзнешинъ развращати

на своє хотѣннѣ. нѣ пишнѣмъ же окръташи.
по нмѣже нашъ родъ разкратнѣи соу много
книгы нехѣдоше слоу езыкоу грѣѣчѣмоу.

3. Животопис св. Саве епискога на пергамену 4-на има
210 листовъ; добро сачуван. — Житиѣ и подвижы
еже въ поустыни съ своимъ ѡтцѣмъ. и ѡсобѣ
хожденнѣ. и отъ ѹсти ѹдесы спокъданнѣ
иже въ светыхъ ѡтца нашего Савѣ прѣваго
архиепископа и оуучителя ѣрпскаго. сказано
прѣподобнымъ Доментїаномъ, инокомъ и
прѣзвѣтеромъ монастыря Хиландара нарицае-
маго. Сѣписано же Ѣвѣдоснѣмъ мнѣхомъ, то-
гожде монастыря. Благословѣи.

На крају животописа:

„Слава сърѣшнѣшю ми, богоу нашему
Іисоусоу Христу снѹ кохѣстѣлноу кнѣгоу,
въ лѣто 7804 (6844 = 1336) рѣчѣю грѣшнаго
Ѣвѣдоула“.

4. Јеванђеље на пергамену in fol. с дивниѣмъ минијату-
рама 4 јеванђелиста, бугарске реценсїѣ, добро сачувано.

На крају листа гдѣ је завршено јеванђеље Марково,
находи се ова биљешка: Богомъ и царъ царѣствоу-
ащимъ. и владыка прѣвладащимъ. творѣ и дѣла
и съкрѣшаѣ хотѣнїа и дѣла блага волаа бола-
щихъ са. и творащихъ волаа егѡ. благоузволи
оусердїемъ сѣрдца своего великѣи царъ Геѡр-
гїѣ. Снѣмъ великаго царъ Ѣвѣдора Свѣтослава
прѣдрѣжащомоу сѣптра. вѣзгарѣскаго же и
грѣчѣкаго. и нѣписавѣ сїѣ ѹтверѣблагѡвѣстїѣ,
повелѣнїемъ царѣства егѡ, въ слава, и хвала,
и ѹстѣ ѡцѣ и снѣмъ и свѣтомоу доухоу. царѣ-

СТКОУ ЖЕ НИМЪ ОСТАВЛЕНІА И ПРОШЕНІЕ ГРѢХОМЪ[†]
ВЪ ЛѢТО 7301 (6830 = 1322)".

По дну листа глаголицом:

† 3 V E N B 14 N E M L V A H A X =
4. N N p.

5. Јеванђеље на пергамену in fol. српске редензије с особито лијепијем минијатурама у злату и различитијем бојама. На крају овај запис:

„Сие свѣтыя, дѣрзавыя книги.
поучиши и свѣриши се повелѣніемъ и попе-
ченіемъ прѣподобнаго отца нашего игоумена
куръ Арсенія, въ лѣто 7306 (6845 = 1327) ин-
диктиѡна 5го (5) богу на славоу. аминь.

Малю же вы утѣшихъ ю, о недостатъ-
 чинныхъ простите Романа грѣшнаго тѣ, инока
 урѣтавшаго снхъ“.

За тијем на другом и крајњем листу:

„Сие светом евангелии храма прясвѣтымъ богородице маиастира нарицаемаго Хиландара лаври светаго Симеона и Саки въ свѣтъи горѣ афона. Повелѣниємъ уѣстнаго въ священноицѣхъ нгоумена курь Арсенни роукою смиреннаго инока Романа писа се, въ дѣни благоуствѣаго и прѣваго цара Сръблѣмъ курь Стефана въ лѣто 7306 (6845 = 1337) ниднѣтнѣна ѣ^ю (5)“.

Те је године Душан владао, али није био цар.

На истом листу другом руком овај запис:

„Послѣдже оукраси се уѣстными въ свѣ-
щено иноцѣхъ игоуменовъ курь Дорофеемъ.
Въ царство благоуѣстивѣго цара курь Стефана

Оуроша Срѣсенимъ вѣторого, сына прѣкомоу прѣмысокомоу въ крѣпости же и дрѣжавъ и благоустьи и всакон довродѣтели цароу курѣ Стефану. въ лѣто 7048 (6868 = 1360).

Маздоу же да подасть комоужде по безмѣрнѣи благости, доврнмъ датель богъ“.

6. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, на крају:

„Списа же се сѣа книга. въ лѣто 7044 (6864 = 1355) ниднитномъ д̄ (9).

Въ то крѣме прѣстави се прѣмысомъ господинъ, д̄ (1) царь срѣскимъ. сынъ светаго краи Оуроша, ѣ, го. (3) Стѣфанъ Доушана. имоу же боудн вѣуи паметь“.

7. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, на крају:

„Слава сѣвершнтелю богоу въ вѣки аминъ. Григоруѣ именовъ мнѣхъ не дѣломъ. исписахъ снѣу книжицоу светомоу великомоуѣтеникоу Христокоу Пантеленимоу. пожелѣтемъ господина и оѣца ми вѣсѣтѣснаго старца Исана. тѣмъ же простите ме не потрѣна“. Нема године, кадъ је писано. Али се може одредити 14 в., јер је ово овај знаменити Србинъ Исаја из 14 в. Види његовъ животопис у овоме Гласнику стр. 63.

8. Јеванђеље на пергамену in fol. српске рецензије, с арабескама у злату и бојама и овѣјемъ записомъ:

„Дѣзъ рѣкъ Христовъ Станѣкинъ великинъ воевода Никола приложихъ свѣтѣи и вожѣстѣнѣи тетравангелъ прѣтѣистой богородице

ХИЛАНДАРЬСКОЙ. И МОЛЮ ИГОЖЕ ИЗВОДИ БОГЪ
ИГОУМЕНА И ВСОУ БРАТНЮ КЪ ДОМОУ СВЕТИМ БО-
ГОРОДНИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ ИЛИ ГОСПОДЬСТИКУЮЩА
СРБЬСКОЮ ЗЕМЛЕЮ СМЕ СМЪРНО ТРОУДОЛЮБИИ
НЕОТНЕТИ ОТЬ ДОМОУ БОГОРОДНИЦЕ ХИЛАНДАРЬ-
СКИЕ АЩЕ ЛИ ПОТЪЩИ СЕ КТО ЛЮБОВО ОТЪНЕТИ СМЕ
ОТЬ БОГОРОДНИЦЕ ХИЛАНДАРЬСКИЕ, ДА МОУ ИСТЬ
МЪСТЫНИЦА БОГОРОДНИЦА СЕГА СВЪТА И КЪ ДНЬ
СТРАШНИИ СОУДИЩИ ХРИСТОВИ". — Годише, вад је
писано, нека.

9. Јеванђеље на хартији in folio, српске рецензије. На крају овај запис:

„Въ славоу иже въ тронци благоугодно
славимомоу господоу нашемоу Исоусоу Хри-
стоу въ лѣто 7399 (6959 = 1451). съписа се сѣа
книга къ дни благоуствиваго и христолюбив-
аго господина деспота Вѣка. тогда влади-
уствующе новоосвещенемъ митрополитоу
бѣградцкомъ вѣрь Филофею. и съписа ю по въ-
ѣданъ. господѣ и отци и братѣ молю ви, кого
донде сѣа книга утѣте исправляюще аще
самъ что и съгрѣшихъ ни кто бо исть безъ
грѣха тѣмъ едиень богъ. сице ѿбѣрѣтохъ въ из-
водѣ. съвершителю богоу, отцоу и сыноу и
светомоу доухоу нинѣ и присно и въ вѣки вѣ-
ковъ амѣнь“.

10. Јеванђеље на хартији in folio, српске рецензије с
овијем записом:

Въ лѣто 7396 (7166) а от рождѣства бога
нашего Исоуса Христа 7400 (= 1658) мѣсеца ге-
ноуарѣа 16. Смыреніе наше Максимъ архіе-

пискомъ пекискомъ, прѣнде въ скетоу ю горѣ
аѳонскоу. въ великоу лавроу сръбскоу
монастирь Хиландарь“.

11. Јеванђеље на хартији in fol. бугарске рецензије.
Приложено га Хиландару Дмитар, спахија од Подгорице ,зри
(7108 = 1600).

12. Јеванђеље на хартији in fol. штампано, бугарске
рецензије. Запис на крају српски.

„Покелѣиѣмъ господина Їѡана Басараба
великаго воеводи сина Їѡ господина въ сѣмъ зе-
мли оугровлахѣнскон и подоунавѣю. троуд. све-
щеноникъ Макариѣ въ лѣто ,зк (7020 = 1512).

13. Псалтир на хартији српске рецензије, без године.
На једној корици унутра запис овај:

„Сѣмъ фальтырь ѡправи смѣрии Електериѣ
вѣки наслокан прѣсти санъ архиепископа въ-
анградскѣ епархи при архиепископе сръб-
скомъ Максимѣ лѣто ,зри (7151 = 1643).

14. Хронограф на хартији велике 4^{то} српске редакције;
има 157 листова. На крају запис другом руком:

„Сѣмъ книга рекома цароставникъ монастира
Хиландара храмъ ваходъ пресвѣтне богоро-
дице васката свѣтихъ подписа грѣшнихъ Рах-
фанаъ ѣромонахъ лѣто ,афи (1508)

С почетка су на 38 листова питања и одговори из до-
гматике и о створењу свијета из историје библијске, и не-
колико различите бесједе св. оцаца.

На 29 листу почиње повијест од створења свијета би-
блијским начином, и о царевима римским и грчким.

У њему нема повјести ни о једном српском ни бугарском владаоцу. Али имају заграде на странама листова првенијем настилом, које се тичу бугарске историје, и које сам тачно исписао. Види се јасно, да их је биљежио неки Бугарин.

На 89 листу: „Царство Анастасѣа цара. На страни листа: При саѣи цари, наше вѣзгаре поемахн земаю сѣю. прѣдшѣшѣ вѣднѣ. и прѣжде наушѣе понматн олнѣю земаю шхрдскоуѣ и по томѣ сѣю вѣсѣ“.

На 90 листу: „Отъ исхода же Вѣзгаромѣ о нинѣ ѡ.о. лѣто.“

На 115 листу. „Царство Константина брата Нимизие.“

„При семѣ Константиновѣ цари придоше Вѣзгаре през Дунаво и отѣише Грѣкомѣ земаю сѣю вѣ нинѣ же живѣуѣтѣ и до нинѣ. развѣише их. прѣжде же нарицашѣ се землѣ снѣ Мисѣа“.

На 121 л. „Царство Лѣка Никонѡвѡрца.“

„При семѣ цари Лѣкѣ, Кѣманѣ нападоше на Цариградѣ, и на всю землѣю. нже и потоноушѣ вѣ мори, и извѣиши Грѣкѣ. А проуѣе вѣзгарѣ сѣише вѣса“.

На 125 л. „При семѣ Лѣкѣ вѣмѣтѣ кнѣзѣ Вѣзгаромѣ Кордамѣ.“

На 127 и 8 л. „Царство Никѣфора Генника.“

„Сѣ Никѣфорѣ, изидѣ на Вѣзгарсѣвѣю землѣю при Крѣмѣ кнѣзе. испрѣка оуѣѣ покѣди его. и расхити нѣмѣиѣе носимѡе нѣмѣ тогдѣ. и по томѣ же добрасѣ. Крѣмѣ сѣ сконнѣи ѡставнѣшнѣи отѣ развѡѣ, нападе ношѣю на цара. и не тѣкѣмо развѣи Грѣкѣ, нѣ и самомѣ царю главоу отѣрѣзѣ. и окова крѣхѣ сѣ сребромѣ и вѣлѣнка вѣнно вѣню. дѣаш Вѣзгаромѣ пѣтн“.

На 129 л. „Царство Миханла Пигавел. „Съ симъ царемъ пак Кроумъ кнѣзь вранъ състави под Шдрѣмъ, и разен его. яко ни саомъ царемъ едка оутешн. Въсеже царское нѣнѣ Бѣлгаре вѣзаше: и грѣхъско“.

Царство Лька Арменина иконоборца.

На 130 л. „Съ снѣкомъ царемъ пак Крѣмъ красе въ Орѣнѣ. испрѣка оу вѣтѣ Бѣлгаре повѣдише. Гонѣшамъ же Бѣлгаромъ Грѣмъ. неопаснѣ. Възвратѣше се они, разенше ихъ яко мало и самъ. Крѣ(мъ) неоухващенъ вѣсть. коню его пѣдшъ подъ нимъ“.

На 131 л. „Царъ Грѣкомъ Мѣханлъ.

„При семъ царѣ вѣста нѣкто Грѣкъ ѣменемъ Ома, и ораб много чѣсло коней яко мало и всю грѣхъскую землю и приде хоте отъѣсти Мѣханлъ царство. И ѣ изшѣдъ вѣлгарскы нѣзъ Мѣртаго, разен его. и повѣди. зане великъ любаѣ нимъше съ Мѣханломъ“.

На 132 л. „Царство Мѣханла сина Θεοφлаока.

„При семъ Мѣхаѣлѣ царѣ. и при матерѣ его крѣстише се Бѣлгаре. отъ тоѣже до нѣнѣ лѣтъ фѣа. (511). Нѣкогда ко невѣмъ яко сестра Бѣлгарьскаго кнѣзѣ пѣнѣна вѣсть Грѣмъ, и въ царьскомъ дворѣ прѣдана вѣсть и крѣщена вѣсть и наоутена кнѣзъ. Въ царство же сѣхъ царѣ миръ соущъ великоу Грѣмъ и Бѣлгари и прѣмѣнена вѣсть на нѣкоемъ вѣлѣрнѣ Θεοдорѣ Коуфарѣ. Пришѣдши она не прѣстааше оутешн врата сѣомго ѡ вѣре Хрѣстовѣ, дондеже и крѣсти его. ономъ же крѣстѣнѣшоу се вѣсташе Бѣлгари на нѣ, хотѣше оутѣти его, яко вѣрѣ ихъ ѡставляша. И ѣ тыи изшѣдъ на врани, по-

бѣди ихъ. и отъ тоаѣ крѣсти, обѣхъ кодею, а другы ихъ и ноуждею“.

На 136 л. „Царство Васнаѣа Маведонѣина.

„При семъ Васнаѣи цари крѣстише се Рѣси“.

На 138 л. „Царство Льва прѣмоудраго, сына Васнаѣека.

„Съ Львъ царь, Оугры изведе по яизмъ на Сѣмѣна цара блъгаромъ, пониже консиѣ яго многожди разен. иже и разенеше его. поплѣнише блъга. а тѣ застрисѣ въдрѣстѣ (?). Сѣмѣонъ пакы воевавъ на Вѣгры (sic) поплѣеникъ земаю ихъ, и самѣхъ разен и възвраща се отъ тоудѣ пакы бранѣ състави съ Грѣкы и побѣди ихъ“.

На 140 л. „Царство Александрѣ брата Львека и Константина сына Львека.

„При семъ Константѣи цари. Сѣмѣонъ блъгарскы вѣинде по морѣ въ Цариградѣ и благослови се отъ патрѣарха, и обѣдова съ царемъ. и съ нимъ изъшѣдѣше же отъ тѣдѣ наѣа пѣновати. и брани бѣвши, побѣди зѣа Грѣкы по двѣщи“.

На 142 л. „Царство Романа Лакапѣна.

„При семъ цари Романъ блъгарскѣ царь Сѣмѣонъ многожди до самаго Цариграда пѣши, паѣе же и царскѣ дворѣ пожеже; Іѣбрии прѣеть и при семъ царѣ змире“.

На 143 л. „Царство Романа, сына Константина багрянороднаго.

„При семъ Романъ царѣ, Петръ царь блъгарскѣ оумрѣ. синове же яго Борисъ и Романъ — тааника и сѣща въ Цариградѣ отъпоѣщена бѣста въ свое“.

На 145 л. „Царьство Никѣфора Фоки.

„При семъ Никѣфоръ царь, пазнише Русь блъгарскую землю по дваши въ двою лѣтоу. царьствовае Никѣфоръ изведеши сѣ слава на нихъ“.

На 148 л. „Царьство Іоана Цимисхїа.

„Съ Цимисхїи царь приеъ Приславоу. и въземъ въ сѣ царские вѣлгы. и самого Бориса отведе въ Цариградъ. съкласе юго тамо съ царскими и сътвори юго магистра. сеже иеъ сѣи вѣи въ Гръцѣхъ. По приети же Приславъ-стѣмъ. Свеславоу кнезю рускомъ, попланише блъгарскую землю, и под сѣе сътворишоу. а въ дрострѣ емоу сѣи. Шедъ тамо Цимисхи съ многими ратники повѣди юго. самагоже своевоанъ. отпусти. Иъ и тѣ дошедъ въ Петенъги, тамо сконча се съ вѣи сѣими“.

На 149 л. „Царьство Василѣа и Константина. синъ Ромѣе царѣ.

„Съ Василѣе царь разви Самвила царѣ Блѣгаромъ по дваши. и приеъ Бдини и Млиски и Великоу Приславоу и Мадниъ и проуе градовы многи. иъ и Скопѣ прѣдан вѣи сѣи Романомъ сына Петра царѣ. Тамо во въ даи-моу Самвила царь владати. иеъ Блѣгаре до Охрида и до Драга и даице царьствовае“.

На 150 л. „Съ царь Василѣе. много и везун-сѣи пазновы сътвори Блѣгаромъ, и разбѣ-люты иеъ разиенъ Самвила царѣ ѣи (15) илѣадъ Блѣгаръ осѣпи. на вѣсако сто единого остав-ла сѣединиѣмъ окомъ. и отъсѣа ихъ въ Сам-вила. вѣдѣе же ихъ онъ отъ вѣда оумрѣтъ. —

На 151 л. „Самодръжство цара Константина брата Васнаѣска.

„Отъ сего Васнаѣа вѣсть вѣзгарское царство подь областію грѣтскою, даже и до Асвнѣа цара вѣзгаромѣ прѣкаго“.

15. Јеванђеље на пергамену in folio без првога листа, српске рецензије. Године нема, кад је писано. На свршетку Јованова јеванђеља при дну листа запис црвенијем мастилом:

„Ракъ Христовъ дѣмъ Боуиндо написахъ свѣсаръ по трѣхъанглоу речю господина митрополита Дамимиа. да ище вѣсть что и прѣгъзю. пращанте, а некальните. ерѣ неписанѣ тинниѣ едѣи-га носрѣдѣ. мѣ се послаѣ приписа да гасдан добръ“.

За овѣјем на првом цијелу листу молитва „раздрѣшењна“. За тијем на другом листу „слово свѣтаго Константина филосога“, које сам исписао цијело онако, како је у јеванђељу.

X.

СЛОВО КОНСТАНТИНА ФИЛОСОФА БУГАРСКОГА ПРЕСВИТЕРА ⁽¹⁾.

„Прогласъ естъ светаго евангоуа. якоже пророци прорекше соуть прѣжде. Христось гредететь изъязыки събрати. сѣтъ бо естъ всемоу мироу. раше бо ѿни сѣпни прозрѣтъ. глагоуши оуслышеть слово боуковное. бога познають яко достонть. тамъже оуслышите словъни вси. даръ бо естъ отъ бога създанъ. даръ божии десныи уести естъ. даръ божии доушамъ инколи же тѣмъ. доушамъ тѣмъ иже и приимюуть. се же естъ даръ. Мать-ѿен, Марько, Лоука, Їѡанъ. оууи въсь народъ глаголюще. инко лѣпотоу своимъ доушамъ. ведете, любите и радоуи се. инко же хотеть грѣхъ тѣлоу отърѣши. и мира сего тѣло отложити. и инко житие райское ѡбрѣсти. и изъѣхати отъ ѡгня горецаго. къ нѣтѣни отъ всего оума. слышите словъньскъ народъ късь слышите слово отъ бога бо приде. слово иже крѣпиль доуше ульѣѣуьскии. слово иже крѣпиль сръдця и оушы. слово вса готоваа бога познати. яко бо безъ сѣта радостъ не боудеть. окоу видѣцю божню тварь ксоу. нь все ни лѣно ни видимо естъ. тако и доуша всака безъ боуковъ не видѣши божѣа закона добръ. закона книжныа доуховнаго. закона рай божии желлюще. кын бо слоухъ громаго

⁽¹⁾ Ова је бесједа два пута штампана у Русији: у „Русской бес. 1858 г. II. стр. 108, од Гилбердинга; и у „Истор. опис... Хиданда. од архим. Леониде 1868 г. Москва. Није дакле с горега, да је и ми имамо.

ПОУТНА НЕСЛЫШАВЪ МОЖЕТЪ БОГА БОЖИТИ СЕ. НО ЗАРИ ЖЕ ПАКИ
 ЦЕЛТА НЕОУХАНШИН. КАКО РАЗОУМЪИЕТЪ СЕ БОЖИЕ УЮДО. ОУСТА
 ИЖЕ СЛАДЬКА НЕУЮЮТЪ. ИКО КАМЕНА ТВОРИТЪ УЛЮВЪКА. ПАУЕ
 ЖЕ СЕГО ДОУША БЕЗБОУКОУКА. МРТА ПЕЛМЪ СЕ ВЪ УЛЮВЪЦЪХЪ.
 СЕЖЕ ВСЕ МЫ БРАТНІЕ ЗАМНИШАЮЩЕ. ГЛАГОЛЕМЪ СВЪТЪ ПОДО-
 БЛЯЮЩЪ. ИЖЕ УЕЛОВЪКИ ВСЕ ОУЛОУИТЪ ОУТЪ ЖИТНЪ СКОТСКИ И
 ПОХОТИ. ДА НЕОУМЪ ИМОУЩЕ НЕРАЗОУМЪИЕ ТОУЖДИМЪ ИЗУКОМЪ
 САМШЕЩЕ СЛОВО. ИКО МЪДНА ЗВОНЪ ГЛАСА САНИШТЕ. СЕ БО
 СВЕТЫ ПАВЪ ОУЕ РЕУЕ. МОЛНТВОУ СКОЮ ВЪЗДАЕ ПРЪЖДЕ БО-
 ГОУ. ИКО ХОЩЮ СЛОВЕСЪ ПЕТЪ ИЗРЕЦИ. ДА И ВСЕ БРАТНІЕ РАЗОУ-
 МЪИЮТЪ. НЕЖЕ ТМОУ СЛОВЕСЪ НЕРАЗОУМЪИЕ. КЫН БО УЛЮВЪКА
 НЕРАЗОУМЪИЕТЪ. КЫН НЕПРИЛОЖИТЪ ПРНТУЕ МОУДРОМЪ. СКАЗАЮЩА
 БЕСЪДЫ ПРАВИНАМЪ. ИКО БО ТАМЪ ПЛЪТЕХЪ НАСТОИТЪ. ВСЕ ПЛЕЩИ
 ПАУА ГНОМЪ ГНОМЪШИН. ИГДА СВОЕГО БРАШНА НЕИМАТЪ. ТАКО
 ДОУША ВСАКА ОУПАДАЕТЪ ЖИЗНИ БОЖИИ НЕИМОУЩИН ЖИВОТА.
 ИГДА СЛОВЕСЕ БОЖИИ НЕСЛЫШИТЪ. ИНОУЖЕ ПАКИ И ПРНТЮ
 МОУДРОУ ЗЪЛО. ДА ГЛАГОЛЕМЪ УЕЛОВЪКИНЪ ЛЮБЕЩИН СЕ ХОТЕЩЕ
 РАСТИ БОЖИЕМЪ РАСТОМЪ. КТО БО ВЪРЫ СЕ ІЕ НЕВЪСТЪ ПРАВИ.
 ИКО СЪМЕНЕ ПАДАЮЩА НА НИВЪ. ТАКО НА СРЪЦАХЪ УЛЮВЪ-
 ЦЕЦЪХЪ. ТРЕБОУЮЩЕ ДЪЖДА БОЖИИ БОУКОЕВЪ. ДА ВОЗРАСТЕТЪ
 ПЛОДЪ БОЖИИ ПАУЕ. КТО МОЖЕТЪ ПРНТУЕ ВСЕ. ОБАНУЮЩЕ БЕЗЪ
 КНИГЪ ИЗУКИ. НЕБЫГЛАСЪ СМЫСЪЛЪ ИЪГЛАГОЛЮЩА. НИ АЩЕ ИЗУКИ
 ВСА ОУМЪИЕТЪ. МОЖЕТЪ СКАЗАТИ НЕМОЩЪ СИХЪ. ОБАУЕ СКОЮ
 ПРНТЮ ДА ПРИСТАВЪЮ. ИНОГЪ ОУМЪ ВЪ МАЛЪ РЪУИ КАЖЕ. НАЗН
 БО ВСИ БЕЗЪ КНИГЪ ИЗУКИ. БРАТИ СЕ НЕМОГОУЩЕ БЕЗЪ ОРОУ-
 ЖИИ СЪ ПРОТНЕННИКОМЪ ДОУШЪ НАШНХЪ. ГОТОКНЕВЪ ПЛЪМЪ МОУКИ
 ВЪЗУНЫЕ. ИЖЕ БО ИЗУКИ НЕЛЮБИТЕ ВРАГА. БРАТИ ЖЕ СЕ МЫ-
 СЛЕЩЕ С НИМЪ ЗЪЛО. ОУВЪРЪЗЪТЕ ПРИЛЕЖНО ОУМОУ ДЪВЪРН. ОУР-
 ЖИЕ ПРИЕМЪШЕ ТЪРСНИ ИЖЕ КОУЮТЪ КНИГЪ ГОСПОДНІЕ. ГЛАГОУ
 ТРОУЩЕ НЕПРНЪЗНИ ВЕЛМЪ. БОУКЕН БО СНИ ИЖЕ ПРИНИМЕТЪ
 МОУДРОСТЬ ХРИСТОСЪ ГЛАГОЛЕТЪ. И ДОУШЕ КАКЪ ВЪРЪПНІТЪ. АПО-
 СТОЛЪ ЖЕ СЪ ПРОРОКИ ВСИ. ИЖЕ БО СИХЪ СЛОВЕСА ГЛАГОЛЮЩЕ
 ПОДОБИИ БОУДОУТЪ ВРАГА ОУБИТИ. ПОБЪДОУ ПРИМОСЕЩЕ ВЪ БОГОУ

ДОБРОУ. ПАЛТИ БЪЖЕЩЕ ТЪМЪ ГНОЕНЫМЪ. ПАЛТИЕ ИЖЕ ЖИКОТЬ
 ПКО ВЪ СМЪ. НЕПАДАЮЩЕ. КРЪПКО ЖЕ СТОЕЩЕ. БОГОУ КЕЛЬШЕ
 СЕ ПКО ХРАБРИ. СТОЕЩЕ ОДЕСНОУЮ ОУ БОЖИИ ПРЪСТОЛА. ИГДА
 ОГНЕМЪ СОУДИТЬ КЪЗЫКОМЪ. РАДОУЮЩЕ СЕ СЪ АНГЕЛЫ ВЪ ВЪКЪ.
 ПРИСНО БОГОСЛОВЕЩЕ МНОГОСТЕНАГО ВСЕГДА КНИЖНЫМИ ПЪСМЪ.
 БОГОУ ПОЮЩЕ УЕЛОКЪКЪ МНОГОУЮЩЕМОУ. ПКО ТОМОУ ПОДО-
 БАЕТЪ ВСАКА СЛАВА. ЧАСТЬ ЖЕ И ЧЕЛА БОЖИИ ВЪНОУ. СЪ ОЦЕМЪ
 И СЪ СВЕТЫМЪ ДОУХОМЪ. ВЪ ВЪКЪ ВЪКОМЪ ОТЪ ВСЕХЪ ТВАРИ.
 АМИНЬ“.

XI.

На крају овога јеванђеља находи се заветва попа Ђорђа епископу хвостанском.

„Молитва скетыхъ отьць. н же хоцеть. при-
иети поповѣство:· пракѣло:·

„По правылоу светыхъ апостолъ. н светыхъ отаць седми
зборовъ нже оуставише правла. н законѣ црквѣнѣ. азъ поплъ
Георгіиѣ приехъ поповѣство отъ епископа хвостѣньскаго Но-
сифа. н обещахъ се цркви светомъ богородице епископни
хвостѣньскон. н настоящимъ епископомъ хвостѣньскимъ. н
записахъ сие обѣщаніе своею роукою. ꙗко отъ сѣде н до
смырти моеѣ. да съмь съмь црквѣнны. н да дохогю къ епис-
копоу на зборъ съ поклономъ законнымъ (ѣ поутъ) оу го-
дичи. о кськрсеини. н на рождѣствѣ христовѣ. н о покладѣхъ.
н да неоудръжоу законога дохотька црквѣного. никонимъ оу-
хнщренниемъ днѣволимъ. н да не нагокорю властелни да
ми отъ ѿли (отъмоли) дохотѣнь црквѣн. ны да га силомъ
оудръжоу ни да се оукрѣиошымъ. ꙗко ли прѣстоуплю сие
внше писаніе н обѣщаніе да іесимъ проклетъ отъ господа
бога всѣдържителѣ. н отъ прѣхнустые іего богомат(е)ре. н
отъ сплмутьстнаго (?) н животворещаго крста. н отъ све-
тыхъ ѿ (12) врьховныхъ апостолъ. н уетирехъ іевангелістъ н
отъ светыхъ великихъ патрѣхъ н пророкъ. Аврама, Исака
н Іакова н проун нже по редоу. н отъ светыхъ проповѣд-
никъ. ѿ (70) апостолъ н моуѣеникъ. н светитель великихъ
Василиѣ. Григоріѣ. Иѡана залтоустаго. Иѡана млостнѣваго.
н Николаѣ н проунъ же по редоу. н отъ светыхъ отьць отъ

седьмъ зборовъ. и да неммамъ оуѣстнѣ съ правовѣрными
иерѣи. и приѣстити се прѣнстаго тѣла и крѣи христовѣ.
нѣ да нмѣ оуѣстнѣ съ Арнею и Несторнемъ. и съ Нюдою
прѣдательмъ христовымъ. и да ме неотрѣши отъ снѣ клѣтве
ни папа (?) ни патриархъ, ни апостоъ (?) ни доуховни
отѣцъ. яко ли ме конмъ поутемъ. стигне иерископъ прѣстоу-
павъша сѣю обѣтъ да моу плакю ѣ (100) перьперь^а.

XII.

Србуља на пергамену 4-а српске рецензије; садржина: црквенокотно „пјеније“ од Цвијети до Тројичина дне.

Осврнуо сам се на њу највише за то, што се зна, да је црквено пјевање пренесено из Хиландара у српску цркву, и, што се у нас до сада није ништа разбирало ни расправљало о томе важном факту.

Очигледно, нов и један више доказ велике важности
Хиландара у српској културној историји.

Исписавши једну стихиру 5-га гласа с нотама, која се пјева на вечерњи Васкрса и сваке недјеље за 40 дана, т. ј. до Спасова дне, тачно онако, како је у ориџиналу; износим је овдје поглавито за то: не би ли се покренула воља, којег нашега вјештака те струке, да расправи постанак хиландарског и у опће српско-црквенога пјевања; и да изнађе и одреди, колико је модификовано српскијем елементом садашње пјевање у нашој цркви? —

СТИХИРА.

Пасха священная или Пасха по
названію. Пасха новая святая. Пасха
тайная. Пасха Пасхальная. Пасха Хри-
ста избавителя. Пасха неогорчи-
тая. Пасха великая. Пасха вѣсѣ-
ливая. Пасха дворянская или рай-
ская. Пасха вѣсѣливая. Пасха вѣсѣ-
ливая.

ИЗВЕШТАЈ.

НАПИСАО 1738

МАКСИМ РАДКОВИЋ

Београдског микрополиста.

ПРЕПИСАО И ПРИРЕДИО

ЈАВРИЛО ВИТКОВИЋ.

М О Т О,

„Нами не може други родъ бити приятель и добротворъ, ако ми сами се међу собомъ не узпазимо, и не одговарамо се, и не држимо се..... Немойте да еданъ мислите себи о злу, а други о добру; но свихъ своему општемъ добру да будете единаъ другому вѣрни..... Ви знате, тво су Немци..... Радъ е Немацъ сести за оно наше мало стола, и по реду чупати свакога....

... Ласно е примити господара на главу, али га е мучно скинути..... Те како е мучно скинути съ врата господара, који се силомъ намеће..... И опште нисмо еднога сметнули господара, а други хоће да видише..... Нека будетъ проклетъ и проклетъ сваки онај, кои би годи што особно, или тайно криво, и чинио супротъ општемъ добру и согласію..... Или е боље, да е гласъ нашега народа српскога..... Нашъ сиромашни народъ у Мажарској земли не има ни за едну стопу коньску, нити паки какве слободе, него понизни и потурени од свакогъ..... Да бисмо не били нихне обуће, веће да смо поредо шнима у свакој правди. Радимо тако, е да би намъ био свитао образъ и нами и нашимъ старима предъ потомцима нашимъ.....“

Из будимских споменика од 1706—1709 год.

„Ја ћу од угарских народа да начиним робље, за тим просјакѣ, а најзад добре католике..... Sic ratio status exposcit“.

Изрека архиепискупа, примаса и канцелара угарског Колонића.

Максим Радковић, Ексарх београдског митрополита, по налогу митрополита Вићентија Јовановића, пропутовао је 1733 цео северни и северно-источни крај Србије. Путовао је у тој цели да испита и опише стање, у ком се налазе цркви, свештеници и народ тих крајева.

Нема сумње, да је овај или који други Ексарх обишао и проучио и остале крајеве српске а и оне, који су стајали под управом главне аустријско-српске администрације у Београду.

Јамачно су ови извештаји у неком архиву скривени, ну даће Бог, да се и они пронађу, и да се публикацијом њиховом, што боље расветли стање свију српских земаља, које стајаху под аустријском владавином од 1718 до 1739; дакле за пуне 22 године.

Ексарх Максим брижљиво је проучио стање, у православних црква, клира и народа српског, и по свом уверењу написао је савесно у свом извештају све, што је видео и чуо.

Тај веома занимљив и поучан Ексархов извештај износи нашем читалачком свету, у жељи, да се што тачније обавесте и поуче они, који се баве проучавањем наше прошлости.

Максимов извештај посве је важан историјски податак онога времена, о коме до сада немамо ни једног домаћег књижевног споменика, који би нас тако свестрано поучио о стању нашега народа у почетку прошлога века.

У том ексарховом извештају налазимо податке за историју, земљопис и статистику наше домовине, за културно

и материјално стање нашега народа, у првој половини XVIII века.

Из тога извештаја дознајемо за један важан ну за нас жалостан факат, да је у поменуто доба било у целом том северно-источном крају само 3 школе, у Београду, Гроцкој и у Пожаревцу. Како се од турске владавине нашло, тако је остало за 22 године и под владавином аустријском. На жалост, види се, да за то време није подигнута ни једна нова школа у Србији о трошку културне владавине.

Из ексарховог извештаја видимо даље, да је 1733 г. у поменутом крају наше домовине било у 109 места, у којима беше 2549 домова; 28 парохија; 29 мирских и манастирских црква; 1 митрополит, 5 владика (домаћих), 5 ексарха, 45 свештеника мирских, 17 калуђера, 5 ђакона, и 17 манастира.

Каква је била образованост тих свештеника; то описује Ексарх овим изразима: „Бог во истину истажеть посветившаго неразумне сицеваго слепца.... Одъ слепихъ поповъ оваков сијасет по људма произрасль.... И сије вѣденіе за люту неволю примити се можеть. Аз не би могал нѣга (попа) на своју душу узети..... Жали Богъ оно свештенства, что е на нѣмъ.... Његовимъ читанѣмъ не толико славить се, елико худить се Бог..... Изъ сего видить се, какови суть учители людеј божијихъ....

Такви су били попови поред само 3 школе. Као што дознајемо из споменика јужних Словена, које је из ватиканског архива исписао чувени научник Тајнер, римска пропаганда, под закриљем аустријске владавине, користила се гаулошћу тих православних попова, и за 22 године по-тајно је придобила за унију више по половину тих необразованих попова.

А у каквом је стању био наш народ под том културном владавином? На то питање одговара нам Ексарх речима попа Петра Параћинског: „Свуд једнако сиромаштво, кад му дотежа здје, (под том владавином) бјежит у Турке“.....

Из ексарховог извештаја види се, да је под аустријском владавином наш народ у Србији подељен био на три класе. Било је људи „војинстваног чина“, било је Срба „под комором,⁽¹⁾ али је било и „Паора“ или спахиских поданика (јобаћа).

Школа није било, али је било јобаћа.

У Београду, престоници „цесарске Аустро-Српске Администрације“, била је царска камерална управа, која је по свим крајевима српским имала своје чиновнике, који су прикупљали данак, десетак и разне друге намете. У свом извештају спомиње Ексарх: „Провизора Смедеревског“, по имену Нађа. Провизор је био управник царских камералних добара. Који су били спахије господари тих „Паора“, неказује Ексарх, тек просто назива неке људе „паорима“.

То је дакле значење оних израза ексархових: „Људи стојат под комором“, „Људи су паори“.

Парохије и општине, о којима овде говори Ексарх, биле су под црквеном управом 1-о Митрополита београдског, 2-о пожаревачког владике, и 3-е вршачког владике, или, као што вели Ексарх „под Банатом“.

I.	Под митропол.	било је 8 ¹ ,	парох.,	49 општ.	и 1124 дома
II.	„ вршач. влад.	„ „ 8 ¹ ,	„	49 „	1035 „
III.	„ пожар.	„ „ 1 „	„	11 „	390 „

У 3 ове јепархије било је 18 парохија 109 општ. и 2549 дом.

Под Пожаревачком јепархијом биле су јамачно и ове цркве: Поречка, Мајдан-Печка, Тршка и црква манастира Горњака.

(1) Theiner „Monumenta Slavorum meridionalium“. Свеска II. стр. —

Владичанске столице биле су у Београду, Пожаревцу, Ваљеву, Ужицу, Шапцу, и у Вршцу (изван Србије). Осим тога спомињу се у овом извештају неки Јевреји владике у манастиру Раваници, и владика Михаило у Београду.

У овом извештају помињу се још калуђерице у Гроцкој и у Пожаревцу. Али се из тога не може закључити, да је у Србији било женских манастира.

Осим ових важних белешака, има у овом извештају множина података статистичких, као на пример; одстојања места од главног места у парохији; а колико је било парохија, општина, и хлебова или домова, то је већ горе изложено.

Остављамо читалачкој публици, да се увери о вредности овог ексарховог извештаја. А ја сам срећан, што сам у стању, да принесем и ову патриотску услугу, и по примеру наших старих вредних калуђера, молим читаоце речима тих честитих књижевних радника: исправљајте а не буните.

У Београду 12 марта 1884.

Г. Ђ.

ЧАСТ ПЕРВА.

Пришедше њих. архипастирство, господин Викентије Јоановић, Архи Епископ и митрополит словено сербски и совјетник цесарски, здје ва шанац Нараћин месеца августа 12 дне 1733 год., по својој пастирској должности, церков и содержаније церковноје, по сочиненому театуру Ексархом Максимом Радковичем прегледати, и начином јего прегледање цркве в'њешнеје, Сооруженије обрјетајет се точно, само сије јеште остави, Мунара висока од камена оловом покровена, на неј висјат три малена звона. Обгражденије около цркве јест од растови колаца, једина врата на порти тако и на цркви. Ва нутрије цркве столви ординари, патос већ покварен од широке цигле. Препрата преграждена са нови дасками. Ва јединој страни натоварене ћерамиде треба изнети, да чисто будет. Крстилице не имат никаквије, само при дуваре, како долап учињено, и тамо крстет се дјеца. Треба да се повзъет справити, како се может потружат младенец. Пред икони и препрати два свјештника потребна. Пред олтарије двереј не имат, треба да се содјелајут. Осам икон престолних обветшале сут и покварене; треба да се пакн помолујут, и бо сице поруганије јест Богу и свјатим јего нецјела изобразителнаго начертанија суште. Стол архирејски потребно да се устројит, виштитији од прочих, како и на других мести. Олтар потребно јест да се ставит из нова, бесчестије слави божијеј јест. На часној трапези потребан крст бити. Појас за службу потребан. Умиваоница потребна ина, болше да се справит; тако и

проскомидија; једина саксија за ватру и окропац потребан; једин сандук, ва чем потребна садржават надлежит.

Крст изображен верху свјатих двереј свјакако потребан. Књиге црковне потребне ове: Октоихон, минеј празнични минеј општи, опште немошно 12. Литургија московска; Еванђелије на велико коло; Пентикостар. Гдје Турци да су чинили таван, јест од леве стране учињен од олтарја до препрати само греде стојат, потребно било поподати и љествици учинити, гдје би дијади временом могли стојати. Из wnętr сва црков да би репарирала се, предверије ради икон столнија, и дуваре побјелити. Сије ако неби устројило сја и прибавило, вельма поне нужног благоуспѣја цркве свјетија не било би.

Ексамен

свештеника Петра Параћинскаго по повељенију њиховог Архипастирства дне и года, јакѡже бјаху положено узехом пред сја црковном исправленију, вјешествје јего, и о парохиском содержанију испитаније сотворити. Јако ва первих вопрошен бист, гдје рожден: родил се во Колашинском предјелу у селу Милоју, учил књигу код њекојег Гаврила Зуграфа од Рисна, и код него проучив псалтир, во Раваницје учил код даскала Стефана једино љето; прочатајуште октоихон. Посље сего во Карловци код Максима Суворова, 9 месецеј учили се десјатословију и граматичје од части, и кад изшел из школи, господин покојни Мојсеј Петровић узел граматичу од него, десјатословије и ниње содержит, које на изуост неможет точију из књиги читајет. Посље изшествоја од школ карловачких, оженил се здје, и ва Белградје на 1729 лето владика Николај⁽¹⁾ рукоположил јего во дијакона,

(1) Димитријевић владика Темнишварски, после смрти Митрополита Мојсеја од народа избрани Администратор Митрополије београдске.

и во том чине једин месец днеј пребив, таможде пак, по повељенију господина митрополита Мојсија Петровића госп. владика Максим⁽¹⁾ рукоположила јего на степен свјештенства, и обојим Архијерејом дал по дукат; и 30 днеј учио во Београдје свјештенствовати. По том господин покојни Архијенископ Петровић допустио без сингелији да может свјештенствовати, за што њест дал ни новца, и се није од нелиже парохiju содершит, имат готово 3 љета. Попрошен, јегда отпослат во парохiju, вопрошал ли он должности свјештеничкој, искуси се ва неј или ни; отвјетовал, да не вопрошал. Попрошен: јегда послан бил во парохiju, што сказано јему од Архијереја пославаша јего? Отвјетовал: да сам господин Архијенископ покојни по моленију покојног духовника Авакума река му, да может поити здје поповат за време, докле и сингелију не примит.

Вопрос. Понеже нињешњи наш Архипастир во својј паствје љубопитје наклонен јест извјесно знати, ва каковом вјешествје сут свјештеници, кормителствујушти паству јего. Сего ради по сему образу, да ми имаш отвјетовати по реду јеже во первих посљедујет вједати свјештенику, но неже чрез положеније рук власт приима, и тајинствах црковних колико јост? Повјеждао ми отвјетовал: 1. Крштеније. 2. Миропомазаније, прочеже не вједајет. Вину же предлагајет, да њест учио се, ниже од кого предато му.

Вопрошен: аште невједајет на изуст, да каже, која тајна крепчајшу силу имат? Отвјетовал: невједају.

Исправлен. Свјатоје крштеније јест начални сакрамент и еромје сија тајни никтоже споменије и царствије небесноје получити неможет, по словеси господни: аште кто не родит се с више, царствије небесноје не наследит.

⁽¹⁾ Максим Гавриловић од 1721 до 1731 год. Епископ Мухачки и Сигетски.

Вопрошен: што плод јест сеја тајни и дѣла чесого јест перваја зовет се? Отвјетовао: ја то ништа учио, нити могу отвјетовати по сему начину.

Вопрошен: Кад не вјерујеш сије, барем на изузтје божественују литургију појеш, знаш ли, кад се и којим ли словеси совершују се? Отвјет: На призиваније свјатаго духа.

Вопрос: Којими словеси? Отвјети невједајет.

Исправљен. По тришном глаголенији: „Господи пресвјатаго Духа апостолам твојим ниспослави“, глаголет јереј форму или образ над дискосом: „и сотвори убо хлѣб сеј честноје тјело Христа Твојего, а јаже во чаше сеј, честнују кров Христа Твојего“; над обојим: „преложив Духом Твојим свјатим“. Дијакон. „Амин“.

Вопрошен. По освјештенији свјатих даров, како вјерујеш бити сја или образитеље или суштествитеље?

Отвјет. Вјерујем бити само п свјетоје тјело, и кров Христову.

Вопрошен. Что ко спасенију нашему нужнејше имјети?

Отвјетовао: не ведјају.

Исправљен. Вјеру правују и дјела добраја.

Вопрос. Что јест вјера праваја? Отвјет. „Вјеровати во јединого Бога во Тројицје свјатеј славимаго, си јест Оца и Сина и свјатаго Духа, нераздјелноје Божество и царство“, и проча, како свјати Атанасије у својему символу глаголет изповједуја.

Вопрошен: колико сел имат под собом? Отвјетовао имат 6.

Котороје перво? Отвјет: Параћин.

Колико имат хлѣбова? Отвјет 28 имат.

Које је друго село к сеј нурији належаште? Отвјет: Мала Мутница. — Колико сахата од Параћина до

Мале Мутнице? Једин сахат и фертал — Колико хљебова имат? Отвјет 13 хљебов.

Вопрос. Које је друго село, и колико сахата од Параћина?

Отвјет. Велика Мутница; до ње сахат и пол. Црков имут нову, хљебова имат 18.

Вопрос. Које је треће село, и колико је од Параћина сахата, и којег села најближе? Отвјет: Плана даљном сахат и пол, имат 10 хљебов; најближа села: Миршовци⁽¹⁾ и Доње Мутнице. —

Вопрос. Које је четвртоје село, и колико далеко од Параћина; колико в нем хљебов, и кому је селу најближе? Отвјет. Видово, далеко од Параћина 3 фертаља сахата; 11 кућа или хљебов; најближе Параћину.

Вопрос. Које је 5 село? Отвјет, из Видова што су двигнули паоре и здје више Параћина населили, зовут се Видојевци; имат 13 хљебов; најближе Параћина. — Шесто Сталаћ, којег, како немогавши од сјуду послуживат, остави и не попујет им.

Вопрос. Кад идеши в тоја села причапчавати, крстити и проче тајне совершивати, кого на својем мјестје здје остављајеш? Отвјет. Препоручујем свјештенику Вулети. како га је Ексарх наредио, однемиже поп Стефан побјега у Турке.

Вопрос. Кад по сели венчајеш и крстиши дјет, на којем мјестје сја дјејствујеш? Отвјет. По сели ниже кога крсти у дому чијем, ни пак вјенчал. Само једино дјете, што се хотело преставити, те га у дому крсти. А друго, што је Параћину близ, то в. Параћини совершава, а што је Мутнице горне, то у оној цркви.

⁽¹⁾ Миршовца.

Вопрос. Имат ли које безаконије у твојој парохији?
Отвјетовад, да се њест сlišало.

Вопрос. У сами сели? Отвјет. Свуд једнако сиромаштво, кад му дотеже заје, бјежит у Турке, тако пак из Турака овамо.

Вопрос. Колико дал Ексарху на страну митрополита?
Отвјет. 24 фор. и њему 1 фор. 30 кр.

Сије испита них. Архипаст. понизње прелагао

Визентије Стефановић с р.,
АРХИДИЈАКОН.

Пришедше ва Пожаревац августа 18-ог 1733 года, првеје црков и стјажаније црковноје начахом преписовати, јакоже посљедујет,

Храм светаго Архистратига.

Црков камено стројнаја, во ва висоту 2 кловтера, ва долготу 12 кловтереј, убјелена кречем, шиндром покривена растовом. Еште јест тврд покров. На цркви 2 крста средња од плеха. Од полуноштније страни врата једина од брестовине дупла са кровом. Такова и на препрати. Около цркве два шука оластеровано каменом. В нутрије цркве, прво је олтар довољно простран, патосан широком циглом, тако и веја црков. Свод на овој цркви од дасака чамови лепо устројен. В начаље первопрестолија пенжер једин огрезни стаклени окни и катре (Gitter) од гвоздија. Частнаја трапеза на једином столпу устројена од камена не освештена, даска проста на столпу утврждена, на неј први покров од чита, два од бела чиста платна. Под Еванђелијем нов јастучић од свили шарене. Кутија, в нејже свјатаја стојет, од древа на праф. Антими(и)с мален покојног митрополита Мојсија Петровића. Два свјештника од туча. Два крста оковата водичарска са стопицама и позлаштена. Једин ветх

и порушен. Еванђелије московско ново, кожеју оправдано. Литургија московска нова без типика. Проскомидија при дувару од камена созидата, лепо почернела од горјаштих свешт. На неј три покроба од чита: 1 свјештеник од туча; 6 икон, 1 путир стар, био до звјездица и кашика од сребра; Ајер, (ваздух) и два покровци од свиле црвене. Звонце од туча. Сојединенијца чаша стаклена. Анафорника од бакара 2, леген и ибрик, једин укроп од бакара, једине мумаказе од мједи. Једина завјеса од чита на проскомидији, до проскомодије умивалница од камена созидаана, доста умодна од десне стране, од леве стране од мермера устројена, идјеже богојаваљенска вода стојит. Од десне стране пак једин ординар долап од древа, идјеже книги стојат. Прегражденије олтарја јест од липове даске, доста лепо предверије и пред олтарије двери старинске доволно лепе, тракслерскоје дело, позлаштене, катапетасма од богасије. Образ престолни и Спасов средњи вјенец од сребра на нем, таковже богородичен и вјенец на нем од сребра. Икон пак престолних поголемих седем, седем икон мали, верху пак сих икон и по дувару различне и средње големином 28. Верху олтарја крст изображен и од вњезду образ Богоматере и свјетаго Јоана богослова, 4 цвјета поголема лепа. Испод престолних икон завјесе од златна шпалира; завјесе на иконама од чита, испод икон пост(ав)љано шпалиром. На сјеверними и јужними врати завјесо од чита. Кандила сребрних 8, једино во олтари од туча; а пред образом светије Богоматере једино кандило од стакла. Два велика свјештника од камена; два свјештника од гвоздија поголема. Две округле налоне, гдје се читат на обје стране цјевниц црвеном кожом пошивене. Иконостаз, од десне стране, ординар читом обстрт и покровен. На нем једина икона пак од бакара. Цвјет на среди цркве велики од туча висит на ланцу, на ком четири јабуре позлаштене. Во всеј цркви столов, гдје

људи стојат 32. Предстателски стол од липовине на два степена устројен, не фарбован с озади, обстрт читом. Једина икона малена в нем, од обе стране рафови од древа, где људи капе полажу. Од леве стране ниже врата до препрати, једин нов орман окован, гдје црковни синови потребна садржат. Налона, на нејже дијакон Еванђелије чати, прекрита читом. Препрата високо преграђена дасками. Старих икон повисоко стојаштих 16, икона Христова и свјатије Богоматере поголеме, на нех помахрамица, од платна везене завјесе малене од чита. Два кандила од туча. Једин иконостац ординар, читом покровен. Једине маказе; 2 свјештника од древа орд(ин)ари. Столов 19; умивалница од левија страни при дувару устројена, довољно лепо может се погрукати в неј крестити, но обносити се около не может. Препретије мало подзидано каменом, проче од древа устројено по тавани само даском, и једино кубешце на среди учињено једина врата сугуба без брави. Окрм црве звоник на четири столпа устројен од древа и чардак ва нем доволно голем шиндром покривен; мердивене сталне и трабозан од вѣжду. Два звона осредња, одино од них поменше. Порта около цркве цјело обграђена, на неј троја врата са затвором. Једин тетрапод покровен бјелим платном.

Посљедованијем свештених одежд.

Свилена фелона нова 2, од платна фелона 4, једина одежда чрвена од богасије; једина чрна од богасије; 2 епитрахила свилена, једин нов а други ветх, стихара свилена 3, стихара од чита 2, сви цјели. Једин појас са сребреними павтами, једин појас од мједи на ним павти, наруквице двоје, једине свилене а друге од богасије; једин ораp нов од зелене свиле; 1 санетије, 4 барјака, једин од тасета чрвена.

Книги. Два комада октоиха, коначно порушена, србска. Два соборника, апостол московски; 4 Минеја Пролога на

цјели год, московска; једин псалтир србски со посљедова-
нијем, једин псалтир кијевски, тријод постни и пентикостар
московски; 5 Евангелија србска, рукописна, подерата, пето-
хљебница од бакара, и мазалица од сребра, једин минеј србски
рукопис, 1 октојихон рукописни, издерат и разрушен; једин
сексар; 2 вјенца од мједа за венчање.

Од десне стране црве келије, идјеже бабе калоје-
рице живут црковне од плоти од древа состројано обветх-
штали духари, готово да се оборит, покров од ћерамиди.
Под тим же истим покровом малена школа, могу се вије-
стити за 30 дјетеј, на средиње једин стар астал, од вњешду
около њета клупе ординар, слабе. Дувари и покров весма
слаби. Поред сија школи под покровом исти дувар раз-
дјелил једина келијица кухином, идјеже магистр стојит и
покој свој имат.

Сеја цркви нареждени служитељи или црковни синови
сут сији: Нешко Соврић нарежден Ексархом покојним
Никанором и свими здје живушти кметови пребивал у
сеј служби, 6 љет, и болше не имат, него једина седмица,
како су га изметнули и од њего њест примлен есап, и что
од ове године собирато, код него стојит готова новца 40
фор. од прежде что је собирато и обрјетова се готово код
Панде 255 фор. 42 нов. јеште на долгу, како у те-
теру стојит, имат. Други Пантелија Станковић на-
рјежден ва сију службу уже 6 љета, који ниње. Јоан
Таћажија нарежден, имат једин год и пол, и до того
времене докле се Јоан нареди, что је бил приход и рас-
ход црковни, предали есап варошким нарежденим управ-
телем сијим, по имени били при том: Катане: Максим,
Огњан Милковић, Мален, Стамат⁽¹⁾ Таћажија,
Панда Костић, Момир Милисављевић, како веле,

(1) Биров Пожаревачки год. 1740.

да имут атестацију од них, како су предали есап. Сад око ови горје именовани в од како је Јоан настап, се година и пол да предадут есап, и како видит се в них теотер, да су трошак писали, а од куда што приходило не записивали, само кад соберут у неколико крат по 10 фор. пребројет и на једином мјестје, који је од них старши бил со записованијем у теотер числа остављали су, то јест, код Нешка Соврића, и сему посљедујуштаја. како се у теотери их будет видало при есапу.

Нота 1.

Поп Јоан мали сказал ми сего дне у јутру рано са попом Лазаром, растребљајуште частнују трапезу, обрјели су в ње антими(н)са 3 чести од свјатих тјела владичња, а то јест, са небреженијем приневшаго в чера в суботу свјатују и безкровнују службу господави. Потребно испитати.

Нотација 2.

Сего пак дне поп Јосиф и поп Стефан, бивши у долбеј цркви редни, после утрени ниже часов ниже божественој и безкровној жертви совержили сут, еште же људи принесли, а имено: Стефан Пауновић од бабе Марије калојерице 5 просвори, и по том давши, они рекли: неваљајут за службу; и тако не совершила се служба. Сад ваља да попови представет просворе на искушеније. По што пак како њеки Никола Свиденгаћа каже, да су их съели.

Долно махалска црков свјатаго Николаја Пожаревачкога справљена од древа, дувари од плота блатом о вње и о внутр улепљена не чатловати ничим. Покров на цркви шиндра растова половна; два крста од древа. Внутрије цркове олтар и сва црков до женске препрате учинена на свод од чамови дасака. Во олтаре 2 пенжера омалена, два пармака на них од древа. Частнаја трапеза, камена плоча

на једином столу утврђена, њест освештена. На неј први покров од платна, втора два од чита турска и немачкаго. Антими(и)с мален, покојнаго госп. Митрополита Мојсеја. Евангелије сербски рукопис. Стојет тјело владичне в јединој кутији простој. 1 крст Јерусалимски, 2 свјештника од туча; 2 свјештника од древа, тракслерски посал. Литургија типа српска ветха; једино Евангелије поца Јована н зборац празником и нарочитим свјатим. Проскомидија од древа липова, од леве стране доста прилично сведена, на неј два пешкира проста прострта, со преди читом застртом, путир од жута лима. Дискос од бакара; звјездица од жута тенећета; кашика од калаја; ајер и два дарка од чрвена атлаза; омети од чрвене богасије. Звонце од туча прилично; укроп од бакара; један сахан за водоосвештеније; 1 анафорник од калаја, сојединенијца од плеха. 1 свјештник од туча, 4 икони ординар; умивалницу прилично лончар справил, пјатохлебник од земље; 4 бардака потребователна. Једина велика икона, собор свјатаго Архангела.

Одежде беле од платна две, једина од мусула чрвена, 2 стихара од чита, једин појас са жутиим повелики павтаи, а други поменши, 2 пара наруквиц, од кадиси. Над двери завјеса од чита, таковџе на сјеверними и јужними врати. Један барјак мален од чрвена чита. Олтар прегражден дасками; дувари нове ординар молераја на них. Верху двереј иконе повелике, моленије верху икон постављано преко свега олтара шареним читом, 4 престолне иконе, испод них завјесе од шпалира зелена, гране по них златне. Једино сребрено кандило; 4 кандила од туча; 1 кадилица од туча, два свјештника древјана на струг; 2 свјештника входна гвоздена. Један иконостад читом обстрт, на нем три мале иконе ветхе, пак две мале иконе с обе стране пјевнице; у мужеској цркви 19 столова ординар; врата всеј цркви двоја, једина од деснија страни, где људи стојет, без

брави, само клином јединим закључујут, на прегради же с бравом. Преогражденији препрати прилично од дрѣва; та- ван оздол по гредама подбијен дасками чамови. Два свјешт- ника од дрѣва на струг без свјешт. Девет стол ординар. Умивалница или крстилица, лончарско дјело, покварена, немоштно погружати в неј младенци; тако пак пред пред- пратије мало од дрѣва произведено, и на неј врата сугуба брѣва. В мјесто звона клепало с десне стране објешено.

Книги црковнија. Два комада првогласника и пе- тогласник рукопис и штампа србска, апостол штампа влашке⁽¹⁾ 1 соборник србске штампе; 2 триодна постна рукописна; 1 пентакостар Кијевски; 2 Минеја по од два месеца, руко- пис србски; 2 толкованија свјатаго Златоуста на Еван- гелије Матеово, рукопис србски; једин пролог за месец јануари; књига в нејже сви осмогласов неделнија служби рукопис; једин катавасијар србске штампе. Једин цвјет маден од туча. Около црѣве порта пространа обграждена растовим кољем, двоја врата на неј са затвором. Пред пре- пратом једин дом од дрѣва содјелан. дувари плот блатом улепљени, пуст, са малим трошком могло би се покрпити, котори људи на службу црѣви справили. Други дом црковни вње порти, что су људи ради свјешт(е)ника правили доста приличан стар, како је пуст не цоправља се, те обветшал. Кухина с ожаком древјаним, соба довољно пространа и лепа. Авлија широка, плотом обграждена, на мјести испропадала. И три з(г)радице јединому свјешт(е)нику удобно живити се, које људи конечно между собою закѣвајут, почто сице не обсјажујѣми бивајут. У сеј црѣви наредби не имат ни црѣв- ного сына, нето тако просто, како нигдје в хрѣвијѣм селу имат, а здје не. Не вјѣм с кого људи највише на попове вичут. У Боже црѣвних нов. 5 фор. у Јована Јаблановича

(1) Римичке.

16 фор. и пак неки 12 фор. Припомину да имат воска 17 ока на Стојану киплегињу⁽¹⁾ 2 фор. и 30 кр.

**Ексатен свјештеников Ексархије Помаревачке сочинен
1730-го года, августа 20 дне ва Помаревцје.**

(ПОД БАНАТОМ И СВА ПАРОХИЈА).

Јереј, Димитрије Поповић, Поречки. Стар 28 љет, родом Поречанин. Учил книгу код својега оца такоже и ва Раваницјѣ два љета код покојнаго даскала Стефана. По сем оженивши се, рукоположиа јего на степен свештенства и дијаконства, имат уже десет љет, и од того време до нинѣ держал парохіју без сингелији. Преставила му се попадаја се третије љето за минуло од частнаго поста. Тајне црве числом ведајет, и именовати же их не может све редом. Форму свјатаго крштенија ведајет, и что потребно приуготовљати к сеј тајни. Миропомазаније мало натуца. Светој Евхаристији форму знајет добре. Четвртој и пјатој тајни форми неведајет. Шестој и седмој ведајет доста добре и свјатоје крштеније умствујет биги нуждѣјше ко спасенију. И свјатаја Евхаристија, десет заповједеј божијих на изуст неведајет. В прочем мало искусен, читајет полако из соборника, тако и апостол. Пјети црковноје пјетије сръбски может. Писати проста чки, может се читати. Пристѣжаније јего, дом трошан велии. Винограде прода. Покуће и посуђе лепо имат. Готова новца имат сто гроша. Сродних својих: јединаго брата роднаго старша оженил; јединаго сина именом Јоан 9-то љето; учит се Белградје сръбској книги. Книги црковних имат својих; два требника кијевска и два сръбска; 1 чудо светаго Николаја; једин цвѣтник московски; 1 десјатословије; 1 буквар; 1 дуновник; једину литургију московску;

⁽¹⁾ Од мађарског Kiss legény маађи момак (слуга).

једин полустав кијовски; једин петогласник московски на велико коло; два псалтира московска. И то што имат свога добра, именовано и неименовано, с полу со својим братом. Имат намјереније в манастир Раваницу поити. Парохија јего Пореч, 155 хлебов, идјеже не једин но два свешт(е)ника али нај честно живети могу. А што пак сих шест села више в Поречу придато у нурију јест; то у Рибници имат стара црков обрјела се стародревна, њемер само пропад; дувари стојат цјели, меншим трошком могло би се справит. У тој Рибници имат хлебов 12, в нему же ова села предложити се могу. Перво Орешковица, одстојит од Рибнице једин фертал сахата; имат в неј 22 хљеба, људи сут Власи под коморским владјенијем. Друго село Болетин, одстојит од Рибнице пол сахата, имат в нем 9 хлебов, Срби сут под комором. Третије село Мосна, одстојит од Рибнице једин сахат. Имат хлебов 11, Власи в нем живут под комором. Село четврто Косовица, одстојит од Рибници једин сахат и фертал. Хлебов осм ва неј сут. Село Јастребица, одстојит од Рибници 2¹/₂ (сахата). Имат в нем хлебов 14, полак Влаха, а полак Србаља. Сије село, ако је и подалеко од Рибнице, но верло љеп пут јест од Рибнице до Јастребице, може держат они свештеник, који се в Рибницу наредит. Сва та горња села са својим контентом 35 фор. 20 кр. дал на своју парохију Ексарх.

Јереј Николај Петровић, Голубачки, стар 38 љет, родом од Херцеговини из Мораче, учил книгу в Дробњацци, у манастиру Тушини, код некојега духовника Никодима. Тамо оженив се, рукоположил га на степен дијаконства и свештенства владика Арсеније Херцеговачки. Свидетелство што имјел од него погубил, Онамо содржававал парохију 11 љет, здје пришел в Голубац, амо же новојни господин Архиепископ Мојсеј Петровић допустил му све-

штенствоват, уже совершило се 8 љет. Синђелији не имат, персоном доста је приличан; тајне црквоне может редом изговорити. Крештенију форму знајет; миропомазанију, вели, „како мира не имам, тако му и форми неведају“. Свјатој Евхаристији по мало зна, и по путу, али не может чисто изговорити. Четвертој и пјатој (тајни форми) неведајет; 6 и 7 ведајет добро; силн же, что која тајна дејствујет, неведајет. Десјат заповједеј божијих не может све на уст. У колико чланов вјера православна состојит, сваки дан чита, а вели, не зна их. Исправлен, сказа, да у 8 членов состојит, исправил, да 12 членов. Читајет книги доста добро, по мало разумева. Појети не зна. И писат может доста добро. Книги својих имат: једин требник кијевски мали; једин полуустав кијевски; једину сербску литургију; 1 епитрахил свилен; крст светогорски водичарски неоковат. Отца и братију имат одјелене од себе. Имат винограда 12 мотиба. Покуће и посуђе сиромашко; јединого сина, именем Марка, 15 љетан, преучил до пете Катисме, и сад код неџа учит се; и једину девојку од 12 љет, „Оче наш“ зна и „Богородице дјево“, вјерују не зна. Сеј свјаштеник содержит са Голубцем четири села. Во Голубцу сут Серби хљебов 42. Церков имат справлена не освјаштена. Анти-ми(н)с не имат, ниже литургију појет. Село Војилово и Малешево једино код другаго. У Војилову имат 21 хлеб, а у Малешеву 8; одстојат од Голубца пол сахата. У Голубцу же на 42 куће может једин свештеник контендирати се; еште и село Добра да му се приложит, које одстојит врло далеко низ Дунав, имат два сахата и болше; пак њест прилика, имјевши в нем 35 домов, церков со свим от-правна, појет се литургија, треба да се у мјесто наредит свештеник. Между пак селом Малешевима и селом Дво-риштем и селом Радосhevци јест на средокраћи Во-јилово. Треба в нем црков правити из нова и пона наредит.

Одстојит же село Двориште од Војилова пол сахата, тако и од Голубца, имат 17 хљебов, људи сут Влаки. Село Радосевци одстојат од Војилове такожде пол сахата, тако и од Голубца. Имат в нем 10 хљеб, Срби живут в њем под комором сије и сва проча. Село Малешево, како рјех у једно с Војиловом, имат 8 хљебов; на сија села дал 16 фор. 38 ексархи.

Јерај Илија Димитријевић из Бикотинаца, стар 30 љет родом из Пожаревца. Учил књигу тамо же код Павла мештера. И оженив се, рукоположила јего на дијаконство покојни госп. Мојсеј Петровић, архиепископ, а владика Николај () на свештенство. Свидетелства не имат, содержит нурију по благословенију и допуштенију Ексарха Максима у сему селу Бикотинци, имат два года. Синђелији не имат. Тајинства црковна, вели, да имат седем; котре же сут, неvjедајет. Десјат заповједеј божје не зна. Саборник доста добро чатат. Самогласно зна појати. Писати не знајет. Ва сиље писанија божественаго и ва вјерје православној ничто не зна, ни же о свјатјеј Тројцје что проговорит. Во-прошен: „Дух свјати или од Оца или од Сина исходит“. Отвјетовал: да њест учил. И сије вједјеније за љуту не-невољу примити се может, кад не имат болаших, да сасма људи некрштени не помирут. А аз не би могао њега на своју душу узети, да се со-стабианоју граматоју утврдит. Имат својих книг: 1 требник мали московски, 1 литургију сербску; 1 полуустав московски, епитрахил свилен нов; 1 крст водичарски све-тогорски; 1 фелон од платна и стихар, наруквице од свиле; дом и јединого коња; попадају и 2 мушке дјеце од 6 љет и нижше. Сoderжис шест сел. Прво Бикотинци, гдје

(¹) Димитријевић владика Темнишварски.

стојат поп, јест на средокраћу јего нурији. Имат в нем 20 хљебов, Срби под комором. Село друго Миљевићи одстојит од Бикотинаца пол сахата; 6 хљебов, Срби под комором. Третије село Мрчковац, одстојит од Бикотинаца једин сахат. Хљеба 4. Четврто село Барић, одстојит од Бикотинаца 1 сахат, 12 хљебов, и ту и у Мрчковцу људи Србли под комором. Село Бикиње цјатоје одстојит од Бикотинаца пол сахата; 8 хљебов, Србли поо комором. 6 Крушевица од Бикотинаца разтојанијем не имат пол сахата; хљебов 10, Србли под комором. Между овими сели у Бикотинци била стара црков од древа, разорена. Сад потреба заповједати људем ових свих сел, да подигнут се соградити нову. У ово 6 сел могла би се и 2 свештеника содржавати за неволу. Дал сеј сидокски на сија села 12 фор. и 15 кр. Људе кад кад собира на литургију у манастир Тумански од Бикотинаца одстојит два сахата, в којем једин калојер из Ерцеговине Исаја Јеромонах, и с ним совершује службу.

(СЕЛО ЗЕЛЕНИКЕ ПОД БАНАТОМ А ПРОЧЕ ПОД БЕОГРАДОМ).

Јереј Петар Михајловић из Клења, Рабровске нурије, стар 44 лета; родом од Скопља. Учил книге у Пећи, код некога Мелентија Скорупановића 6 лет, псалтир преучил. По сем оженивши се, рукоположи га на дијаконство и свештенство Костантин владика Скопљански, кад су Турци на Бендеру Москаље разбили. Держал парохију у Турској земљи 15 лет. Зде пришел имат девјат лет, и по благословенију госп. покојног митрополита, нарежден со синђелијеју у реченоје село. Пробација вједјенија јего. Прво: Тајне црковне не вједајет; форму свјатаго крштенија зна, прочих неведајет редом, и испитан бивши, отвјет (овад) ми, взи, нисам учил. Од семи та-

јинств не ведајет котораја нуждѣјша. Силу писанија божественаго не может ни мало, на вопрошеније, казат. Смирен видит се. Читајет книги полако и пипаво. Појати не зна ничто; тако весма слабо и пишет. Имат својих книг: 1 псалтир мали московски; 2 октојиха сербска; 1 апостол сербски рукопис; 1 литургију сербске штампе; једин сербски пентикостар; једин фелон од платна, епитрахил свилен ветх; крот водичарски светогорски не оковат; једин мали московски трѣбник; Попадију, 5 синова, једин ожѣњен, једин учил до 6 катисме, а други несут учили; једин 17 лет ожѣњен, други 14 лет, трећи 10 лета, четврти 7 лет; пјати при сиси. Од животних имјејет: 2 вола; 2 краве; 2 телаца; 1 коња; 3 крива; виноград, 3 мотиве и сиромашко покуће и посуђе. Сadržит 7 сел. Перво гдје сједит Клење; 2-о Раброво; 3-е Зеленике; 4-о Мустанић; 5-о Мишленовци; 6-о Макце; 7-о Чешлева бара. Между ово седам села јест на средокраћу село Раброво, гдје је преже поп седјал, что се преставил. Имат хљебов 25, Сербли, стојат под комором. Второ Клење одстојет од Раброва једина конска потрѣалица, на прилику фертал сахата. Имат 21 хљеб, Срби, под комором. 3-е село Зеленике, одстојет од Раброва, пол сахата, имат хљеба 16, полак Сербала а полак Влаха под комором. 4-о село Мустанић, одстојет од Раброва једин сахат. Хљебова 26, Власи, нити пазе поста, вели, ни црковно служеније и повељеније слушајут, него мерсе уз пост како и уз мрс, кромје у велики пост рибе јадјат. Нити кад что свештенику дајут кромје вјенчанија и знамене. 5-о село Мишленовци одстојат од Раброва једин сахат, болше нест. мат хљебова 17, Сербли и Власи измјешали се под комором. 6-о Макце далеко од Раброва на прилику једин сахат. Хљебова 16, под комором Срби. 7-о Чешлева бара,

одстојит од Раброва једин сахат и пол. Имат хљебова 61, све Власи, житијем, како и они горе, ако би Србли били, мога би једин свештеник само у то село намјестити се. Али бивше Власи, како и тужит се свештеник, да не имат од њих ничто, подвергнет се под село Раброво, гдје всјачески подобајет сих именованих сел људем повељети, да се подвигнут црков справити, почто за турскаго времена била јест црков, но војска турска западила и сагорела. Сего же пона таки наредит из Клења, да се преселит у Раброво, гдје јест средина парохије. И једин еште свештеник, ако би имјело, да се наредит к нему у помошт, почто имут се с чим живјети, доста би и на три било. Ексархији на ови год дал 36 фор. а у теџтеру пишет 27 фор.

(ПОД БЕОГРАДОМ СВА ПАРОХИЈА).

Поп Николај Десиначки стар 53 љета, родом из Новога-Пазара, учил книгу у Пећи, код некојега Василија за 5 љет, наустицу и псалтир преучил. И оженив се, рукоположил га на свештенство и дијаконство Григорије владика Ваљевски. Имат 35 љет. И во свештеном чину, читајушти октојихон, учил служити литургију. Парохију у Косову держал 28 љет. Здје пришел имат 4 љета ва речено горе село Десине, идјеже покојни госп. митрополит допустил му без синџелији поповати. Пробација ведјенија јего. Первом, тајне црковне числом вједајет колико јест. Крштеније и форму знајет, тако миропомазаније и јего форму, проче не знајет изушт. Десјат заповједеј божји не знајет; у колико членов состојит вјера не ведајет. Из сего видит се, какови сун учители људеј божјијих! Читати, читајет книги полако; пише полако доста прилично, старе руке дркћу му. Појати њест учил. Имат црковних својих книги: 1-о Еванџелије сербске

штампе; једин псалтир сербски; октојих пјатогласник; и молитавник сербски; и часослов сербски; једин крст водичарски светогорског справа; 1 епитрахил од мусула; једин фелон од платна белаго; стихар таков подерат; појас тканица, павте од туча на неј. Имат 3 сина, једин ожењен, а два не; једин, најмлажни, учио книгу, и не хоштет, вели, да се трудит попадају имат. Животних: 2 краве са телци и јединого коња, кућу и сиромашко покућје. Сadržит ва својој парохији пјат сел. Перво Среднево. 2 Десине. 3 Влашки дол. 4 Пешчаница. 5 Шумово. Между ово пет сел сије парохије на средиње обрјетајет се село Среднево, имат в нем 20 хлебов, Срби и Влаши под комором. Десине, гдје ови поп стојит, одстојит од села Среднева пол сахата, имат хлебова 32, Србли, под комором живут. Влашки дол, одстојит пол сахата од Среднева, хлебов 20, Србли под комором шивут. Пешчаница, одстојит од Среднева не имат цјело пол сахата, хлебов 17, Србли, под комором живут. Шумово, одстојит од Среднева пол сахата и менше, имат хлебов 17, Србли, под комором живут. На сеј год дал Ексархији 16 фор. 30 кр. У сеј парохији, како бивши село Среднево на средне, подобајет повељети црков да справљат вјечески, и јеште јединого попа сему свештенику могућ садржати.

(под вјелградом сва парохија маријанска).

Јереј Радосав Маријански, стар 57 лет, родом из Видина. Учио се по Каравлашкој у Житијану манастиру, код Луки игумана Светогорца, за 4 лета наустичу псалтир преучил, и неколико крст октојихон преучил. По сем ожењив се, рукоположи га видински владика во дијакона и свештеника. Держал парохију у турској земљи 8 лета. Здје пришел имат 16 лет, и покојни госп. митрополит дал му парохију Маријанску со синџелијеју. Чи-

тајет полако, не видит без наочали читати. Тајне црковне зна на изуост. Форме не ведајет точију крштенију. Десјат заповједај божијих не знајет на уст. Разумјеније како и ва тјех предпозјанутих. Својих книги имат: 1 Соборник сербски; октојихон оба два комада; 1 литургију московску; псалтир московски, со посљедованијем; 1 часловац московски; Еванђелије московско; 1 требник московски; 1 фелон од картона, стихар свилен, епитрахил од мусула и нарук-вици од тогоже. Крст светогорски. Животних: 2 вола : краве, 4 јунади, једин кон. Домашни: Попадија, дјетеј мужеских три, оженени, а три малени, једин оженени изучил книгу, мисли се поптити. Сoderжит три села у својој Парохији. Перво Маријани, идјеже живит. Второ Бискупје (Бискупље). 3-е Кличевац. Ва Маријани имат црков камено здана. Иза села од прва манастир бил храм свјатаго Николаја, хљебова 37, Сербли и Власи помешани коморски. Село Кличевац. одстојет од Маријана 3 фертаља (сахата), хљебова 40, Сербли и Власи коморски. Село Бискупје одстојет од Маријана једин фертал сахата, хљебова имат 31, Сербли и Власи под комором. Ексархији дал 16 фор. а у тестеру пишет 14 фор. 30 кр. У сеј парохији могут се вијести(т)и два свештеника.

Од ове смолиначке нурије : Батуша, Божевац, Шапина, Лајевица, и Калиште и полак Смолинца под Банатом, а Беране и полак Смолинца и Мало-Градиште под Белградом.

Пон Марко Стајић смолиначки, стар 25 лет, родом из Жабља. Учил се ва Белградје код Стефана Даскала 3 лета, преучил наустипу и до 15 катисме, и ва Земуње совершил катисми, и октојихон читал 4 крст. По сем оженив се, рукоположил га на дијаконство покојни госп. митрополит во свештеника владика Николај. Дал му

синђелију пок. митрополит на сију парохију смоляначку. Сoderжит села 8. Перве Смолинац. 2 Батуша. 3 Калиште. 4 Божевац. 5 Шапина. 6 Градиште. 7 Лајевница. 8 Беране. 1-ве Смолинцу имат црков освештена владиком Стефаном; служит; имат хљебов 26, Србли сут коморски. 2-о Шапина, одстојит од Смолинца пол сахата и ближе; хљеб 11, Србли под комором живут. 3-е Лајевница, одстојит од Смолинца фертал сахата; хљебов 9, Србли под комором. 4-о село Мало Градиште, одстојит од Смолинца пол сахата; хљебов 15, Србли под комором. 5-о Беране, село, одстојит од Смолинца пол сахата; хљебов, сказујет, да имат 28, а у теотеру пишет 40, Србли под комором. У то пјат села, что су у близу, может сеј свештеник и јеште једин к нему наредивши се содержавати. А пак ова три села, котора до сле содержавал, далеко би више трудно, между које Калиште јест на средокраћи, треба онде црков да се справит, и свјаштеник да се наредит. Имат 14 хљебов Власи и Србли војинствени јесут. Друго село Батуша, одстојит од Калишта једин фертал сахата; хљебова имат 13. — 3. Божевац одстојит од Калишта пол сахата; хљебова 11, Србли чина коморскога. Здје может свештеник једин содержавати се, имат лепе земље за дјеланије. Сеј свештеник верло слабо читајет, али что чати, омотрено (?) Седм тајни црковних на изуост знајет, тако и форме полако натуца. Десјат заповједеј божјих не может на уст све очитат. На колико членов догмат вјери православнија располагаг се, не ведајет. Појати самогласно может. Писати может доста добро, и протокул, кад би се упутил, может содержават. Книги својих: 1 полустав кијевски; једин петогласник сербски; литургију московску с цјелим типиком на мало коло; епитрахил од чрвена мусула; крст водичарски; молитавник московски мали. Домашни: мати, понадија, једино дјетја мушко тролетно. Животних:

1 коња и 2 вола; кућу са сиромашним покућем и посућем. Њиве ораће и косиће имат.

(ПОД БЕЛГРАДОМ СВА ПАРОХИЈА).

Поп Николај Илијин, из Градишта, стар 22 љет. Родом онде у мјесту, тамо и учио се код попа и њеког ондешњег мештера 6 љет, и оженивши се, рукоположио га на степен дијаконства и свештенства владика Максим лане о Петрову дне. Дал му 3 дуката. Намјестио га у парохију, само на време, докле њихово преосвештенство будућу одредити му нурију. Читати књиге може, али не живо. Тајне црквене не ведајет, већ да њест учио. Сему подобајет учити се свјачески, пошто јеговим читањем не толико славит се једно хулит се Бог. Пишет по мало. Домашни јего; два брата оженена, попадију и једино дете мужеско од две године. Књиге црквених не имат, само једин требник, којего њест јешће платио; 1 крст водичарски. Животних: једин кон; 2 вола; 1 крава. Еште со јединим свјаштеником из Градишта садржит 4 села. 1-о. Ва Градишту имат 50 хљебова; људи су Сербли чина војинственога и коморскога. 2-о. село Кусић, одстојит од Градишта три фертала сахата; 25 хљебов, Сербли и Власи чина коморскога. 3-е. Село Триброде (Триброда), одстојит од Градишта једин сахат и фертал; хљебова ва нем 15, људи Сербли, чина коморскога. 4-о. Село Пожежена одстојит од Градишта пола сахата; хљебов имат десјат, људи су Сербли чина коморскога. Овим селом служит црков Градишња, идјеше могућ два свештеника частно живети и службу одправљати.

(ПОД ВАНАТОМ И СВА ПАРОХИЈА).

Јереј Павел из Звижде од села Крушевца. Стар 24 љета, родом Влах из Најдаша. Учио се таможе у Нај-

дашу код пона Бранка влашек и сербски 8 љет. По сем оженивши се, рукоположила јего на дијаконство и свјаштенство Максим владика о васкресенији. Дал владика 25 фор. најјестила јего ва парохiju Ексарх Максим, еште њест год совершила се. Читати книги весма худо может. Од тајнах црковних ниже слова может сказат, десјат заповедеј божијих не ведајет на уст; катисме и наустицу может читати. Појати не знајет, како се запоиша, њест отпојал, литургији. Имаџ книги: једин исааири московски; једин буквар влашек и словенски. Епитрахил од червена мусула; крст дрвен прост не изображен. Сoderжит у својеј парохии пјат сели. Перво гдје сedit село Крушевица, имат хљебов 13, Сербли паори. Онаје сут људи приправили грађу, цркву стару камено здану да поновет, и начето пословати. Друго село Вољуја, одстојит од Крушевице једин сахат, хљебова 47 непостојани и семо тамо, вели, бежат, Власи чина коморскаго. Третије Дубока, одстојит од Крушевице пол сахата; хљебов 35, Власи чина коморскаго. Четверто Нересница, одстојит од Крушевице пол сахата; хљебова 48, Власи чина коморскаго. Пето Кучајна, одстојит од Крушевице менше од пол сахата. Сијим људем подобајет повељети, да би настојали црков соградит, с малим трошком будет, почто старе цркве дувари више од кловтера стојат не разрушени. Вопросен: људи смертне чим причаштујет? Отвeтовал: Ексарх му дал во јединој кутији светоје тјело владичне, и со тим причаштујет. Держит тују кутију у сандуку код своје куће; кад су велики праздници, једини ходјат на службу божију у Витаоницу, а други у Туман. Ексархи дал 30 фор. не зна се за что у театару пишет Ексархије 10 фор.

(ПОД БЕЛГРАДОМ И СВА ПАРОХИЈА).

Јереј Исае из села Затони, стар 32 лета родом из Булинскога поља. Учио книгу у Печки⁽¹⁾ и ва Бездину 6 лета. По сем оженивши се, рукоположи га владика, Јоанићије Владислављевић, темишварски, имат 13 лет. содржавао нурију Тебеј село. Пришао у Затону прошла година днеј, идјеже допустил му владика Максим поповати. За што дао владика пјат дукатов. Читати книги не зна весма, и што может весма лживо. Појати слабо, писати по мало может. Тајне црковне не зна, ниже од них што может проговорити. Жали Бог оно свештенства, што је на нем. Десјат заповедеј божији на уст не ведајет. Книг својих имат: 1 молитавник; 2 Псалтир сербски; два октојиха сербска; литургију сербску; часловац сербски. Епитрахил од богасије; крст светогорски. Од животних: 2 кова болша ни што. Домашних: попадију и 2 дјецe, мушко и женско. Содржит 5 сел. Прво Затонџа, идјеже имат хљебов 40; људи су пола Влаха а пола Сербџа. Сад људи за цреву грађу потребователну приуготовили, само за допуштенијем стојит од администрације, да се правит. Друго село Кисилево, одстојит од Затоне једин фертал сахата. Имат хљебов 30; људи сут Власи и Србљи под комором. Третије село Тополовник, одстојит од Затоне једин сахат, имат в нем хљебов 67, све Власи, од којих никакове ползе не имат, само за вјенчање и знамење. Ако би Србљи били, могла би се црква у сему селу справити. Четворно Рам, одстојит од Затоне једин сахат, куће четири више не имат, и од туда малу фајду имат. Здје мога би се јеште једин свештеник наредити.

(1) Печка, варошица у Угарској близу Арада, у негдашњој поморинској војној крајини, где је у то доба био командант капетан Пера Сегединац, мученик за народ.

(ПОД БАНАТОМ СВА ПАРОХИЈА КАМЕНОВСКА).

Јереј Димитрије Каменовачки; стар 25 љет; родом из Ресави. Учио книгу ва монастирју ресавском, код покојнаго игумена Јосифа, и код нинешњаго намесника Арсенија. По сем оженивши се, рукоположио га на дијаконство владика Николај, а на свештенство владика Стефан⁽¹⁾ бостајички, на-режден у Каменову поповати архимандрит Исајија, и се ниње, однелиже содержит парохију, сут два љета. Читати може подако, самогласно може простачки појати; писати может. Тајне црковне зна, но не редом, форме зна све. Де-сјат заповедеј божијих неможет на изуст. Друго од писанија по мало разумјејет. Имаџ својих книги: 1-о. требник московски мали; 2-о. псалтир сербски, октојих пјатогласник сербски. Епитрахил од мусула; 2 водичарска крста светогорска. Домашни јего: жена, болше никога; јединаго дијака учит 4-ту катисму; прочи сродници остали му у Ресави. Сoderжит 5 села. Прво. Каменово, имаџ црков; стојит между сими селами на средокраћи; хљебов 17, Сербли коморски. Второ. Пенавец одстојит од Каменца једин фертал сахата; хљебов 20, људи Сербли под комором. Третије село Поповац, одстојит једин фертал сахата од Каменова. Имаџ в нем хљебов 24, Сербли под комором. Ражанци шанац, одстојит од Каменова једин сахат; хљебов 30. Здје потребовало би црков да се справит, и свјаштеник да се наредит. Моштно и Калиште приложити, не одстојит далеко, точију под сахата. Жабари одстојат од Каменова цјела 3 сахата. Хљебова 6. Ово село Хајдуци ни к једној нурији вест

(1) Стеван Љубобратић, владика Славонијски, рођак Саватија последњег митрополита, херцеговачког, с којим је Стеван заједно прешао, по што Турци на крају XVII века заузеше Херцеговину, прво у Далмацију а отуда због гонидбе пере од стране католичких млетачких попова, дошао у Славонију.

у близ и с великим трудом држит се, к сему попу моштно јеште јединого свјаштеника наредити, доста имат хљебов.

(ПОД ВЕРШЦОМ ИЛИ ВАНАТОМ ОВА СВА ПАРОХИЈА).

Јереј Нешко Стефановић Шетоноки, стар 26 лет, родом из Херцеговине. Учил книгу у Старом Влаху у манастиру Ковиљу код Филипа духовника 6 лет. Пречучил у то времја наустицу псалтир и октојихон пречитавал. По сем оженивши се, рукоположи га на степен дијаконства и свештенства владика Арсеније херцеговачки. Парохију содержал у турској страни пол года. Пришел здје имат пјат лет и пол года. Сдержавал парохију омолоску, по допуштенију владике Стефана, ниње у Шетоњи. Читати којевако стуца; појати самогласно может, писати помало. Тајне црковне зна, форме им не ведајет. Литургију в Београдје научил појати лепо, тако и форму знајет. Имат својих книги: 1 октојихон воскресенији гласови и прекодневица, штампе сербске; молитавник сербски. Епитрахила два, једин свилен а други од мусула; два крста водичарска. Домашни јего: попадаја и једино мушко детја пјатољетно, јеште не учил се. Животних: јединого коња; 2 краве; 20 пресједа кошница. Дом и сиромашко посуђе; једин виноград од 6 мотика. Сдержил у парохији 4 села.

Перво Шетоња, на средокраћи сел тоја нурију имајут црков нову, јеште несовершену. Хљебова 14, Сербли коморски.

Второ Врбоввац, одстојит једин фертал сахата од Шетоне. Хљебова 17, сербли чина војинственаго.

Третије Лаоле, одстојит од Шетоне једин фертал сахата. Хљебови имат 27, људи Сербли живут под комором.

Четверто Ждрело, одстојит од Шетоне једин фертал сахата. Хлебов десјат, људи Власи, чина војинственаго. Сему свјаштенику, кад би од мона — — —

Јереј Павал Јоановић, стар 25 љет; родом из Грабоваца ресавске нурије. Учил се в монастиру Раваници, 12 љет, код Стефана даскала наустницу исалтир преучил, октојихон првогласник пречитал неколико крат. И оженив се, рукоположил га на степен свештенства и дијаконства владика Максим. Ниње година совершила се, парохији не имат, Книги њест добро извјестан за једва да может што читати. Бог во истину истјажет посветившаго неразсудње сицеваго сљепца. Имат книги: Евангелије сербско; октојихон сербски; једин молитавник сербски рукопис; крст и епитрахил. Сродних и домашних својих: оца, матер и два брата старша оженена, понадију своју. Сему свештенику вејачески, аште парохију содржавати хоштет, подобајет учити се. Никако же по мојему мњенију ва парохију не пуштати од сљених попов оваков сијасет по људма и произрасл.

Нотација господина архиепискупа.

У Шетони црква старинска била прикорпили од дасака, али не потребно. Треба проскомидију расјећи, и у проскочи, дију поставити трапезу другу, ширу и дужу, четвороуголну на бивши столп поставити, пјевници дуvara извадити високо колико сад су врата висока, а врата избацити, клофтир и пол широка.: Женску припрату да се имат до појаса заградити, олтар насути, и женску припрату равно со олтарском висивом, где људи стојет поравнити до олтара. Села Врбовац, Лволе и Ждрело термин остависмо Дмитров дан, да црков и порта будет готова. Титор цркве Стефан кнез даде 2 форт. Никола Бачванин 1 форт.

Јереј Димитрије Несторовић, стар љета 22, родом из Сербјака парохије Ресавске. Учио книгу ва Ресави, код покојног игумана Јосифа и нињешњаго намјестника Арсенија 12 љет. Преоучио код них наустицу псалтир и октојихон, и проче, нуждно што му је било, онде учио. И оженив се, рукоположио јега на степен дијаконства владика Исајија, а на свјештенство владика Максим. Дал Максиму 2 дуката, а владика Исајији један. После сего учио свештенствовати ва Манасији, цјелу зиму. А сад од свјатаго Георгија код духовника Горњачкаго. Ниње не имат пак нигдје парохији. Читати книги веома слабо может, појати такожде, тако и писати. Тајне црковне ведајет, а форме не всјем ведаје. Заповеди божија не ведајет. Грехи смертнија и који вошјуут на небо не ведајет. Обште решти, простае сиромашах подобајет му учити се, аште хоштет парохију содержавати. Книги својих имат једин требник сербски, псалтир сербски, часослов сербски, епитрахил од мусула. Домашни јега: отец 2 брата млажша од него, нападију и своје једино дјете. Животних: 2 вола, 2 краве, 4 јунади, 10 кошниц, винограда 6 мотике. Дом у Орашију и покућје сиромашко, болаше ничто.

Парохија раваничка

адје ознаменујет се ова сва парохија под Белградом.

1-о. Село Сење одстојит од монастара не имат фертал сахата; хлебов 31, људи Србли чина војинственаго; может под манастиром остати

2-о. Горње Сење одстојит од манастирја Раванице 1 фертал сахата; хлебов 6, људи сут Србли чина војинственаго; может под манастиром остати.

3-е. Иванковци (Иванковац), одстојат од манастирја 1 фертал сахата; хлебов 23, људи сут Србли чина коморскаго; может под манастиром остати.

4-о. Мирсавва, одстојит од манастирја такожде једин фертал; хлебов 10, људи сут Сербли чина војинственаго; может под манастиром остати.

5-о. Ђуприја шанац, некогда град сербски бил. одстојит од манастирја једин сахат. Хлебов 30, људи Сербли чина војинственаго. Сије село, ако и не верло далеко од Монастира, и не трудно би било держати, обаче село Чимаре ни пристало тамо ни тамо, одстојит од манастирја два добра сахата, а од Ђуприје један сахат, имат хлебов 14, паори, сад у Ђуприји ваља црков правити и свјаштеника наредити, может се чесно держати.

Манастир Ресаве.

Ова парохија сва под Белградом.

1-о. Орашје, пол паори, пол војинствени, одстојит од манастирја не имат једин фертал; хлебов 35. Может под манастиром остати.

2-о. Пањевац одстојит од манастирја 1 сахат; хлебов 12, људи сут Сербли чина војинственаго. Может под манастиром остати.

3-е. Јоховац (Јовац) одстојит од манастирја пол сахата; хлебова 15, људи сут Сербли чина коморскаго. Может под манастиром остати.

4-о. Грабовица, одстојит од манастира 3 фертаља сахата; хлебова 16, људи сут Сербли под комором. Может под манастиром остати.

5-о. Поповићи, одстојит од манастира 1 сахат. Имат (хлебов) 15, људи сут Сербли чина коморскаго. Ово горе предпозјануто 5 сел могу под манастиром остати. Сија же посљедујушта далеко бивша, нареждујут се инако, имено же сија сут: 1-о. Ђонци. 2-с. Грабовац. 3-е. Свилајнци. 4-о. Гложани. 5-о. Војска, Сим селом јест на средокраћи

село Грабовац, которое одстојит од манастира 3 сахата. Имаат хљебов 17, људи суи Сербли под комором. Усјекали су ње-што грађе за цреву.

Свилајници (Свилајнац) одстојат од манастирја 3 $\frac{1}{2}$ сахата, од Грабовца једин фертал сахата, хљебов 28, људи суи Сербли чина коморског, остајет под Грабовцем.

Вонци одстојат од манастирја 2 сахата. Имаат хљебов 10; остајет под Грабовцем; људи суи Сербли под комором.

Село Гложани одстојит од манастирја 4 сахата, а од Грабовца 1 сахат и не цјел. Имаат хљебов 11, људи суи Сербли под комором; остајет под Грабовцем.

Село Војска одстојит од манастирја 4 сахати, а од Грабовца 1 $\frac{1}{2}$ сахата. Имаат хљебов 9, људи суи паори Сербли, остајет под Грабовцем.

Ово цјат сел, подвргајушти се под нурију Грабовачку, подобајет всјем сих сел људем заповједати, да јелико ташта-телњејше понекут се сви од своје стране црков у Грабовицу водрузити, и свештаник да се таки после побраније сидоксији наредит; а до то времја манастир да держит.

Витаонична (витовнична) парохија.

Ова сва под Банатом.

1. Мелница одстојит од манастира 1 фертал (сахата). Имаат хљебов 10, људи суи Власи чина коморског, остајет под манастиром.

2. Бистрица одстојит од манастира 1 сахат; хљебов 9, људи суи Сербли чина војинственаго под Видовцем, остајет под манастиром.

3. Рахановац одстојит једин сахат од манастира. имаат хљебов 60, људи суи Власи под комором; остајут сија сва три села под манастиром. Сија же посљедујуштаја, имено: 1-о. Кула; 2-о. Црљенац; 3-е. Село Велико одсто-

јит од манастира далеко, межу којими јест на средокраћу Црлењац, које (село) од манастира 4 сахата. Има в нем хљебова 16, људи сут Србли под комором. Кула одстојит од манастира три сахата, а од Црленца једин фертал (сахата). Има хљебов 15, Србли под комором, остајет под Црленцем.

Село Велико одстојит од манастира 4 сахати, а од Црленца не имат под сахата; имат 14 (хљебов) Србли сут под комором, остајет под Црленцем. Сад ова три села ваља да сја подвигнут црков себје у Црленци справити, почто и тако јест била црков у Црленци прежде за турскаго времена, сад разорена само познајет се и частнаја трапеза еште на столпу од камена. И свештеник да им наредит се, может добро живети, наши људи сут, а земље ораће и кошиће имат доста.

Парохија рукомијсна.

1-о. Брдарци одстојат од манастира Рукомије једин фертал сахата, 23 хљеба, остајет под манастиром, људи сут под комором владјенија белградскаго.

2-о. Дрино одстојит од манастира 1 фертал сахата; хљебова 24, људи сут Србли под комором, владјенија бјелградскаго, остајет под манастиром.

3-е. Костолац одстојат од манастира 1 сахат; хљебова имат 39, Србли паори под Бјелградом, остајет под манастиром.

4-о. Кленовник одстојат од манастира под сахата; хљебова 8, Србли паори под Бјелградом. Та четири села могу се держати из манастира. А пак Петку, што су до сле держали, имат в неј 54 хљеба, од манастира далеко једин сахат, ондешни жители приготавали сут сву грађу, да правет црков. За то им еште и повеленија дати ваља, да се болше подвигнут о неј, и свештеник да им се наредит. Место

јест јако, и људи, доста при Дунаву; паори сут под Бјелградом. Еште Д у б р а в и ц у село моштно приложити, што пожаревачки попови содержет, одстојит од Петке пол сахата, од Пожаревца же сахат и пол. Хљебова имат 35, паори под Бјелградом, и кад се ова два села у једину парохију учине; два свјештеника частно могућ живети.

Ексамен свјештеников пожаревачких.

Јереј Лазар Јовановић, стар љети 33, родом Бачанин из Суботици. Учил се код некојега ментера Лозана Никополаца 7 љет, и што потребователно било код него преучил. И оженив се, рукоположил га на дијаконство покојни Поповић, а на свјештенство покојни Петровић, Свидјетелство имат на свештенство, начел держати парохију зде 1719 года, сингелији не имат. Вопросен о црковном исправленији, на чем црков своје основаније положила и утврдила, од куду своје почело имат. Отвјетовал: да од самага Спаситеља имат начело, и на Петровом тврдом исповједанији утврждена, и на апостолској проповеди оци светиим основата. —

Что јест црков? Отвјет: црков јест собраније правовјерних, по реченому: „Братије ви јесте црква Бога живаго и проч. Колико тајанств црковних имат, чим же правовјерни просвјештајућ сја“? Числом повјежд. — Отвјет. Седм. Которија сут; 1-о. Крштеније. 2-о. Миропомазаније. 3-е. Евхаристија. 4-о. Исповједаније. 5-о. Свештенство. 6-о. Закони брак. 7-о. Елеосвјаштеније, Вопрос. Что јест крштеније? — Отвјет: Јест умовеније. Исправлен: еште и отјатије пратеческаго грјеха и проштеније, входа у царство небесноје. —

Вопрос. Что приуготовљајет се к совершенију сија тајни? Отвјет. Чиста вода.

Вопрос. За што њест ина која влага на сије опредјелена, веће вода. Исправлен. Аште и јест некоја причина

сему, обаче јестеством својим, јако вино, ракија, не сун пријатни ко очипштенију и измовенију јако же вода. —

Что јест форма? Отвјет. Крештајет сја раб божији; иија рек; во иија оца, амин, и сина, амин и светаго духа, амин.

Прочим посљедователним знајет добре форми.

Вопрошен о сих седем тајинства, која јест главњејша, и без које не может се человек спасти сја? Отвјет. Крештеније, и без сеја тајни не может никто у царство небесноје отити, а без других может, како ти, на примјер, младенци крштени что немогут кромје две тајне на себе примити. — Десјат заповедеј божијих ведјет, сам гдје што смета, ваља да се исправит. — У колико членов вјера наша састојит, не ведајет. Исправлен, во 12 членов, јако: вјерују во јединаго Бога и прочаја. О чем во исповједанији православнија вјери јавно показујет, чему који член учит. Грехове смртне зна, и који вопијут на небо, о отпштенији и проч. Книги читајет средне. Појет самогласно. Пишет доста добро. Своја домашнија имат: попадију и једину дштер на удадбу, болше никога. Книги: 1 требник кијевски мали; 1 литургију московскују са типиком, отнед му владика Максим. 1 псалтир србски рукопис со посљедованијем; 1 молитвослов кијевски; 1 епитрахил свилен полован; крст сватогорски нов и други ветх; 1 наруквице ветхе. Дом и покућје по сиромашко. Винограда, что имјел, третији год како туча бијет, веће напустил. Животних: 1 коња; 20 пресједа, 2 ливаде кунил; нив ораћих не имат ниже сјејет.

Јереј Јосиф Савич, родом Белградац, стар 28 лет. Учил таможде код владике Николаја, бившаго Ексарха митрополитскога србски. По сем код даскала Герасима учил гречески читати, и писати и говорити по гречески, и граматик у начел бил. По сем оженив сја, рукоположи га на степен дијаконства владика Максим, а во свештеника

господин покојни митрополит. Свидјетелства не имат. Определен со сингелијеју здје ва Пожарејцје поповати, се уже 4 лета совершила сја. Начином попа Лазарја бист редом вопрошен, њест мога отвјетовати. Тајинства црковна ведајет добре, тако и форме знајет. Что же пак, које тајинство силу в себје носит? Того неvjедајет ни мало. Десет заповједеј божијих зна, гдје что смета. У прочих должности својих мало исправлен јест. Читајет книги словенскија и греческија доста добро за невољу. Појати гречаски и сербски самогласно зна. Писати обојим јазиком может. Имат своја книги: 1 требник московски; 1 псалтир московски; часослов московски; 1 епитрахил свилен; крст водичарски светогорски; наруквнице свилене. Домовних: попадију и једно детја жѣнско. Дом; виноград 3 мотике. Башчицу малену; 2 коња; 12 пресједа; 1 ливаду од 4 косе; ораће земле не держит.

Јереј Јоан Томић, стар 26 лет, родом из Карловца. Учил сја тамо же код покојног Јоана Бркића до седмија катисми. Оставши же сам, занат учил абажилук. И паки стојал код малаго Стојка Ферѣарије (Фехироварије) у фурдажијници, 8 лет торговал. По њечто немецки и талијански знајет, можетеја разговарати. После пак примилисја ученија книжнаго, њекоје времја сам прочитаја. Оженил сја, и покојни архиепископ кратким временом рукоположил на степен дијаконства и свештенства сам, сз уже 4 лета и пол совершила сја, здје пак дал му нурију со сингелијеју того же време. Читати может доста добро, писати такожде, појати такожде, и на литургију греческо потребујуште пјетије. Тајинства црковна знајет, тако и форми зна, ва плодих же тајинстав сих њест извјестен. Десјат заповједеј божијих не ведајет добрје на уст. О догматје православнија вјери поведати недоумјет. Правило црковноје состављати может. Имат својих книги: 1 требник московски; 1 псалтир

кијевски; часослов кијевски; празнично евангелије и апостол Лвовски; 1 часослов гречески; 1 епитрахил свилен полован; крст светогорски; 1 оelon од чита; 1 стихар од платна; једине наруквике по зеленој кадифи златом везене. Домашнија своја: матер и попадија. Дом код цркве блиско, покуће и посуће сиромашко. Честно држит сја. Виноград један 5 мотики, а у Карловци 5 мотики; јединога коња, боаше ни што.

Јереј Стефан Аранитовић, стар 19 лет, родом из Баната. Здје расл и учил сја код мештера Павла 4 лета, преучил наустину псалтир, тропаре и посљедователно код Софронија Ексарха. После сам читал октојихон код Ексарха Максима. И оженив сја, рукоположил јего на степен дијаконства владика Исаија. Во свештеника же по том кратким временом владика Максим, намјестила јего здје ва парохију Ексарх Максим. Сингелији не имат. Держи нурију уже година днеј минуло. Вса-чески подобајет му Сингелију узети, и за њу да напoлнит потребователно. А пак что без вопроса у нурију поставлен, благословителнија вини не бивши, јест дивно. Читати может доста добро. Појати српски зна самогласно. Писати доста лепо и брзо. Тајне црквене знајет, тако тајинств сих форми, како извјестије из двора послато лепо научил и очитал пред мноју на изуост. Десјат заповједеј божијих знајет добре на уст одчитав. Заповјед црковну не ведајет у колико членов вјера состојит сја православно католическаја ведајет. Књиги својих имат: 1 псалтир сэрбски; 1 молитвослов кијевски; 1 луновник московски; десјатословије, 1 требник кијевски и епитрахил свилен, крст од древа свјатогорски. Домашнија своја: попадију и једино дјетја женско. Дома својего не имат. Бил добар, да сја пошље у Пореч, докле и друзији прислјејут. Под мотики виноград сада више не имат; 1 коња; 5 кошници.

Парохија пожаревачка, што них 4 свештеника и пјати Ексарх содржит, здје ознаменујет сја.

1. Варош Пожаревац, људи сут војинствени и коморски, хљебов имат 226 под Бјелградом.

2. Црнићи одстојат од Пожареваца једин сахат. Хљебов 29, људи Сербли коморски под Бјелградом.

3. Царина одстојит од Пожареваца пол сахат. Хљебов 40, људи сут Сербли коморски под Бјелградом.

4. Дубравица одстојит од Пожареваца 2 сахата. Хљебов 35. Учињено за прилику како јест кад ва Петку у наредитсја свештеник и соградитсја црков, да сије село приложитсја под Петку не одстојит бо болше развје под сахата. Људи сут коморски под Бјелградом.

5. Ћириковац одстојит од Пожареваца пол сахата. Имат хљебов 33. Онде јест била стара малена црков, од брвана сосјечена. Како сад изволително будет, њест далеко од Пожареваца, могућеја служит. Људи сут папри под Бјелградом.

6. Бобушинац одстојит од Пожареваца пол сахата. Хљебов 11, људи сут Сербли, коморски, под Белградом. Остајет под Пожаревац.

7. Драговци одстојат од Пожареваца пол сахата. Хљебов имат 16, људи сут Срби под комором, Бјелграду подлежит. Остајет под Пожаревац.

Сума 390 хљеба.

Дијакон Василији пожаревачки, стар 23 лета, родом из Баната, Сервијскија епархији, в селу Кули, Учил первјеје книгу в манастирју Раваницје, код покојнаго даскала Стефана; по сем здје у Пожаревац код Павла Мештера и сам помагатеа бил у школи дјети воспитовајушти, како по сем сам содржаваа два лета. И оженив сја руко-

положила га на дијаконство владика Максим Несторович, прошла година днеј од Петрова дне. Читајет книги средн, мога би и болаше, кад би трудил сја. Имат писмо доста лепо учено Сербски самогласно појати. Правило црковноје ординари может составити. У званију својему дијаконскому јеште добрје неизвјестен; за љеностију лежит. Тајне црковне знајет, али из њеке унијатске книге учил. Исправлен сице: 1-о. Крештеније. 2-о. Мирнопазаније 3-е. Светаја Евхаристија. 4-о. Повајаније. 5-о. Свештенство 6-о. Частни брак. 7-о. Елеосвештеније. Форме седмих тајин знаменовати, но не сваку из уст. Десет заповједеј божијих ведајет, гдје што смета. Догмат светија православнија католическија црве у колико членов состојит, ведајет и по мало разумјевајет. Книги својих: једин псалтир московски и 1 буквар кијевски; 1 паруквице свилене; 1 крст водичарски. Дома својего не имат, него у келији код црве стојит. Жѣну и једино малено дјета. За храну верло мучно идет другому на жотву и ижиња храну Својего другога не имат ничто. Отец и брат му стојит у Жабари с домоу.

Дијакон Стефан из села Дрвна, парохије рукомијске, стар 20 љет. Учил книгу здје код мештера Павла 3 љета, преучил наустицу псалтир, и евангелие 2 крат. Апостол и октојихон пречитал 1 крат, по том ва Белграду код даскала Стефана 1 годину днеј, обучавао сја, после оженив сја, ва горје имену селу, по малом прошлом времени рукоположила га на дијаконство владика Максим, прошла година. Дал владика 1 златник, и ради поповства дал 2 дуката, тако и пропало, не га не запопиши. Од нелл же задијаконил сја, здје у вароши учит сја дијаконовати. Книги читати может подак, али гдје что лажет кад чатит. Что пишет может сја прочитати. Појати не зна. Тајне црковне са формами вест изучил. Десјат

заповједеј божјих не зна. Не зна сиромаш по том ни-
что резумјевати силе что чита. Книге не имат ни-
какве. Домашни јего: брат, матер и попадија. Дом и сиромашно
покуће; 4 вола; 2 краве; винограда 3, мотике 12;
ливаде и земље ораће, болше ничто.

В И З И Т А Ц И А

Ексариата Пожаревачког, Церквах и Свештеников.
Сочинена Ексархом қир Мақсимо́м Ратқовичем
про љето 1733.

Црков поречка,

Храм свети Николаје, здата лето 1730.

Црков с поља стени од камена, покривена шиндром, убе-
лена кречем. Звоно једно имејет.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, на неј покров
од картуна, долни и горни. Чирака од туча 2; Евангелије
московско лепо, и летургиа московска. Антими(и)с митропо-
лита Викентија. Проскомидија у духару, на неј по-
кров од картуна; чирак један од туча. Потир и дискос од
калаја; звездица и кашика од сребра. Дарка свилена 3; ка-
дильница од туча; петолесница од калаја; нафорнице бакарне
2; чаши служабније око проскомидије; филцана 2; ибрика
за теплоту 2; умивалница имејет.

Одежди црковније. Од платна 3; од мусула црвена 1;
стихара од картуна 3; петрахила од картуна и од свиле
4; наруквице од картуна и од свиле троје; појаси с пастами
од пиринча 2;

Споља крст са распетијем велики над дверима апосто-
лов 12, и молениа по среди их. Двери нове, катапетазма 3
од картуна. Икони по 5 са стране, и други које какови икон
12. Кандила мали од туча 6; завеси пред иконами од шна-
лира немачкога 2; полислеј од стакла, који прима свешти

6; чирака велика од камена 2; и чирака ваходна од жезла 2; стол архијерејски са прочими столови сут (прости).

Книги црковне апостол кијевски 1; октојих московски 1; петогласник 1; псалтир кијевски 1; и псалтир сербски с тропари и кондаци, рукопис 1; пентикостар сербски 1; тријод и поучение московско; пролог московски 1; почине се месеца септембра, ва себе садржит месеци 6; полустав кијевски 1; катавасија влашка 1.

Препрата женска ни што више само чирака дрвена 2; икона неколико мали; купели не имејут, него једна руна у земљи; миропомазанија не јест; црков неосвештена.

Свештеник. Поп Димитрије Поповић, роди се у Поречу, на дијаконство и свештенство рукоположен господином митрополитом Мојсејом лета 1724 фебруара 23. Сингелије не имејет. Духовника имејет Јоаникије јеромонах и Зуграфац; последни крат исповеди се о рођаству лета 1733. Литургију појет, правило одржават; 7 тајин црковни знајет. И тој јест вадов лета 2, мушко дете имејет једино на име Јоан.

Что имејет своје? Требника московска 3; и октојих московски 2, који примајут гласи ва 8; полустав кијевски; псалтир московски с молитвами 1; саборник сербски 1; минеј обштак московски 1; десетословије 1.

Окрут свој. Фалов и стихар од картуна; петрахил и наруквице од свиле; појас пафте сребрне.

Црков Мајдан-Печска,

Храм свети Арханђел.

Црков ва нутр. Стара сагражденијем од камена; сврху покров шиндром. Ва олтари трапеза од камена даском оперважена, и покривена картуном, и на трапези антими(н)с господина митрополита Мојсеја, којего јест принесал протопоп

Богосав поречки и поставио јега тамо; и кадилице две и стара и нова од пиринча.

Проскомидија. У духари малена и покривена платном; и потир од меди жут и звезда, и кашика и дискос од бакара; две тепеице анафорнице; и саџан за водицу, и умивалница имејет.

Одежди. Црковнија одежди од картуна тако и сти(х)ар од картуна; појас павте од меди; наруквице од богасије црвене; епитрахил од свиле зелене.

Споља на предверија. Катапетазми од картуна 2; и са стране по три иконе, и завеси од шпалира немачкога; налона преста од дасака; кандила пред иконами од пиринча 6; црква свода не имејет; и полијелеј од стакла, који прима свећа 6.

Книги црковније. Октојих сербски, осмогласник, минеј московски.

Припрати женске не имејет; звоно имејет скорошне, освештенија није примило.

Свештеник и што своје имејет? Калугер и Зутраџац постављен господином Мојсејом лето 1737,⁽¹⁾ имејет, полустав кијевски 2, једин московски, 1 псалтир кијевски маличак; 1 крст окован; 1 епитрахил од кадиџе црвене; један папагијар, 2 окована. А калугер седи у ћелији црковној.

Црков Тршка,

Храм свети Николаје.

Црков стара, сврху обновлена, по крову шиндром, а стени од каменија древне, не знадугу чловјечи, кога поче-так јеј.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена покривена платном белим; антими(н)с госп. Мојсија, проскомидија у дувару ма(ле)чка, и умивалница у духару.

⁽¹⁾ Неће бити 1737, већ 1727, по што је митроп. Мојсије умро 1730.

Одежди црквени. Одежде од платна бела и стијар од картона; наруквице од мусула црвена; 1 божогробскаја каница маљечка; епитрахил 1 од мусула; звоно не имејет. А црков освештана рукоју владиком Стефаном; анти-ми(н)с митрополита Мојсија.

А свештеник бил поп Нешко, који јесте затворен у Темишвару, и не зна се, што имејет своје.

Црков манастира Горњана,

Храм Ваведеније Богородици.

Црков стара са једним трулом созданијем од кнеза Лазара, сврху шиндром покривена и необелена.

Ва нутр ва олтари трапеза сазидатаја од камена и на неј покров од свиле жуте. Антими(н)с госп. патријарха Арсенија. А на трапези чирака мали од меди два имејет. Проскомидија у духари малена, и унивалница. Потир од калаја, кашика од меди; дискос, звездица од бакра; кадилица од меди, 1 петолепница од калаја неосвештата.

Одежди црковније. Од бега бела 2; од мусула црвена 1, и стара од мусула црвена 2; епитрахила два, један од свиле а други од мусула морастог; појас тзаница од памука, а павте од меди жуте, и наруквице, 1 од кадифе зелене, а друге од мусула црвена.

Споља над дверма икона, са стране једне 4, а здруге 2; кандила од једне стране два а здруге два, и свега четири и на предверија катапетазме картуна.

Книги црковне. Саборник србски разрушен један; октојих првогласник један и петогласника 2, сва три србски; псалтир србски један и московски 1; један тестамент московска, једна менеја (минеј); један златоуст бугарски; четири рукописа пролога србска 3; једна книга: правило светаго Григорија Синајита родославије, невен од

куду јест; и гробница светаго Григориа Синајита. Звона не имејет. За освештеније не зна се, може бити од пр(в)и времена да јест, за сада није.

Ване цркве. Потребити сасуди, што имејет: котлић бакарни што прима шест оке воде; паки поманши два котлића по од две оке и пол што может примити; и две тенцере с капци; танира дрвени осам; и служебник један од бакара; и две калајлије велике.

Вински сасуди. Каце две код винограда и свака прима по две хиљаде (ока) ва себе; велики хардов⁽¹⁾ један, који прима во себи 800 (ока). Виноград манастирски са свим мотика петнајест, и воденица манастирска код винограда близу, Казанчић малечак, што припече ракију од седам ока бакра.

Свештеник Данило Јеромонах игумен пребивајет и книги своје имејет: псалтир србски; један акадистар кијевски; а мартолон⁽²⁾ сотирија, наука християнска. Један енетрахил од свиле жуте, а други од свиле беле; један панагиар стар од кипариса.

Црков Каменовска,

Храм 40 мученика.

Црков саграждена лета 1730 стени од чатме, покров од шиндре, духари неубел(ен)и, свод неимејет.

Ва нутр ва олтари трапеза од камена, покров од картуна, антими(н)с владике Максима Несторовича, и на трапези 1 чирак од туча стар и литургија србска из Ресаве; проскомидија од дрвета; дискос, звездица и кашика од тењета, дарка сва три од картуна.

Одежде црковне. Одежда од беа бела, и стихар од беа бела из Ресаве, појас од памука, наруквице свилене из Ре-

(1) Хардов од мађар. *hordó* = буре.

(2) Треба да је написао Мартирологист.

саве, појас од памука, нарувице свилене из Ресаве, и на предверија катапетазме од картуна турска.

С поља икона неколико стари са стране и двери старе, а друго од хартије, имејут неколико образа шанпа (штампана); и кандила од пиринча свега четири али нова.

Припрат женски икона неимејет ни кандила само два чирака од дрвета проста. Крстанице не имејет но руна на земљи. Освештата црков нест.

Свештеник. Поп Димитрије житељ од Ресаве, из села Гложани, рукоположен на дијаконство владиком Николајем, лета 1731, сингелију не имејет, летургију појет. Духовника имејет поп Арсеније Ресавски, последни брат исповедал се о Васкресенији 1733.

Криги своје: Имејет требник московски, октојих, петогласник србски; псалтир србски. Звона не имејет. Освештенија нест пријела но требујет.

Манастир ресавски.

Храм свети Тројица.

Црков стара стени од каме(н)а и трула на великој цркви пет, а покров од олова стари, и опште кад саграђена тада и покривена.

Ва нутр ва олтари трапеза од камена, покров на неј од картуна немачка; и чаршав од беа; и један јастук од свиле морасте; и чирака немачка од дрвета два, и од пиринча два, и крст окован на трапези; проскомидија у духари, покривена ћочем⁽¹⁾ немачким. Потир и дискос од калаја, звездица од бакара. Кашика сребрена; чирака на проскомидији од меда два; дарци од свиле црвене свих три.

Одежди црковни. Фелона од халасте свиле једни, и од зеленене један и пручараст један; фелон свилен, и сти-

⁽¹⁾ Управо ћочем од мађарске речи Gyölsa = едно ланено платно.

хара свиљена четири; велона од бега бела 4; наруквице свилене петоре; и тканице двоје, павте од пирипча.

Споља на двер(и)ма крст са распетијем; и владични престој; и апостолки лик; све иконе, са стране свех и двери нове и над предверија катапетазме од картуна турска, и кандила осам од калаја; једно сребрно, једно од билура пред распетијем; и по(лије)леј од дванаест свешти.

Книги црквене. Евангелије московско; апостол московски; типик московски; тријод московски; октојих кара-влашки штампа(и); минеја 12 московски; поученије неделам московско.

Припрата женска расипана, сврху била мунара турска, а сад обнавља се. Звон(о) имејет једино; крстанице не имејет. Освештенија требујет; може бит некогда ва преждни времен.

Игумен Јоасаф тамо пребивае са братијама. Игумен Јоасаф покалутерно се у Ресави; родом од Бачке; рукоположен на оба степена владиком Стефаном Љубобратићем, и сингелију имејет господина митрополита Мојсија Петровића. Духовника имејет Данил Горњачки; последњи крст исповедао се о Сашави светог Духа, лета 1732. Летургију појет, правило обдржава.

Книги Игуменове. Книги своје имејет: псалтир србски; требник московски; минеј московски празником, и општи; каноник; и часловац московски; толкованије евангелскоје, Еврема Сирина. Тастамент московска лена.

Поп Арсеније, жител од Мораче, подрикаом Херцеговац. Рукоположен на дијаконство владиком Арсенијем херцеговачким, а на свештенство госп. митрополитом Мојсијом. Исповедао се духовнику Данилу Горњачкому последни крст о рођаству Христову 1733. Правило обдржава, летургију појет.

Книги своје имејет: псалтира рукописни 2; требник московски; часловац московски.

Поп Виктор, родом од Херцеговине, покалугерио се у Морачи. Рукоположен на дијаконство владика Арсеније Херцеговачки, на свештенство Доситејем Валевски. Исповедао се духовнику Данилу Горњачком последни крст о Успенији 1732. Летургију појет, правило обдржава. Книги своје имајет: часловац московски; псалтир московски; требник московски.

Јосиф дијакон жител од Пореча, покалугерио се у Ресави. Рукоположен на дијаконство владиком Исајијем Антоновићем. Исповедао се духовнику Данилу Горњачком. Летургију појет, правило обдржава, последни крст исповедао се о Успенији.

Книге своје имајет: један псалтир московски:

Поп Димитрије родом од Херцеговине подреком Пешић, престригао се у Морачи, рукоположен владиком Арсенијем Херцеговачким на оба степена. Исповедао се духовнику Данилу Гоначком, лета 1730, последни крст о Ваведенију лета 1732, летургију појет, правило држит.

Книги своје имајет: псалтир рукописни и требник киевски.

Мојсеј монах жител од Будима, постригао се у Ресави. Духовника имајет Герасим Студенички исповедујет се, и пречесујет се. Книги све не имајет.

Црков Параћинска,

Храм светог Атанасија.

Црков зданијем од ћерича, покривена црепом, олтар од дрвени дасака.

Ва нутр ва олтари трапеза од дрвета и покров на трапези од картуна; чирака од туча два; антими(и)с госп. митрополита Мојсија; олтар (имајет) свода; потир и дискос и звезда и вашика не имајет, од тенећета, и дарци од мусула дрвена.

Одежди црковне. Одежда свилена једна, једна од му-
сула црвена, стиар од свиле један; епетрахил од свиле жуте
један; наруквице од свиле жуте једне.

С поља икона са стране по шест и двери старе и кан-
дила од меди пет; на предверији завеси од картуна; поли-
јелеј од туча, који прима свешти дванајест.

Книги црковне октојих, петогласник, један тестаменат
московска.

Припрат женска икон са стране по три и свега седам
икона. Крстилнице нејест, миропомазанија нејест. Звона име-
јет два. Црков неосвештата, а била цамија турска.

Свештеник поп Петар, родом од Колашина, руко-
положен на дијаконство владиком Николајем, а на све-
штенство владиком Максимом Несторовичем исповедао
се духовнику Арсенију Свето-Павлацу, последни крат о
Успенији. 1732, летургију појет, правило держит, синћелију
не имајет.

Книги своје свештеник имејет: полустав московски. Псал-
тир московски; летургија московска; десетословије московско,
имејет једино дете мушко именом Јоан. И била еште једин све-
штеник, пак побегал у Турску са свим домом, а
они Параћински, и онај, што је отишао, именем Стефан, за-
једно су се и задияконили и запопили једне године.

Параћи хлебов	28
Видово	13
Мириловац	12
Плавна	9
Мало Видово	13

75

Параћану сије надлежи на 2 свештеника.

Велика Мутница и црков осветити и једног свештеника
наместити.

Мутница Велика има 32 (хлебов).

**Црков Мутничка,
Храм светаја Тројици.**

Црков саграженијем од камена, покривена шиндром, не убелена, ва нутр свод не имејет.

Ва нутр ва олтари трапеза дрвена, покривена картуном, антими(н)с госп. митрополита Мојсија Петровица. Проскомидија у духари, покров од беа; потир, и кашика, и дискос и звезда свех од тенећета; и дарци од мусула црвена; Летурђија се не појет; тим људма попује свештеник параћински.

Одежди не имејет, и стиара не имејет, потребна нејет; звона не имејет, освештена не јест.

Припрата женска крстилицу не имејет, миропомазанија нејет.

Црков Сталаћсна.

Дрвна, ничто своје не имејет. Храм не зна се. Книга не имејет, окрута не имејет, а попује поп параћински.

**Монастир Раваница,
Храм Васнесеније Христово.**

Црков стара од камена са пет трула на великој цркви, покривена препом, убелена кречем.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена изидата; покривена картуном, и чирака на трапези медени два, и крста окована 3; проскомидија у духару исписата и покривена мусулом; потир и блудо, звезда и кашика сребрно, и дарци свилени, кадилница сребрна, ручка сребрна.

Одежди црковни. Одежди свилени 6, од мусула три, и стихара свилена пет, и један од беа; наруквица пет пари свилени, једне од мусула црвена, орара два свилени, појаса са павтами од меди четири, панагијара три у кивоту, и чашица сребрна у кивоту, ибрик и лећен у олтару.

Споља иконе нове и крст са распетијем, и шест икона велики, и апостолских дванаест образа и престол Христов по среди их и кандила од сребра четири, и катапетазма на предверија од картуна, и два чирака ваходна од жезла.

Црквени књиги апостола србска два, и московски један; евангелије московско оковато и летургија московска: минеја 12 на мало коло; пролога два комата, сваки садржит по 6 месеци; и пак пролога четири редом што ходет; и пак друго евангелије московско без окова; псалтира 4, два московски и два србски; и тастамента кијевска; поученије московско једно; осмогласник московски један, и петогласник србски један, саборник србски један; тријод московски један а други србски; летургије три, две србске; три молитавника србска а један московски; и часловца три србска, један-московски.

Припрат женска. У припрати малоне две, и гробница Романова; и чирака два жезлни, ваходна; и крстилица од камена у духари узидата; миропомазанија не јест. Звона имејет два. Освештена црков не јест.

Сасуди окром преке казана монастирска два котла велика два, тенцера велика с капком једна; котлића поманши два, и тенцера средни седам; тепсићака служабски два, тенцера мали три, калајлија велики четири и мали танира 25; кашика калајлиски дванајет; тепсије бакарне велика три, сахана бакарни 12; аван што се сол туче један; сланика од калаја. И винограда монастирска 30 мотика.

Нареждени Гаврил калугер, жител од села Бигренице, рукоположен владиком Михаилом пожаревачким на обоји степени; и престригал се у монастиру Раваници духовнику Данилу Горњачкому, правило држит, летургију појет.

Књиге своје имејет; полустав московски и часловац србски и требник угровалахиски.

Георгије Јеромонах жител од Карловаца, рукоположен на дијаконство госп. митрополитом Викентијем Поповичем, на свештенство владиком Доситијем Валевским.

Книги своје имејет полустав кијевски; требник кијевски; саборник србски; часловац московски.

Исповедал се духовнику Арсенију Свето-Павлу о Васкресени, лета 1733.

Гаврил јеромонах жител од Шапца, рукоположен госп. митрополитом Викентијем Поповичем на дијаконство, на свештенство владиком Доситијем Валевским. Постригао се у Врбнику; исповедал се духовнику Арсенију у Љубостини, лета 1733 о Васкресени; правило држит.

Книги своје имејет: полустав кијевски; требник кијевски; часловац србски. Имејет шест мотика винограда своје.

Стефан јеромонах, жител од села Раднице; рукоположен владиком Софронијем Арадским на дијаконство, на свештенство владиком Максимом Несторовичем. Летурију појет, правило обдржават. Исповедал се духовнику Данилу Горњачком последни крат о Васкресенију, лета 1733.

Книги своје имејет; један часловац московски; и три мотике винограда.

Софроније дијакон, жител од села Јазска; рукоположен владиком Николајем Димитријевичем на дијаконство.

Книги своје не имејет. Исповедал се Данилу Горњачком последни крат о Васкресенију, лета 1733; правило обдржава; летурију појет.

Црков Смолиначка,

Храм свети Петозарни мученик.

Црков зданијем од дрвета, духари од чатме, не убелена, покривена шиндром; звона не имејет.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покров од беза и чирака два; једин дрвени а други од пиринца; стар потир дискос, звездица и кашика од калаја, и дарци сва три од морастогa картуна.

Одежди црковне. Одежда од мусула црвена једна, од беза бела једна, и стихар од беза један, и наруквике од мусула црвена, појас, павте од пиринча, епитрахил од мусула црвена.

Споља. Иконе са стране по две и кандила свега 4 од туча; на предверима катапетазме од беза.

Книге црковне имејет: октојих, рукопис стар; и саборник вентички⁽¹⁾, псалтир србски лознаш.

Припрат женска иконе не имејет, крстилник не имејет; звона не имејет, освештеније пријела рукоју владике Стефана Љубобратича.

Свештеник Марко жител од Земунa, на дијаконство владиком Николајем, на свештенство г. митрополитом Мојсијем. Исповедал се духовнику Христофору Студеничком последни крaт лета 1733 о Рождaству. Лeтургију појет.

Поп книге своје имејет: лeтургију московску, требник московски, псалтир московски. Имејет једно дете мушко, именем Васа; имејет свој виноград.

Монастир марјански,

Храм свети Николаје.

Црков стара зданијем од камена, покровена шиндром, не убелена. Ва нутр свод имејет од камена.

Ва нутар ва олтар трапеза од камена, покривена картуном, и чирака два од белогa тенећета, проскомидија у дукхари и на нем покров од картуна, и чирак један од тенећета, потир, дискос, и кашица и звездица од калаја покровци од картуна.

⁽¹⁾ Јамачно Венедички = Мlетачки.

Одежди црковнија не имејет. Звона не имејет, црков пуста, доста поћи имејет од седа.

С поља икона са стране по три, и крст са распетијем, и двери старе лепе. Припрата женска не имејет, крстилице не имејет, миропомазанија не имејет, книги црковније не имејет, одежди своје не имејет.

Свештеник Радосав жител од Видина, рукоположен на оба степена владиком Симеоном Видинским; и правило држит; исповедал се духовнику архимандриту Василију Пеџском у последни крст о Васкресенији лета 1733. Држит правило, летургију појет, окрут имејет, одежду од мусула црвена, и стихар од свиле, наруквице од мусула, и појас павте од пиринча.

Книги имејет саборник србски, октојих и псалтир московски, требник и летургија московска, епитрама од мусула. Синов имејет пет и дштер пет.

Црков Градишна ;

Храм свети Архистратиг.

Црков зданијем од древета, покровена црепом, саграждена лета 1720, и убалена кречем. Освештата рукоју владике Стефана. Антими(н)с госп. митроп. Мојсија Петровича.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покривена мусулом црвеним, и по трапези чирака од меди два, и проскомидија дрвена, покров од картуна, у проскомидији чирак од туча један, путир и кашика, дискос, звездаца од калаја, дарџа свих три од свиле црвене.

Одежди црковни фелона два од бежа бела, и стихар од бежа бела један, и наруквице од свиле црвене, и појас са павтами меденим, петрахила не имејет; него свештеничаски.

С поља преддверија од картуна; икона са стране десне три, а с леве две, и двери старе; кандила медена пет и два чирака дрвени.

Книги црковнија; псалтир србски, октојих србски, петогласник србски, требника два србска, апостол србски један.

Припрат женска: кристалица имејет од камена и миропомазанија не јест; звоно имејет.

Свештеник Милић, родом од Лувиковје, рукоположен на оба степена госп. митрополитом Мојсџем Петровичем. Исповедаа духовнику архимандриту Василију Пекском последни крат о Васкрсени, лета 1733. И правило држит и летургију појет. Книги своје имејет: полустав московски, требник московски, евангелије србско, летургија србска. Имејет једино дете мушко. и сингелију имејет од г. митрополита Мојсија Петровича.

Црков Кленска

Храм не зна се.

Црков стара и раскипана, а на пустем селишту, не појет, нити што своје имејет.

Свештеник Петар, родом од Скопља, рукоположен владиком скопљанским именом Костандин. ис: правило држит, последни крат исповедаа се духовнику Димитрију о Васкрсени, лета 1733.

Книги своје: Требник московски, летургија србска, апостол рукопис, октоих првогласник србски, петогласник србски. И синов пет имејет, први лет 18, и други по нему. И сингелију имејет госп. митроп. Мојсија Петровића.

Село Затоње.

Поп Исак у селу седит, цркве не имејет. Поп родом од Булинска поља, рукоположен владиком Јоаникијем

Темишварским на оба степена. Правило држит, исповедал последни крат архимандриту Василију Пекском у Вакрсени, лета 1733.

Книги своје имејет: псалтира два србска рукописа, октоихон рукопис, нетогласник, требника два србска, летургија рукопис, епитрахил црвен од мусула. Сингелију не имејет, имејет једино дете мушко, осам лет.

Црков Голубачна,

здата лета 1728, храм није се нарекал, на о посвештенију да наредит се.

Црков зданијем од камена покривена шиндром, неублена. Антиминса не имејет, црков не освештата.

Ва нутар олтар трапеза од камена покривена картуном, на проскомидији чирак један од туча, а проскомидија у духару, покров од беа, потир, и дискос и звездаца од меди, кашика од калаја, и дарци сва три од картуна.

Одежди црковни. Одежда од платна, појас с павтами од пиринча, наруквице од богасије црвене, епитрахила не имејет, кадилинице не имејет.

С поља предверија од картуна, икона са стране по 6 иконица којекакви, двери не имејет, чирак један од камена, један од дрвета.

Книги црковни: Евангелија не имејет; летургија србска имејет, октоиха не имејет, саборник московски један. Женске припрате не имејет, крстанице не имејет. Звона не имејет. Миропомазанија не имејет.

Свештеник Н и к о л а, родом од Херцеговине, постављен на оба степена владика Арсенија Херцеговачким. Исповедал се, правило обдржава, последни крат исповедал се, духовнику Алексију лета 1733 Вакрсени.

Книги своје имејет: полуштав московски, требник московски, имејет једина сина од петнајест лет. Сингелију не имејет.

Манастир Рукомија,

Храм Вазнесеније Христово.

Црков. Духари од камена, покривена црепом. Свод имејет, и звоница пред црквом, и звоно једино.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, и покрови оба од картуна немачка, и чирака медни два. Евангелије московско лепо, летургија србска штампа. Антиминс госп. митрополита Мојсија, и јего рукоју освештата, проскомидија у духари безом, и чирак једин од дрвета, потир, и дискос и звездица од каља. и кашика од каља, дарци од богасије црвене.

Одежди. Црковне одежде од богасије црвене (2); стихара од богасије, наруквице од мусула црвена једне; од кумаша црвена једне; појас павте од пиринча; кадилница од пиринча; умивалница дрвена; ибрика два топлотна, и чаше службене око проскомидије од стакла, један петрахил од свиле жуће, а други од богасије црвен.

Споља на предверија икон са стране десне три, а здруге две; и кандила 3 од меди, икона које какви 10; старе иконе.

Книге црковне: Саборник србски; апостола московски; и псалтир србски а други московски; минеј обшти московски, тријод песни, србска штампа; Лазарева ц, рукопис србски.

Припрата женска зданијем од дрвета, имејет на стени написат страшни суд, и гробница светаго Мартирија Синајита.

Игумен Димитрије родом од села Смолинца, рукоположен на оба степени патријархом Калиником

Пекским. Исповедајет се духовнику Висари ону Рукомиском последни крат лета 1733 о Васкрсени, исповедаа се духовнику архимандриту Василију Пекском у. И тој игумен Димитриј, човек стар, од неведенија, летургију не појет, у црєву ходит и пречестујет се. Своје ничто не имејет, све монастирско обште.

Гаврил Монах родом од Влашке, исповедет се духовнику Висаријону Рукомиском, последни крат оцу Архимандриту Василију Пекском, лето 1733 о Васкрсени и пречестујет се, у црков ходит.

Сасуди вински: каце 2 велике, по десет хилада (ока) и казан монастирски 1, и винограда монастирска имејет 16 мотика, и хардови има два по 20 хакова; и три ћелије око монастира.

Поп Гаврил из Ливадице. којим јесте попадаја жива, и там он стојит и служиет летургију и правило држит; а родом јест од Влашке. Рукоположен госп. Мојсејом на оба степени.

Книги своје имејет: требник угровлахиски и часловец кијевски, епитрапа од свиле морасте.

Црков Барична,

Храм светих 40 мученик.

Црков стара и расипата, летургија не појет се, никакове службе не имејет, книга не имејет, окрут не имејет ничто своје потребно.

Свештеник Илија житељ од Пожаревца, рукоположен на степена владиком Николајем Димитријевичем 1730; духовника имејет, последни крат исповедаа се оцу архимандриту Василију Пекском у, лета 1733 о Васкрсени; правило обдржава, летургију појет, сингелију не имејет.

Окрут свој имејет, одежду од платна бела, епитрахил од мусула црвена; и наруквице од свиле црвене; и треб-

није московски; и псалтир србска штампа; и летургија србска штампана а из пожаревачке цркве.

Имејет једино своје дете мушко, именем Пантелија лета 6, а друго именем Сава, лета 4.

Свештеник тој седит у другом селу зове се Бикотинци, а где је црков, Барич зове се село.

Манастир Туман,

Храм светог Архистратига.

Црков духари од камена, покривена циглом, стара црков свод од камена.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покривена безом белим, и друго ничто више не имејет, ни Евангелија, нити летургије на трапези; и проскомидија у духари, на неј покров од бега бјел; потира не имејет, дискоса не имејет, ни звездице, ни кашике, ни дарка, ни кадилице.

С поља икона Христова и Богородице имејет, двери не имејет, завјеса не имејет, икона други не имејет, кандила не имејет, припрате не имејет, крстанице не имејет, миропомазанија не имејет.

Одежди. Црковни одежди беле од бега 2, и стихар од бега бела једин. Книги друге не имејет, само један октојих србски разрушен, епитрахил не имејет, наруквица не имејет.

Калугер Исајија родом од Херцеговине, рукоположен на оба степена владиком Арсенијем Херцеговачким; духовника имејет, последни крат исповедал се духовнику Алексију. лета 1733, летургију појет.

Книги своје имејет: требник угровлахиски епитрахил од мусула црвена, и законик рукопис србски, светогорац калугер писао.

Монастир Витаоница.⁽¹⁾

Храм Успеније Богородици.

Црков. Духари од камена покров од црепа, опред цркве шатор од дрвета, црков древна.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена покривена мусулом црвеним. Евангелије московско лепо, и литургија србска штампа. Антиминс владике Михаила и освештата владиком Михаилом Пожаревачким; проскомидија у духари покривена безом; умивалница у духари; потир, дискос, звездица, кашика свех сребрно, и чирак железан један, и дарци од свиле сва три.

Одежди црковни од свиле црвене једна, и стихар од свиле зелене један, наруквице од свиле зелене 4, одежди од бега бела три; стихар од мусула црвена један, епитрахила од свиле црвене 3, од мусула црвена оба, појас и павта од сребра.

С поља на предверија катапетазми од картуна икона са стране по две, образ Христов и Богородици, кандила сребрни два, од туча три, и полијелеј од пиринча, који прима свешти 12; и чирика два железни, који садржавају по три свешти, и два мали ваходна.

Книги црковни: минеја рукописна 10, октојиха 3, псалтира србски пет; Евангелије окром трапезе рукописна два, литургије србске четири, и требника московски четири; тријод постаи један рукопис, и лазаревница два, један рукопис, молебник један московски; саборник србски; библија московска једна, панагијар један, плачевник рукопис, житије светих отец, рукопис, и Златоуст један рукопис, други златоуст московски узет у двор за време госп. митрополита Мојсеја, Ефрем рукопис, Отачник рукопис.

(1) Витаоница.

Особ прѣве. Сасуди потребити : казан један, о р а н и ј а (?) једна, и велики котао један; тѣнцера мали три, аван од туча један; тѣпсија шест велики, сахана бакарни 27; сахана стари, шест; таблица мали осамнајест, сахана на стапу, турски шест, калајлије немачки четири; калајлија код господина митрополита Мојсеја, што је узео у наруч за које време 12. Кошница манастирски 150, винограда манастирскога мотива 40. И вир на поречу трићи (трећи) тал узимају у манастир. И волова пет, говеда 8.

Игумен Данил родом од Ресаве, рукоположен госп. митрополитом Мојсејом на оба степена, лета 1713, јунија 24 дне. Духовника имејет, правило држит, летургију појет, последни крат исповеда се духовнику Алексију о Цветоносију. Своје ничто не имејет особ по опште манастирско.

Калугер Оноврије родом од Будима, рукоположен на оба степена владиком⁽¹⁾ Никанором Крушодолцем, исповеда се, правило држит, последни крат исповеда се духовнику Алексију, лета 1733 о Цветоносију. Дијака имејет, јединому Петар Огњановић другому Гаврил Рајковић.

Црков Пожаревачка.

Храм свети Архангел.

Црков зданијем од камена, покров од шиндре, здата лета 1723, звоница на четири стапа, и шиндром покривена.

Во олтари трапеза стап издат од цигле, сврху трапеза од даске, прво покривена шпалиром немачким, пак

⁽¹⁾ Петропкрванским (Печујским). Никанор беше последњи владика Печујски, јер је Печујска дијецеза (Печуј, Барања, Мохачко поље) 1733

картуном јенишерским на трапези два крста окована и чирака од пиринча 2; и Евангелије, московско лепо; летургија србска. И проскомидија од камена на свод сазидата, покривена картуном немачким, и завеса од мусула црвена. Потир, дискос, звездица, кашика сребрна, и дарка три од свиле. Умивалница у духари изидата. Над трапезом икона Богородици, и кандило од туча пред иконом. И стара проскомидија од дрвета стоји у олтару, ста(в)лају књиге и стихаре у ну, и леђен, ибрик од бакара, и трапеза стара од камена. Црков не освештата; ан(ти)ми(н)с господина митрополита Мојсеја, хорар дијаконски од свиле зелене.

Одежди црковни. Одежда од свиле црвене једна, а друга од свиле жуте пручараста, и стихара од свиле 3, и два истихара од чита; одежа од бега 4, и једна црна од бега, и наруквнице једне од свиле црвене, једне од картуна црвена, тканице памучне, павте од пиринча, петрахил од свиле беле вехат. Кадилнице две, једна од сребра, једна од туча.

Споља двери старе, и предверија од картуна, и на дверима крст са распетијем, и моленије христово, апостолска образа дванајест, са стране десне четири икона, а с леве четири. И кандила сребрни пред иконом 8, и чираци од камена. Свод на цркви од даске. И полелеј од пиринча, који прима свешти 12. Иконостас од дрвета покривен картуном. Столови од крај цркве обадве стране и по среди их архиепископски стол; и орман, што стојит восак црковни и зејтин, и барјаки, сва потребнаја цркви. И налона два од дрвета стари и мали налон, где дијакон чита Евангелије. И чирака од жељеза ваходна два. И сасуд од камена, где адијазма стојит у олтару.

спојена са Будимском, а владика Никанор преселио се у манастир Крушедол, где је умро и сарањен у манастирској цркви.

Књиги црковни. Евангелије рукопис болгарски; саборник србски. Божидар(ов)⁽¹⁾; обштак минеј молдовски; псалтир кијевски нов; тријод московски песни, нов; пентикостар московски нов; пролога четири нова, садржавајут месец 12; апостол. нов московски, октојиха два србска расипата, псалтир Божидар(ов) са синаксаром.

Припрат женска. У припрати икона Христова и Богородице, и кандила два од туча, и горе у раву, које какви икона има дванаест, и евангелије рукопис, у припрати и налона где стојит евангелије, и чирак седевом накићени два, и столови од обе стране нови, има и ветхи. Крстилица од камена издата и убелена кречем, и црков сва убелена кречем.

Свештеник Лазар Јованович родом од Бачке, рукоположен на дијаконство госп. митрополитом Викентијем Поповичем, а на свештенство госп. митрополитом Мојсијем Петровичем, лета 1721. Правило обдржава, литургију појет. Исповедал последни крст духовнику архимандриту Василију Пекском о Васкресени лета 1733.

Књиги своје имејет: псалтир рукопис, требник московски литургија московска, петрајил од свице беле, крст светогорски. Имејет једну даштер лет 13, походит школу.

Поп Јосиф Савич родом од Видина, рукоположен владиком Максимом, а на свештенство госп. митрополитом Мојсејом лета 1728. Правило обдржава, литургију појет. Исповедал се духовнику Василију Пекском, о Богојавленију, лета 1733 последни крст. Књиги своје имејет: псалтир московски, требник московски, часловац московски, други часловац кијевски. Крст дрвен, петрахил од свице, и наруквице од свице зелене; имејет једино дете женско од лет 4.

(1) Божидар Вуковић војвода, који је у почетку XVI века о свом трошку печатао многе привене књиге, српске редакције, заслужује да му потоњи српски народ с хвалом спомиње име, као српског књижевног добротора.

Поп Стефан Аранитовић, родом од Влашке, рукоположен на дијаконство владиком Исајијом Антонијевичем, и на свештенство владиком Максимом Несторовичем лета 1732, маја 1-га ва Белиградје. Правило држит, летургију појет, исповедал се духовнику отцу архимандриту Василију Пекскому последни крат о Васкресенију лета 1733. — Книги своје имејет: молитвослов московски, десетословије двоје језиков влашки србски, и требник кијевски, крст од дрвета светогорски; петрахил од свиле црвене. Имејет једино дете женско ва лето второ ваходит.

Поп Јоан Томић, родом од Карловаца, рукоположен на оба степена госп. митрополитом Мојсејем Петровичем лета 1729, маја 28 у Белиграду. Правило држит, летургију појет, исповедал се последни крат духовнику архимандриту Пекскому лета 1733 о Васкресенију.

Книги своје имејет: требник московски, псалтир кијевски, тастаменту Лавовску, петраил од свиле жути, крст дрвен светогорски; фелоп од ћоче беле, наруквике од кадице зелене.

Долња црков помаревачка,

Храм свети Николаје.

Црков сагражденијем од дрвета, духари од чатме землом чатловата, не убелена, шиндром покривена; свод имејет од даске, саграждена лета 1724.

Ва нутар ва олтари трапеза од камена, покривена картуном немачким, и на трапези, антими(н)с госп. митрополита Мојсеја Петровича. Евангелије рукопис србски; и чирака два немачка од дрвета. Проскомидија од дрвета на ћемер справљена, прекривена читом немачким; потир; дискос од лина, звездица и кашика од меди, покровци мали од чита, а велики од свиле црвене, умивалница од земље печена, ибрик теплотни од бакара, петохлебница од земље гледоћана. И звонце

од туча; у проскомидији и копије, нож малечан и свеште старе од дрвета написате.

Одежде црковне. Одежде од бега бела две, једна од мусула црвена, и стихар пручараст од чита један, један плаветан од памука, наруквице од кадифе црвене, друге од свиле беле издрте, епитрахил од зелене свиле, канице од памука, павте од пиринча жути, и орач од свиле беле.

Споља икона са стране десне три, а с леве две, и горе над дверма Христов образ, и кандила од пиринча и крст велики са распетијем, и двери нове, и завеси од шпалира бечкога, катапетазме од картуна, и кандила три, једно сребрно, а два од меди; чирака два велика дрвена, један од жаљеза ваходни, и полијелеј, који прима свешти 6, од туча.

Књиге црковне: октојих прво-гласних рукопис, петогласних штампан српских, саборних српских, апостола кијевских, тријод српских рукопис, пентикостар руски, 2 минеја рукопис, који садржају месец 4; поученије Јоана Златоустаго, рукопис, и предсловије светог Јоана Златоустаго, слово првоје, и катавасијар српски. Столова здесне стране и с леве осам.

Припрата женска, икона не јест, имају два чирака од дрвета, што примају по једину свешту, и столова десет. Крсталинице не имају, на и место једин дагар? од земље печен, над којим свештеници крстат децу. Звона не имају; освештата црков нест, и тако свештеници редом ходет, правило читају, летургију поју.

ЧАСТ ВТОРАЈА

В НЕЈ ЖЕ СОСТОЈИТ СЈА, ИДЕЖЕ КАКОВА ЦРКОВ ОВРЕТАЈЕТ СЕ,
И ЧТО В НЕЈ ИМЕЈЕТ, ЧТО ЛИ ИМЕТИ ПОТРЕБУЈЕТ.

(МАРТА 1733).

Ва диштринту смедеревском.

Ва вароши смедеревској црков во имја светого Георгија, не освештата, бивша прежде турецкаја цамија, дуvari од ћерпића, дужиноју 9 кловтори, шириноју 4 кловтора и пол, висиноју 2 кловтора дувар држит; олтар из нова согражден ва лето 1726. С поља над олтаром и певницом од дасака, проче прост таван, покривен циглоју, имејет двоја врата, једна од севера другаја од запада. По всеј цркви 6 пенцера, то јест у олтару два, а на пољу четир. Стојет на полудне два а на восток два. Ва олтарје светаја трапеза од бела мрамора долготоју 5 пјади, шириноју 6 пјади, и столп под неју од мрамора темелно стојит. На трапези пештемали једин оздол од бједа платна, верх ње од чита, није нешто изменени. Антиими(н)с блажено почившаго митрополита Мојсеја Петровича, изображено снетије, освештен ва лето 1719. Спуга (?) на нем оскудна, сверху антиими(н)са стојит евангелије, рукопис, на малоје коло оковато, (монастира смедеревског), и једна тестамента кијевска црковна, литургија московска (попа Ђермана). С верху антииминса кутија дрвена, идеже части свети стојет, ради болних, но потрошене сут. Јеште стојет 2 чирака од туча на трапези. Проскомидија узидата ва дувару, на неј два пештемала од чита шарена. Тамо стојат

два потира од лина жута, и 2 дискоса, 2 звездице од пиринча, кашика 1 од пиринча, копије прост нож. Дарци над путиром од црвене свиле, зеленом свилом постављени нови. Над дискосом од ђахме стар ајер од атлаза црвеног, а у среди црвене свиле гране на ђошети везене плаветном свилом, постављен платном жутим. У проскомидији стојит пет икон образ богородичен, образ светого Архистратига Михаила, образ Предтеча, образ светого архиђакона Стевана, образ Христов ваход во град Јерусалим. Умивалница при проскомидији од цигле сазидата; ибрик од бакара, сојединеница од калаја; 1 звонце од туча, 1 петохлебница од тенећета; кадланице 2 од туча, 1 пешкир дебел, чим се убрисујет свештеник. Окрут: 2 одежде, од бјела платна једна, друга од чита шарена; 1 епетрахил од атласа; појас од пиринча вес; 1 наруквице од кадмве црвене. Преграда олтарска од дасака изрендејисатих, висотаја стојит 1 еловтер и пола, на неј троја врата: царскаја, северна и јужна. Двери малене дуж(ин)оју 5 пјади, шириноју три пјади и пол. Над двери Благовештеније пресветија Богородици и четири евангелиста; катапетазма од чита, такожде на врати северни и јужни једнака завеса. Ва иконостасу десному: образ Христов, образ Предтечи, образ светого Георгија, образ воскресенија Лазарева, образ светого апостола Петра и Павла, образ Христова распјатија. Сији образи на даски среднаго кола. На левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ архистратига Михаила и Гаврила; образи светого апостола Петра и Павла апостолов; образ светого Андреја первозванаго; образ светитеља господња Николаја; образ светих бесребреников Козми и Дамјана, образ светого Алимпија. И свх образи на даски, једине мере, јакже и првих среднаго кола. Испод иконостаса завеса шпалир зелен позлаштен; еште пред христовим образом 1 везен пешкир, а пред богородичним једна махрама. Више двери образ нерукотворени христов. Више тога образа

барјак од платна, на нем образ Христа седјашти на престоле. Више барјака крест, распетије Христово, на велико коло образ пресветија Богородици и светаго Јоана Богослова. Над јужними врати други барјак, од бјела платна, на јединој страни образ светаго архистратига Михаила, на другој страни образ светаго велико мученика Георгија победоносца. Над северними врати барјак бјел од платна и на ним образ, на јединој страни: Успеније пресветија Богородици, а на другој светитеља Николаја. Пред волики иконостоси 6 кандила од туча, а једно од ђинђуа. Пред крестом чираци велики стоје на десној страни до полак камен а од полак древо уместено. На левој страни вес од мрамора кречем обелен. На чираци 8 свешта од бјела воска, шарене велике, а у среди од жута воска повеће Мали иконостас на десној страни, на нем поште-мал од чита, тамо стоит образ 1, образ празнички и један тепсицак, једне од туча полијелеје малене. На десној страни стол архијерејски доста лепо тишлер соградила и зеленоју бојеју бојадисал. Прочих столов просто сограждени, числом 21 стол. Препрата даском преграждена. На десној страни образ Христов и светаго Георгија на артији. На левој светаго апостола Петра и Павла образ, образ светаго Јоана предтечи, образ светаго архистратига на артији. На иконостасу малом образ светаго Николи, образ светаго Василија, образ светаго Григорија богослова. Крстилнице не имајут, но у једном буцаку поливајут. Напољу звоница и ва неј звоно 1 малено. Книг црковних што обрјетајут се: 1 саборник сербски; 1 минеј московски на празнике служит; 1 триод сербски постни, 1 псалтир московски.

Оваја црков потребујет:

Охтоих, минеје, прологе, крстилицу и освештеније имети, најпаче светаго мира потребујет, и врата, што се кроз них ожа (оца) на мунару пењал, да се затворет, у препрати, почто друга сут отворена на обичном месгје.

Ва селу Ливади

Церков во име светата Архистратига саграждена 1724 л.

Дувари од плота, покривена циглоју, долготоју стојат 6 кровтори, шириноју три кловтора мање 2 стопе, висиноју 1 кловтор и једна пјад Врата на неј једна од запада, три пенпера, једин ва олтарју, два у певница, на десној страни и на левој. Тавана и свода не имејут. Во олтарју светаја трапеза од камена, дужиноју 2 пјади и пол, шириноју три пјади и пол. На неј плаштеница једна од платна бјела дебела, и тамо само кутија стојит, и ва неј у артији чести, ради болних, обрете се у великом праху и непоштењу таја кутија, ни чим же не покривене. Проскомидији не имејут, нити умивалнице. Преграда олтарска од дасака, на неј троје двери: царскије, северније и јужнија врата без завеси. Двери старописанаја малени, на них образ благовештенија пресветија Богородици, више тога образа царја Давида и Соломона образ. На двери завеса од мусула. У иконостасу на десној страни образ Христов велики, образ Петра и Павла апостолов, образ светата велико мученика Георгија победоносца, образ светата Николаја. На левом иконостасу образ Богородичен велик, образ светих Мини, Виктора и Викентија, образ светата велико мученика Димитрија Мироточиваго. Више тјех образов горе стојит образ светата Сергија на артији, второје пришествоје, образ светата Јоана предтечи, образ Богородичен московски, образ светата Николаја, московски: образ светата велико мученика Димитрија, московски; икона једна, на неј скупа образ богородичен и преподобнија Пјатки Параскеви, образ Христов; образ светата Стевана перво мученика, паки образ Христов, образ Архистратига Михаила. Испод иконостаса на десној страни седам пешкира заткати дебели, и на левом иконостасу шест пешкира. Чираци од дрвета, на нима по једно парче свеште

воштане. Једна налона, идеже читатсја, од дрвета, другаја малена за пјатохлебницу пристоитсја. Припрате еште не имејут. У буцаку левом стоит од камена изрјадно истесата на столу с поклопом; ва њуже ађијазна сохрѣајетсја. Крстилнице не имејут. Више речене иконе и крстилницу принесли су из пуста неког монастира, именем Гневотина, који јест близ села Ливаде.

Книг своих црковних имејут: 1 сербску детургију; 1 саборник сербски рукопис; 1 требник сербски рукопис. И те кните од реченог монастира принесли су.

Реченој цркви ливадској потребујет.

Прво свод справити у цркви, светују трапезу већу наћи, справити проскомидију, умивалницу, крстилницу. К тому плаштенице на трапезу светују, и на проскомидију; потир, дискос, звездицу, дарке, одежду, стихар, епетрахил, нарук-вице, појас.

За које смо приказали и заповедали да скрбет приправни бити.

Ва шанцу Асанпашиној Паланки,

Црков во имја светитеља Господња Николаја.

Дувари од камена, дужиноју 6 кловтори и три стопе, шириноју 5 кловтори и једна стопа, висиноју 2 кловтора и једна пјед. Таван равно стоит, покривен циглоју. Олтар прошлаго года из нова сагражден од камена с блатом без свода. Не освештена оваја црков, бивши прежда од вундамента турска цамија. Имејет двоја врата од запада и севера. Такожде пенцера 8, ва олтару 1 пенцер, напољу од востока више олтара два пенцера, на западу 2, на југу 2, на северу 1 пенцер. Во олтарје светаја трапеза од камена, дужиноју 3 пјади и пол, шириноју 4 пјади и пол; столн од камена темелно стоит. На трапези 2 плаштанице, дојна од платна бјелог, верхна од чита шарена, на неј антими(н)с, преосвештенејшаго м-

трополита Мојсеја Петровића, освештат ва лето 1719-тоје, којего антими(н)са госп. владика Максим Несторович, бивши архиепископски и митрополитски намјесник прошлаго 1732 года нима послад и благословил на времја на јего благословенују службу совершивати, (и за сије плаћено три дуката).

На антими(н)су сербско евангелије, пона Петра ондашњег, и литургија, сербска реченаго попа. Хранилицу и чести светија держит у ливадској цркви, и од туда приносјат ради болних; точију еште на светој трапези стојет 2 чирака од туча. Проскомидија у дувар узидата, на неј плаштенице две, једна од бела платна дебела, друга од чита турска. Путир од лима мален, дискос такожде од лима жути мален, кашика, звездица и копије од пиринча, дарци над дискосом од платна зелена, над путиром од зелене свиле. Ајер од мусула црвена поставлена бјелим платном. Одежда 1 од црвена мусула, плаветан сипцев од платна, 1 појас тканица турска. (Стихар наруквице и једна одежда пона Петра). Један епетраид црковни од жуте свиле вес издрт. Умивалнице не имејет. Кадилиница од туча.

Преграда олтарска оздол од дасака до полака, а од полака дувар. На прегради троје двери: царскије, северније и јужније. На двери завеса полака од бјела платна а полака од плаветна, а на северни врати од чита шарена. Двери старописнија, на них образ благовештеније пресветија Богородици. Сврху тога образ Давида царја и Соломонов. Ва десном иконостасу образ Христов на велико коло старописни. До јего образа: воскресеније Лазарево, образ светаго Јоана предтечи. На левом иконостасу; образ пресветија Богородици; на велико коло, образ пресветија Тројици. На горњем иконостасу мали икон: образ пресветија Богородици, други образ введеније пресветија Богородици; светаго Николаја образ. Сврху тих образ крстнени, писан, само просто древо. Више креста

образ пресветија Богородици. Истод иконостаса завесе једна на десној страни издерта од платна шарена. Чираци пред иконами од дервета, на них по две велике свеште од жута воска. Мали иконостас на десној страни покривен белни платном, на њем образ светого Николаја, и једин тепсицак. Столов не имејет, точију два. Препрате такожде не имејет. Звона не имајут, но у клецало клецљут. Книге: 1 саборник пона Петра и један псалтир.

Оваја црква нуждњеша потребујет имети:

Перво: свод над олтару, олтар да кречлејшу; умивалницу да справет. Охтоих и тестаменту купити, и проче ко освештенију нове плаштенице купити.

Које јесмо заповједали, да скоро со тим приправни будут.

Ва селу Кусатку,

Црков во имја светого

Вертаа сахата далеко од села ва шуми стојит, темел старо времени, није паки поновлена прошлаго 1732 лета. Дувари од дасака дебели растови, оздол каменом за пол аршина подзидати, без свода шиндроју покривена. Дужиноју стојит 6 кловтори, шириноју 2 кловтора и пол; висиноју дувари (кромје покрова): 1 кловтор и две пјади; ва олтару од востока три пенпера малена: напољу једин на десној страни, на покрову горе врата једна од запада. Во олтарју светаја трапеза од камена, дужиноју 4 пјади, шириноју једнако, стојит темелно на столпу каменом. На трапези покров од платна бела дебела, друго ничто не имејет, точију јесу приготвили нове плаштенице ка освештенију. Проскомидија од дасака, на неј не обрет се никакова покривача. Потир, дискос од лима жута, ново; имејут звездицу од бакара, дарке, ајер. Над дискосом и путиром једнак од беле материје шиком затеката. Одежде и стихара не имејут ни на-

руквиц, точију једин епетраил. Преграда олтарска од дасака, на них же двоје двери: царскија и севернија; завесе од бела платна, проста. Двери написанија: образ благовештенија пресветија Богородици, и образ Давида цара и Соломонов. У иконостасу десном: образ Христов, образ Предтечи, а ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици и светаго Атихистратига. Сија образи на велико коло изрјадно написани и позлаштени, но сут старовремени и порушени. На мало коло образов, у горњем иконостасу образ светаго Николаја, образ светаго Георгија, образ светаго Димитрија, образ светија Петки. Сији образи зјело порушени, точију што познајут сја. На иконостасу 12 пешкира заткати дебали. Чираци од дрвета, на них ни једине свеште не обретајут се.

Овој цркви потребујет нужднејша имјети:

Окрут свештенички, книге правил(н)е, умивалница и крстилница, к томе освештеније, и свештеник.

Ва шанцу Колари,

Црков во имја Воведенија пресветија Богородици.

Дувари од плота, таван од дасака просто стојит, циглоју покривена. Долготоју держит 4 кловтора, шириноју 3 кловтора и пол, висиноју дувари 2 кловтора; менше 2 пјади. На неј једна врата од левија страни, имејет 2 пенцера, једин во олтари од востока, други ва певница на страни десној. Олтар платном прегражден и олеплен блатом. Во олтари светаја трапеза од камена, шириноју и дужиноју једнако стојит 4 пјади и пол, водружена на столпу каменом темелно стојит. На трапези 2 плаштенице од бела платна, антими(н)с имет изображено Светије, освештен блаженопочившим митрополитом Викентијем Поповичем, лета 1718 октобра 5 ден. Послат им прошлаго годи 1732, месеца августа, од намесника

бившаго архиепископског госп. Максима Несторовича, епископа бившаго, до освештенија цркви да на него служи.

Сверху антими(н)са стојит 1 тестамент типа кијевског. (која јест калојера Михаила Раковичкаго). Више антими(н)са стојит кутија дрвенаја. Више тога два чирака, 1 од туча, други од калаја. (Заповедасмо да имејут тамо на светој трапези крст и покривач. Проскомидија од дасака при дувару; на неј 1 плаштеница од бела платна, и један пешкир шарен; потир од лима жута, такожде и диско, звезда од пиринча, копије, нож прост, дарци ови како над диском, тако и над потиром, и ајер од мусула црвена; поставлени плаветним платном, сојединеница, вишпан, упередница, ибричић, а умивалнице не имејут. (Заповедалисмо да оправет). 2 пешкира бела. Окрут: један фелон бјел од платна (попа ондешнега Василија), стихар плаветан од памука беза, епетраил (попа Василија). Појас тканица турска с павтама од пиринча. Наруквице од црвена мусула (грожанске цркве). На прегради олтарској двоја врата, царскаја и севернаја, на двери катанетазма од чита. Двери новописаније: образ благовештенија пресветија Богородици, и верх тога образ царја Давида и Соломона. Ва иконостасу десном: образ Христов; образ Богородичен; образ вознесенија Лазарева; образ Воскресенија Христова. На левом иконостасу: образ Богородичен на стаклу; архистратига Михаила; образ светог апостола Петра и Павла на артији; образ светог Предтечи; образ светог Пантелеимона; образ светог пророка Илији; образ светог Атанасија, атонског; образ светог Лазара праведнаго. Сви ти образи московски на малоје коло, кроме на артији Архистратига и светог апостола Петра и Павла. Пред иконостасом чираци од дрвета, на нихже по три свеште воштане. Мали иконостас при десном чираку, покривен пештемалом од картона, на ним икона празнична. Под велики иконостаси завеса од картона жута. При иконо-

стаси три кандила од пиринча, и један од гвозђа чирак. Столов не имејет и припрате.

Овој цркви потребујет освештеније, књиге правилне, умивалница, крсталива, миро светоје.

Диштрикт грочански.

Во вароши Гроцкој.

Црков храм светаго Архистратига Михаила, освештата богољубивим архијерејом Михаилом. Ване вароши стојит здојне стране. Дувари од черпића, дужиноју стојит 5 кловетор, шириноју 2 кловетора и 3 фертала, висиноју 1 кловетор и 2 шука, без свода, шиндроју покривена, пак по шиндри циглоју. На неј двоја врата од севера и од запада, зјело сниска и малена три пенцера, два у олтару, једин у десној певници, сва три малена. Олтар дасками прегражден. Во олтару светаја трапеза од камена, дужиноју три пјади и једна подланица, шириноју 5 пјади, на столпу каменом стојит тежелно. На неј стојат 6 плаштеница, первајз долнаја од дебела платна, друга од танега платна бјелог, третија од чита шарена, четвртаја од камалота црвена, пјатаја од чита шарена, шестаја пак од бела платна верхнаја, на нејже антими(н)с освештен 1717 љета преосвештеним митрополитом Мојсејом Петровичем. На антими(н)су евангелије сербскоје, рукопис, не оковато. Литургија московскаја на малоје коло. Тјело Христово стојит у другој цркви, рад болних. Јеште на трапези пјат свештников од дервета лепо сиправлени. Више свете трапезе на дувару образ Христов, пред ним кандила од туча. Проскомидија ва дувару од камена. На неј 4 плаштенице: перваја од чита; втораја од платна везена; третија од црвена мусула; четвртаја од чита. Потир од коситера, дискос од бакара, кашика од рожана, копије, прост нож калентраш турски, дарци над дискосом

и над путиром од црвеног дамашка, таков ајер, синцев од плаветна платна. Два чирака од туча, сајединеница од ка-лаја, укропац од бакара, ибрик већи такожде од бакара, из чега свештеник полива се, два пешкира бела, умивалница са-зидата од камена. Кадилица од пиринча, дованште (?) од туча, пјатохлебница од тенећета бела покварена. Одежде из горне цркве служит. Ва прегради олтарској троја врата: царска, севернаја и јужња, на них же завјеса од чита ша-рена, на двери образ благовештенија пресветија Богородици, и образ Давида цара и Соломона. Ва десном иконостасу: об-раз расијатија Христова, на средње коло; образ светого Ге-оргија; образ светого Јоана предтечи; образ светого апостола Вартоломеја на мало коло. Сија образи московски. Ва левои иконостасу: образ пресветија Богородици; образ светого ар-хистратига Михаила. Пред иконостаси завеса од чита ша-рена. Ва горнем иконостасу: убрус; образ погребеније Хри-стово; еште образ једин нерукотворени; образ Преображенје Христово. Више тога два цвета, из между их крст написан распјатије Христово, мален что на барјаки копија постављајет сја. Пред крстом кандило сребрно. На горнем иконостасу: образ, на левој страни, образ Христов; образ архистратига Михаила; образ пресветија Богородици; образ светого Сте-фана архидијакона; образ светого Николаја; образ пак ар-хистратига Михаила, на коњу; два образа светого велико-мученика Христова Георгија; образ светого Сави. Чираци велики, једин десни од камена, други од дрвета. На чираци по пјат свешта од воска жута велики; два чирака од гвозђа, на них по једина свешта. Иконостас мали од дрвета, на њем плаштеница од чита шарена. Тамо стојит икона празнична. На сред цркве висет полијелеј од 12 свештеника од туча, и 12 воштани свешта тамо стојит. Стол архијерејски просто справљен, ва њем икона светого Николи. Прочих столов чи-сло 20, мајсторства проста. Препрата преграждена дасками

до полак, а од полак решетка од дрвета. Тамо ва десном иконостасу: образ распетија Христова; образа два светаго Георгија. Ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ архистратига Михаила; образ светаго Стефана архидијакона; образ светаго Јоана предтечи. Крстилница на левој страни, укопато буре, и ва нем землани ђуп. На десној страни камен истесат, идеже А ђ и ј а з м а својит, с поклопцем. У препрати 5 столов. На пољу звоница, на четири столпа растова, висиноју 6 кловтори. Тамо 1 звоно од 60 фунти, лијена гласа. Порта плотом ограждена, нињз ново измењена. Ова црква стојит ван вароши преко потока Грочице. Верло не с руке у ну ходити; наипаче на залу времену.

Другаја црков во вароши Грочанској.

Наименовата во имја Васнесенија Христова.

Стојит на пијаци ва десној страни сокака. Дувари од черпића, свод просто стојит. Покривена циглоју. Дужиноју держит 7 кловтори; шириноју 4 кловтора и три пјади; висиноју 2 кловтора. На неј двоја врата; једина од востока, другаја од севера. На неј 4 пенцера; два од востока више олтара, а два од западн, и во олтари једин од востока. Ова црков бивши турска цамија, и принц Александр допустио вароши за цркву имјети. И по том олтар преградили су од плота, без свода, циглом покривен. Ва олтари светаја трапеза од камене, дужиноју 4 пјади, шириноју 6 пјади, на стапу каменом темелно стојит. Перви покров ћилим, по њему други од танка платна чисто бела. На нем антими(н)с изображен(о) Санетије, освештен ва лето 1719 свето почившим митрополитом. Мојсејом Петровичем. Сврху антими(н)са Евангелије типа сербскога, оковато сребром распјатије Христово и четири евангелиста. Поред евангелија, на десној страни, крст светогорски художествено оковат сребро(м) и позлаштен.

На левој страни литургија московска на средње коло. Сврху тога љивотић, идеже светија части ради болних стојат, ва чистој артији, лепо ситно раздроблене. Више тога љивота пјат свешниках дрвени, дјело тракслерскоје. Покров по трапези светој од чита. Проскомидија од камене плоча и на каменом столпу стојит из окола даскама ограждена. На неј први пештемал од бела платна, други од чита. Пако стојет два потира, једин од тенећета, други од лима жуто. Дискос од лима жуто мален, звездица од жуто пиринча; копије, калентраш турски. Дарци над диском и над путиром од црвене богасије, платном плаветним поставлени. Ајер од свиле црвене везен срмом, поставлен памук-безом. Тамо стојет два чирака дрвена, дјела тракслерскога. Сојединеница од кристала, укропалница, ибричић од бакара; други ибрик велики, из нега полива се свештеник, умивалница од камена, а нафорница од земље. (Заповедали смо од калаја да буду купити). Петохлебница од тенећке. Окрут црковни; четири фелона, 1 од плаветне свиле, по рамени материја шарена свилена; синцев од зелене свиле, поставлена плаветном ћочом. Две од бела платна, 1 од чита пругараста. Стихара свештеничаска два, једин од дамашка зелена, други од бела платна. Један стихар дијаконски, од жуто свиле. Епитрахила 4, једин од плаветне свиле нов, два стара од богасије црвене, једин од алаве. Појаса два, један тканица турска, на њем павте од сребра, такожде и други тканица, но павте од бакара. Наруквице троје, једна од плаветне свиле, друге од жуто, треће од алаве. Преграда олтарска дувар од ћерпића оздол те до верха. На прегради троја врата: царскаја, севернаја, јужнаја. Завеса на двери од свиле зелена, а на северној и на јужној од чита, старе. Двери новија; на них: образ Благовештенија пресветија Богородици, и образ цара Давида и царја Соломуна. Ва иконостасу десном: образ светих бесребрников Козми и Дамјана; образ светаго евангелиста Луки.

Ва левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ Вознесенија Христова; образ светитеља Христова Николаја; образ светаго архистратига Михаила и Гаврила; образ светаго Јоана богослова; образ светаго Димитрија. Под тих иконостаси завеса од чита шарена, подобно шпалиру. Више гјех икон по дувару на двери икона јерусалимска. З десној страни: икона, на неј образов светих ва месецу септембрију, октомврију, декемврију, генвару, фебвару. На левој страни такожде икона, идеже образи светих обретајуштих(се) у месецу марту, априлу, мају, и јунију, јулију, августу. Више гјех образов икона Вознесенија Христова, икона Воскресенија Христова, икона светаго великомученика Димитрија; образ маленија; образ светаго Георгија. На верху једин барјак не велики, на нем образ Христов, здругија страни светаго Николаја. Речени образи сви на мало коло московски. Јеште једин барјак од жутија свили. На левој страни стојит кандил пред десним иконостасом дојним три, пред левим два: више двери пред барјаком једно, сва од туча. Чираци велики два од дрвета; на них же по три велике свеште воштане. При десном чираку иконостас мали, на њем покров од чита. Тамо стојит образ празнички и један тепсицак. Певнице лијепо справлене тишлером. Стол архијерејски обложен староју артијеју. Прочих столов число 30 просто справљени од дрвета липова. Препрата преграждена простами дасками чамови. Тамо у десном иконостасу: образ празничков пресветије Богородици; образ светитеља Христова Николаја; образ светаго Киријака и Јулита; образ пресветија Богородици. Ва левом иконостасу образ пресветија Богородици; образ светаго Димитрија; образ светаго Николи. Сви образи московског художества новији, на малоје коло. Завеса пред десним иконостасом од чита, пред левим од шарена везена платна. Крстилиница на десној страни један зелени лонац велики. На пољу звоница на четири ступа растова, озгор шиндром покривена. У њој

два звона, једно од 80 фунти лена гласа, друго од 50 фунти слаба гласа. Порта од пијаце плат, а проче растови диреци. У порти јест школа, идеже дијаци учатсја.

Ова црква зјело трошна, но зактевајут на другом месту да би справили из нова цркну, а њу мислет оставити. Аште будет поправљатисја сему храму паки, вејакому подобајет олтар да сја вес из нова созиждет, и ћемер или свод да будетсја прилично устројил од дасака, почто сице, како није весма непотребно зритисја. И кад созиждут олтар; потребно да сја наспет повисоко, како ће од двереј изићи на два степена. Честна трапеза ваља ина да сја справит ширна и должша. Аште не може (се) таков камен обрјести; то и да ске орехове, или од цигли да сја созиждет, и сија трапеза камена да сја тако у нутра на среди изиждет, где будетсја светија мошти положити. Тако проскомидија да сја ина содјелајет. И умивалница ова да сја лено умјестит. Предверије да сја еште мало наспет земљу, како ће из между свештника два степена или једин, како и ва Бјелградје стојит. После предверија, људи где стојат, и препрата да сја уједино ујединит. А од препрате и тако трошан дувар да сја из мјестит из нова препрата да сја содјелајет, ва широту колико јест, а в долгиоту три кловера. А ради пак на сије дјеланије мјеста дом Јовна и Лазе да сја под црков узмет. И та вест скупо, 3 возионице кљука више нису дали за њу а цркви под којом стојит. И аште сице устојитсја, то потребно вес покров на цркви измјенити, и начином устројити, како ће јединаго покрова всјуду бити. Инако бо олтар не моштно повисити, ако сја сице не устројет. Унутра у цркви потребно еште свештнике велике инакове сдјелати, почто сице неприлични. Тако амвон да сја свуд попатоше. А аште би моштно било минеје купит, или за нужду обштаке. Крстилица да сја пре експресум онако содјелајет, како у Пожаревцу, обаче не уз дувар, но ка крају на десној страни, како мо-

штно обходити сја. Из нова содјелани сут на олтари апостоли и про пророчи (Пророци)? по платну. Два стихарка на свештоносце. Иконостас да сја управит ин. Врата на препрати љепавом манером да сја управет. Евангелије московско ново да сја купи. Школу код цркве управити, почто не имат такови дом при неј за магистра, и рад калуђерица. И порта око све да сја управит. Ова црков имат једин виноград од 5 мотика, млад и леп два љета однелиже црква содржит. Узет од Теодора Бећара, по нем нитко не остал, при Јоану Ексарху.

Дмштрикт Бјелградски.

Ва селу Великом црков освештата во иија Благовештенија пресветија Богородици рукоју богољубиваго владике Бјелградскога Михаила. Саграждена ва љето 1705. Дувари од черпића, темел од камене без свода, шиндроју покривена. Сверху два крста од калаја. Имејет дужиноју 5 кловтори; шириноју два кловтора и 2 стопе; висиноју 1 кловтор и 2 пјади. Врата једна од востока, пенцер 1 на олтарју, а два на покрову од полудне. Ва олтари светаја трапеза од камене, дужиноју 4 пјади, шириноју 5 пјади, на столну каменом темелно стојат. Која бивши порушена од секеруш⁽¹⁾, кога Бјелград добијен. По том паки светопочивши господин митрополит Бјелградски, Мојсеј Петрович, ва љето 1721, посвјетил. На неј 2 плаштенице; перваја од објела платна дебела, другаја верхнаја од чита шарена. На неј антими(не) сонетије Христово (сањетије), освјаштен ва љето 1716, рукоју преосвештеног господина митрополита Викентија Поповича. Ва Далској цркви дароват сеј њреви од митрополита Мојсеја Петровича. На нем стојит светоје Евангелије, типа

⁽¹⁾ Секеруши (мађарска реч) возари.

Србскога, обшивена кожоју црвеноју. Поред Евангелија крст написан распјатије Христово. Више тога стојит кутија од дрвета, и тамо ва неј у артији светија части собљудени ради болних; и око крста два чирака од туча. (Јеште на трапези обрете се 1 тестамент Дворскаја, која на послужене им даровата на време). Проскомидија у дувару, на неј две плаштенице, дојна од бела платна, горња шарена бошча, памуком црвеним и плаветним заткана. На неј два потира од калаја жути, такожде и дискоса два малена, звездица од пиринча. Дарак над дискосом од атлаза, около златен галон. Над путиром дарака такожде од атлаза црвена, с пјатим крестови од галона златна, на углови ките од свиле зелене, поставлени платном плаветним. Ајер од дамашка дуловатог; синцев од жутог дамашка, поставлен платном плаветним. Јеште једни дарци стари од црвена мусула, сва три синцеви од плаветна платна, без поставе. Кашика од тенећета, тамо 1 чирак стојит од пиринча. Једна икона преображенија Христова малена. Сојединеница чаша од стакла, анафорница од земље; кадилница од пиринча умивалница, код северни врата, даском заграћена, ибрик од бакара. Окрут: две одежде, прва од мусула црвена синцев плаветан од беза, друга од бједа платна, на неј синцев од црвена мусула. Стихар од ћоче беле танке, два епитрахила, 1 од црвена мусула, други од шарена дамашка дуловатого, около чипка од свиле зелене, и доле ките од свиле; два појаса, први тканица турска, с павтами од пиринча; други од памука плетен, и на њем павте од пиринча; наруквица 2 пара. једне од свиле пругарасте, друге од чита. Преграда олтарска од дасака, на неј двоја врата, царскија и севернија. На двери завеса од чита шарена. Двери новија, на них образ Благовештенија пресветија Богородици, и образ цара Давида и Соломона. Ва десном иконостасу образ Христов, московски, на мало кодо; образ

трех светителеј на артији; образ светог Стефана краља Дечанског; образ празнически; образ воведенија пресветија Богородици; образ светог Лазара четвородневнаго; образ светог Димитрија. Ва левом иконостасу; образ пресветија Богородици; образ светог Георгија. Испод иконостаса деснаго завеса два; пешкира шарена. А испод леваго иконостаса једин пешкир плаветним предкат, по два кандила со стране. На горњем иконостасу образ Христов; образ светог Николаја; образ пресветија Богородици; образ светог Теодосија опште житеља; образ светог Антонија; образ светог Николаја; образ Христов и пресветија Богородици. Више двери собор светог Архистратига и Благовештеније пресветија Богородици на јединој икони. Више того крест, који се на барјаку носит, на нем изображено распјатије Христово. Испод тјех икон 1 пешкир од платна стојит долготоју 8 аршина. Једно кандило више двери пред распјатијем стојит барјак од црвена мусула, синцев плаветан три ките црвене од памука. Свештник на десној страни од дрвета; на њем три свеште од бела воска, и једна од жута воска велика; на десној страни од гвозђа, на њем 1 свешта бела. Мали иконостас покривен шареним платном, и тамо точију једин тепсицан стојит. Столов не имејет точију један на десној страни. Препрата преграждена дасками. Икон на десном иконостасу: образ пресветија Богородици, и два образа светог Николаја. На левом иконостасу: образ Христов нерукотворени; образ светог Николаја; образ пресветија Богородици, скупа и распјатије Христово. Порту сего года просћем јесу оградил верло тесно, полак гробов на пољу стојит. Книг црковних не имејут, точију један псалтир Сербски.

Ова црква потребујет: перво крестилницу имети и книге правилне. Њ тому звоно велико и мало ва олтари. Такожде светог мира не имејут. Тако и црков веома малена, потребно да поваја созиждет).

Ва селу Вишници.

Црков храм светаго Архистратига Михаила сограждена
ва љето 1721 на старом месту.

Дувари од камене, свод преко све цркве од дасака, покривена шиндром, на покрову 2 крста од калаја. Дужи-
ноју держит 7 кловтора и 5 стопа; шириноју 2 кловтора
и пол; висиноју дувари 1 кловтор и пол. На неј троја
врата, једна од југа, другаја од севера; третија од запада,
имејет 6 пенцера, во олтари два, и на пољу четири, по
два са стране. Освештена ва љето 1723 октомбра 25 ден
преосвештеним митрополитом Мојсејом Петровичем. Во ол-
тари светаја трапеза од камене, на столцу каменом темелно
стојит. На неј плаштенице три; перваја дебела од бела
платна; другаја по неј од памукбеза; третија верхнаја
од чита, из окола шпалир зелен, со златним гранами. Ан-
тими(и)с изображен санетије Христово. Освештена ва љето
1719, преосвештеним господином митрополитом Мојсејом
Петровичем ва Бјелградје. На антими(и)су 1 јастучић од
жуто атлаза везен златом стар. На томе јастуку стојит
Евангелије штампе сербске, оковато, образ расцјетије и че-
тири Евангелиста. При њем крст с деснија страни, древа
светогорска, оковат сребром и позлаштен, с пјатми, адем
каменни, и мали камени 26. С левија страни Евангелија,
литургија московскаја стојит, на средне коло. Више анти-
минса стојит кутија од дервета, идеже части светија раз-
дроблене по артији стојат. При том с деснија страни стојит
крст јерусалимски, пред тим стојат 3 чирака дервена ва-
раклаисата, на нихже свеште од бела воска шарене.
Измежду свештеника кивотић стојит Јерусалимски со сѣдевом
древо изпарато. Више трапезе свете 1 сребрено кандило
стојит. Проскомидија при дувару, на столцу каменом плоча
обграждена дасками, на неј 3 бошче шарене. Тамо стојит
потир сребрен и позлаштен, други потир од лима; дискоса

2 од лима, звездаца од бакара позлаштена с четири ании (аник, оник = опух) каменни червени; копије бело, ножић прост, лажница сребрна, дарци над диском од атлаза везена, поставлени плаветном богасајом. Над потиром од свиле а ч и к м а в и (?); ајер од црвене ђ а х м е, синцев од жута атлаза, поставлен плаветном богасијом. Више потира на проскомидији, образ, на дрвету, светаго Николаја. Више него два цвета малена, пред образом 1 чирак од дрвета вараклаисат. Сојединеница од лима; умивалница од камена, ибрик, и украсаљница од бакара; два бела пешкира, кадилница две од пиринча; цјатохлебница од тенећета; анафорница једна од калаја, другаја од бакара. Звонце мало од туча.

Окрут: цјат фелон, једна од алаце, другаја од атлаза црвена, третија од свиле пругарасте, све три старе, четврта и цјатаја од бела платна половне. Стихара два, један од свиле пругарасте, други од чита, оба нова. Епитраила 4, први од ђахије црвене, на њем 20 дугмета сребрени; други од жута атлаза такожде и третији, и на них по 10 дугмета сребрени; четврти од мор свиле з г р а н а м и; на них по 4 ките свилене, сви тији епитрахили ветхи. Појаса 2 среб(р)на на лавтама по 5 камени. Наруквицо два цара, једне од плаветне свиле дамашка, друге од кумаша црвена ветхе. Преграда олтарска од дасака, на нихже двери и врата јужна и северна, на котори завесе од чита. Двори написане: образ Благовештенија, и образ цара Соломона и Давида цара. Испод тјех образов, четири Евангелиста написана. Даље образ светаго Симеона и светитеља Сави сербских просвјетитеља. На иконостасу дојнем на десној страни: образ Христов седјашти на престоле, венец на глави од сребра, такожде и скиптр од сребра. По њему образ светаго Јоана Предтечи и чудеса јего написана и јего вјенец сребром оковат; образ светаго Николи

с чудеси, венец сребром оковат. На левом иконостасу, образ пресветија Богородици, с вјенцем сребрним и позлаштеним; образ светого Архистратига Михаила с венцем сребрним; еште други образ Архистратига Михаила без окова. Сији образи речени на велико изрјадно написани; на них стојит јединајест махрама везени; а испод них шпацир жутог во рана. На горњем иконостасу више двери: образ пресветија Богородици, на стаклу; образ собор еветаго Јоана Предтечи; образ сошествија светого Духа; образ Христов нерукотворени; образ светого Димитрија; образ светого пророка Илији с чудеси; образ светого Николаја; образ светого Киријака одшалника; образ светого Алимпија столпника. На левом горњем иконостасу: образ светого Атанасија; образ светого Јоана; образ светого Димитрија. Више иконостаса горњега, крст велики, на њем образ распјатија Христова; на углови 4 Евангелистов. Око распјатија: образ пресветија Богородици, и образ Јоана Богослова; око них два цвета стојит 1 кандило пред распјетијем. Испод кандила два свештника вараклаисата. на них по једна свешта од беда воска. Око тјех свештника стојет шест орлића од дрвета вараклаисати. Испод орлов висет 25 свешта од беда воска шарене. Пред горњим иконостасом висет 4 кандила сребрна, два од туча. Чирази велики од дрвета вечаенсати, на них по пјат велики свешта и по 6 мали. Два чирака од гвозђа, што дијаци на воход носет. Иконостас мали од дасака чамови, на нм покривач први од зелена шпалира; други бошча шарена. На том иконостасу; образ пресветија Богородици на стаклу; други светого Михаила; третији образ празнички. При том иконостасу налона од чамови дасака, кожом озгор обшивена. Стол Архијерејски просто стојит од дрвета; прочих столов число 27.

Препрата преграждена дасками. Ва десном иконостасу: обрез Воскресенија Христова; образ Предтечи Јоана; образ

на стаклу пресветија Богородици; образ светог Николаја. На левом иконостасу: образ пресветија Богородици; образ светог Георгија с чудеси; образ светог Димитрија; Предтечи; (пред) образов два свештника дрвена, на них по пјат мали свешта; испод тјех образов завесе од шпали(ра) зелена вараклансат. Крстилиница од камене изидата; једна нало-ница, на њу же постављајут пјатохлебницу. Један барјак на левој страни стојит од атлаза црвена. Два цвета, један од туча, на њем 15 свештник, други од тенећета; једна кандило од стакла.

Книга црковних, једно Евангелије сербско, рукопис; 1 псалтир московски, на мало коло; 1 охтоих лавовски, на осм гласов ветх; један саборник сербски; 1 апостол московски; један минеј сербски рукопис, месеца октобра.

Порта црквена од плота, на неј троја врата покривена; порта патосата. Звонара вон порте на четири дирека, висиноју 6 кловтери звоно од 60 фунти, цена јему 16 форината.

Ва селу Жељезнику.

Црков неосвештата, назнаменовата во имја светог Вознесенија Христова, созиде на прошедшаго лета 1733.

Дувари од камеце со землоју муровани еште без свода, покривена дасками; дужиноју держит 5 кловтори и пол; шириноју 2 кловтора мање 4 стопе; висиноју 1 клофтор и две пјади. Врата двоја: од севера једна, другаја од запада, 6 пенцера, то јест 2 на олтару, два у пјевници, два у препрати.

Во олтари светаја трапеза, астал с ножицами, на њем два пештемала, дојни од платна бела, верхнаја од чита шарена. Антими(и)с, сонетије изображено, осветил јего, благословенијем преосвештејшаго митрополита Мојсија, вла-

дика Николај Темишварски, месеца јулија 4 ден. 1729 лета ва Бјелградје. Послат же ва сији храм 1732 месеца августа од владике Себиискаго (Сибинскаго?) Максима Несторовића, бившаго тогда намјесника архијепископскога. Вѣрху Антипи(и)са стојит мален јорганчић, на (и)стом Евангелије московско (монастира Раковице). Литургија Лавовска (Лавовска) (свештеника Марка овдашњег). Крст неокват светогорски. Свѣрху трапезе покривач од памук-беза. Јѣште тамо три чирака од туча, на ним свѣште од воска бѣла шарене.

Проскомидија ва дувару, по неј једна бошча шарена. Путир од лима жута; такожде и дискос жут од лима, довољно широк, звездица и лажица. Дарци над дискосом од црвене свиле; на нем синцев од свиле плаветне; над потиром од кадифе црвене. Синцев од атлаза црвена, на среди крст од галона златна. Ајер од дѣбе црвене. Синцев од зелене свиле, на ђошкови ките, од жуте и плаветне свиле, и то је монастира Раковице. Кадилнице две, једна нѣхна, друга је монастира Раковице. Анафорница од калаја, укропалница од бакара. Сојединеница, винцан, умивалнице не имѣјут, но у јѣдан донац свештеник умивајетсја, и онују воду ва реку изсипљут. (Заповѣдали смо јаже би что скорѣје умивалницу справили).

Одежда, стихар, појас, наруквице монастира Раковице. Прѣграда олтарска од чамови дасака. На прѣгради троја врата, дѣвери севернија и јужнија, на нѣхже завесе од чита шарена. Дѣвери не имѣјут. Ва иконостасу десном образ нерукотворени; више тога образ Воскресенија Христова; еште таковаја стојит поред убруса образ прѣсвѣтија Богородици. На левом иконостасу: образ прѣсвѣтија Богородици; образ свѣтаго Архистратига Михаила; образ первомученика и Архидѣякона Степана; образ свѣтаго Димитрија; образ свѣтаго Георгија, свѣз на малоје коло, иконе московске. И на

двери образ Христов на мало коло. Пред образи 3 кандила од туча. Барјак од свиле стојит на десној страни. (Того барјака послаал им господин владика Максим из двора). Два свештеника танка од дрвета, на њему по 4 свеште беле и по једна жута велика. Поред них два чирака од гвозђа. Мали иконостас на десној страни, на ним покривач од чита шарена; еште и два пешкира шарена. Тамо стојит образ празнички московски, на мало коло, и један тепсиџак бакаран. Налона од дрвета озгор кожом пошивена. Препрате еште не имејут, такожде ни столов. Книг црковних не имејут, точију монастира Раковице. Токмо имајут: соборник сербски и Лазаревац на послужењу.

Оваја црква што потребујет:

Перво свод, и да се кречлејише. Потир, дискос, звездицу, ложицу, дарке, окрут вес. Њ тому умивалницу и крестилницу, и светују трапезу да справет, по том освештенјје. За које јесмо заповедали, да скорбејет со тим правни бити.

Ва селу Лесковцу,

Црков освештата неведајетоја которим епископом, храм светаго великомученика Христова Димитрија.

Дувари од растових дасака, свод од букови дасака, шиндроју покривена. Дужиноју держит 5 клофтори и 3 стоне; шириноју два клофтора и пол; висиноју 1 клофтор и 2 пјади дувари держет. На неј 1 врата од запада; два пенпера: један ва олтари, други у певница на десној страни. Светаја трапеза од камена, дужиноју и шириноју једнако держит по 4 пјади, на столпу каменом темелно стојит. На неј два пештемаља, први дојни од беа бела, други на њем од чита. На нему антими(н)с изображено Санетије Христово; дал тој цркви покојни духовник раковачки ажи Висарион. Тај антими(н)с

не надписан, кто јего посветил. Первиши пред овим што биа антими(н)с, простаја крпа без образов, и на тој не подписан, кто јего осветил и дал. На антими(н)су стојат евангелије, штампани сербској, не оковато, (које јест манастира Боговађе). Литургија црковна, од левија страни евангелија стојит крст од ђипариса не оковат; на десној страни евангелија светија части раздроблене правилно рад болних во артији чистој, у кутији дрвеној собљудајутсја. Више светаго евангелија, на светој трапези, стојет више тјела Христова два чирака од лима са свештани жутиши стојет верх них покров на светој трапези од чита.

Проскомидија од дрвета на неј 2 пештемала, први дојни од беа, други по њем од аладе. Путир и дискос од лима жута; звездица од пиринча; кашика од дрвета; копије, ножић прост; дарци сва три од дибе, нови. Кадилица од пиринча; укропалница, и из чега своштеник умивајетсја од бакара. Умивалница од четири даске.

Окрут: одежда од мусула црвена (манастира Боговађе). Стихар од чита; наруквице такожде тканица од свиле зелене; павте од пиринча; енетрахил стар од црвена дамашка. Прегради олтарска од дасака, на на неј троја врата: царска, севернаја и јужнаја. Завеса на двери од чита, а на северни врати од платна бела. На двери образ: Благовештеније пресветија Богородици; и више тога образ цара Соломона и Давида. Ва десном иконостасу: образ Христов; образ архистратига Михаила; образ светаго Николаја; образ светаго евангелиста Марка; образ светих врачев: Козми и Дамјана. Ва левом иконостасу: образ Богородичин; образ светаго Василија; образ светаго Пророка Илији. Више тих иконостас, шест икон и непознајутсја, котори светих образи јесу. Горе крст мален, на њем образи: распетија Христова и четири евангелистов.

1733 г о д а.

**Ексемираније свештеников и преп смедеревском,
грочанском и бјелградском.**

(МЕСЕЦА МАРТА ДНЕ 6-АГО).

Свештеник Ђерман Ђукић имејет 24
Срему, у селу Нерадину, воспиталсја у ми
Земунац 50-о љетан, художества земљед Анастасија
имејет љет 40. Имејет оште (је)динаго (име)нем Јео-
рем, котори прошадшаго года 1732 дија епископа
ибишкаго кир Максима Несторович архие(пи)скопски
и митрополитски намјесник, за ко плати, нити
какова дара даа, е тому младша, но преставили
се сва три, точију јед не удату именом Стоја. Он
поп Ђерма(н) ми при љету 14-том у Земун ме-
штеру Томи п пребивши 2 года, преучил на-
устицу и пса(лтир) ти. После дат у Крушедол почив-
шему Белому ав јего бил 5 год; прочитао 12 минеј,
тр крат, Лазаревац једин крат. Постн
Акатист и молебен неколико крат пресветија појати
самогласно гласове сарбски научил. Херу ... (гре)чески, ре-
ченијами сарбскими, које појати нави тну оште слабше.
После тога са всем домом реч бјегли, које код Кру-
шедола, које у Белграду, в Круше ченому духовнику 5
љет на служби пребива(л) ... (роди)тели јего сочетавши јего
браку, при 17 љете ра ком и помоштенијем реченог
духовника. Којегоже на 1726, и на дијакство од бла-
жено-почившаго ми(трополита ... поставлен. В којем чину
пребивши и поучившија благословенијем реченога го-
сподина митрополита на свештенство Николајем Ди-
митријевичем епископом тамшварским ... пребивши ва
резиденцији у Бјелграду 2 месеца поучиве одпуштен со
сингелијеју ва Смедереву свештенствовати ти, за које до-

пуштеније речени духовник плати и није пола года како во Смедереву непремено попу но своје деџа од јединого году мужеска полу. М живут в дому и пазетсја. Свободни од порције . . . ка и десетка. Својих црковних ствари тир кџевски на мало коло; 1 десјато-словџе мос московску; 1 требник кџевски на мало коло. Је крест Светогорски не оковат, једне нарукџице од зе домовска имат 3 мотиџе винограда сад и ланскаго сада имејет четири мотиџе кошнице. Дом свој не имејет, до није под мађарском и сад погодила сја с газдом и новцем пускајет п рови-зор смедеревски именем Нађ штенику кунити. За того свештеника пон људи писмо дали госп. митрополиту Мојсеју кад ит . . . ли да му хоптет дом сами справити.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

. достонт
. посвештөн
. седам
. и проче до
. вјетујеш
. дом.

Не зна на уст казати.

Исправленије.

. рукоположеније примих седам тајин црковних совер лено же 1 крштеније, 2 миропомазаније, 3 евхаристија 5 покајаније, 6 брак, 7 елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

. шисја о сиље их
. који словами која
. јетеја.

Крештајетсја раб божији
во имја отца амин, и сына
амин, и светаго Духа Амин.

Исправленије.

..... јери јест на ред сице отвјетовати; крштеније савершујет се има чрез триштноје погруженије во водје Отца, амин, и Сина, амин, и светого Духа, амин..... Воспријемник должен глаголати, амин. И по сем примиреније Богом бивајет и проштајетсја ва ход ва царство небесноје ... тсја прародителни грјех Адамов. Сија тајна једина тса.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... светого крштенија

Нисам чатио.

.... мат своје почело?

Исправленије

Тајна светого крштенија имат своје почело од самого Спаситеља Христа преклоншаго пречисти верх под длан Предтечи на Јордане; јуже својим учеником поведително предаа, глагола: идите во вас мир приповједите Евангелије већи твари: всјак иже вјеру имет и крститесја спасен будет: невјеровави же осужден. И индје шедше научите всја јазики, кршташте их во имја Отца, и Сина и светого Духа. И паки увјештателно; аште кто неродитсја водоју и Духом, не может ванити ва царствије небесноје. И од тоље апостоли начали и свети отци, и даже до сего време не над верними савершујетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Ову тајну светого крште-
нија может ли простоје лице
савершити?

Может за нужду да ...
... во водје погружит, и
..... крштајетсја раб бо-
жији раба божија,
именом, во имја отца.
и Сина амин; и светого
..... и после свештение

..... МОЛИТВЕ а не ПОГР.

..... ЖИВО ОСТАНЕТ.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Аште детја умрет без по-
повски молитава, јест ли совер-
шено крштено?

Јест, зашто је же-
није.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Од кога тајинство сије со-
вершујетсја, такожде и проча
тајинства?

Совершујетсја од је(реја).

Исправленије.

Сија тајна светаго крштенија такоже и проче тајне
. ника, ниже од простаго совершујетсја; но благодат
. Духа. По словеси апостолском: всјак дар совер-
шен дјај од тебе Отца свјетов; убо тако крштеније
и опр совершену силу имат, како и свештеник да
соверши нужди случитсја кому крстити, по образје
више речен вје что после читајет свештеник, точију
церемон . . . да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни второј миропомаза-
нија что јест форма?

Печат, дар Дух да
говорит св. мажет у-
деса

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Сија тајна миропомаза-
нија может ли сја над ким
повторити?

Может јегда одиостит сед-
мицу.

Исправленије.

Сија тајна миропомазанија јединожди над вјерним при-
јемљетсја. Но аште кому случитсја од вјери одступити, и

паки обратитсја; потребно јест ова тајна над ним совершитсја. И јегда кто од вјери одступит, тогда благодат божија од њего одимитсја, и чрез сију тајну пак дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... и Евхаристији, третијеј..... что јест форма?

Господи иже пресветаго твојего Духа во третији час апостолом низпослави, того благи не отими од нас, но обнови, мољаштихтисја; со стихи: и сотвори убо хлѣб сији, честноје тјело Христа твојего; а јеже по чаше сеј честнују кров Христа твојего; предложи је Духом твојим светим, тогда вјерују несумниво, јако светија дари совершени сун, и Христос невидимо на престоле предстојит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

... (Евх)аристија кога....
... своје почело, и кога....?

Јегда речет свештеник или дијакон; станем добре, станем со страхом вонмен светоје возношеније ва мирје приносити. А кончатсја; јегда возгласит свештеник: Изрјадно о пресветјеј, пречистјеј, преблагословенеј и прочаја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... (Ф)орма свештенству четвер.... ни?

Божественаја благодат.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... ја тајни комо власт
....?

Архијерејом дана власт.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

.... форма пјатој тај...
....?

Исповједаније.

Исправленије.

Форма јест, јегда духовник над исповедавшимсја очитајет молитву сију: Господи Бог наш Иусе Христос благодатију и штедротами својего човекољубија: и прочитаја, како ва требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма браку, шестој тајни?

Испитав вољу и хотјеније жениха и невјести, и дајут једино другоме руки, и заклутсја до смрти једино другаго неоставити, и такови согласије јегда благословит јереј, тогда бивајет брак честан и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма јелеосвештенија, седмој тајни и од колико свештеников сија тајна совершујетсја?

Оче свети, врачу душ и тјелес, и прочита: совершујетсја од седмих свештеников.

Пробујетсја како читајет. Не вршико читајет но доста право. Пишет средне. Појати ведајет гласове сербски самогласно, Херувуку и причестну на глас перви гречески, а сербскими реченијама појет које како.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајемисја; когда последни крат исповедалсја

Сего года месеца ерфара исповједио сам сја ду-

јеси и кому, имјејеш ли од ховнику А жи Прокопију
него цедуљу? Хо по вцу, цедуљу није ми
даа.

Исправленије.

Ва напред за каз јест вихова Архипастирства каждому
свештенику цедуљу имати од духовника, и тији да будеш
узимати.

вопрос.

отвѣт.

Правила на кажди ден чи-
таши ли, и божественују ли-
тургију часто појеш ли?

Правила свагда обдержу-
јемо, а и литургију кад ми
је неделштина, ва суботу, не-
дељу и ва праздници, ниѣогда
не остављам, кроме какова
припјатија.

вопрос.

отвѣт.

Имјејете ли протокол, и
записујете ли крштешихсја
младенци, и тјех родителеј;
и воспријемника хто бил и
свештеника хто крстил?

Обдержавали смо протокол
и тако записували за онога
митрополита, а сад не пишемо.

Исправленије.

По указу нихова преосвештенства заповеда се вам таки
од овога часа протокол да справите и по указаному да запи-
сујете. Под велики штроф подпасти будете, аште преступите.

вопрос.

отвѣт.

Ходјат ли парохіяли твоји
каждија недели и во праз-
дничнија дни во црков?

Који ходјат који не
ходе, више их не иду
него који иду.

Исправленије.

Да учиш всегда во цркви, и казујеш, да се Бог зјело
гневајет на онога чловјека, котори најипаче светом недељом
во црков неходит.

ВОПРОС.

Обрјетајет ли сја који безаконик ва тој парохији?

ОТВЈЕТ.

Имјејут два: једно Теодор, еште како се Бјеаград узео, вјенчал јего покојни поп Вујица, и духовници допуштаја јему и причаштајет сја. Други безаконик Станоје Шаула еште за турског обдържавања оженно се.

ВОПРОС.

Обретајет ли се котори од Христијан, котори никогда не исповједујутсја и не ходјат во црков?

ОТВЈЕТ.

Има Ранисав Живковић, Неделко Бугарин, и оште један именем Атанацко, који держат своју сваст, и ни један духовник није му попустил причеститсја.

Месеца марта 4 дне 1733 во Асан-пашиној Паланки.

Свештеник Петар Нинковић из Асан-пашине Паланке, рожденијем и воспитанијем Шанца Бергасова. Родител јего бил Нинко Шилковић, художеством терзија, имат 2 брата, једин слеп код себје. Отац јего преставил се. Мати јего и ниње жива. Он поп дат родителми својими осмаго лета возраста својег во Чалму, даскалу Веселину учитисја книзје. Код којег 5 лет (бивши), преучил наустницу всју, псалтир, Мојсејове песме, акатист Богородици и молебен Иесу сладкому, акатист неколико крат пречитал, и по мало писати, јегоже не употребуштити, заборавил. После того во манастиру Петковици, код игумена Георгија, за три лета: охтоихон, саборник, апостол, евангелије, вијиждо по 10 крат пречитал, појати подобја и самогла-

снице. Ниње подобја поборавил; херувику и причастну, које како стуца прваго гласа. Јеште же и вечбини црковну во Петковици учил. После тога братије јего во Адашевце преселившасја из Беркасова, браку сопрегли јего 16-то љетну сушту. По том јесу сја преселили во Крагујевац со свом кућом, идјеше дјетем наставник (бил) 2 љета, за коју службу јего не хотевше људи исправљати, годину днеј празан бил. По том блаженејшему светопочившему патријарху Мојсеју Пећском у во Нови-Пазар ошавши дјети учити, јегоже патриарховим повељенијем, владика Григорије Пећски 1728-го года поставил во дијакона и свештеника, во јединој седмици обоја совершил, идјеше пак по том соверши, идјеше пак по том служио код којего годину днеј и возјамавши сведелствованоје писаније, пришел ва Асанпашину Паланку со свом кућом. И се четвртоје љето како јест. И лани владика Арадски, бивши намјестник, допустио онде му свештенствовати; јему же за таково допуштеније дал 4 дуката. Синтелије не имат. Имат двоје малечке дјеце своје, мужеско и женско, мирно и поштено на дому пазјатсја. Од порције и прочега датка и кулука сут свободни. Својих црковних ствари имат: 1 саборник сербски, евангелије сербско, литургија сербска, 1 фелон од бела платна, и стихар и епиграх од червена атлаза. Појас Јерусалимска тканица со простима копчица. Наруквице од мусула црвена. Крст Светогорски, водичар, не окован. Опште домовско: 1 виноград од 3 мотике; 2 коња; 2 вола; 3 краве; двоје јунади; десет преседа пчела; 1 воденица на Јасеници, од дрвета, оправлена еште вест. Дом свој имајут и прочи своје грунтови: ливаде, земље ораће, баште и подрум од камене.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику Власт чрез рукоположеније
достојит ведати, на што и примих 7 тајин црковних со-

ВОПРОС.

Ову тајну светаго крште-
нија может ли просто лице
совершити?

ОТВЈЕТ.

По правилом. отеческим,
кад се свештеник не прилу-
чит, может совершити овако,
да три крат погрузит у воду,
говорећи: крештајетеся раб
божији во имја Отца, амин;
и Сина, амин, и светаго Духа,
амин. И после свештеник само
молитве да очатит редом, не
дјејствујушти. И то по нужди,
ако дете хоће да умре.

ВОПРОС.

Аште ли детја без попови
молитва умре; је ли совер-
шено крштеније од простаго
лица дјејствованоје?

ОТВЈЕТ.

Нест.

Исправленије.

Сија тајна ниже од свештеника ниже од мирскаго че-
ловјека; тако и проче тајне совершујутеся; но по благо-
датију пресветаго Духа, по словеси апостолскому: Вејак
дар совершен свише јест, сходјај од тебе Отца светов. Убо
таково крштеније јест совершено, и такову силу имат, како
и свештеник да совершит. А молитве что после читајет,
само точију церемонију црковну да исполнит.

ВОПРОС.

Тајни миропомазанија что
јест форма?

ОТВЈЕТ.

Помазујетеся раб божији во
имја Отца и Сина и светаго
Духа.

Исправленије.

Није тако како ти велиш: него ово јест истинаја форма, кад на опредељеними удесами мажеши, ваља да говориш ова словеса: Печат дара Духа светого, амин. И чрез сију тајну лијутсја во крештајемаго плоди и дари Духа светого. И сија тајна јединашти пријељетсја над вјерним. Аште ли кому случитсја одрештисја својеја вјери, и паки обратитсја, должна ова тајна над ним савершатисја. За што кад одступит од вјери, благодат божија од него отимитсја, и чрез сију тајну паки дајетсја.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Третијеј тајни светој Евхаристији что јест форма? Дар Духа светого.

Исправленије.

Јест форма овој тај(ни) после призиванија светого Духа, глаголушту јереју сверху хлеба: И сотвори убо хлеб сеј честноје тјело Христа твојего. (Приразумевајетсја Господи). Над путиром: А јеже во чаши сеј честнују кров Христа твојго. Над обојим: Предложив Духом твојим светим. Тим совершившимсја, да сије пресуштествена сут дари свештеник твердо и несумњено да вјерујет, и Христос невидимо суштествене предстојит на престоље.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма свештенства тајни четвртој? Не знајем.

Исправленије.

Сверху ове тајне имут Архијерији власт совершиват а не попови. Форма јест: Божественаја благодат, всегда немощнаја врачујушти: и прочаја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма пјатој тајни Не знам.
покајанија ?

Исправленије.

Кад човека по последованију исповједаш и опитимију даш му по силе молитвих прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами: и проч. како ва требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест шестој тајни браку Не знам.
форма ?

Исправленије.

Јест форма жениха и невести вољу и хотјеније испитав, аште објештајутсја и закљутсја до смрти једино другаго не оставити ни ва какој нужди, и сије им објештаније, јако устав положен благословити; и по сем бивајет брак честан и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что седмој тајни форма Не знам.
Елеосвештенију ?

Исправленије.

Сија тајна совершајетсја од 7 свештеников по словеси Апостолскому; Болят ли кто во вас, да призовет пресвитери црковнија и молитву да сотворјат и проч. форма же јест: Оче свети врачу душ и тјелес послави јединороднаго Сина твојега, ва мир и проча.

Пробовати како читајет; весма слабо читајет, треба да се обучавајет.

Марта 4-го дне 1733 года

Во Асанпашинској Паланки.

Свештеник С(т)ефан из Асанпашине Паланке. Имен-
 јет 35 лет, родио се у Драгашеву и васпитао. И отац
 био Арсеније Ђурђевић, художеством земледјелац,
 који исполнивши лет 40, преставио се. Такође и мати
 јего, иживши 70 лет, прошлаго года починула. Он по-
 енто јун, принесен родитељи својини у Бачку ва Ша-
 нац Сомбор, идиже пребивши 2 лета, прибегао о ро-
 белије Буруцке ва Сечуј. И тамо дат маткоју сво-
 јеју некојем Аши(ји) учитеја кнзје, код којего пребио 3
 года, преучи наустичу всју. По том преселивши се ва
 Кобласки шанац, празан 6 лет пребивши. Пак дат у
 Коблау свештенику Ђурици учитеја. Код којего за
 7 лет преучи псалтир; к тому молебн и акатист пре-
 светија Богородици; читати навикал и мало писати, и гла-
 сове самогласно појати, и охтојих прочитао 5 крат. И
 тогда мати јего браку сочоставши 20-то летну сушту. По
 том преселенијем учинивши ва Бјелград, и нега вазал све-
 топочивши митрополит Мојсеј Петровиц ва двор на
 службу и ва наученије, идиже мало 2 месеца престојавши
 постави јего дијаконом, ва којем чину цјелоје лето ва
 дворје архијенископском учивши се дијакоисати и възбином
 црковним. По том ва лето 1719 постави јего свештеником.
 И тако престојавши и свештенствовати учивши се за три
 месеца одпуштен и нарежден у село Великом свештенст-
 вовати јенурију держати. За које допуштеније дал госпо-
 дину Архијенископу 2 дуката, јексархи Николају 4
 марјаша, Дијакону Георгију, Јоану Дијакону
 мирском по два марјаша. Сингелије не нијел, и тако све-
 штенствовавши 12 лет. По том начали люди слабо му
 мислаивати бир и проца. Такође досаду нијел и клевету

од Сланичких калуђер, оставио Велико село, и просио пак у Асанпашину Паланку, идјеже речени госп. митрополит Мојсеј допустио му, и није 4 года, како тамо свештенствује.

На дому мирно и поштено живе и пазет се. Од порције, кудука и прочег датка су слободни. Црквени ствари своји имају 1 епитрахил; 2 крста водичња светогорска; 1 требник московски, 1 часослов московски. Грунта имају 10 мотика винограда (у Великом селу), 1 башчу. Марве; 2 коња; 1 краву; 1 јуне. Дом не имају, но ва чуждом доми седи.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на што и посвештен јест: дјествовати 7 тајин црковних и проче должности, да ми отвјетујеш во прошавшисја рјадом.

Власт чрез рукоположеније примио 7 тајин црковних совершивати, именоже ови: крштеније, исповједаније, вјенчаније, миропомазаније, причащеније, рукоположеније. Нисам учио, онако у Типику находим како ваља.

Исправленије.

Не пише тако у Типику, нити тако ваља, како у твојој глави стојат. Него 1 јест тајинство Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија. 4 Свештенство. 5 Покаяније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајешисја о силе сих тајин, и којими која совершивасја словами. О первој првих?

Не могу знати.

Исправленије.

Тајна светого крштенија истината имат своје почало од самога Спаситеља Христа, преклоншаго пречисти верх под длан Претечи ва Јордање, јужо својим учеником повелително предад, глагола: Идите во вес мир проповједите Евангелије всеј твари, иже вјеру имат и крститсја, спасен будет; невјеровави же осужден; и инаје шедже, научите всја језики, крштеште их во иѣ Оца и Сина и светого Духа. И паки увјештателно; аште кто не родитсја водоју и Духом не може внити ва царство небесноје. И отоле апостоли, начали и свети отци предади, и даже до сего времене над верними совершујетсја. Форма же или образ сја тајни јест сја: Крштајетсја раб божији, или раба божија, иѣ рек: во иѣ Оца и Сина и светого Духа, Амин. Амин. Амин. Не свештеник но кум должен глаголати трижды. Сја тајна точију једин крат дајетсја. И кад она реченија изговоретсја: во иѣ Отца и Сина и светого Духа свештеником; јест совершена тајна и праштатсја ва ход во царство небесноје, и грјех праотечески омивајетсја, и будет истини Син по благодети божијеј.

вопрос.

отвѣт.

Ову тајну светого крште- Не может.
нија может ли просто лице
совершити?

Исправленије.

Может за нужду. И тако својим парохијаном да сказеш и научиш их. Аште не крштено при смрти будет, а свештеник не случитсја: то да и простоје лице ва чистују воду три крат погрузит и говорит: крштајетсја раб божији, аште ли женскаго пола, раба божија (како изволят име нарешти) во иѣ Отца, амин и Сина, амин, и светого Духа, амин. И убо таково крштеније јест совершено, и

такову силу имат, како и свештеник да је крстил. Понеже тајинство ниже од свештеника, ниже од мирскога совершуетеја, но благодатију пресвјатаго Духа. По словеси апостолскому: вејак дар совершен с више јест, ходјај од тебе Отца свјетов. Точију аште жив младенец останет надобну свештеник церемонију црковну над ним да исполнит, и молитве да читат.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанија тајни второј что јест форма? Не знам.

Исправленије.

Кад мажеши над определеними удеси и глаголеши: печат дар Духа светаго. Сија тајна јединошти пријемлетеја над верним. Аште ли кому случитеја одрештитеја својеја вјери, и паки обратитеја; должна ова тајна над ним соверштитеја. За что, кад одступит од вјери; тогда благодат Божија од него отимитеја, и чрез сију тајну дајетеја.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, тајни Тјело и крв Христова. третијеј, что јест форма?

Исправленије.

Форма јест овој тајни, после призиванија светаго Духа, глаголушту јереју сверху хлеба: И сотвори убо хлеб сеј честноје тјело Христа твојега; (приразумјевајетеја Господи) А јеже во чаши сеј честнују кров Христа твојега. Над обојими: предложив је духом твојим светим совершившимсја. Да сије пресушестве не сут дари, Свештеник твердо и несомњено да вјерует: и Христос невидимо суштествен предстојит на престоле.

вопрос.

ОТВЈЕТ.

Свештенству, четвртој тајни Летургија служба. что јест форма?

Исправленије.

Сверху ове тајне, имут Архијереји власт да совершуют, а не попови. Форма јест: божественаја благодат всегда немощнаја врачујушти; и проч:

вопрос.

ответ.

Что јест форма покајанију Исповједаније.
пјатој тајни?

Исправленије.

Кад човека исповједаш и јенитимију даш му по силе молитав прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами својею човеколюбија; и проч. јакже ва Требнику.

вопрос.

ответ.

Браку, шестој тајни, что Нисам провечбао.
јест форма?

Исправленије.

Жениха и невести вољу и хотјеније исчитав, аште објештајутсја, и заклутсја до смерти једино другаго не оставити ни во каквој нужди, то јест форма, и сије нишо објештаније, јакѹ устав положен, благословити, и по сем бивајет брак честен и ложе не скверно.

вопрос.

ответ.

Јелсвештенију, 7-ој тајни Оче свети врачу душ и
что јест форма? тјелес, послави јединороднаго
твојею Сина ва мир и проча.
Кад може свештен. чувств(ом)
да говори.

вопрос.

ответ.

Од колико свештеников Совершуетсја од седмих
сија тајна совершуетсја? свештеников.

Пробовавши како читајет, веома слабо, треба да се обучавајет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јоште вопрошајешисја кога последни крѣт исповједасја, и кому? Исповједасја јесам покој-
ному духовнику Авакуму ово третије лето.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Чесо ради оволикоје времја духовника ниси имјал? Незнам ништа на себе
что љу исповједати.

Исправленије.

Указ њихова Преосвештенства како мирски и свештени
кажди духовник, да се исповједат често и цедуљу од него
да имјејет ва које времја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило обдержујете ли и Кад смо код куће обадва
божественују литургију често никога литургију неделом и
служите ли? свеци не остајемо, такожде
и правило.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји ходјат У цркву сви добро идут,
ли добро во цркв, и обрје- кромје сељани; а за безако-
тајет ли сја који незаконик, ника и који нехоћу да се
и који нехотет исповједат- исповедају, такога чловјека
тисја? неznam.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејете ли протокол и за- Не имамо.
писујете ли имена крште-
штихсја, и брачештихсја и
преставшихсја?

По указу њихова преосвештенства заповедасја вам
од овога, да протокол имате, и ва перву част да вапису-

јете имена крештенихсја и тјех родитељ, и васпријемника и свештеника, кто крестил и ва које времја. Такожде браченихсја и преставленихсја, и веја по уставу и чину да бивајет.

Месеца марта 7-го дне 1733 года.

Ва Колари Шанцу.

Свештеник Василије Антонијевић из Колари. рожденијем и васпитанијем ва Скендрији ва граду Подгорци, под державоју Турецкоју. Родитељ јего Антоније Мирковић, художеством тувекција, имејет 70 лет, и ниње жив. Мати јего прошлаго года преставиласја. Имејет шест братија. Перви именов Петар имејет 27 лет, ожењен сего года; втори Михаило имејет 25 лет; третији Андреј имејет 22 лета; четверти Тодор од 18 лет; пјати Костадин, од 12 лет; шести Алекса од 9 лет. Он попдат родителми својими при 9-ом лете возраста јего ва манастир Остров (Острог?) писменем учитисја, идјеже пребиа 3 лета, изучил наустицу, псалтир, молебеп пресветија Богородици и Акатист. Јеште прочитао октои(х) 6 крат, саборник и минеј три крат, и мало писати навикал. И од туду преселившисја у Ерцеговину у варош Преполје, и тамо браку сопрегли јего 16-ту летну сушту. По том другого года, повељенијем блажењејшаго патријарха госп. Мојсеја на дијаконство поставил јего владика Јефрем у Студеници, ва којей седмици и свештеником јего поставил. И тамо поучившисја служити два месеца, отпуштен са сингелијеју блажењејшаго Патријарха у варош Приполи и околним селама свештенствовати. За које допуштеније платил 6 дукат. И тамо свештенствовавши 14 лет, и од туду со всем домоу преселившисја ва лето 1723, под цесарскују державу, у диштрикт Крагујевачки, идјеже без нурије пребивши једин год. По том пришли ва шапац Бо-

ларе, идјеше благословио јему госп. митрополит Мојсеј Петрович свештенствовати и јенурију держати. Сингелије не имејет. Ниње девјат љет, како ва реченом шанцу попујет.

Имејет своји дјети, троје мужеска пола, а троје женска. Перво дјета мужеско од 17 љет, изучил при њему наустицу, псалтир, акатист, молебен пресветија Богородици. Други од 11 љет, и он при њему изучил наустицу до псалтира. Третији од 8 љет, ниње начел учитисја.

Ва дому својем мирно и пошгоне живут и пазетсја. Од порције, кулука и прочег датка мирни су.

Својих црковних ствари имејет: једин псалтир србскија штампи; једин србски требник; 1 соборник србски; 1 октојих; 1 пјатогласник србски; 1 литургију србску; једно Евангелије србско неоковато. Један фелон бели од платна; 1 опитраил од мусула на веренигији(?). Један крст светогорски неоковат. Обште дсмовно им јест: 1 виноград од 4 мотике; четири вола; 2 коња; 2 краве; десјат коза; осамнајест оваца; 30 свиња мали и велики; 20 кошница. Ливаде 2 косе. Нива 4 дне орања. Дом дат им од шанца.

вопрос.

отвѣт.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на что и посвештен јест, дјејствовати 7 тајни црковних и проч. должност, да ми отвјетујеша вопрошавшисја редом.

Власт чрез рукоположеније примих, седам тајни црковних совершивати, именоже 1 Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Светија Евхаристија. 4 Свештенство. 5 Покаяније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

вопрос.

отвѣт.

Вопростајешисја о силе сих тајни и којими словами која совершивасја, и во перви крштенију что јест форма?

Во иија Отца и Сина и святаго Духа.

Исправленије.

Крштеније совершујетеја словеси сими, чрез триждије погруженије во водје свештенику глаголушту: крштајетеја раб божији, име рек, во имја Отца, амин; и Сина, амин, и светаго Духа, амин. Воспријемник должен глаголати трижди амин. И по сем примиреније челоујека со Богом бивајет, и проштатеја ваход ва царство небесноје. Сија тајна точију јединажди над крштајемим бивајет.

вопрос.

отвѣт.

Сија тајна светаго крштенија од куду имат своје почело?

Исправленије.

Имат своје почело од самого Спасителя Христа преклоннаго пречисти верх под длан Предтечи на Јордање, јаже своим учеником повелително предад, глагола: идите во вес мир приповједите Евангелије всеј твари, всјак иже вјеру имејет спасен будет, невјеровавиже осужден. И инде шедше научите всја јазики крштеште их во имја Отца и Сина и светаго Духа. И паки увјештателно. Аште кто неродитеја водоју и Духом, не может ванити ва царствије небесноје. И од толе Апостоли начали и свети Отци предади, и даже до сего време не над вјерними совершует се.

вопрос.

отвѣт.

Ову тајну светаго крштенија может ли простоје лице совершити?

Может за нужду да три крат погрузит во водје и говорят: Крштајетеја раб божији, име рек, во имја Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. И ако дјетја живо останет, ваља свештеник да очатат молитве.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Аште дѣтја умрет без мо- Нѣвјем.
литви поповски, јесте ли со-
вершено крштеније пријал?

Исправленије.

Јест совершенно крштено; ибо сија тајна светаго крштенија ниже од свештеника ниже од простаго чловјека, тако ни проче тајне совершујутсја, но благодатију пресветаго Духа, по словеси апостоловому: всјак дар совершен с више јест, ходјај о тебе Отца светов; убо таково крштеније јест совершенно, и такову силу имат, како и свештеник да совершит; а молитве что после читат, само церемонију црковну да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни 2-ој, миропомазанија, И то јест: во имја Отца,
что јест форма? и Сина и светаго Духа.

Исправленије.

Форма јест, јегда над определеними удесами мажеши да глаголеши: Печат дар Духа светаго, амин. И чрез сију тајну лијутсја ва крштајемаго плоди и дари Духа светаго. И сија тајна јединожди пријемлет се над вјерним. Аште ли кому случитсја отвершитсја православнија вјери, и паки обратитсја, должно ова тајна над ним совершитсја. Ибо когда одступит од вјери, благодат божија од њего одимитсја, и чрез сију тајну пак дајетсја,

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, тре- Во имја Отца, и Сина, и
тијей тајни, что јест форма? светаго Духа.

Исправленије.

Јест форма призиваније светаго Духа, глаголушту је-
реју сверж хлеба: и сотвори убо хлеб сеј честноје тјело

Христа твојего; а јеже во чаши сеј, честнују кров Христа твојего. Над обојими: предложив Духом твојим светим. Тим совершившим всја, да сије пресуштенствене сут дари. Свештеник твердо и несумњено да вјерујет, и Христос невидимо суштествено предстојит на престоље.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма свештенству, Христос.
четвертој тајни?

Исправленије.

Сверху сеја тајни имут Архијереји власт, да совершујут, а не попови. Форма же јест: Божественаја благодат всегда немоштна врачујушти и прочаја.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма покајанија, Христос.
пјатој тајни?

Исправленије.

Когда чловјека исповедаш по следованију, јепитимију даш му, по силе молитав прочих, ова молитва јест форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами својего човекољубија и прочаја, как во требнику.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма браку шестој тајни? Толкованије није учио.

Исправленије.

Јесте форма жениха и невјести вољу и хотјеније испитав свештеник, и аште објештајутсја и закланутсја до смерти једино другога не оставите ни ва каквој нужди, и сије их објештаније, јако устав положен, благословити, и по сем бивајет брак честен и доже нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, 7-ој тајни, Не знај м.
что јест форма?

Исправленије.

Сија тајна совершујетсја од 7 свештеников, по словеси апостолскому: Болит ли кто во вас, да призовет презвитери церковнија, и молитву да сотворјат. и проча. Форма же јест: Оче свети врачу душ и тјелес; послужи јединороднаго Сина твојега во мир, и прочаја.

Пробовавши како читајет; полагаано; појати ни мало; писати слабо, треба да се поучит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајетсја кожда Исповедалсја јесам сего года
последни крст исповедалсја февара месеца духовнику
јеси, и кому, и имјеш ли це- Ђерасиму, а цедуљу није ми
дуљу? дал.

Исправленце.

Указ нихова преосвештенства јест: сваки свештеник цедуљу да узмет, кожда исповедитсја, зато и ти ва напред да имјејеш.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило обдержујеш ли, Правило держимо сваки
наипаче божествену, у литур- ден, а литургију неделом и
гију колико крст ва седмици празници служимо.
појеш?

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји ходет ли У цркви више неходе
ва церков, и не обретајет ли него ходе, а безаконика
сја котори безаконик, и који неима, него у десној м а л и

не хоће исповедитисја и при- један момак дјевицу затруднио
честити. и не хоће узети Станимир
момак.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејеш ли протокол и Не имам.
записујеш ли по начину кр-
штештихсја, брачештихсја и
преставленихсја?

Исправленије.

Указ нихова преосвештенства у напред да будет и да на-
писујете.

Месеца фервара 28-го дне 1733 году.

Ва Гроцкој.

Свештеник Стојан Вучићевић ва Гроцкој, лет
јему 39. Рожденијем и воспитанијем из речене вароши Гроцке.
Родител јего бил Вучић, художеством бил свилар, котори
исполнивши 80 лет, прошлаго лета 1732-го преставилсја.
Такожде и мати јего, имјевши 40 лет, ва 1715 лет по-
чила. Имјел три брата, котори еште млади суште преста-
вилсја. Он поп дат родителми својими, при 8-ом лете
возраста својего, у Гроцкој попу Григорију учитисја
књазје, код којего пребивши 4 года, преучил наустичу и
псалтир до седмој катизми. И од того попа Григорија пре-
шау у Војловицу манастир попу Теофану, и код него
преучил од седмој катизми вес псалтир, и пјесне Мојсејове,
к тому параклис пресветија Богородици, и мало писати
научил, и сербски појати самогласно навикал, Херувик
гречечки и причестну перваго гласа по просто појет. По
том родител јего браку сопрегли при 17-ом лете возраста
јего. По којем прошавши три седмици, на дијаконство ру-
коположен преосвештеним митрополитом Бјелградским Мој-

сејом Петровичем. Во јединој седмици и свештеником јего поставил. И мало тамо 3 дни поучившија свештенствовати, отпуштен со сингелијеју у Гроцку свештенствовати и нурију держати. За које допуштеније платил 35 фор. К тому јексархи даровал 1 дукат, и дијакону 1 грош. И тако поповавши у Гроцкој 14 љет. По том задржан бил од ексарха Софронија 1 год, за узрок что поп Стојан негова слугу избил. И после послат у Смедерево поповати. И тамо 3 года бивши, пак повраћен у Гроцку, и од сале 4 года ва Гроцкој непремено попујет. Имејет дјети мужеска пола троје. Перви од 9 љет, втори од 7 љет, учитеја у Гроцкој; третији од 18 месеци. Женскога полу двоје. Перва дјевица од 14 љета; втораја од 4 љета. Мирно и тихотно ва дому живут. Од порције, данка, кулука свободни сут. Својих црковних ствари имат; 1 епитрахил од алаце. Крст светогорски; молитавник Кијевски; часослов Лавовски; Грунта имејет; дом над подрумом од дрвета; 1 виноград од 20 мотика; 1 ниву 2 дни орања; четири косе ливаде; 1 краву; 2 јунади.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на что и посвештен јест дјејствовати 7 тајин црковних и проче должности, да ми отвјетујеш во-прошајешисја редом.

Власт чрез рукоположеније примих 7 тајин црковних совершивати. Имено же: 1 Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија. 4 Свештенство. 5. Покајаније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајешисја о сиље сих тајин.

Крштајетсја раб божији во имја Отца, амин; и Сина, амин: и светаго Духа, амин.

Исправленије.

Сице недобно знати и огвјетовати. Тајна светаго крштенија истинаго имат своје почело од самага Спаситеља Христа приклоншаго пречисти (вѣрх) под длан Прэдтечи на Јордање, јаже својим учеником повелително предал, глагола: Идите во вес мир, проповједати Евангелије всеј твари; всјак иже вјеру имат и креститеся, спасен будет; невјеровавиже осужден. И инде шедше научати всја језики, крестште их во имја Отца, и Сина, и светаго Духа. И пакѣ увјештателно: аште кто неродитеся водоју и Духом, не может ванити ва царств небесноје. И од толе свети Отци предали, и даже до сего времени над вјерними совершуется. Форма же или образ сија тајни јест чрез триждноје погруженије во водје, свештенику глаголюшту: крштајется раб божий, во имја Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. (Јакоже и сам сказал јеси, точију воспријемник должен глаголати амин трижди. И по сем примереније чловјека са Богом бивает, и проштајется воход ва царствије небесноје.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Ову тајну светаго крште-
нија может ли простоје лице
совершити?

Может по нужду да три-
крат ва водје погрузит, и го-
ворит: во имја Отца, амин,
и Сина, амин, и светаго Духа,
амин. И свештеник после да
читат молитви, а не погру-
жујет.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Аште детја без понови мо-
литвах умрет, јест ли совер-
шеноје крштеније?

— — — —

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Од кога тајна сија крште-
нија совершујетсја, такожде
и проче тајне?

Од јереја.

Исправленије.

Сија тајна светого крштенија ниже од мирскога тако
и проче тајне благодатију пресветаго Духа, по словеси
апостолскому: всјак дар свршен с више јест с ходјај од
тебе Отца светов, убо таково крштеније јест совершенно и
такову силу имат, како и свештеник да совершит; а мо-
литве, что после читајет свештеник, точију церемонију цр-
ковну да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни миропомазанија что
јест Форма?

Печат дар Духа светого.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Богда словеса сија, печат
дар Духа светого, потребујет
говоритисја?

Богда мажутсја определена
удеса.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Может ли сја сија тајна
повторити над вторим?

Может, кад одпостит сед-
мицу.

Исправленије.

Сија тајна миропомазанија јединожди над вјерним упо-
требајетсја. Но аште кому случитсја одврешти својеја вјери,
и пак обратитсја, должна ова тајна над ним совернитисја.
Зачто, кад одступит чловјек од вјери, тогда благодат бо-
жија од нега отимитсја, и паки чрез сију тајну дјетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, чет-
вертој тајни, что јест форма?

Господи иже пресвјатаго
твојега Духа во третији час

апостолом твојим низпослави,
того благи не отими од нас; но
обнови молештихсја со стихи
трижди: и сотвори убо хлеб
сеј чествоје тјело Христа тво-
јево; а језе во чаши сеј,
честнују кров Христа твојево
предложи је Духом твојим
свetim, по словеси сими: вје-
рују јаво Христос невидимо
на престоле предстојит.

вопрос.

Светаја Евхаристија кога
имат своје конечноје начело
и кога кончитсја?

отвѣт.

Имат своје конечноје на-
чало јегда речет свештеник
или дијакон: станем добре,
станем со страхом; вонмен
светоје возношеније, ва мирје
приносити. Кончитсја, јегда
возгласит свештеник: Из-
рјадно о пресветјеј, пречистеј,
преблагословењеј: и проча.

вопрос.

Что јест форма свештенству
четвертој тајни?

отвѣт.

Божественаја благодат.

вопрос.

Сверху сија тајни кому
власт дата?

отвѣт.

Архијерејом дана власт
оваја.

вопрос.

Что јест форма пјатој тајни
Покајанија?

отвѣт.

Исповједаније.

Исправленије.

Кад чловјека по последованију исповедаш, и јенити-
мију даш му, по силѣ молитав прочих; ова молитва јест

форма: Господ и Бог наш Исус Христос, благодатију и штедротами, и проча, как ва требнику.

вопрос.

отвѣт.

Что јест форма Елеосвештенију седмој тајни?

Оче свети врачу душ и тјелес, и прочита.

вопрос.

отвѣт.

Од колико свештеник сија тајна совершујетсја?

Од седам свештеников.

Пробујетеја како читајет. Читајет доста добре. Пишет средње. Појати водјет серпски самогласно. Херувикеу и причастну гречаски перваго гласа по просто појет.

вопрос.

отвѣт.

Јеште вопрошајемсја когда последни крат јеси се исповедал, и кому, и имјеш ли цедуљу?

Сего года 1733 февара месеца исповедал се јесам духовнику Ажи-Проконију Хоповцу, цедуљу нисмо узели.

вопрос.

отвѣт.

Правило обдержујеш ли кажди ден и литургију често служиш ли?

Правило нигда неостављам, а литургију празници и недељом, кад ми је недељаштина, појем свагда, кроцје-болезни и каковог прицјетија.

Исправленије.

Указ нихова преосвештенства, идеже сут три свештеника, на кажди ден литургија да будет. Такожде и вас три свештеника јесу зато ва напред сваки ден, кад недељаштина твоја придет, да појеш литургију.

вопрос.

отвѣт.

Парохијали ходјат ли добро ва црков, и обретајет ли

Докле ви нисте дошли у варош, слабо су и у цркву

сја безаконик, и котори не исповједајутсја ни причестујут?

ишли, и причестивалисја. А сад хвала Богу добро ходе, вако сами видите. И не знам, је ли који остао, да се није исповједио и причестио овога года. А безаконик нијејет, Ђураћ Раниловић, держит четвертакињу. Ја сам га и венчао, натерали ме Турци.

ВОПРОС,

ОТВЈЕТ.

Имејет ли протокол и записујете ли, по начину предложеному, имена крштенихсја, и њих родителеј, воспријемника и свештеника, хто крстил и ва које времја?

Имејемо и записујемо.

Марта месеца 9 дне 1733 лета,

Ва Гроцкој.

Свештеник Василије Станојеввић ва Гроцкој, имејет 29 лет. Рожденијем и воспитанијем вароши Карловца. Родитељ јего бил Станоје, художеством земљеделац; котори исполнивши 60 лет, преставилсја лета 1720-го. Такожде и мати јего, имјевши 50 лет, погинула ва лето 1726. Братији и сестар не имејет. Он, поп, дат више реченима родителима при 8 лете возраста својего, Мошкowitzу Василију ва Карловци учитисја књаже, код којего бивши пол года, научил повечерницу, до вјерују во јединого Бога. И даскал отшел во страну своју. И он (поп) после јединого месеца попу Станоју у Карловци, код којего поборавил, и что бил научил. И тогда наставши

Варадински бој, Турци, они прибјегли в шанац Варадински (Нови Сад). И тамо без ученија под года пребивши, пак дат попу Суботи карловачком. Код којего за под года поправила повечерницу, и изучила полуношницу. Ва тоје време пак у Карловце повратилисја к дому својему, и од реченога попа Суботе извађен и дат попу Стојку Панићу. Код којего у Карловци учивши 4 года, преучила јутрењу, часове, псалтир, пјесне Мојсејове. К том навикал читати из кнѣге акатист пресветија Богородици, и молебн и тропаре. Потом празан ва дому стојал 1 год. Родители јего браку сочетали при 11 (18) љете возраста јего. И по сем, на 1 год, благословенијем преосвештењешаго митрополита Викентија Поповича ва дијаконство произведен рукоју богољубиваго епископа Јоаноподскаго Софронија Раваничанина. У којем чине служивши 5 год и 8 месецеј. И по том по указу преосвештењешаго митрополита пришеа во Вјелград, идјеже поучавшисја 3 месеца, паки поврати јего во Карловце. И тамо ва љето 1728 на Воскресеније Христово поставиа јего свештеником. По којем четвртаго дне оправиа јего у Белград учитисја, и тамо служивши до светаго Кирила Одшелника без прихода. По том нарежден бил, за дијаконе Јоана и Живана свештенствовати, и да имат од них 60 ф.р. плаће за годину. Коју службу он обдержавши, и своју мазду 60 ф.р. примил. Ва тија дни случившисја смѣрт преосвештењешему митрополиту Мојсеју, он празан пребивши и тамо послуживши до Успенија пресветија Богородици. По том оправивши јего владика Исајија во Гроцку за време поповати, до пришествија госп. Архијепископа; и ниње второје љето, како у Гроцкој свештенствујет, и исе имат, а сингелију не имат. За које допуштеније дал владика Исајији 2 ф.р.

Имат своје двоје малене дѣце; мушеско од 10 месеци, женско од 6 љет. Мирно и поштено живит, у дому пазитсја. Од порције, вулука и прочег датка свободни сѣут. Својих цр-

ковних ствари имат: 1 требник московски; 1 часослов московски; опетраил од црвена дамашка; наруквице од зелена кумаша; 1 крст Светогорски водички; 1 стихар од беда платна; 1 појас јерусалимски. Грунта или Милка никакова не имјејет, нити дома, но сједит по туђи домови; и ниња пустила га нећак Ексарха Софронија у свој дом без кирије да сједит, точију у Карловци имат виноград својих од седам мотива.

ВОПРОС.

Јакоже једину свештенику достојит вједати, на што и посвештен јест дјејствовати седам тајин крковних и проче должности, да ми отвјетујеши вопрошавшија редом.

ОТВЈЕТ.

Власт чрез рукоположеније примих седам тајин црковних совершивати, именоже: 1 крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија 4 Свештенство. 5 Покајаније. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

Вопрошајешисја о сиље сих тајин, и којими која совершуетсја словами. О первој первих.

ОТВЈЕТ.

Крштеније совершуетсја словесими, чрез триждноје погруженије во водје свештенику глаголюшту: во имја Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. И по сим бивајет примиреније чловјека с Богом, и проштајетсја ваход ва царство небесноје. И сија тајна точију јединожди на вјерним бивајет.

ВОПРОС.

Тајна светаго крштенија истинаго од буда имат своје почело?

ОТВЈЕТ.

Није ли начало водом кад се погрузи.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија истината имат своје почело од самага Спаситеља Христа, приклоншаго пречисти верх под длан Предтечи на Јордање, јеже својим учеником повелително предаа глагоља: Идите ва вес мир протовједите Евангелије всеј твари; свјак иже вјеру имат и креститсја, спасен будет; невјеровави же осужден. И инде шедше научите всја јазики, крсташте их во иија Отца и Сина и светаго Духа. И паки увјештателно: аште хто неродитсја водоју и Духом, неможет внити ва царствије небесноје. Од тоље апостоли начали, и свети Отци предали, и даже до сего времена над вјерними совершујетсја.

ВОПРОС.

Может ли сију тајну совершити простоје лице?

ОТВЈЕТ.

Может да погрузит три крат у води чистој, и говорит именов, како му надане: крштајетсја раб божји, во иија Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. По том аште жив будет отрок, свештеник само молитви над ним да очати.

ВОПРОС.

Аште детја без поповских молитав умрет, јест ли совершено крштеније од простаго лица дјејствованоје пријал?

ОТВЈЕТ.

Јест совершено.

ВОПРОС.

Дажд свидјетелство како и без поповскаго дјејствија од простаго лица крштеније совершено јест?

ОТВЈЕТ.

Не знам.

Исправленије.

Имам сведетелство оноје слово апостолско: Всијак дар совершен свише јест сходјај о тебе Отца светов. Того ради како тајинство светаго крштенија, тако и друге тајне ниже од свештеника ниже од мирскаго чловека совершујутсја, но благодатију пресветаго Духа; а молитва, што свештеник читајет, да исполнит точију церемонију црковну.

вопрос.

отвѣт.

Тајни второј миропомазанију что јест форма?

Печат дар Духа светаго, аки би решти, чрез сије назаније изливајутсја на отроча тије дари светаго Духа. И сија тајна еште во времја святих апостол установлена и сије јединожди вјерни пријемлет.

вопрос.

отвѣт.

Может ли сја сија тајна над которм повторм? Не может.

Исправленије.

Может над таковим повтормсја, аште которму слуचितсја од вјери одврштисја, должна ова тајна над ним совершитисја, ибо когда од вјери одсунит, тогда благодат божја отнимитсја од него, и чрез сију тајну пакм дајетсја.

вопрос.

отвѣт.

Светој Евхаристији, тајни четвртој, что јест форма?

Призиваније светаго Духа, глаголушту јереју сверху хлеба: и сотвори убо хлеб сеј честноје тјело Христа твоје; а јеме во чашм сеј,

честнују кров Христа твојега. Над обојими, предложив Духом твојим светим. Јега јереј службу Господеви приноси, да вјерујет известно и несумнено, јако светија дари совершени сут, и Христос Спасител невидимо суштествене на престоље престојит.

ВОПРОС.

Свештенству, четвртој тајни, что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Божественаја благодат и проч. Сврху сија тајни Архијерејом дана власт.

ВОПРОС.

Исповједанију, пјатој тајни, что јест хорма?

ОТВЈЕТ.

Молитва: Господ и Бог наш Исус Христос благодатију и штедротију својега човекољубија, да прости те, чедо моје, (име рек) всја согрешенија твоја. И аз недостојни јереј, властију јего мње даноју, проштају и разрјешавају тја од всјех грехов твојих, во икја Отца, и Сина, и светаго Духа, Амин.

ВОПРОС.

Јест ли еште что потребно икјети, исповедавшија, за отпуштеније грјехов, точију речену молитву: Господ и Бог наш . .

ОТВЈЕТ.

Ничто друго не треба.

Исправленије.

Надобно дати му опитимију, пост, молитву и милоству; и на лице смотрити, что может исполнити; а не налагати бремена не удобносимаја, с којим во очајаније јего приведет, а не во исправленије. А покајаније јест истиније престати од грјеха, и всегда сокрушеноје сердце имјети о согрешенији, чим је Бога увредио, и таково сердце сокрушено и смирено Бог не уничижит.

ВОПРОС.

Женитби, шестој тајни, что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Жениха и дјеваци воља и хотјеније испитав свештеник, аште согласни суште, во језе љубити друг друга, и даже до смерти да објештајутсја не искати разрешенија, и вјерност супружества хранити. И дајут једин другому руку, како сија сохранити. И тогда сије согласије јереј по обичају цркве благословљајет, читаја последователнаја. По концје бивајет брак честан и ложе не скверно.

ВОПРОС.

Что јест форма Елеосвештенију седмој тајни?

ОТВЈЕТ.

Оче свети врач душ и тјелес, по словеси јединороднаго твојего Сина Господа нашего Иуса Христа, всјаки недуг избављајуштаго, и проча. Свештеник кад мажет чувста, и совершит тују молитву, то јест форма. Сија тајна од

седмим свештеников совершуетсја.

Пробујете сја, како читајет, појет и пишет. Читајет весма худо појати, и писати ни мало, треба да се обучавајет.

ВОПРОС.

Јеште вопрошајешисја, когда последни крат исповедал сја јеси, и кому, имјејеш ли цедуљу?

ОТВЈЕТ.

Исповедал се јесам сего года месеца феввара духовнику Ажи-Проконију, и рекал он цедуљу дати, кад се из села поврати.

ВОПРОС.

Правило всегда обдержаш ли, и божественую литургию частно служиши ли?

ОТВЈЕТ.

Правило всегда держим, литургию поюм, кад ми је неделштина сваки ден, како је заповест.

ВОПРОС.

Ходјат ли парохіјали твоји добро у цркву, и обретајет ли се који безаконик, и који неће да иде у цркву и не исповедасја?

ОТВЈЕТ.

Добро саде иде у цркву, а за друго не знам.

ВОПРОС.

Имјејете ли протокол, и вапишете ли имена кресташтисја, и тјех родителеј, и васпријемника, кто крестил, и ва које времја, тако брачаштих сја и преставшихсја.

ОТВЈЕТ.

Имјејемо протокол, него јоште из цедуља нисмо у нег записали.

Месеца марта 13-го дне 1733 года,**Ва Гроцкој.**

Свештеник Јанко Радојевић имат лет 27, из Гроцке, рожденијем и воспитанијем вароши Карловца. Родитељ јего јест Радивој, тикач, лет 57, мати јего 45-то летна. Обоје живи ва дому својем у Карловци седјат. Јеште није јет два брата, Стеван и Сава, првому 17 год, другому 14. Оба два при именоватим родитељем у Карловци сут. Он поп дат родители својими, при 10 лете возраста својего, духовнику Онофрију ва Карловци учитисја книзје. Код којего бивши 2 года, преучил наустицу, и псалтир до 8 катисми. И кад речени духовник почил, он дат попу Марку Цве(ји)ћу карловачкому, код којего за три года стојашти и под, научил вес псалтир од 7 катисми, акатист, молебен пресветија Богородици неколико крат, и тропар прочито вас. К тому охтојих, пјатогласник прочитао три крат. Јеште самогласне гласове по сербски појати научил. Херувик у причастну перваго гласа добро навикал. По том родители јего браку сочетали 16-ту летну сушту. По којем минувши два месеца, блаженопочившим господином митрополитим Викентијем. Поповичем и благословенијем ва лето 1722. на дијаконство поставлен бист, рукоју богољубиваго Софронија Раваничанина, епископа Јоанополскаго. Ва којем чину пребивши и болше поучившисја пјат лет. И кад наставши госп. митрополит Мојсеј поведеа и благословил владыки Максиму Несторовићу, и јего свештеником ва лето 1728 поставил у Бјелграду, идеже поучившисја свештенствовати 5 днеј, отпуштен ва Гроцку свештествовати јенурију держати, за које допуштеније нити что платил нити сингелију дали. И тако пјат лет во Гроцкој и до ниње свештенствовал, точију једин год ва задержанију пребил код владыке Исајије, бившаго наместика архиепископског ва Белградје (за срамо-

словство и безчинство јего, о којего ниња мало јест уступио). Свог дома немат, ниже штитијеја јего достати, но ва чужини дом пребивајет. Милка свога имат точију 1 виноград од 4 мотива. У дому пазитјеа и мирно живит. Од кулука, порције, десетка и прочего датка свободен јест. Имат своје једино детја женскога пола од 10 месецеј. Црковних својих ствари имат један епитрахил; 2 крста Светогорска, водична, не оковати; 1 тробниѣ московски; ничто више не имат.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику достојит ведати, на что и посвештен јест дејствовати 7 тајин црковних и проче должности, да ми отвјетујещи вопрошајещасја редом.

Власт чрез рукоположеније примих, 7 тајин црковних совершивати; Крштеније. 2 Миропомазаније. 3 Евхаристија. 4 Свештенство. 5 Покаянија. 6 Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајещисја о силе сих тајин, и којими која совершивасја словами, о первой первых.

Крштеније совершујетеја словеси сими, чрез триждноје погруженије во водје, свештенику глаголушту: крштајетеја раб божији, или раба божија (име рек), во имја Отца, амин, и Сина амин, и светаго Духа, амин. Воспријемниѣ должен глаголати амин. И по сем примиреније човека с Богом бивајет, и проштајетеја ваход во царство небесноје. Сија тајна точију јединошти над крштајемим бивајет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајна светаго крштенија Почело јест, вако Христос од куду имат своје почело? подклони свој верх под руку претечи. Више не знам.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија истинаго имат своје почело од самога Спаситеља Христа приклоншаго верх пречисти под длан Претечи ва Јордање, јаже својим учеником повелително предад глагоља: Идите ва вес мир проповједите евангелије всеј твари. Иже крститсја и вјерујет спасен будет; не вјеровавиже, осужден. И индје шедше, научите веја јазики крестеште их во иија Оца, и Сина, и светаго Духа. И паки увјештателно. Аште кто не родитсја водоју и Духом, неможет внити во царство небесноје. И од толе апостоли начали, и свети отци предали, и даже до сего времена над вјерними совершујетсја образом, јако више сказад јеси.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанија, тајни второј, что јест форма?

Печат и дар Духа светаго, аки би решти чрез сије мазаније изливајутсја на отрока сије дари духа светаго. И сија тајна еште во времја светих апостол установљена, јединожди над вјерними пријемљетсја. Но ако кому случитсја; да отидет у други закон, пак возвратитсја, потребујет миропомазаније. —

Исправленије.

Аште кому случитсја својеја вјери одврештисја, и паки обратитсја; должна ова тајна совершитисја. Ибо јегда од-

ступит од ове, тогда благодат Божија отимитеја од него, и пакм чрез сију тајну дајетеја.

ВОПРОС.

Светој евхаристији, трети-
јеј тајни, что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Призиваније светаго Духа, глагољушту јереју свержу хле-
ба: И сотвори убо хлеб сеј,
честноје тјело Христа твојего;
а јесе во чаши сеј, честнују
кров Христа твојего. Над обо-
јими предложив: Духом тво-
јим светим.

ВОПРОС.

Что јест форма свештенству,
4-тој тајни?

ОТВЈЕТ.

Молитва: Божественаја бла-
годат. И свержу сија тајни
архијерејом дана власт.

ВОПРОС.

Что јест форма покајанију,
цјатој тајни?

ОТВЈЕТ.

Молитва: Господ и Бог
наш Исус Христос благодатију
и штедротами својего чловје-
кољубија, да простит ти, чадо
моје, (име рек), и прочаја,
јакоже во требнику, и јепи-
тимију дати му.

ВОПРОС.

Браку, шестој тајни, что
јест форма?

ОТВЈЕТ.

Вољу и хотјеније жениха
и невести испитав, и аште
обоји согласни сут љубити
друг друга, и даже до смрти
неоставити, и тако согласији
јегда благословит свештеник,
по уставу цркви: тогда би-

вајет брак честен, и ложе не скверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, 7 тајни, что јест форма, и од колико свештеник совершујетеја?

Форма јест: Отче свети врачу душ и тјелес, и проча. И од седам свештеник совершујетеја.

Пробујетеја, како читат, Доста вршико, точију самоучно. Појати зна самогласне гласове, и херувину причастну гречески првим гласом добре појет. Пишет средње.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајешисја, кога последни крст исповједалсја јеси, и кому, и имјејеш ли цедуљу од него?

Исповједалсја јесам сего года 1733, месеца Марта, духовнику, Ажи-Проконију, и цедуљу имам.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило всегда обдерживаш ли и божествену литургију часто служиваш ли?

Правило сваки ден обдержујем, а литургију, кад ми је неделастина појем, кромје каквога припјаствија, да не могу појати.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји ходет ли часто во црков, и не обретасти сја који безаконик, и који нехотшут исповедатисја и причестивати?

Саде иду доста добро у цркву, и сваки ове године јесте се исповедио, и причестио. Него имат једин безаконик, зове се Ђурађ Раниловић.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејет ли протокол и записујете ли, по начину предложеному, имена крстјаштих-

Имјејемо и записујемо.

сја, и тјех родителеј, и во-
спријемника, и Свештеника,
хто крестил, и во које времја,
такожде брачештихсја и пре-
ставлшихсја ?

Месеца марта 21 дне 1733 года

Во Вишници.

Свештеник Живота Илијевић из Вишнице, имјејет
лет 32, рожденијем и воспитанијем во реченој веси Вишници.
Родитеа јего бил Илија, зовоми механџија, художе-
ством такожде, котори имјевши 40 лет, преставилсја во лето
1716. Мати јего именем Кумрија, 50-то летна и ниње
жива обретајетсја. Јеште имјејет 2 брата: Петра и Марка.
Петар имјејет 27 лет, ожењен. Марко имјејет 21 лета, и
тој ожењен. Оп, поп дат родители својими, при 9-том лету
возраста у манастир Војловицу учитисја књизје код јеро-
монаха Никанора, код којего бивши 6 лет, преучил наустицу,
псалтир, и пјесне Мојсејеве. К тому охтојих прочитал 4 крат.
По том дому својему пришедши, мати јего браку сочетала
17-то летну сушту. По том призван бил од ексарха Нико-
лаја во Бјелград послужити и научитисја. Код којего ка-
нерати, појати самогласне гласове и подобија, херувиму,
причастну 1-го гласа и алаиар научил. И по једином лете
преосвештенејшим митрополитом Мојсејом на дијаконство ва
лето 1720 постављен бист, и по том еште 2 года послуживши
тамо и дијаконовати и вечбине црковне навикавати, и све-
штеником јего више речени госп. митрополит поставил. По ко-
јем не више по седницу ондене литургију појати научил. И ви-
дјевши јего искусна, отпуштен у Вишницу поповати јенурију
држати первеје на пол исета, держал без сингелије 1 год.
По том дата јему сингелија, за коју платил 47 еср. Тогда
целују власт у јенурији и исе воспријел.

И ниње 11 год, како по Вишници непремено свештенствујет. Имат своје двоје дјети женска пола; јединоје од 7 љет, другоје од 5 љета. Мирно и поштено во дому живут и пазетсја. Од порције, кулука, десетка и прочег датка свободни сут. Својих црковних ствари имат: 1 тестаменту московску; један псалтир московски на средње коло; 1 литургију и требник московски; 2 часловца кијевска; 1 букварчић; 1 житије св. Николаја; 1 епитрахил од ђаме црвене; 3 крста светогорска, водична неоковата; 1 катихизис. Опште им домовско јест: 3 парчета винограда од 27 мотика; три дни орања; 1 коња; 3 вола; 1 краву; 1 јуне. Дом свој с подрумом од камене.

вопрос.

отвјет.

Јакоже једину свештенику
достојит и прочитај.

Власт чрез рукоположеније
примих 7 тајин црковних со-
вершивати. Имено же: 1 кре-
штеније, 2 миропомазаније, 3
евхаристија, 4 свештенство,
5 покајаније, 6 брак, 7 елео-
свештеније.

вопрос.

отвјет.

Вопрошајешисја о силе тјех
тајин, и којими словами која
совершујетсја?

Не знам, нисам про-
појао.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија истинано имат своје почело од самого Спаситеља Христа, приклоншаго пречисти верх под длан Претечи на Јордање. Јаже својим учеником повелително предад, глагоља: Шедше во вас мир проповједите евангелије всеј твари. Вејак иже вјеру имјејет и крститсја спасен будет, не вјеровави же осужден. И индје шедше, научите всја јазики, крестјаште их во имја Отца и Сина, и светаго Духа.

И паки увјештателно. Аште кто неродитеја водоју и Духом, не може внити во царство небесноје. И од толе апостоли начели, и свети Отци предали, и даже до сего време на вјерини совершујетсја. Формаже или образ сија тајни јест сија: крештајетсја раб божији, или раба божија, во иија Отца, амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. Должен воспријемник глаголати амин. И јегда таја реченија изговоретсја, јест совершена тајна, и проштајетсја ваход во царство небесноје, и грјех пратечески отимајетсја, и будет совершени Сии по благодати божијеј. Сија тајна јединожди дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајну светаго крештенија может ли простоје лице совершити?

Может, кад погрузит три пут: да говорит: крештајетсја раб божији, во иија Отца амин, и Сина, амин, и светаго Духа, амин. Него то бивајет, ако не случитеја поп, а дете хоће да умрет, по том ако живо дете остане, да свештеник молитве очати ваља, да совершитисја церемонија црковнаја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанију, тајни второј, что јест форма?

Отче свети врачу душ —
— — — —

Исправленије.

То јест форма седмој тајни елеосвештенију. А миропомазанију јест форма, јегда свештеник мажет опредѣленија удеса, и глаголет: Печат дар Духа светаго; аки би решти чрез сије мазаније изливајутсја на отроча сије дари Духа светаго, и сија тајна јест јеште во времја светих апостол установаљена, јединошти над вјерним пријемлетсја. Но аште кому

случитсја вјери отрештисја, и пакѣ обратитсја; должен ова тајна над ним совершитсја. Ибо когда одсунут од вјери, тогда благодат божја од него отимитсја, и чрез сије пакѣ дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Светој евхаристији, тајни третијој, что јест форма?

Призиваније светаго Духа, и пакѣ: и сотвори убо хлеб сији, честное тјело Христа твоје; а жеже во чашѣ сеј, честнују кров Христа твоје. Над обоими предложивъ Духом твоимъ светимъ. И по изреченији томъ: вјерују јако Христосъ невидимъ на престоле предстоитъ.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Что јест форма свештенству, тајни четвртој?

Не знамъ.

Исправленије.

Свештенству форма јест онаја молитва: Божественаја благодат. Сверху сија тајни Архидјереюмъ власт дана совершивати; а не поповомъ.

ВОПРОС.

ОТВѢТ.

Что јест форма, пјатој тајни, покајанију.

Исповѣданије.

Исправленије.

Јегда чловјека кајуштагосја исповѣдаши, и јепитнију даши му по силѣ молитавъ прочихъ, ова молитва јест форма: Господъ и Богъ нашъ Исусъ Христосъ, благодатију и щедротами својею чловјеколюбѣ, и проча, како во требнику.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Браку, шестој тајни, што Вјенчајетсја раб божији. јест форма?

Исправленије.

Вољу и хотјеније жениха и невјести свештеник испитав, и аште обоји согласни суште, јеже љубити друг друга, и даже до смрти да објештајутсја неискати разрешеније, и вјерност супружества хранити, и дајут једино другому руку, како сије сохранили. И сије согласије јереј по чину прве благослов-јајет, читаја последователнаја. По концје бивајет брак честен и ложе нескверно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, седмој тајни, што јест форма?

Отче свети, врачу душ и тјелес, јегда свештеник мажет удеса, и говори.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Сија тајна елеосвештенија, од колико свештеник совершујетсја?

Од седам свештеник.

Пробујетсја, како читат, појет, пишет?

Читат средње, појет добре како самогласне гласове, тако и подобја, такожде херувиму и причастну прваго гласа добро знајет појати и алилар. Пишет средње.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајешисја ко-гда последни крат исповедалсја, и кому, имјејеш ли од него цедуљу?

Исповедао сам сја сего 1733 года, марта (месеца) архимандриту Атанасију, сланачком, цедуљу није нам дао.

ВОПРОС.

Правило кажда ден совер-
шујете ли, и литургију често
служители?

ОТВЈЕТ.

И держимо сваки ден пра-
вило, и кад ми је недељни-
тина, никогда не остављамо,
него појем литургију.

ВОПРОС.

Парохијали твоји ходјат
ли добрје ва црков, и не обре-
тајетлисја котори безаконик, и
да не хоштет у црву ходити
и исповедасисја?

ОТВЈЕТ.

У црву неделом, празд-
ници, и во дне светковне до-
бро у црву ходет. А безако-
ник имат Велко Бугарин
не причештујутсја, али ана-
фору узимљу. А други сви
јесу се исповедали и прича-
стили.

ВОПРОС.

Имјејете ли протокол и
записујете ли се крстајештих-
сја, и брачаштисја и представ-
шихсја предложеному форму-
ляру?

ОТВЈЕТ.

Имјејемо и записујемо.

Јесмо протокол смотрили, и добре записујут.

1733 љето месеца мартія 21-го дне.

У Вишници.

Свештеник Николај Петровић из Вишнице,
отуду рожденијем и воспитанијем. Родитељ јего Петар Ра-
дивојеввић, художеством коричија на ладија, и није
жив, љет имејет 50. Мати јего преставила се. Имјејет једи-
ного брата, од 27 љет. ожењен. Он, поп, јеште мален сво-
јими реченими родители приселен у Карловце, и тамо
дат, при 8 љету возраста својего, Мошковиту Василију
учитилисја книзје. Код которог за два года и под преучил

наустицу до 6-ој катизми, и мало писати. По том Мошквиту одшавшу, он пак дат свештенику Станоју, код којег за 1 год преучи псалтир од 6-ој катизми до 15. Ва то време, гредушту Турчину на Варадин, они прибјегаху у Шанац (Нови Сад); идјеже празан без ученија преби, 1 год. И пак возвратившија у Карловце и тамо.... крсти приставши на ученије, и код него изучи од 15 катизми вес псалтир, и песне Мојсејове, и писати болше. По том ва 1717-аго лета из Карловаца преселившија у Вишницу на завичај свој; и онда дат попу Григорију у Гроцкој, и код него бивши 1 год и пол, навикав акадист и молебн из книги пресветија Богородици читати, тропаре и вечбине црковне. По том дошаа дому, где празан стојашти годину и пол; родители јего браку сочетаах 16-то лѣтну сушту. По том одшаа во резиденцију у Бјелград попу Теофану, и тамо послуживши 1 год, научи гласове и подобја сербски појати, и болше писати, правило састављати, и канерат, и проче вечбине црковне. По том преосвештенејши господин митрополит Мојсеј Петровић постави јего дијаконом, и тамо послужавши пола гоа во резиденцији, одслат владыки Темнишарскому, господину Јоаникију на послуженије. Код којег пребивши 8 месеци, пакм взал га митрополит Мојсеј во резиденцију у Бјелград. Идјеже после пола гоа, ва лето 1724 свештеником поставлејет лѣту сушту 22-ом. И по том поучившија свештенствовати 15 днеј; одслат со сингелијеју у Вишницу поповати, јенурију держати. За којо допуштеније плати 40 ф.р. госп. митрополиту. И ниње 9 лѣт, како во Вишници поперемено попујет. Попадија јего сего гоа, марта 12 преставила се. Имае своје детја, једно мужеског пола од 2 лѣт. Мирно и поштено на дому живит. Од порције он свободен, а отец јего, при нем живущи, плаћат по 10 ф.р. и десетак, точију кулук что не обдержавал, и то зактева се од сељана. Својих црковних

ствари свешенике имат: 1 требник московски; 1 луновник; 1 исповједаније православнија вјери; 1 петрахиа; 1 наруквнице; три креста светогорска водична, не оковата.

Опште домовско: 2 вола; 1 коња; 1 ниноград од 25 мотика; кућу од плота, трском покривену, подрум од камене.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јакоже једину свештенику
и т. д.

Власт чрез рукоположеније
примих 7 тајин црковних со-
вершивати. Имено же оне:
1 Крштеније. 2 Миропома-
заније. 3 Евхаристија. 4 Све-
štenство. 5 Покајаније. 6
Брак. 7 Елеосвештеније.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Вопрошајешисја о сиљетјех
тајин, и којими словами која
совершујет сја.

Не знам, нисам про-
појао, али ћемо скоро
пропојати.

Исправленије.

Тајна светаго крштенија имат своје почело од самага Спа-
ситеља Христа приклоншаго пречисти верх под длан.....

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајну светаго крштенија
может ли простоје лице со-
вершити?

Може за нужду три пут
да погрузи и говори: Кре-
штајетсја раб божији, во ија
Отца, амин, и Сина, амин,
и светаго Духа, амин. По
том, ако живо буде, свеште-
ник молитве да очати, да се
церемонија црковна соверши.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Миропомазанију, тајни второј, што јест форма?

Оче свети, врачу душ и тјелес.

Исправленије.

То јест форма седмој тајни елеосвештенију и т. д.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

. Что јест форма светој евхаристији, тајни третијој?

Призиваније светаго Духа. свештенику свержу хљеба глагољушту: И сотвори убо хлеб сеј, чесноје тјело Христа твојега; а јесе во чаши сеј, чесноју кров Христа твојега. Над обојими, предложив Духом твојим светим. И по сем дари пресушществени сут и Христос невидимо на престоле предстијит.

. ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Что јест форма свештенству, тајни четвртој?

Не знајем.

Исправленије.

Свержу сија тајни архијерејом власт дана совершивати, а не поповом. Форма јест молитва: Божественаја благодат, и прочита.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Покајанију, тајни пјатој, што јест форма?

Исповједаније.

Исправленије

Јегда чловјека кајуштагосја исповедиш, и јепитимију даш му, по силе молитав прочих, она јест форма: Господ и Бог

наш Исус Христос благодатију и и штретодами својего чловјекољубија, и прочитаја, како ва требнигу.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Браку. шестој тајни што Венчајетсја раб божији? јест форма?

Исправленије.

Вољу и хотјеније жениха и невјести свештеник испитав и т. д.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију, седмој тајни, што јест форма?

Оче свети, врачу душ и тјелес, јегда свештеник мажет, да говорит. Сија тајни од 7 свештеников совершајетсја.

Пробујетсја како читајет, појет, и пишет.

Читајет средње. Појет добро, како самогласне гласове, тако и подобије. Херувику 1-ог гласа, и причасту, и алаар добро знајет. Пишет средње.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Јеште вопрошајешисја, когда последни крат исповједалсја јеси, и кому, и имјејеш ли од негa цедуљу?

Исповједао сам се сего 1733 года, марта 5, архимандриту Атанасију Сланачком. Цедуљу није нам дао, али ћемо узети.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Правило црковно кажди ден совершујете ли, божественују литуртију часто појете ли?

Правило совершујемо сваки дан, а литургију, кад ми је неделштина; неделом, свеци, и празници, појемо.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Парохијали твоји иду ли добро у цркву о свјатци и празници, и неделом; и обре-

У цркву светковини дни ходит добро. А безаконик имат, Велко Бугарин, који

тајет ли сја котори во них безаконик, или који се не исповједа и у цркви не хоштет да идет никогда. не причештујет сја. А прочи сви јесу се исповедали и причестили.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Имјејете ли протокол, и вописујете ли во него крстјаштихсја, и брачаштихсја и преставршихсја, по указаном формулару. Имјејемо и записујемо.

Јесмо протокол смотрили и добре записујут.

Месеца марта 21-го дне 1733 года.

Во Жељезнику.

Свештеник Марко Станисављевић из Жељезника села, рожденијем и воспитанијем из села Вранића, у дистрикту Бјелградском. Родитељ јего бил Станисав Ђурић, художеством земљеделац, котори, имјевши лет 80, прошлаго года (представилсја). Мати јего лета сушту имјејет 60, и ниња жива. Имјејет еште 2 брата, једин од 28 лет ожењен; други од 19 лет. Имјејет 2 сестри, старша при нему вдова; другаја у Пожаревцу удата. Он, поп, дат родители својими; при 10 лете од рожденија својего, у Врањевцу, попу Георгију учитисја кназје, код којего 6 лет, преучил наустицу до 17 катизми. По том одшел дому својему, пасал свиније за 2 года, и наученоје све готово поборавил. И отец јего на дому једин крат другоја вини избил. Он на отца разсердилсја, побјегад во манастир Раковицу духовнику Ажи-Висаријону. Код којего за 2 года заборавлено поправил, и јеште оставше 3 катизме и песне Мојсејове научил. К тому молебен пресветија Богородици, и мало писати и појати самогласне гласове сербске, херувиму

и причастну 1-го гласу. По том владика Стеван Љубобратић канио га, да се покаљућери, и он не хотјевши, но побјегао у Бјелград ва школу сербску, Стефану Даскалу. Од куду пак господин владика јего истерао. По којем одшао у Карловце, пристао Малом Стојчину у болту, и тамо не свидело му се. Но по том јест месјац дне повратио се дому својему, и тамо 9 месеци празан стојашти, пак одшао у Раковицу манастир реченому духовнику. Котори милосердствовао о њем, и јего примио и научио како канерати, правила состављати, и проче вечбине црковне. И по једином љете родители браку сочетали 19-ту љетну сушту. И пак и у манастиру пребивао код реченога духовника и учио се. Којего же настојанијем преосвештенејши господин митрополит Мојсеј јего во дијакона поставио у Бјелграду. По том во резиденцији задржао дијаконствовати учити се за 1 месец. Пак и на свештенство тогоче 1729 љета јего поставио речени госп. митрополит, благословио владика Николаја у Темнишварском, и јего запонио. И тамо свештенствовати поучивши се за 15 днеј, отпуштен со синтелијеју у Железник и Лољане (?) свештенствовати. За које допуштеније платио 12 дукат. И није 3 года како непремено реченима седма попује. Имао своје једино дете мужескаго пола, од 11 месецеј. На дому мирно и поштено живут и пазет се. Од порције, десетка, датка, кулука свободни.

Својих црковних ствари имао 1 требник руски; 1 часослов серпски и један руски; 1 десјатословије; 1 епитрахил, и крстић оковани; 1 октојих серпски. Опште домовско: 1 виноград у Дражевцу од 2 мотике и код дома у Железнику 1 мотика винограда; 4 дна орања; 4 косе ливаде; једнога коња; 2 вола; 3 краве; 5 јунади; 35 кошница. Кућу нову имао без подрума.

ВОПРОС.

Јакоже једину свештенику
и т. д.

ОТВЈЕТ.

Власт чрез рукоположе-
није примих 7 тајин црков-
них совершивати. Имено 1
Крштеније. 2 Миропомазаније.
3 Евхаристија. 4 Свештенство.
5 Покаяније. 6 Брак 7 Елео-
свештеније.

ВОПРОС.

Вопрошајемисја о силе чих
тајин, и којими која совер-
шујетсја?

ОТВЈЕТ.

Крштеније совершујетсја
словеси сими, триждноје по-
груженије во водје, свеште-
нику глаголушту: Крешта-
јетсја раб божији, име рек,
во имја Отца, амин, и Сина,
амин, и светаго Духа, амин.
Воспријемник должен глаго-
лати амин. И по том при-
миреније бивајет човека с
Богом, и проштајетсја ваход
ва царство небесноје. И сија
тајна јединожди над вјерним
совершујетсја.

ВОПРОС.

Тајна светаго крштенија
од куду имат своје почело?

ОТВЈЕТ.

Одрицаније дијавола.

Исправленије.

Имат своје почело од Спаситеља Христа и т. д.

ВОПРОС.

Ову тајну светаго крште-
нија может ли простоје лице
совершити?

ОТВЈЕТ.

Может да три крат по-
грузит у чистој води, и гово-
рит: Крештајетсја раб божији

во иија Отца, амин, и Сина,
амин, и светого Духа, амин.
После свештеник молитве ваља
да очати.

ВОПРОС.

Аште дете без свештени-
чески молитав умрет, јест ли
совершено крештеније при-
јел ?

ВОПРОС.

Тајни второј Миропомаза-
нију, што јест форма ?

ВОПРОС.

Светој Евхаристији, тајни
третијој, што јест форма ?

ОТВЈЕТ.

Јест совершенно благодатију
светого Духа.

ОТВЈЕТ.

Печат дар Духа светого,
кад мажет свештеник над опре-
деленими удеси, да говори.
И сија тајна јединошди над
вјерним совержујетсја. Но
аште кто од вјери одвержет-
сја, и паки повратитсја, ваља
ова тајна над ним да совер-
шитсја. Зачто кад одступит
од вјери, тогда благодат бо-
жија од него одиметсја, и паки
чрез сију тајну дајетсја.

ОТВЈЕТ.

Призиваније светого Духа
со стихи свештиннику глаго-
љушту сверху хлеба: и со-
твори убо хлеб сеј честноје
тјело Христа твојего, а језе
во чаши сеј честнују кров
Христа твојего, над обојим
предложив. Духом твојим све-
тим. И по сем нејест прости

хлеб и простоје вино, но тјело
и кров Христова.

ВОПРОС.

Светаја Евхаристија кога
имат своје конечноје начало
и кога кончитсја?

ОТВЈЕТ.

Имат своје конечноје начало,
јегда речет свештеник или
дијакон: Станем со страхом
вонмен светоје возношеније.
Кончитсја јегда свештеник
возгласит: Изрјадно пресветјеј
в прочаја.

ВОПРОС.

Свештенству, пјатој тајни,
что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Божественаја благодат.
Сверху сија тајни Архијере-
јом власт дана а не поповом
совершивати.

ВОПРОС.

Покајанију, пјатој тајни,
что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Често исповједаније, и је-
нитимије обдержаније, по том
молитва: Господ и Бог наш
... јакже во требнику.

ВОПРОС.

Браку шестој тајни, что
јест форма?

ОТВЈЕТ.

Једино другога кад ми а у-
ју, да благослови свештеник
по обичају црве.

ВОПРОС.

Елеосвештенију, седмој тајни,
что јест форма?

ОТВЈЕТ.

Оче свети, врачу душ и
тјелес, и прочаја. Од седам
свештеников совершујетсја.

Исправленије.

Пробујетсја како читајет, пишет, и појет. Читајет не
брзо но право. Пишет слабо. Појет самогласне гласове

добро, херувику и причастну прваго гласа добро знајет појати.

вопрос.

Јоште вопрошајешисја, кога последни крст јеси се исповедао, и кому, и имјешеш ли цедуљу од њега?

вопрос.

Кажди ден правило црковноје обдержујеш ли, и литургију често појеш ли?

вопрос.

Царохијаали твоји ходјат ли добро ва црков и исповедају ли сја и прочаштују ли; и необретају ли сја котори безаконик, или да не хоштит ходити во црков, ни исповедати сја.

вопрос.

Имјешете ли протокол и ваписујете ли ва него крстјаштихсја, брачаштихсја, и представанихсја по предложеному формулару?

Јесмо смотрили протокол, и добро записујут.

Месеца априлија 10-го дне 1733 года.

Во Гроцкој.

Свештеник Арсеније Јосифовић из села Лековца имјешет лет 40, рожденијем и воспитанијем из

отвѣт.

Исповедао сам се сего 1733 года Фервара 10 духовнику Данилу Ремешанину, цедуљу не хотѣа ми дати.

отвѣт.

Правило, кад сам дома, не оставам, и литургију често неделом и празници појем.

отвѣт.

У цркву добро ходет, који оу овде у селу, а исповедујутсја и причештујут. Него јест једин у Дражевцу безаконик, Влајко именем, неће да каже кога је венчао.

отвѣт.

Имам и записујемо.

реченога села. Родитељ јего била Јосиф художеством земљеделац, котори исполнивши лет 50, преставилсја 1691 года. Мати јего имјевши 70 лет, и она ва 1721 љето преставила се. Јеште имјел јединого стрица, свештеника, именем Григорија; и он стар 60 летан, ва лето 1718 почил. Братији и сестар не имјејет. Он, поп, дат матерју својеју од 10 лет у манастиру Боговађу духовнику Јанићију учитисја књиге, Код којего за 6 љет преучил наустицу, вес псалтир, молебен, акатист из књиги навикал читати. Ђ тому самогласно на „Господи возвах“ појати, и на „Бог Господ“, херувиму 1-го гласа, и причестну. Још прочитал Евангелије, Апостол, Охтоих по 4 крѣт. Јеште навикал мало писати. Потом возвратив се дому својеју у Лесковац, идјеже једин год празан стојашти, мати јего браку сочетала јего 17 љетну сушту. После јединого года госп. владика Михаила Бјелградски во 1710 љето во диакона поставил. Ва тојже седмици поставил јего и свештеником. И по сем 7 днеј поповати и литургију појати поучившисја, отпуштен со сингелијеју у Миријеву свештенствовати, и јенурију держати. За које допуштеније и сингелију платил 25 гроша. Тамо поповавши 6 годин, и јегда цесарскоје војинство обступивши Бјелград; тогда преосвештени госп. митрополит Мојсеј оправил јего у Лесковац село свештенствовати. Ва којем и до ниње непременно 16 љет стојит и попујет. Попадију имат ово 18-о љето слепу. Имат своје дјети, мужескога пола, троје. Први од 9 љет учитеја при нему павзчерници. Втори од 3 љета, третији од 5 месецеј. Женскога пола две даштери; једина од 15 љета, другаја од 6 љет. Мирно и поштено на дому живит и павзетја. Од порције, кулука, десетка, и прочега датка мирни сут и свободни. Црковних својих ствари имат: 1 псалтир, московски; 1 охтоих сербски; 1 требник кијевски; 1 епитрахил; крест водичѣи художества светогорскога. Грунтов

1 виноград од 6 мотика; 1 коња; 2 вола; 2 краве; 30 кошница; дом од плота стојећи.

ВОПРОС.

Јакоже једину свештенику достојит и т. д.

ОТВЈЕТ.

Власт чрез рукоположе-
није примих 7 тајин црковних
совершавати. Именоже оне:
1 Крештеније и т. д.

ВОПРОС.

Вопрошајемисја о силе сих
тајин, и којими која совер-
шујетеся словами?

ОТВЈЕТ.

Крештеније совершујетеся
чрез триждноје погруженије
во водје, свештенику глаго-
лушту: крештајетеся раб бо-
жији или раба божија, иија
рек, во иија отца, амин, и
Сина, амин, и светого Духа,
амин. Должен воспријемник
глаголати амин. И по сем
примиреније бивајет человека
с Богом, и проштајетеся вход
во царство небесноје. Сија
тајна јединошди над крешта-
јемим бивајет.

ВОПРОС.

Ову тајну светого крште-
нија может ли простоје лице
совершити?

ОТВЈЕТ.

Может да погрузит три
пут у води, и говорят: Кре-
штајетеся раб божији, во иија
Оца, амин, и Сина, амин и
светого Духа, амин.

ВОПРОС.

Аште детја живо будет,
что еште потребујет над ним
совершити?

ОТВЈЕТ.

Призвати кума и попа
и испрва ваља да се
крестит.

Исправленије.

Не мнит ни сја тако братац: но аште живо детја будет, принести свештенику, да последовителне молитве токмо читајет, да исполнитсја токмо церемонија црковнаја; а по-груженија друга не творити, нити онаја словеса форме сего тајинства говорити, ни другаго имена нарицати. И аште случитеја детету и умрети, без поповских молитав, оноје крштеније од простаго лица дајствованоје, совершенно јест, и такову силу имат, как и свештеник да совершит. Понеже како тајна светаго крштенија, так и проча тајинства ниже од свештеника, ниже од мирскаго совершујетсја по благодатију пресветаго Духа, по Апостолу (глаголушту): всјак дар совершен с више јест — — — —

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајна светаго крштенија Јакоже у требнику: од куду имат своје почело? Благословен Бог наш.

Исправленије.

Имат своје почело од самога спаситеља Христа, пре-клонжаго пречисти верх и т. д.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни второј, Миропоказа- нију, что јест форма?

Печат дар Духа светаго, или што решти, чрез сије ма-заније изливајутсја на отроча сије дари Духа светаго. Сија тајна јединошти над вјерними бивајет.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Может ли сја сија тајна повторити?

Не может.

Исправленије.

Может. Аште кому случитсја од вјери одвершитсја, и паки обратитсја, должна ова тајна над ним совершатисја, ибо јегда од вјери одступит, тогда благодат божија од њега отимитсја, и паки чрез сију тајну дајетсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светој Евхаристији, тајни третијој, что јест форма?

Призиваније светого Духа со стихи. И паки сверху хљеба свештенику глаголушту : и сотвори убо хлеб сеј, честноје тјело Христа твојего ; а језе во чаши сеј. честнују кров Христа твојего ; над обојими: предложив Духом твојим светим. И тим совершившимсја дари присуствене сут, и Христос невидимо на престоле предстојит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Светаја Евхаристија кога имат своје начало, и кога кончитсја?

Имаат своје конечноје начало, јегда речет свештеник или дијакон : „Станем добре, станем со страхом, вонмен светоје возношеније“, и прочита. Кончитсја, јегда возгласит свештеник : „Изрјадно о пресветеј, пречистеј“, и прочита.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Свештенству, четвртој тајни, что јест форма?

Дана власт Архијерејом ; „Благодат божија“.

Исправленије.

Форма јест : „Божественаја благодат“. Сврху сија тајим Архијерејом власт дана.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Покајанију, пјатој тајни, что јест форма?

„Господ и Бог наш“ молитва. К тому канон дати да обдержит кајуштихсја.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Браку, шестој тајни, что јест форма?

Вољу и хотјеније мужа и невјести свештеник испитав, и аште обоји согласни суште. во јеже љубити друг друга, и даже до смерти да објештајетсја не искати разрешенија, и вјерност супружества хранити; а дајут једно другому руки, како сија сохранили. И тогда сије согласије јереј по обичају цркве благословљајет читаја последователнаја. По концје бивајет брак честен и ложе пескварно.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенија, 7-ој тајни, что јест форма?

„Отче свети, врачу душ и тјелес“. Сија тајна од 7 свештеник совершујетсја.

Пробујетсја, како читајет, пишет, појет.

Читајет полако. Појати не знајет; Херувиму и причесту ни мало. Писати такожде слабо. Треба да се обучевајет боаше.

ВОПРОС.

Јеште вопрошајешисја, когда последни крат јеси се исповједал, 'и кому, и имјејеш ли цедуљу од него?

ВОПРОС.

Правило каждаго дне обдержајеш ли, и литургију часто служиш ли?

ВОПРОС.

Обретајет ли сја ва парохии твојеј котори безаконик, или који не хоштет исповједатисја и причестити?

ВОПРОС.

Имјејеш ли протокол и ваписујеш ли крсташтихсја имена, и брачештихсја, и преставаштихсја по предложеному формулару?

ОТВЈЕТ.

Исповедао сам се ове године марта духовнику Данилу Ремећанину; цедуљу нехтад нам дати.

ОТВЈЕТ.

Праздници и неделом правило држим, а литургију на празнике појем, не имам с ким други пут.

ОТВЈЕТ.

Безаконика не имамо; него има, који се неће да исповеде у Лесковцу Јоан Илић, у Борку Сганоје Симеоновић у Хану кнез.

ОТВЈЕТ.

Имамо, како сте нам Ваше господство казали, записујемо.

Месеца априла 26 ден, 1733 года.

Во Гроцкој.

Свештеник Планоје Радојевић из села Сибнице имјејет лет 43. Родилсја код мора ва земљи Дробначкој, у селу Прзвишу, под властију Турецкоју. Васпитан ва нахији Бијорској, у селу Вишњеви, ва нахији Бијорској, ва пашадуку босанскому. Родитељ јего бил Радоје, художеством Кириџија; котори исполнивши 90 лет, преставилсја ва лето 1731-го. Имат 3 брата. Два

ва држави цесарској, код Рудника живут, а једин ва турској области и нише јест. Измежду та три брата најстарши једин јест свештеник, именем Војин, попујет код Рудника у Станову селу. Он, поп Платоје, од десјатог љета код својего брата свештеника Војина начел учитисја книзје. Код којего непремено 10 љет учивши, преучил наустичу, псалтир, молебен пресветија Богородици, октоих неколико крат прочитал. По том родители јего сопрегли љетну сушту 20-ом. Тогоже љета, по указу блажењејшаго господина патријарха Мојсеја, Пећскаго, приведен братом својим, попом Војином во Пећ, идјеже речени господин патријарх поставил јего во дијакона, тојаже седмици и свештеником. За које платил јесмо седамнаест гроша. По којем поучившисја тамо днеј пети на десјат, отпуштен и својему дому (одшел), идјеже празан, без јенурије стојаљ 2 год. По том одшел во Стари Ваа, у манастир Ковиле, поучитисја вечбинам и литургију служити. И тамо стојашти 2 месеца, дал јему сингелију патријархов Ексарх, во селу Берскову поповати. Идјеже исполнивши љет 8, прибегаљ во државу цесарскују, во Рудничку нахију у село Таково и тамо стојаљ цјел год без јенурије. По том пришел во више речено село Сибницу, со всем домом својим. Идјеже преосвештењејши господин митрополит Мојсеј Петровић допустил и благословиљ јему свештенствовати јенурију держати. Сингелију јему не дал, нити што за допуштеније таков взјал. И ниџа шест љет и пол, како тамо непремено попујет. Имат својих дјетеј троје мужеска пола. Перви од 14 љет; други од 11 љет, и пол; третији од 9 љет. — Заповедасмо, да једно детја отправит учитисја книзје во Бјелграду. — К тому јеште нијејет четири дјевице, све четири младше од своји братији. На дому својему мирно и поштено живут и пазетсја. Од порције, десетка кулука и прочег датка мирни сут.

Својих црковних свари имат: 1 псалтир, часловац, антургију, охтојих, требник, све сербскија питањини. Стихар од платна бела; наруквице од мусула; крст водични светогорски неоковат. Проче 1 виноград; од једне мотике; 1 вода; 1 краву; 1 јуне; 5 коза; 3 овце; 5 кошница; дом свој.

вопрос.

отвѣт.

Јакоже једину свештенику
достојит ведати и т. д.

Власт чрез рукоположеније
приних, и т. д.

вопрос.

отвѣт.

Ведајеш ли силу тјех та-
јин, и којини која соверши-
васја словами, и вопрошаје-
шија о первој перви?

Крштеније совершујетеја
словеси, и т. д.

вопрос.

отвѣт.

Тајна светого крштенија
од куду имат своје почело?

Нисам то учно.

Исправленије.

Имат своје почело од Самаго Спаситеља Христа, и т. д.

вопрос.

отвѣт.

Ову тајну светого крште-
нија, может ли простоје лице
совершити?

Может да погрузит у води
и говорит: „крштајетеја раб
божији, или божија, во ија
Отца, амин, и Сина, амин и
светаго Духа, амин“. После
свештеник молиће да очита,
а да не говори: „крштајет-
сја раб божији“, и да не по-
гружујет.

вопрос.

отвѣт.

Аште без поновски моли-
тава умрет, је ли совершенно

Јест совершенно крштеније
приниа.

оно крштеније од простаго
лица дествујемоје?

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Дажд свидјетелство од бо- Боже не знам, нисам
жественaгo писанија, како јест чaтнo, нeгo сaм чyo, дa
совершенно крштење, аште од може за нужду и прост члo-
простаго лица при нужди деј- век крстити.
ствовало?

Исправленије.

Имаш сведетелство словеса апостолскаја: „Всјак дар
совершин с више јест, сходјај од Тебе Отца свјетов“. Ибо
таково крштеније јест совршено, и такову силу имат, како
и свештеник да совершит. А молитве что после очита, само
церемонију црковну да исполнит.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Тајни миропомазанија что Печат и дар Духа светаго,
јест форма? аки би решти чрез сије ма-
заније изливајутска на отроча
сије дари Духа светаго. И
сија тајна јест оште во времја
светих апостола устављена.

ВОПРОС.

ОТВЈЕТ.

Может ли сја сија тајна Может.
повторитеја над вјерним?

Исправленије.

Сија тајна миропомазанија јединожди точију над вјер-
ним пријемљетсја. Но аште кому случитсја од вјери одвер-
питсја, и паки обратитсја, должна ова тајна над ним совер-
шитсја. Ибо јегда од вјери одступит, благодат божија од
него отиметсја, и чрез сију тајну паки дајетсја

ВОПРОС.

Третијеј тајни, светој евхаристији, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Светаја евхаристија има своје конечноје начело јегда речет дијакон или свештеник: „Станем добре“ и т. д.

ВОПРОС.

Свештенству, четвертој тајни, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Сверху сја тајни архиерејом дана власт. форма јеј: „божественаја благодат“.

ВОПРОС.

Покајанију, тајни пјатој, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Господ и Бог наш Исус Христос благодатију и штедротами својего чловјекоубија, да простит чадо моје всја согрешенија твоја, И аз недостојни јереј властију јего мње даноју проштају и разрешајутја од всјех грјехов твојих, во имја Отца и Сына и светаго Духа, амин.

ВОПРОС.

Браку, шестој тајни, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Жениха и дјевници вољу и хотјеније извјестно испитав свештеник, и т. д.

ВОПРОС.

Елеосвештенију, седмој тајни, што јест форма?

ОТВЈЕТ.

Елеосвештенију од 7 свештеников (совершајемому) јест форма: „Оче свети врачу душ и тјелес, послави јединороднаго твојего Сына, Господа нашего Исуса Христа, всјаки

недуг испјељајуштаго,“ и про-
чаја, јакоже во требнику.

Пробовавши како читајет, слабо, појати не знајет, пи-
сати такоже треба да се обучевајет.

Назнаменованије

из визитацији Ексаријата Пожаревачког, по прегледанију,
котоroje еште исправленије надлежит по визитацији
1733 љета, да по рассуужденију их архиепископата
госп. Ексархи наредбу учинитоја сице.

1. Мајданпек свештеника не имат, и црков неосве-
штенаја, а может се освештати.

2. Пореч свештеника потребујет поставити втораго.
Может бити школа изреднаја, понеже имејет многих отро-
ков, доволно может се прикупити за једну сто-
тину. Такоже и црков освештати се может, само точију
ко освештенију да приуготовит се.

3. Трг црков потребујет свештенија, одежди и потир
са надлежаштими потребами, и црков да оградит се. С по-
моштију окрестних сел и црковни (е)питроп и сини да се
поставет. За што нису хотјели у визитацији послушати, но
јесу оставили по васкресенију попу Јанку парохјаалному
онде одредити указ ва наученије у Пожаревац,
а за преселеније јему никакво недопустити, котоroje просит.
И втори свештеник Димитрије сингелију да примит. Исе
свештенику јест дато препис о таинстав црковни, да ва вто-
рије визитацију отвјетвујет за всја.

4. Параћин црков да осветит се, и Христијаном указ
да дадет се приуготовати себе ко освештенију. Од црковног
сина Грека Михаила есап примити, пре десет љета, како
је био црковни син, и није својега есапа никому предад, и ва
то време визитацији побјегад. Свештеник парох-

јални Петар да вазмет сингелију, и добро се имат. И поп Стефан да идет ва Пожаревац ва школу учити се известију свештеничкому, и о тајинстав црковни јему надлежаштаје знати. И јегда изучит се, да примит сингелију на Мутницу, тамо поповати, понеже тамо јест фамилија и дом.

5. Каменово надлежи црков освештати, вазможно јест, и поп Димитрије Каменовачки сингелију да вазмет.

6. Смолинац, црков да покрпет, и потир да вазмет нов са надлежаштими, такожде и крстилницу да справет. Поп Марко Смолиначки да вазмет себје сингелију.

7. Градишка свештеник Никола Градишки да возмет себје сингелију.

8. Барич, по објештанију својему цркву да направит с прочими сели окрестними.

9. Бикотинци цркву по објештанију да направит с прочими сели окрестними. Поп Илија Бикотински да возмет себје сингелију.

10. Маријани село са окрестним сели чрез монастира Нимника оставља се нарежденије или у монастиру да служит или у селу Маријани цркву да правит. И свештеник маријански Радосав да прими сингелију, а јего син поп, који се запопа у турској страни, код владике Софијског са осведоштвованим писмом, и поп млад 18 лета у школу Пожаревачку ходит учитеја са прочими ученици.

11. Крушевица село да дајет се им писаније за ради црве за помошт собрати милостињу. А свештеник да примит сингелију. И казао нам, да је дао новце Ексарху Максиму за сингелију. И Ексарх Максим сам казао; да је дао 20 еор. и десет форинти остао дужан. Ваља гледати у теотеру.

12. Грабовач село. Ексарх да им отидет у место поставити (е)питропа црковнога и синове. И дати им писаније за помошт милостини ради. Ва време визитацији нису могли изабрати људе, него јесу оставили по васкресенију. А за свештеника Грабовачког Павла, што немирна фамилија, и дајут цару порцију и кулук, и сваку нужду трпет, и то ослободити се неможе, дондеше не сотворите како и у Градишкој острих писанијем на них. И свештеника дигнути за време, док не ослободит се с фамилијом, како и прочих свештеници привилегија издали за нихову икономију.

13. Голубац. Црков освештати и порти ограденије справити. И еште јединого свештеника дати; од таа поп Николај не ексаминируют причин ради тоје, што болезновал, потребујет јего ексаминирати, и ва протокол метнути, и попу Николају Голубачкому сингелију дати.

14. Затоња, да приуготовит цркви ново созидатој и ка концу приведеној потребујуштаја ко освештенију. И свештеник затонски остал не преписат, тоје ради причине, да је онда на последњему концу бил, и сада болезнствујет. И тако сказаше Христијани, да болест јегова јест од премногого пи-тија вина и ракији, и велми молет се за јединого свештеника имати.

15. Клење село, цркву нову хоће да правет. Да им изађе Ексарх, да покажет место, и писаније да им се дајет за помошт милостињу просит. Инструкција издата јест, и поп Петар Кленски да возмет себје сингелију.

16. Острово село, цркву имјејут, а свештеника не имајут. Калуђер попујет за време. И сада јесу се покорили и наредили црковног сина.

17. Мутница горња, да обградит се црква и свештеник да дадет се им.

18. Шетоња. Црков депо справљена сада на ново, и порту исправила. Да приуговлаат се освештенију. Поп Нешко болезни ради оста не ексаминират, и сада велики болујет. И просет Христијани себје свештеника имети.

Назнаменованије потребитаго дјела радш, котори по вазочиштенију визитацији сингела Андреја Јоакимовича ва ексархијату Грочанском надлежит исправленије. А наипаче:

Прво варош Смедереве приправна за освештеније црков, кутија за светоје тјело да се начини и крстилница, обграда око цркове.

Поп Ђерман да примит сингелију.

И поп Јоан да примит сингелију.

Второ: Село Ливада, црков неосвештата. Да се настоји освештати, и свештеник да им се даде. Црква да се обграда, крстилница и умивалница да се справи; а кутија за светоје тјело, и книги нуждјејши.

Третије. Шанац Хасан-пашина Паланка. Црков за освештеније, книги нуждјејши, и да се обграда црков.

Поп Стефан сингелију да вазмет, и да житије своје исправит од пијанства. Да приде на ученије.

Поп Петар сингелију да вазмет, правило да им се да.

Четверто. Ва селу Кусатку црков неосвештата, обграда цркви, и книги нуждјејше потребујушта. И весма на потребном месту срасена у шуми.

Пето. Ва Колари црков неосвештата, треба настојати да се освештајет, книги нуждјејше.

Поп Василије сингелију да вазмет. И протокол да имат, да се подвиже ваписивати крштеније, венчаније, преставленије.

Шесто. Ва селу Еменикућа црков неосвештата; потребно: свод, умивалница, крстилница, книги нуждјејше, и проча.

Поп Станко није ексамиран узрока ради, што је била побјегао, но треба да се ексаминира.

Седмо. Во вароши Грочанској црков надлежи освештати, или нову правити. Крстилницу да справе, и да се болше обгради.

Друга црква Грочанска освештата.

Поп Василије сингелију да вазмет.

Поп Стојан није ексамиран била ва Белградје на ученију. Сингелију да вазмет, и да се од пијанства чува.

Поп Јанко, котори вадов, по указу ниховаго архипастирства треба да прими иночески чин.

РЕГИСТАР

ПОЈЕДИНИХ ПАРОХИЈА У ПОЖАРЕВАЧКОМ, ГРОЧАНСКОМ И
БЕОГРАДСКОМ ЕКСАРХАТУ 1788 ГОДИНЕ.

	БРОЈ ХЛЕВОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИЛИКНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ ЖИВОТА
Параћин . . .	28	1006	
Мала (Доња)			
Мутница . . .	18	148 од Параћина	1 1/4 сах.
Вел. (Горња)			
Мутница . . .	32	114	" " — "
Плана	9	208	" " 1 1/2 "
Мириловица } (Мириловац)	12	96	" " — "
Видово Доње . .	11	165	" " — 3/4 "
Видово Горње . .	13	76	" " — "
ПАРАЋИНСКА } ПАРОХИЈА	123 српски дом.		

Поречна парохија под Банатом.

Пореч	155		
Рибница	12		
Орешковица . . .	22 Власи комор.	од Рибнице	— 1/4 сах.
Бољетин	9 Срби	" "	— 1/2 "
Мосна	11 Власи	" "	1 — "
Босовица	8 Срби	" "	1 — "
Јастребица . . .	14 Срби и Власи	" "	2 1/2 "
РИБНИЧКА ПА- РОХИЈА	231 дом.		

БРОЈ ХАТОВОА ИЛИ ДОМОВА		ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИЛИЧНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ ЖИСТА
Голубац . .	42	244 под Банатом.	
Војилово . .	21	99 од Голубца	— $\frac{1}{2}$ сах.
Малешево . .	8	64 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Добра	35	171 " "	2— "
Дворинте . .	17	83 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Радошевици } (Радошевац)	10	69 " "	— $\frac{1}{2}$ "
<hr/>			
ГОЛУБАЧКА ПА- РОХИЈА . . 133 Срба.			
Бикотинци	20 Срби ком.	191 има црву.	
Миљевићи } (Миљевић)	6 " "	125 од Бикотин.	— $\frac{1}{2}$ сах.
Мрчковац . .	4 " "	86 " "	1— "
Варић (Ба- рич) }	12 " "	130 " "	1— "
Бикиње . . .	8 " "	86 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Крушевица .	10 " "	95 " "	— $\frac{1}{2}$ "
БИКОТИНАЧКА } ПАРОХИЈА }	60 " "		
<hr/>			
Клање . . .	21 Срби комор.	115	
Раброво . . .	25 " "	229	
Зеленике . .	16 Срби и Власи	90 Раброве	— $\frac{1}{2}$ сах.
Мустапић . .	26 Власи	274 "	1— "
Мишљеновци } (Мишљено- вац) }	17 Срби и Власи	163 "	1— "
Макце (Ма- кци) . . .	16 Срби	293 "	1— "
Чешљева } Бара }	61 Власи	170 "	1 $\frac{1}{2}$ "
<hr/>			
КЛАЊСКА ПА- РОХИЈА . . 182			

	БРОЈ ХЛЕБОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРЕДВИДЕНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ МЕСТА
Средњево.	20 Срби и Власи	128 под Београдом.	
Влашки До.	20 Срби	136 од Средњева	— $\frac{1}{2}$ сах.
Десиње (Де- сина) . . .	32 Срби	195 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Пешчаница } (Печани) }	17 Срби	121 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Шумово. . .	17 Срби	— " "	— "
СРЕДЊЕВСКА } ПАРОХИЈА }	106		
Маријани.	37 Срби		
Кличевац . .	40 Срби и Власи	333 од Маријана	— $\frac{2}{4}$ сах.
Бискупје } (Бискупље) }	31 " " "	98 " "	— $\frac{1}{4}$ "
МАРИЈАНСКА } ПАРОХИЈА }	108		
Смољинац.	26 Срби	434	
Шапина (Ша- пино) . . .	11 "	274 од Смољинаца	— $\frac{1}{2}$ сах.
Лајевица. . .	9 "	" "	— $\frac{1}{4}$ "
Мало Гради- ште	15 "	104 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Беране. . . .	40 "	95 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Каљинште. . .	14 Срби и Власи варничког рода	128 " "	— "
Батуша . . .	13 Срби	144 од Каљиншта	— $\frac{1}{2}$ "
Божевац. . .	11 "	474 " "	— $\frac{1}{2}$ "
СМОЉИНАЧКА } ПАРОХИЈА }	139	1653	
Градиште . .	50 Срби војск. и пом.	618	
Кусић (Ку- сић)	25 Срби и Вла- си пом.	142	— $\frac{2}{4}$ сах.

	БРОЈ ХЛЕБОРА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИБЛИЖНА ДА- ЉИНА ОД ГЛАВ- НОГ ЖИВОТА
Триброде } (Триброда) }	15 Срби комор.	121	1 1/4 сах.
Пожежена . .	10 " "	191	— 1/2 "
<hr/>			
ГРАДИШКА ПА- РОХИЈА . .	100		
<hr/>			
Крушевица	13 Срби паори	253	
Волуја . . .	47 Власи ком.	217	1 — сах.
Дубока . . .	35 Срби "	524	— 1/2 "
Нересница . .	48 " "	367	— 1/2 "
Кучајна . . .	— " "	145	— 1/2 "
<hr/>			
КРУШЕВИЧКА } ПАРОХИЈА }	143	1560	
<hr/>			
Затоња (За- тоње) . . .	40 Срби и Власи	120	
Кисилово . .	30 " "	182 од Затоње	— 1/4 сах.
Тополовник . .	67 Власи "	256 " "	2 — "
Рам	4 " "	74 " "	1 — "
<hr/>			
ЗАТОЊСКА ПА- РОХИЈА . .	141	632	
<hr/>			
Каменово } (Камијево) }	17 Срби комор.	86	
Пенавац . . .	20 " "	— од Каменова	— 1/4 сах.
Поповац . . .	24 " "	51 " "	— 1/2 "
Ражанци } (Ражанац) }	30 " "	318 " "	1 — "
Жабари и } Хајдуци }	6 " "	234 " "	3 — "
<hr/>			
КАМЕНОВАЧКА } ПАРОХИЈА }	97 " "		

	БРОЈ ХЛБОВА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРИДАЈЕНА ДИ- ЈИНА ОД ГЛАВ- НОГ МЕСТА
Шетоња . .	14 Срби комор.	247	
Врбовац { (Врбица) }	17 Срби војн. чина	157 од Шетоње	— ¹ / ₄ сах.
Лаоле	37 Срби комор.	— " "	— ¹ / ₄ "
Ждрело . . .	10 Власи војн.	231 " "	— ¹ / ₃ "
<hr/>			
ШЕТОЊСКА ПА- РОХИЈА . . .	78		

Раваничка парохија (манастирска).

Сење (Доње) .	31 Срби војн. чина	177 од манаст.	— ¹ / ₄ сах.
Сење (Горње) .	6 " " "	— " "	— ¹ / ₄ "
Иванковци { (Иванковац) }	23 " комор.	43 " "	— ¹ / ₄ "
Миросава . .	10 Срби војн. чина	— " "	— ¹ / ₄ "
Ђуприја . . .	30 " " "	592 " "	— "
Чимаре . . .	14 " паори	— од Ђуприје	1— "

РАВАНИЧКА ПА-
РОХИЈА . . . 114

Манастир Ресава.

Орашје . . .	35 ¹ / ₂ Паори ¹ / ₂ војн.	од манаст.	— ¹ / ₄ сах.
Пањевац . .	12 Срби војн.	59 " "	1 ¹ / ₂ "
Јоховац (Јо- вац ?) . . .	15 Срби комор.	— " "	— ¹ / ₂ "
Грабовица . .	16 " "	139 " "	— ¹ / ₂ "
Поповићи . .	15 " "	165 " "	1 ¹ / ₂ "
Ђонци	10 " "	— " "	2— "
Грабовац . .	17 " "	194 " "	3— "
Свилајинци { (Свилајинац) }	28 " "	894 " "	3 ¹ / ₂ "
Гложани . . .	11 " "	233 " "	4— "
Војска	9 " паори	190 " "	4— "

РЕСАВСКА ПАР. 168

Витаоничка (Витовничка) парохија.

	БРОЈ ХАТЕВОА ИЛИ ДОМОВА	ДАНАШЊИ БРОЈ ПОРЕСКИХ ГЛАВА	ПРЕДВИДЕНА ДА- ЛШИНА ОД ГЛАВ- НОГ МЕСТА
Мелница . . .	10 Власи комор.	683 од манасти.	— $\frac{1}{4}$ сах.
Бистрица . .	9 Срби војн. чина	172 " "	1— "
Рахановац } (Рановац ?)	60 Власи ком.	589 " "	1— "
Кула	15 Срби ком.	229 " "	3— "
Црљенац . .	16 " "	257 " "	4— "
Велико село.	14 " "	241 " "	— "
ВИТАОНИЧКА ПАРОХИЈА }	124	2171	

Рукомијска парохија (монастира Рукомије).

Брдарци } (Брадариц)	23 Срби ком.	141 од манасти.	— $\frac{1}{4}$ сах.
Дрино	24 " "	118 " "	— $\frac{1}{4}$ "
Костолац . .	39 " паори	152 " "	1— "
Кленовник . .	8 " "	122 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Петка	54 " "	216 " "	1— "
Дубравица .	— " "	— од Пожар.	2— "
РУКОМИЈСКА ПАРОХИЈА }	148		

Пожаревачка парохија.

(Владика, Епископ и 4 свешт. 3 цркве).

Пожаревац . .	226 Срби војн. чина	1570	
Црнићи . . .	29 Срби комор.	203 од Пожар.	1— сах.
Царина . . .	40 " "	— " "	— $\frac{1}{2}$ "
Тириковац .	33 " "	203 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Бобушинац } (Бубушинац)	11 " "	118 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Драговци } (Драговац)	16 " "	181 " "	— $\frac{1}{2}$ "
Дубравица .	35 " "	222 " "	2— "
ПОЖАРЕВАЧКА ПАРОХИЈА }	390		

Црква Поречка св. Николе. Свешт. Димитрије Поповић родом из Пореча.

Црква Мајданпекска св. Арханђела.

Црква Тршка св. Николе. Свешт. Нешко, бог су Аустријанци оковали и затворили у Темишварском граду.

Црква манастира Горњака, Ваведенија Богородице. Свешт. Данило јеромонах и игуман.

Црква Каменовска, 40 мученика. Свешт. Димитрије од Ресаве, родом из Гложана.

Пожаревачка Горња црква св. Арханђела, сазидаана 1723 год. Свешт. Лазар Јовановић и Јосиф Савић.

Пожаревачка Доња црква, св. Николаја..

Општи преглед домова.

	ПЛАЋАЈУ ЕКСАРХУ	БРОЈ МЕСТА
1. Параћинска парохија има	123 дома	7
2. Рибничка " "	231 "	7
3. Голубачка " "	133 "	6
4. Бикотиначка " "	60 "	6
5. Клењска " "	182 "	7
6. Средњевска " "	106 "	5
7. Маријанска " "	108 "	3
8. Смољиначка " "	139 "	8
9. Градишка " "	100 "	4
10. Крушевачка " "	143 "	5
11. Затоњска " "	141 "	4
12. Каменовачка " "	97 "	7
13. Шетоњска " "	78 "	4
14. Раваничка " "	114 "	7
15. Ресавска (манастир) пар. "	168 "	10
16. Витаоничка парохија "	124 "	6

	ПЛАЋАЈУ БЕОГРАДУ	БРОЈ МЕСТА
17. Рукомијска парохија има	148 дома	6
18. Пожаревачка, Мајданпеч- ска св. Арханђела пар. има	390 „	7
у ових 18 парохија има свега	2585 домова	109

Од којих су српски домови . . 2197

Влашки домови. 388

По томе влашки домови износе само $\frac{1}{2}$, српских домова.

	ЧИСТО СРПСКИХ	ЧИСТО ВЛАШКИХ	МЕШАНИХ
Од 109 места има	93	8	8

По томе број чисто влашких села чини од прилике $\frac{1}{10}$ део од 109 м.

Број места где су Власи са Србима у пола $\frac{1}{2}$ део од 109 места.

Ови су статистички податци на жалост обележени само у пожаревачком ексархату; а у извештају о грочанском, смедеревском и београдском ексархату нема таквих статистичких података.

Школа било је само у Београду, Гроцкој и у Пожаревцу, и то: у Београду била је једна основна школа и 1 велика школа, а у Пожаревцу једна основна и једна већа школа за попове и богослове.

У Београду било је два учитеља а у Гроцкој и Пожаревцу само по један.

По манастирима калуђери поучавали ђаке и спремали их за свештенички чин. У овом извештају помиње се Стеван Даскал у манастиру Раваници; игуман Јосиф у манастиру Ресави (Манасији); и неки Герасим Даскал.

Из ових података видимо, да је за време аустријске окупације од 1718 до 1739, дакле за 22 године аустријске владавине, било у северном и северо-источном крају, а на име у 109 места на 2585 домова било је само 3 редовне школе, и то о трошку народном подигао је и издржавао те школе митрополит београдски и владика пожаревачки, а ћесарска влада о државном трошку није подигла ни једну школу. Такве благодети било од владавине културне државе.

Манастири

који се помињу у овом Ђесарковом извештају.

Боговођа у ваљевском округу.

Витовница манастир Успенија Богородице. Пожар. окр.

Врбник, манастир.

Ѓевотиња (смедеревски манастир) близу села Ливаде у смедеревском окр.

Горњак манастир у пожар. окр.

Ѓитијани у Каравлашкој.

Ковиље, манастир у Старом Влаху.

Љубостиња у краг. окр.

Маријани, манастир св. Николе у пожар. окр.

Морача у Црној Гори.

Нимник, манастир у пожарев. окр.

Острог, у Скендерији.

Петковача у шабачком окр.

Раваница (у Србији) манастир Вазнесења Христова.

Раковица, у београдском окр.

Ресава (Манасија) манастир св. Тројице.

Рукомија манастир Вазнесења Христова.

Смедеревски манастир (Ѓевотиња?).

Студеница манастир.

Туман, манастир св. Архистратига.

Тушиње „ у Дробњачкој земљи.

Од ових манастира 17 су у Србији, 3 у Црној Гори, а 1 у Каравлашкој.

И м е н а

архијепископа, јепископа и јепископија у Србији 1733.

Вићентије Јовановић архијепископ српски и митрополит београдски.

Вићентије Поповић (Неми) архијеп. и митроп. карловачки.

Димитрије владика ваљевски.

Доситије „ „

Михајило „ београдски.

Михајило „ пожаревачки.

Јеврем „ у манастиру Студеници.

Максим Несторовић владика вршачки и неких прекодунавских покрајина у Србији.

Осим ових владика у Србији помињу се још и ови:

Григорије владика пећски.

Исајија Антоновић владика арадски.

Јанићије Владисављевић владика темишварски.

Константин владика скопљански.

Максим Гавриловић владика мохачки, сечујски и ситетски.

Мојсије Петровић архијеп. српски и митропол. београдски.

Он је подигао у Београду Велику школу 1727, по закључку српског народног Сабора у Карловцима 1726.

Никанор Крушедолац, бивши владика мохачки, по што је ова јепархија 1733 спојена са будимском, наставио се у Крушедолцу, од куда му и назив Крушедолац.

Никола Димитријевић, владика темишварски, који је по препоруци честитог митроп. Мојсија и по жељи народа био администратор митроп. а доцније народни кандидат за митроп. београдског, интригом цар. комесара и неког

владике дошао је на митрополитску столицу Вићентије Јовановић, који је први дао писмено уверење у Бечу, да ће унију потпомагати.

Себишки (себешки или сибињски) владика.

Симеун владика видински.

Совроније Раваничанин, владика арадски.

Стеван Љубибратић, владика славонијски.

Совроније Подгоричанин архијеп. српски и митрополит београдски.

Патријарси српски:

Арсеније Чрнојевић 21 патријар српски.

Калиник 22 патријар српски.

Мојсије 24 патријар српски.

Имена школа и учитеља,

који се помињу у овом извештају.

Београдска Велика школа.

Београдска српска школа.

Василије Мошковит учитељ у београдској Великој школи.

Веселин Даскал у Чапљи (Срему).

Герасим Даскал.

Грочанска школа.

Јован Бркић, учитељ карловачки.

Јосиф Игуман манастира Ресаве и учитељ.

Лозан Никопољцац, учитељ.

Максим Суворов, учитељ у карловачкој богословији, родом из Москве.

Павле Мештер, учитељ пожаревачки.

Пожаревачка школа за свештенике.

Стеван Даскал, учитељ српске школе у Београду.

Стеван Даскал, учитељ у манастиру Раваници.

Школа у манастиру Ресави за свештенике.

Филип духовник и учитељ у Старом Влаху манастира Ковиљу.

Имена Ексарха.

Јован Ексарх Грочански.

Никанор Ексарх.

Максим Несторовић, архијеп. митроп. Ексарх.

Максим Радковић архијеп. митроп. Ексарх, писац овог извештаја.

Совроније Ексарх пожаревачки.

Имена свештеника

о б а р е д а.

Авакум, духовник митроп. Мојсеја.

Алекса, духовник.

Андреја Јоакимовић, сипћел.

Арсеније Јосивовић свешт. десковачки.

Арсеније, намесник и свешт. манастирске курије у Ресави.

Арсеније Свето-Павлац, калуђер.

Богосав, протопоп поречки.

Василије Антонијевић, свешт. коларски.

Василије, свешт. смедеревски.

Василије Станојевић, свешт. грочански.

Василије, ђакон пожаревачки.

Виктор, свешт. ресавски.

Вујица, свешт. смедеревски.

Вулета, свешт. параћински.

Гаврило Рајковић ђакон манастира Витовнице.

Гаврило, монах	} нурује манастира Рукомије.
Гаврило свешт.	

Гаврило Јеромонах, свешт. раваничке манастир. цркве.

Георгије духовник манастир. Раванице.

Георгије, јеромонах манастир. Раванице.

Георгије, свештеник у Врањевцу.

Георгије, ђакон београдски.

Герасим, духовник манастира Студенице.
Герман Ђукић свешт. смедеревски.
Григорије, свешт. грочански.
Данило, игуман и свешт. нурије манастира Горњака.
Данило, игуман манастира Витовнице.
Димитрије, игуман и свешт. нурије манастира Рукомије.
Димитрије, свешт. каменовски.
Димитрије Несторовић, свештеник без парохије.
Димитрије Поповић, свешт. поречки.
Димитрије Пешкић, свешт. нурије манастира Ресаве.
Димитрије, свешт. пожаревачки.
Живота Илијевић свешт. вишњички.
Илија Димитријевић, свешт. београдски.
Илија, свешт. из Борка (београдски округ).
Исаја, јеромонах манастира Тумана.
Исак, свешт. затошки.
Јанићије, јеромонах и Зографац.
Јанићије, духовник манастира Боговађе.
Јанко Радојевић, свешт. грочански.
Јанко, свештеник тршки.
Јоасаф, игуман и свешт. нурије манастира Ресаве.
Јован (мали) Томић, свешт. пожаревачки.
Јосиф Ђакон манастира Ресаве.
Јосиф, јеромонах ресавски.
Јосиф Савић, свешт. пожаревачки.
Јосиф, ђакон параћински.
Калуђер Зографац, свешт. мајдан-пекски.
Лазар Јовановић, свешт. пожаревачки.
Марко Станисављевић, свешт. железнички.
Марко Стајић, свешт. смољиначки.
Милић, свешт. градишки.
Мојсеј монах манастира Ресаве, родом из Будима.
Нешко Стевановић, свешт. у Шетоњи.

Нешко, свешт. тршки, сужник у Темешвару.
 Никола, духовник из манастира Тушина.
 Никола Илијин, свешт. градишки.
 Никола, свешт. голубачки.
 Никола Петровић, свешт. вишњички.
 Онофрије јеромонах манаст. Витовнице родом из Будима.
 Павал, свешт. звиждски.
 Павал Јовановић, свештеник без пурје.
 Павал, свештеник грабљачки.
 Петар, свешт. рабровачки.
 Петар, свешт. параћински.
 Петар Николић свешт. у Асан-пашиној Паланци.
 Петар, свешт. у Смедереву.
 Петар, свешт. у Клењу.
 Плансје, свешт. у Гроцкој.
 Радосав, свешт. маријански.
 Совроније ђакон у манаст. Раванице.
 Станко, свештеник у Неменикућама.
 Стеван, поп, „побјегао у Турке“.
 Стеван Аранитовић, свешт. пожаревачки.
 Стеван, ђакон пожаревачки.
 Стеван, јеромонах манаст. Раванице.
 Стеван, ђакон у манаст. Рукомији.
 Стеван, свештеник у Асан-пашиној Паланци.
 Стеван Вучићевић, свешт. грочански.
 Теофан, свештеник у Београду.
 Филип, духовник и учитељ манаст. Ковиља у Старом Влаху.
 Свега дакле има 84 духовних лица, од којих су 58 мн-
 ски свештеници, 26 калуђера, и 5 ђакона.

Црква у поменутом крају Србије, било је у овим местима:
 У Мајдан-Пеку црква св. Арханђела.
 „ Тргу „ св. Николаја.

У манастиру Горњаку црква Ваведења Богород. сазидата од
вн. Лазара.

У Каменову црква 40 мученика.

„ манастиру Ресави (Манасији) црква св. Тројице.

„ Параћину црква св. Танасија.

„ Мутници „ св. Тројице.

„ Сталаћу „ стара, пушта и неосвећена.

„ манастиру Раваници црква Вазнесења Христова.

„ Смољинцу црква св. Петозарних мученика.

„ манастиру Маријани црква стара св. Николаја.

„ Градишту црква св. Архистратига.

„ Клењу стара црква, храм не зна се.

„ Голубцу црква не освећена.

„ манастиру Рукомији црква Вазнесења Христова.

„ Баричу црква 40 мученика.

„ манастиру Туману црква св. Архистратига.

„ манастиру Витовници црква Успења Богородице.

„ Смедереву црква св. Георгија.

„ Ливади (смедеревском окр.) црква св. Архистратига.

„ Хасан-пашиној Паланци црква св. Николаја.

„ Кусатку црква не освећена.

„ Коларима црква Ваведења Богородице.

„ Гроцкој „ св. Архистратига Михаила.

„ Гроцкој „ Вазнесења Христова, на пијаци с десне
стране сокака.

У Великом Селу (беогр. округ) црква Благовештења Бо-
городице.

У Вишњици црква св. Архистратига Михајила.

„ Жељезници црква неосвећена.

„ Лесковцу „ великомученика Димитрија.

У поменутом крају Србије било је 1733 год. 29 цркава мир-
ских и манастирских.

Цео северни и северо-источни крај Србије, у ком је било 18 парохија 109 општина, стајао је под управом митрополита београдског, владике вршачког (под Банатом) и владике пожаревачког.

I. Под митрополитом београдским биле су ове парохије и плаћале су митрополитовом Ексарху јамачно према броју домова овако:

Рабровска	}	парохија на	182 дома	36 фор.		
Клењска						
Десиначка	парохија	"	106	"	16	30 кр.
Маријанска	"	"	108	"	14	30 "
$\frac{1}{2}$ смолиначке	"	"	70	"	30	30 "
Затоњска	"	"	141	"	не зна се.	
Раваничка	"	"	114	"	"	"
Ресавска	"	"	168	"	"	"
Рукомијска	"	"	148	"	"	"
Параћинска	"	"	123	"	"	"

под митрополитом $8\frac{1}{2}$ парохија 1160 дома.

II. Под вршачком јепархијом или Банатом:

Поречка	парохија на	231 дом	35 фор.	20 кр.
Голубачка	"	133 дома	16	38 "
Бикотиначка	"	60	12	15 "
$\frac{1}{2}$ смољиначке пар.	"	69	—	— "
Звиждска или крушевичка	парохија на	143	30	30 "
Каменовска	"	97	—	— "
Шетоњска	"	78	—	— "
Витовничка	"	124	—	— "
Градишка	"	100	—	— "

под вршачком јепархијом $8\frac{1}{2}$ пар. на 1035 дома.

III. Пожаревачка јепархија:

У Пожаревцу 390 дома.

Цркве: поречка, мајдан-печска, тршка и горњачка и парохije јамачно су биле под јепархијом пожаревачком.

У овом ексарховом извештају није забележен број домова.

РЕГИСТАР

ИМЕНА ЛИЦА И МЕСТА.

- Авакум, духовник. 125.
Алекса, духовник. 181.
Александер, принц виртембершки. 197.
Андреја Јовкимовић синђел. 284.
Антоније Мирковић, туфекџија у Подгорици (у Црној Гори),
отац попа Василија свештеника коларског. 230.
Азашевац (Адашевац ?) у Срему, црква св. Николаја. 219.
Арсеније (III) Чрнојевић, патријар српски у Пећи. 164.
Арсеније владика херцеговачки. 136, 149, 168, 176.
Арсеније, намесник манастира Ресаве (Манасије). 148, 151,
166, 167.
Арсеније Ђурђевић, отац попа Стевана, свештеника у Асан-
пашиној Паланци, родом из Бачке. 224.
Арсеније Јосифовић, свешт. у Гроцкој, род. из Лесковца. 270.
Арсеније Свето-Павлац, калуђер. 169, 172.
Арсеније свештеник у манастиру Ресави. 168.
Асан-пашина Паланка, црква св. Николаја. 190, 218, 224.
Атанацко из Гроцке. 199.
Аци-Проконије, духовник из манаст. Опова. 241, 249 254.
-
- Бабе калуђерице у Пожаревцу. 130.
Баба Марија, калуђерица у Пожаревцу. 132.
Барич, село у београдском округу. 178, 282.
Баричка црква св. 40 мученика. 178.
Батуша, село у пожаревачком округу. 143.

Бездин, манастир у Банату, (у темишварској јепархаји), задужбина Бранковића и Јакшића), подигнут је у XV веку, храм Воведење Богородице. 147.

Бендер, град у Бесарабији. 139.

Бјелградски диштрикт. 201.

Берање, село у пожаревачком округу. 143.

Беркасово, село у Срему, црква св. Петра и Павла. У овом месту живео је деспот Јован Бранковић. У прошлом веку беше оно својина породице Дијаковића Павла чувеног јунака и цесарског хусарског пуковника. Под Маријом Терезијом одузеше од ове породице Беркасово и Шид, што се нехтеде поунијати, и дадоше унијатском владци Беркасово и Шид. 218.

Бикиње, село у пожаревачком округу. 139.

Вигреница, село у пожаревачком округу. 171.

Викотинци, село у пожаревачком округу. 171, 282.

Вијорска нахија. 276.

Вискупје (Вискупље), село у пожар. окр. 143.

Вистрица, село у пожаревачком округу. 153.

Бобушница (Бубушница) село у пожаревачком округу. 158.

Боговаћа манастир у ваљевском округу. 271.

Богосав протопоп поречки. 163.

Божевац, село у пожаревачком округу. 143.

Бољетин, село у пожаревачком округу. 136.

Борак, село у београдском округу. 277.

Бранко, свештеник најдањи у Каравлашкој, зна српски. 145.

Брдарци (Брадарци) село у пожаревачком округу. 154.

Берсково, село у Старој Србији. 277.

Варадин, град у Срему. 261.

Варадински шанац (Нови Сад) 243, 261.

Варадински бој. 243.

Василије, архимандрит пећски. 141, 174, 178.

- Василије ђакон пожаревачки, родом из Баната. 159.
Василије, свештеник смедеревски. 186.
Василије Антонијевић, свештеник коларски, родом из Подгорице у Скендерији (Црној Гори). 194, 230.
Василије Станојевић, свештеник у Гроцкој, родом из Сремских Карловаца. 242.
Василије Мошковит, учитељ карловачки. 242, 260.
Велико Село, у округу пожаревачком. 153.
Велико село, у београдском округу, црква Благовештења Богородице, саграђена 1705. — 224.
Вељко Вугарин из Вишњице. 260.
Веселин, дискал у Чалми (у Срему). 218.
Видин, варош на Дунаву. 142.
Видински владика Симеон. 174.
Видово Велико, село у ђупријском округу. 127, 169.
Видово Мало, село у ђупријском округу. 169.
Видојевци село близу Параћина. 127, 169.
Вићентије Јовановић, архиепископ српски, и митрополит београдски од 1730 до 1737 — 123
Вићентије Поповић, (Неми) архиепископ српски и митрополит београдски од 1730—1722. — 155, 161, 172, 193.
Вићентије Стефановић, архиђакон. 128.
Виктор, јеромонах и свештеник ресавског манастира, родом из Херцеговине; постриженик манастира Мораचे. 168.
Висаријон, духовник манастира Рукомије. 178.
Хади-Висаријон, духовник манастира Раковице. 265.
Витаоница (Витовница) манастир Успенија Богородице. 180.
Витовничка парохија у пожаревачком округу, срезу млавском. 180.
Вишњица, село у београдском округу, црква св. Арханђела Михаила, саграђена 1721. — 204, 255, 260.

Вишњево, село у бијорској нахији. 276.
Владика Себински, Себински. 208.
Влајко, безаконик у Дражевцу. 270.
Влашки-До, село у пожаревачком округу. 142.
Војилово, село у пожаревачком округу. 137.
Војин, свештеник и брат попа Платоја из Сибнице. 277.
Војска, Село у ђупријском округу. 153.
Војловица, манастир у вршачкој јепархији, близу Панчева.
Храм је цркве св. Аранђеа, а задужбина Високог Сте-
вана, манастир је зидан 1383. — 236, 256.
Волуја, село у пожаревачком округу. 146.
Врањевац, село у пожаревачком округу. 265.
Вранић, село у београдском округу. 265.
Врбник манастир. 172.
Врбовац, село у пожаревачком округу. 149.
Вујица свештеник грочански. 218.
Вулета, свештеник. 127.
Вучић свикар у Гроцкој, отац попа Стојана. 236.

Гаврило, монах из Влашке. 178.
Гаврило Зограф у Ричну. 124.
Гаврило, јеромонах у Раваници манастиру, родом Шапчан-
нин. 171.
Гаврило, јеромоних манастир. Рукомије, род. из Ливадице. 178.
Гаврило Рајковић, ђакон манастира Витовнице. 181.
Георгије, духовник у манастиру Горњаку. 151.
Георгије, духовник у манастиру Раваници, Карловчанин. 172.
Георгије, игуман манастира Петковице. 218.
Георгије, ђакон београдски. 224.
Георгије, свештеник у Врањевцу 265.
Герасим, даскал у Београду 156.
Герасим, духовник у манастиру Студеници. 168.
Гласжани, село у ђупријском округу. 153, 166.

Гњевотиња стари порушен манастир, близу Ливаде у сме-
деревском округу. 190.

Голубац, варошица у пожаревачком округу. 136, 283.

Голубачка црква, саздата 1728. — 176.

Горњак, манастир Ваведенија Богородице, „црква саздата од
кнеза Лазара“. 151, 164.

Грабовица, село у Ћупријском округу. 152.

Грабовац село у Ресави. 150, 152, 283.

Градиште Мало, село у округу пожаревачком. 143.

Градиште Велико, варошица у округу пожарев. 145, 282.

Градишка црква св. Архистратига. 174.

Григорије, владика ваљевски. 141.

Григорије, владика пећски. 219.

Григорије, свештеник у Гроцкој. 236, 261.

Григорија Синајите родословије. 164.

Гробница Романова. 171.

Гробница св. Григорија Синајита. 165.

Гробница св. Мартирија Синајита у манаст. Рукомији. 177.

Грк Михајло из Параћина. 281.

Грчански диштрикт. 195.

Грчанска црква св. Архистратига Михајила. 195.

Грчанска црква, Вазнесења Христова. 197.

Грчанска школа. 197.

Грочица поток протиче кроз Гроцку. 197.

Гроцка, варошица, столица Епископа. 197.

Данило, јеромонах манаст. Горњака. 165, 167, 171.

Данило, игуман манаст. Витовонице, родом из Ресаве. 165,
181.

Данило, духовник манастира Ремете, у Фрушкој Гори. 270.

Двориште село у пожаревачком округу. 137.

Десиње, село у пожаревачком округу. 142.

Димитрије, игуман манаст. Рукомије, род. из Смољинца. 177.

Димитрије Поповић, свештеник пожаревачки 135.
Димитрије, свешт. каменовачки, родом из Ресаве. 148, 166.
Димитрије Несторовић, свештеник у манастиру Ресави. 151.
Димитрије Поповић, свештеник тршки у Поречу. 162.
Димитрије Пешић, јеромонах манастира Ресаве. 168.
Димитрије, епископ ваљевски. 174.
Добра, село у пожаревачком округу. 137.
Доситије, епископ ваљевски. 168, 172.
Драгашево, 224.
Драговци (Драговац), село у пожаревачком округу. 159.
Дражевац, село у београдском округу. 224.
Дробњаци у Црној Гори. 136, 276.
Дрино, село у ђупријском округу, близу манастира Рукомије. 154.
Дубока, село у пожаревачком округу. 146.
Дубравица, село у пожаревачком округу. 155, 159.

Ђерман Ђукић, свештеник смедеревски, Сремац из Нерадина. 186, 211.
Ђерман, свештеник смедеревски. 186.
Ђонци, село у ђупријском округу. 152.
Ђулинско поље. 147, 175.
Ђурађ Раниловић, из Гроцке. 242.
Ђурица, свештеник ковиљски. 224.

Еменикућа (Неменикуће). 284.
Ефрем рукопис српски. 180.

Жабал, село у Бачкој (у шајкашком баталијону). 143.
Жабари, село у округу пожаревачком. 148.
Ждрело, село у округу пожаревачком. 150.
Железник, село у београдском округу, црква Вазнесења Христова, саграђена 1733. — 207, 265.

Живан, ђакон београдски. 243.

Живота Илијевић, свештеник у Вишњици, родом из истог места. 255.

Житијани, манастир у Каравлашкој. 142.

Законик, стари српски рукопис, светогорац калуђер писао. 179.

Затоња, село у пожаревачком округу. 147, 175. 283.

Зеленике, село у пожаревачком округу. 140.

Земун варош у Аустро-Угарској 143, 211.

Иванковци (Иванковац), село у ђупријском округу. 151.

Илија Димитријевић, свештеник у Бикотинцима. 138.

Илија, свештеник у Борку, београдском округу. 276.

Илија, свештеник барички родом из Пожаревца. 178.

Исајија Антоновић, владика арадски. 151, 243.

Исајија, јеромонах у манастиру Туману, родом Херцеговац. 179.

Исак, свештеник затоњски, родом из Ђулинског поља у Банату. 147, 175.

Јанићије Владисављевић, владика темишварски. 147, 175, 261.

Јанићије, јеромонах и зуграцац. 162.

Јанићије, духовник у манастиру Боговађи. 271

Јанко Радојевић, свештеник у Гроцкој, родом Гроцанин. 250

Јанко, свештеник тршки. 281.

Јасеница река. 219.

Јастребица, село у пожаревачком округу. 136.

Јеврем, владика у манастиру Студеници. 230.

Јоасаф, игуман манастира Ресаве, родом из Бачке. 167.

Јован Мали, свештеник пожаревачки. 132.

Јован Тађација. 131.

Јован, Епископ гроцански. 201.

Јован Томић, свештеник пожаревачки, родим из Сремских Карловаца. 157, 184. .

Јован Јаблановић из Пожаревца. 134.

Јован Бркић, учитељ карловачки. 157.

Јован Илијћ, из Лесковца у београдском округу. 276.

Јован, ђакон београдски. 224.

Јосив Савић, свештеник пожаревачки, род. из Београда. 156, 183.

Јосив, ђакон параћински. 168.

Јосив, игуман и учитељ у манастиру Ресави, 148, 151.

Јосив, ђакон у манастиру Ресави. 168.

Јоховац (Јовац), село у Љупријском округу. 152.

Калиник, патријар пећски. 177.

Калиште, село у пожаревачком округу. 143, 148.

Калуђер и Зуграцац свешт. у Мајдан-Пеку. 163.

Каженово, село у пожаревачком округу. 148, 282.

Каменовачка црква св. 40 мученика. 165.

Кисилево, село у пожаревачком округу. 147.

Клење, село у пожаревачком округу. 140, 283.

Клењска црква, храм се не зна. 175.

Кленовник, село у пожаревачком округу. 154.

Кличевац, село у пожаревачком округу. 143.

Кнез Лазар подигао је цркву Ваводења Богородице у манастиру Горњаку 164.

Кобиљски (Ковиљски) шанац, у потоњем шајкашком баталијону. 224.

Ковиљски манастир у Старом Влаху. 149, 277.

Коларска црква. 193.

Колари, шанац у смедеревском округу. 193, 230.

Колашин предјел у Херцеговини. 124.

Косовица, село у пожаревачком округу. 136.

Косово, у Старој Србији. 141.

- Костантин, владика скопљански. 139, 175.
Костолац, село у пожаревачком округу. 154.
Крагујевачки диштрикт. 219, 230.
Крагујевац. 219.
Крушевица, село у пожаревачком округу. 145, 282.
Крушедол, манастир Благовештења Богородице у Фрушкој
Гори, задужбина Максима (Бранковића) митрополита,
подигнут у поливини XV века. 211.
Кула, село у пожаревачком округу. 153
Куруцка ребелија (устанак мађарски под војводом Ракоци-
јем II. од 1700 до 1711). 224.
Кусатак, село у смедеревском округу. 192.
Кусић, село у пожаревачком округу. 145.
Кучајна, село у пожаревачком округу. 146.
-

- Лазар Јовановић, свештеник пожараевачки, родом Бачванин
из Суботице. 132, 155, 183.
Лазаревац, стари српски рукопис. 177, 180, 209, 211.
Лајавица, село у пожаревачком округу. 143.
Лаоле, село у пожаревачком округу. 149.
Лесковац, село у београдском округу, црква св. Димитрија.
209, 270.
Ливада, село у смедеревском округу. 189.
Лозан Никопољац, учитељ. 155.
Лољани, село у београдском округу. 166.
Лувиговје, село у пожаревачком округу. 175.
Лука, игуман у Светој Гори. 142.
-

- Љубостиња, манастир у крагујевачком округу. 172.
-

- Мајдан-Пек, село у пожареваком округу. 162, 281.
Мајдан-пекска црква св. Арханђела. 162.

- Максим Радковић ексарх београдског митрополита и писац овог извештаја од 1733 год. — 123, 146, 158, 161, 282.
- Максим Гавриловић, епископ мухачки, сечујски и ситетски. 125.
- Максим катана из Пожаревца. 131.
- Максим Несторовић епископ вршачки. 145, 151, 156, 160, 165, 169.
- Максим Несторовић архијепски и митрополитски намесник. 191, 208.
- Максим Суворов родом из Русује, учитељ у карловачкој богословији. 124.
- Макце, село у пожаревачком округу. 140.
- Мален, катана из Пожаревца. 131.
- Малешово, село у пожаревачком округу. 137
- Мали Стојче бакалин у Сремским Карловцима. 266.
- Манасија (Ресава) манастир. 151.
- Манастир Ковиле у Старом Влаху. 149.
- Маријани, село у пожаревачком округу. 148, 282,
- Маријански манастир св. Николаја. 173.
- Марко Стајић, свешт. смољначки, род. из Земунa. 143, 173.
- Марко Цвејић, свештеник карловачки. 250.
- Мелетије Скорупановић, учитељ у Пећи (патријаршији). 139.
- Марко Станисављевић, свештеник у Жељезнику, родом из Вранића. 265.
- Мелница, село у пожаревачком округу. 153.
- Миљевићи, село у пожаревачком округу. 139.
- Милић, свештеник у Градишту из Лувиковја. 175.
- Милоје, село у колашинском пределу. 124.
- Мириловци (Мириловац), село у пожаревачком округу. 169.
- Михајило јепископ пожаревачки. 171, 180.
- Михајило, јепископ београдски. 195, 201, 271.
- Михајило, калуђер из манастира Раковице. 194.

- Миријево, село у београдском округу. 271.
Миросава, село у пожаревачком округу. 152.
Мишљеновци, село у пожаревачком округу. 140.
Мојсије Петровић, архијепископ српски и митрополит београдски. 124, 128, 136, 155, 167, 170, 172, 174.
Мојсије, монах, из Будима. 168.
Мојсије, XXIV патријарх Пећки. 219, 230.
Момир Милослављевић из Пожаревца. 131.
Мошковит Василије, учитељ у карловачкој богословији. 242, 260.
Мосна, село у пожаревачком округу. 136.
Морача, манастир у Црној Гори. 136.
Мрчковац, село у пожаревачком округу. 139.
Мустанић село у пожаревачком округу. 141.
Мутница Велика, село у Ћупријском округу. 127.
Мутница Мала, село у Ћупријском округу. 126, 283.
Мутничка црква св. Тројице. 170.
-
- Најдаш, село у Каравлашкој. 145.
Недељко Бугарин из Гроцке. 218.
Нерадин село у Срему. 211.
Нересница, село у пожаревачком округу. 146.
Нешко, свештеник тршки, затворен у Тимишвару. 164.
Нешко Соврић, дрвени син у Пожаревцу 131.
Нешко Стевановић, свештеник у Шетоњу. 149.
Никанор Крушедолац, последњи владика мухачки, сечујски и ситетски. 1733 потпала је Барања под будимску јепархију, а мухачка је укинута. 181.
Никанор Ексарх. 131.
Никанор, јеромонах манастира Војловице (у Банату). 255.
Никодим, духовник у манастиру Тушини. 136.
Никола Бачванин, тотор цркве у Ждрелу. 150.
Никола Свиленгаћа, из Пожаревца. 132.

Никола Петровић, свештеник у Голубцу, родом Херцеговац из Мораче. 136, 160, 283.

Никола Димитријевић, владика темишварски. после смрти митропол. Мојсија народом изабрани администратор митрополије београдске. 124, 138, 156, 166, 169, 172, 178.

Никола, свештеник у Десинцу. 141.

Никола Илијин, свештеник у Градишту. 145,

Никола, свештеник у Голубцу. 176.

Николај, Ексарх београдског митрополита. 156, 224.

Никола Петровић, свештеник у Вишњици. 260.

Нинко Шиљковић, отац попа Петра Нинковића, свештеника у Хасан-пашиној Паланци. 218.

Нимник, манастир у пожаревачком округу, близу села Маријана. 282.

Нови-Пазар у Старој Србији. 140.

Огњан Миљковић, катана у Пожаревцу. 131.

Омоље, село у пожаревачком округу. 149.

Онуфрије, духовник манастира Витовнице, род. из Будима. 181.

Онуфрије, духовник карловачки. 250.

Остров (Острог?) 230.

Острово, село. 283.

Орашје, село у Ћупријском округу. 152.

Орешковица, село у пожаревачком округу. 136.

„Отачник“ српски старински рукопис. 180.

Павле, мештер (учитељ) у Пожаревцу. 158.

Павле, мештер (учитељ) бикотиначки. 138, 158, 159.

Павал, свештеник у селу Звижду. 145.

Павал, свештеник грабовачки. 283.

Павал Јовановић, свештеник без нурије. 150.

Пањевац, село у округу Ћупријском. 152.

Панта Костић, из Пожаревца. 131.

- Панта Станковић, из Пожаревца. 131.
- Параћин, (Шанац Параћински). 123, 126, 281.
- Параћински свешт. „побјегао у Турке“ са својим домом. 169.
- Параћинска црква св. Атанасија. 168.
- Пенавац, село у пожаревачком округу. 148.
- Петар, свештеник у Параћину. 124, 169.
- Петар Радивојевић „кориџија на ладија“, отац попа Николе вишњичког. 269.
- Петар Михајловић, свештеник у Раброву. 139.
- Петар, свештеник у Клењу, родом из Скопља. 175, 283.
- Петар, свештеник смедеревски. 186.
- Петар Нинковић, свештеник у Хасан-пашиној Паланци. 218.
- Петар Огњановић, ђак у манастиру Витовници. 181.
- Петка, село у пожаревачком округу. 154.
- Пећи, варош у Старој Србији, где је била столица српских патријараха. 140.
- Петковача, (Петковица) манастир у шабачком округу. 218.
- Печка, варошица, близу Арада, у негдашњој Поморинској крајини војничкој, ту је био у оно доба командант славни капетан Пера Сегединац, који је погинуо као народни мученик 1736. — 147.
- Пешчаница, село у пожаревачком округу. 142.
- Планоје, свештеник у Гроцкој, родом из села Прзвиша, у Дробњачкој земљи. 176.
- Плавна, село у Њупријском округу. 127, 169.
- Плачевник, стара српска рукописна књига. 180.
- Пожаревац, варош и стодичко место владике и ексарха. 128, 159.
- Пожаревацка парохија. 159.
- Пожаревацка горња црква св. Арханђела. 128, 181.
- Пожаревацка доња црква св. Николаја. 184.
- Пожаревацка школа. 131, 282.
- Пожежена, село у пожаревачком округу. 145.

- Пореч, село у пожаревачком округу. 136, 281.
Поречка црква св. Николаја, сазидаана 1730. — 161.
Поповац, село у пожаревачком округу. 148.
Поповићи, село у Њупријском округу. 152.
Преполое (Пријеполое) варош у Херцеговини. 230,
Прзвише, село у Дробњачкој земљи. 276.
-
- Раброво, село у пожаревачком округу. 140.
Раваница, манастир у Србији. 170.
Раваничка парохија. 170.
Радосав, свештеник у манастиру Маријани, родом из Ви-
дина. 142, 282.
Радославци, село у округу пожаревачком. 137.
Разанци (Разанац) шанац у округу пожаревачком, срезу
млавском. 148.
Раковица, манастир у београдском округу. 208.
Ранисав Живковић, Грочанин. 218.
Рам, село у пожаревачком округу. 147.
Рахановац (Рановац). 153.
Ресава, (Манасија) манастир св. Тројице. 148, 152, 166.
Романова гробница. 171.
Рисан у колашинском пределу. 224.
Рубница, село у пожаревачком округу. 136.
Рукомија, манастир Вазнесења Христовога. 177.
Рукомијска парохија. 154.
Рудник село у рудничком округу. 277.
-
- Свилајници (Свилајинац). 152.
Свиленгаћа Никола. 132.
Себишки (Себешки? Сибински? у Ердељу. У Себешу била је
столица митрополита ердељског Саве Бранковића у по-
ловини XVII века. 208.
Сење горње, село у Њупријском округу. 151.

- Сење Доње, село у Њупријском округу. 151.
- Серџак, село у Њупријском округу. 151.
- Сервијскаја епархија. 159.
- Сечуј, село у Барањи на Дунаву. Ту је био народни Сабор 1700, на ком је патријар Арсеније III, завладичио Данила црногорског владике. 224.
- Сибница, село у београдском округу. 276.
- Симеон, владика у Видину. 174.
- Скендерија (Црна Гора). 230.
- Скопље, варош у Старој Србији. 139.
- Сланачки калуђери. 225.
- Смедерево, варош на Дунаву. 186.
- Смедеревски диштрикт. 186.
- Смедеревски манастир (јамачно стари порушени манастир Гњевотина). 186.
- Смедеревски провизор (кимерални економни чиновник) Нађ. 213.
- Смедеревска црква св. Ђорђа. 186.
- Смољинац, село у пожаревачком округу. 143, 144, 282.
- Смољиначка црква св. Петоварних мученика. 172.
- Совроније, Ексарх у Гроцкој. 158, 236.
- Совроније, ђакон у манастиру Раваници, родом из Саска (у Срему). 172.
- Совроније Раваничанин, владика, арадски. 172, 243.
- Сомбор, шанац у Бачкој, сада слободна краљевска варош. 224.
- Средњево, село у пожаревачком округу. 142.
- Сталаћ, село у Њупријском округу. 127.
- Сталаћска црква старинска. 170.
- Станимир, момак из Колара. 236.
- Станисав Ђурић, земљеделац, отац попа Марка жељезничког. 265.
- Стинко, свешт. из Неменикућама. 285.
- Станоје, свештеник карловачки. 142.

- Станово, село у рудничком округу. 277.
- Станоје Симеоновић, из Бачке. 277.
- Станоје Шаула, Грочанин. 218.
- Стакат, таџација у Пожаревцу. 131.
- Стари Влах, предео у ужичком округу. 149, 277.
- Стеван, кнез и црквени син у Ждрелу. 150.
- Стеван, свештеник пожаревачки. 135.
- Стеван, даскал у манастиру Раваници. 135.
- Стеван Аранитовић, свештеник пожаревачки, родом из Баната. 158, 184.
- Стеван, јеромонах у манастиру Раваници, родом из села Радинаца. 172.
- Стеван, поп, „побјегао у Турке“. 127.
- Стеван, даскал српске школе у Београду. 143, 159, 266.
- Стеван, ђакон у манастиру Раваници, родом из села Дрмна. 160.
- Стеван Љубибратић, владика славонски (пакрачки), синовац Саватија последњег митропол. херцеговачког. 163, 173.
- Стеван Пауновић из Пожаревца. 132, 167.
- Стеван, свештеник у Хасан-пашиној Паланци, родом из Драгашева. 224.
- Стеван, поп, побјегао у „Турке“. 127.
- Стеван, свештеник параћински. 281.
- Стојан Вучићевић, свештеник у Гроцкој. 236.
- Стојан Кишлечић (млађи момак). 153.
- Стојко Панић, свештеник карловачки. 243.
- Стојко Фехирвари (Мали) фурдација из Карловаца Орењских. 157.
- Стојче Мали, бакалин карловачки. 266.
- Студеница манастир. 230.
- Субота, свештеник карловачки. 243.
- Суботица, варош у Бачкој 155.
- Суворов Максим, учитељ у карлов. богословији 124.

- Таково, село у рудничком округу. 177.
Тебеј, село у пожаревачком округу, близу Затоња. 175.
Теофан, калуђер у манастру Војловици. 236.
Теофан, свештеник београдски. 261.
Тодор Већар из Гроцке. 201.
Тома мештер (учитељ) у Земуну. 211.
Тополовник, село у пожаревачком округу. 147.
Трг, село у пожаревачком округу. 163, 281.
Тршка црква, храм св. Николе. 163.
Триброде (Триброда), село у пожаревачком округу. 145.
Туман, манастир св. Архистратига. 179.
Тушина, манастир у Дробњацима. 136.
-
- Ђириковац, село у пожаривачком округу. 159.
Ђуприја, шанац, негдашњи град српски. 152.
-
- Филип, духовн. и учитељ у манаст. Ковиљу Стар. Влаху. 149.
-
- Хајлауци, село у пожаревачком округу. 148.
Христофор, духовник у манастиру Студеници. 173.
-
- Царина, село у пожаревачком округу. 159.
Црнићи, село у пожаревачком округу. 159.
Црљенац, село у пожаревачком округу. 153.
-
- Чалма, село у Срему. 218.
Чешљева Бара, село у пожаревачком округу. 140.
Чимаре, село у Ћупр. окр., 1 сахат хода од Ђуприје. 264.
-
- Шапина (Шапино), село у пожаревачком округу. 143.
Шетоња, село у пожаревачком округу. 149, 283.
Школа српска у Београду. 159, 266.
Шумово, село у пожаревачком округу. 142.
-

РЕЧНИК

СТРАНИХ ИМЕНА И НАЗИВА, КОЈИ СЕ НАЛАЗЕ У ОВОМ
ИЗВЕШТАЈУ.

Адијазма = Ађијазма = света водица.

Ајер, грчка реч, значи ваздух, са њиме се покривају св.
дарови.

Алаца, полусвилене турске материја пругаста.

Алилар, појање (вешто) „алилуја“ после прочитаног апостола.

Анафорник, значи послужавник за нафору.

Антиминс значи освећено платно, на ком је изображена смрт
Христова.

Ачикмава = боја отворено плава.

Без = платно.

Безкровнаја жртва = тајна причешћа.

Богасија, материја памучна, која се у старо доба израђивала.

Број хлебова значи овде број домова.

Вентички (Венетички = Мљетачки) псалтир.

Вехат = стар.

Винџан = шоља.

Галон златан = златан ширит.

Грунт = Миљак = пољско добро.

Дагар.

Даскал, грчка реч, значи утитеља.

Дискос = бљудо = тањирѝ.

Доканиште од туча.

Дамашка свила турска из дамаска.

Дѣба = кацифа.

Ђоча од мађарске речи Gyöls, значи платно.

Ексарх = намесник патријархов, архијепискупа и епископа.

Иконостас значи преграду, што дели олтар од храма.

Јенурија = нурија = парохѝја.

Калај = косиѝтер.

Калентраш нож = турски нож.

Камалот = камелот = материја за одело од памука.

Канерати = појати грчким начином.

Картун, материја памучна углачена, а са бојадисаним сликама обасута.

Катепетазма, грчка реч, значи завесу на царским дверима.

Катер = Gitter = ограда.

Келије = ћелије = собе калуђерске.

Кречлејше = окречи.

„Људи под комором“ значи људе, који живе на тако званни крунским или државним добрима под управом краљевске или царске коморе.

„Људи војинственог чина“ били су под војничком управом и на позив власти војене, вршили су војничку дужност,

„Људи паори (Вацери) = тежаци спахински поданици или јобађи (jobágy) или невољници.

Магистер = учитељ.

Мартирологион = књига о мученицима.

Минеји = Минеје = књиге црковне, у којима су песме за све
свце једнога месеца.

Мурована земљеју = зидано блатом.

Мусул = материја кончана од финога ткања.

Налон = налоња = склапајући сто, са кога се чита јеванђе-
лије, апостол или паримеји.

Од пиринца значи од туча.

Октојх = осмогласник, књига црковна обично у два дела
сложена; а у свакој су песме од 4 гласа, које се у
седмичне дане поју од једне до друге недеље.

Омети = убрус, са њиме се бришу уста причестника.

Оранија = велики казан на дну округао, служи за црквену
потребу.

Панагиар, грчка реч, значи дарохранялицу, у њој се
чува свето причешће за болне.

Пентикостар, књига црквена, из које се поју песме за 50
дана, од Ускрса до св. Тројице.

Первопрестолије, место у зачељу олтара, више часне трапезе,
где седи архијереј, кад се чита апостол.

Пештемал = чаршав.

Препрата, место у цркви, где стоје жене.

Проскомидија, место на левој страни у олтару. где се спрема
св. тајна причешћа.

Сборник = општи минеј или оптак = скраћен минеј у ком
су песме главних светаца преко целе године.

Свештник параклаисат (позлаћен варком).

Сексар.

Синђелија, писмено које даје владици свештенику, кад га
шиље на парохiju.

Сидоксија, данак што дају свештеници владикама.

Синцов постава на дну одеа.

Снетије = скидање Исуса Христа са крста.

Сојединеница значи двоцевни стаклени суд за вино и воду,
(при причешћу).

Сотирија, грчка реч, значи спасење.

Сугуба врата = двокрила врата (на олтару).

Тађажија = Тађадија.

Тепсицак = мали послужавник (тепсија).

Тетрапод = сто на четири ноге.

Тракслер (Drachsler). = стругар.

Тријод посни, црквена књига, из које се поји кроз цели ускр-
шњи пост.

Тутори = црквени синови.

Укропалница, леген за освећење воде.

Фелон = одежа.

Хранилница види дарохранилница.

Цвет на сред цркве значи полијелеј.

Чит = ћитајка фино исткана вунена материја.

Шпадир (појас) жутот корана (кордована).

Шпалир златан = златоткана свилена материја.

ИСПРАВКЕ.

Приметба, која је погрешно дошла на 121 стр. ваља да се премести на страну 120 а односи се на име Тајнера.

А на 121 страни ваља да стоји ова приметба: Комора или Комара значи царску и краљевску финансијску управу (Caesareo-Regia Administratio Cameralis), која је управљала крунским спахилицима. По томе поданици под комором, били су непосредно под управом финансијских чиновника.

На страни 145 место Крушевца ваља да стоји Крушевица.

„ „ 153 „ Свилајнци „ „ „ Свилајинац.

БЕЛЕШКЕ И МАТПИСИ

ПРИВРАО ИХ

Ј. ЋОВАЧЕВИЋ.

ДРУГА РУКОВЕТ⁽¹⁾.

Знајући од какве користи може бити испитачима наше довољно непрочућене прошлости свака и јоле важнија белешка из старијега доба, — прегледао сам, пре две године, редом све рукописе и штампане србуље, које сам тада нашао у Народној Библиотеци у Београду и у библиотеци Српског Ученог Друштва, и исписао сам из њих све важније белешке.

⁽¹⁾ Прва руковѣт старих бележака и матписа објављена је у Starinama X, са многим погрешкама, од којих најглавније исправљам овом приликом. Тако:

на страни	259,	ред	19	озго	изостало је, после оуспеникѣ, глѣд лето
"	"	261	"	6	оздо стоји Каташовца, а треба Карановца
"	"	261	"	16	" " глѣд " " глѣд.
"	"	262	"	20	озго " Крево " Кчево
"	"	262	"	20	" " Бечир " Бећир
"	"	265	"	7	" " .хрмн. " .хрмн.
"	"	265	"	9	" " .и. " .и.
"	"	265	"	12	" после митрополитоу изостало је: херцеговскоу, иура Могини, и иура Парсею, митрополитоу
на страни	265,	ред	9	оздо	стоји .хрмн. а треба .хрмн.
"	"	265	"	9	" слицоу кроуѣ и а треба слицоу кроуѣ .и.
"	"	265	"	12	" приложитѣ а треба приложитѣ
"	"	265	"	11	" Басмѣа " Басмѣа
"	"	266	"	4	озго " глѣд " глѣд.
"	"	266	"	19	" Добрѣте " Добрѣте
"	"	267	"	21	" од трага " од града
"	"	268	"	8	оздо " ,dadkal" " ,daskal"
"	"	268	"	11	" Бркинѣ " Бркинѣ
"	"	269	"	21	озго " га хлѣи " и хлѣи

Овим белешкама додао сам јоште неколико белешака и натписа, које сам преписао у књижници београдске богословије, манастиру св. Ђорђа у Темској и другим местима, и предајем их све скупа јавности са жељом да се њима многи користе.

I.

Народна књижница у Београду.

1. Мишеј на кожи под бројем 66.

На шестом листу тринаестог кватерниона писац је ка-
зао своје име речма:

**Поспѣшанъ грѣшникъ Синадинъ граматикъ, доу'де же не
постигнетъ те смъртноу посѣуеннѣ.**

На последњем листу шеснаестог кватерниона забеле-
жено је:

**Прогнека се господь въ лето .с.ѡ.п (мисли се, без су-
мѣе, српска погибија на Марици).**

2. Еванђеље под бројем 102.

На крају Јованова еванђеља има белешка:

**Сию книгу ѡбнови Страшна и братъ мѣ Братошъ въ
лето 73 тисѣщно .р. и .ѡ. и .а. (1653), в манастирь Де-
чане. Богъ да га прости, при ѿимени Христоръ⁽¹⁾.**

3. Слова светих отаца под бројем 104.

На једном листу има овакав запис из XIV века:

**Боже, прости грѣшника и недостойнаго възрети на
небо ѡуима Рануин(а) Сѣдника и Ки(е)вца, ере прискрѣна
ни естъ дѣша до смрти: дрѣжа ни кесарь⁽²⁾ в пиргу за
пѣть мѣсець ниуниъ кривехъ, владика Христось вѣсть, да
ми на кога оупованнѣ възлагамо, тѣмю на Бога, сътвор-
шаго небо и землю и море и вса шже сѣтъ въ немъ, тѣм**

(1) Упореди Star. X, 266.

(2) Овде се мисли, без сумѣе, кесар Војихна.

да ми изведе⁽¹⁾ изъ рока пренсподнѣго, ере правн скетое писанне: не оупованте на кнезе ни на сини уловѣуски, въ нихже несть спасениѣ, изидеть духъ ни възвратит се въ земаю свою, въ тѣи днь погнени вса поминшлениѣ нхъ, блаженъ мѣжъ оуповае на господа Бога. Ох, ѿх, што ми е тѣжно⁽²⁾ въ тескоте сен и въ смрадѣ сем! Тѣго, тѣжнѣе, та сию немамъ комоу исповеда(ти), тѣкмо тебе Косенице. ма(и)ко божиѣ, изнеси и се напастн, ере ни потворише невером правехъ, зна Христосъ, не даде ми правниѣ соудъ или белега, нѣ ни правехъ оудави с Кнезцем оу пирѣхъ оу Гнебах⁽³⁾, да Богъ види, а нмъ никто.

4. Минеј (Фебруар) под бројем 113.

Има на последњем листу овај запис:

Си месечу'ники писа се въ храмъ уѣстнаго и слакнаго пророка прѣдтеуе крѣстителѣ Іована въ подкирленѣ плаинни Овугара и Кагалара, близу рѣкы Моравы, повелѣнїемъ нгоумена Аѳанасїа ермонаха и вѣсего братства его. И то лѣто прїеть кон'ць житїа сего, възв'на мѣ память!

И съврши се сїа книга мѣсеца Септембра .з. днь, въ срд(в), въ лѣто .з. и .пд. (1575).

5. Минеј (Октобар) под бројем 115.

Има белешку на последњем листу:

Сїа книга писа се при нгоуменѣ кур Матею въ лѣто .зѣѣ (1561).

6. Еванђеље под бројем 126.

Имају у њему ове три белешке:

На првом листу: Пишем азъ дїакъ црѣвноврѣш'ки въ лѣто .зрпв (1674) а тѣрски отъ Мухамеда .анд (нејасно).

(1) У ориѣиналу: тѣгда изведе.

(2) У ориѣиналу: тожно.

(3) не је написано над гъ (не гбахъ).

Пишем азъ Митръ, дѣакъ црѣвнобранишкн, да се знае кога бехъ пѣзѣна прѣ сѣбаша црѣкенобрешишкогъ Хусайнъ-бегъ а воѣвода Шахѣнъ-ага Армагѣнѣ. Та беше⁽¹⁾ златъ. Беше христіаномъ самѣштенѣ велико и вергинъ тешки, въ лето ,зрпн (1680)⁽²⁾.

На крају Матијева еванђеља:

Въ лето ,зркз (1619) да се зна: купи Бела и Каравѣнда сѣи тетрѣвангелѣе за .рн. аспри и приложнише ю цркве храмъ светомъ архѣерею и ѣдотворцѣ Христовѣ Николае. да имъ савъжи за нѣхѣхъ дѣшѣ. И ко ю ће отнимѣти отъ светого Николае, да му бѣдетъ сѣпѣрѣнѣкъ въ д'нѣ страшиного сѣзда Христова. Село Црквинъ Брегъ⁽³⁾.

7. Осмогласникъ подъ бројемъ 130.

На предѣојъ корици ове кѣите забележено јѣ, да су јѣ приложили храмъ светого отца Николае, въ село Махала, хтиторъ Стогѣта и Пенѣунѣ, Кѣманѣки синоѣки, отцѣ Кѣманѣ, матери Божѣки, ,зскѣ (1720). мѣсеца Октобра въ .а. д'нѣ.

8. Псалтиръ подъ бројемъ 131 има овајъ записъ:

Сѣю божѣственѣю книгѣ дѣшеспасѣни фалѣтѣръ сѣписѣ сѣмѣрен'нѣи сѣкѣштен'нонѣнокъ Сѣдѣокумъ къ ѣстѣмъ мѣсте и сѣетѣмъ монастирѣ зѣвомаѣ Вранѣова Глава, сѣкѣштен'никъ попѣ Радѣсѣкѣ ѣдъ сѣла Лоѣкѣнаго Дѣла и т. д.

9. Молабѣникъ подъ бројемъ 133.

Написали су га, као што јѣ на последѣмъ листу забележено, „ѣгѣменѣ Захарѣа⁽⁴⁾ и Пахомѣе въ монастирѣ Благоѣшѣтенѣю, настоѣмѣнѣмъ и поѣвѣнѣгомъ ѣгѣменѣ куръ Дѣмѣскиѣна и въсѣго братѣства. И пакѣ монахѣа Ефѣнѣа отъ сѣла Юѣ-

(1) После ове речи има јошъ јѣдна, која се не да прочитати.

(2) Годѣну као да јѣ друга рука писала.

(3) Св. Никола прѣвѣнобрѣшѣкомъ поклѣнали су, 1736 годѣне, Цѣтко, Пејчо, Аѣанѣс и матѣ имъ Гоѣа јѣданъ трѣодъ посли бугар. редакѣ., који се сѣадъ налази у Нар. Библиѣтеѣки подъ бр. 123.

(4) На јѣдномъ листу забележено јѣ, да јѣ Захарѣје родѣмъ изъ „Лѣх'ча“.

миѣа плати писцемъ за ѡка скети мол'еникъ и приложѣ
Благокѣштенію“.

10. Слова и животи свѣтих отаца под бројем 151.

У овој књизи има више бележака, које гласе:

Да се зна, каде се ѡгради град на Никшиће, ѡгради
га Речепаша (Реѡеп-паша). И до лета котораго погине паша
на Дрокишке, и зен га земахъ къ лѣто 738. (треѣа цѣра
неразговетна).

Да се зна, каде изиде Ѧсман паша на Рожае, и по-
ара и поплаи — не ѡстаде ништа жико, месеца октоберѣа
дан .нѣ. 7388 (1763).

Въ лѣто 7388 (1696) изидоше проклети пѣуати зо-
вѣми тескере отъ проклѣтого рода изманатска. Тогда изи-
доше на Херцеговинѣ. Уѣи, уѣи, велѣи бѣда христѣанскому
народу, не ѡстае ни стара ни немоштна!

Да се зна, каде се градиѡ Коланинѣ, ѡбрѣтохъ 8 ле-
тописѣ моравкомъ, лѣто 7388 (1647).

Въ лѣто 7388 (1715).

Да се зна, каде изиде Ѧсманѣ-паша Ъвпрѣлѣиѣ на
Боснѣ, и свѣи .х. паша отъ седамъ самѣуакъ и конске
множѣство много, и похара Урьѣ Горѣ и пороен и по-
сѣе, и домоке христѣанске поплаи и цркѣе разрѣши.

И тоѡ лѣта посекоше Тѣрѣи Нѣю Косориѣа на
Езерѣх.

На последѣем листу још се спомиѣу владѣа Арсеније
и морачѣи игуман Миханѡ, за којег се важе да је умр'о
.зсвз. (1719) године.

11. Минѣј на вожи (Мај, Јуни до 25, Јули до 21 и
Јануар до 7) под бројем 155.

На првом листу има запис:

(И)аписахъ сню кнѣгу подѣ Борѣомъ градомъ грѣшини
Никола (и) приложѣ (вѣ) храмъ Арханѣла (тако) Миханѡ,

да утете и поминаете а не кањете, и поминаете, а васъ Богъ да прости.

На дву првог писаног листа пише:

Сиа кнѣга Ангела и (изъ?) Древице.

На једном листу забележено је:

Написа се сиа кнѣга минен и приложн ѹ трѣстенику-
кѡн цркви.

На другој страни истог листа пише:

Господиу ми мило(му) и драгому попу Богдану, мило(му) и всеръдаѹму. Да знашь, кѣре пристѣпи Тѣгѣран (тако) ѹ цркви⁽¹⁾ ѹ Трѣстенику, ѹен Раташ по прѣстѣ, в(а)ми да знате⁽²⁾, попе. Отиде к Сакѣ, да му видн прѣстѣ, за што га иска. Да ли сада ти си тому сведоу. . . .

На другом месту има белешка:

У'сному иконому трѣстеникуму кур Макариу господа Млара⁽³⁾ сѹмереникумѣ метание у'снон ти светини.

У истој књизи долазе и две летописне белешке:

Къ лѣто з тисоушно (ц изостављено) .м.а. (1433) месеца Юна слоуице (тако) помруе .зї. днь. Попъ Богданъ записа.

Къ л. .зцин (1450) месеца Юль. .ни. днь оуен градъ ѹ сѹкотѣ и ѹ неделѹ не мало, нь по всон зѣман. Записа попу Ѣвѡфанъ (лист 240).

12. Пролог од Септембра до Фебруара под бројем 157.

Има много бележака, које долазе овим редом:

На првом листу:

Да се зна, каде дође Мѹшо Дереншекитѹ ѹ манастирь Добрилокину, и ш нимъ дође Мамѣтъ Шого и Маша Аѣзюкиѣ и Мѹшинѣ, братѹѹѣ Мѹнѡвъ, и Алина Голѣ. И дође

(1) У ориѣиналу: цркви.

(2) У ориѣиналу: зилти.

(3) Ово ће бити, по свој прилици, жена Вука Бранковића.

сва жупа, те зкатише Мѣѣ Делкиншевиѣа и свежаше му рѣке на ѡпако, и Мамѣта Шога — и немѣ рѣке на ѡпако, ани Годе зтете на Корито, и Мѣминѣ зтете на врата гологлавѣ, бес капе, по главе ѡвернѣте а по неѡвернѣте. И те зиме не би снега, но би анепо зима.

Колико отъ рож(д)ства Христова ,аѣѣд, месеца Ануарна, данѣ .ки.

На претпоследѣем листу :

Да се зна, каде се ѡгради ^{си'}ѣелѣа на Мѣснѣ'ю (Мѣю) троудомѣ и поденгомѣ кур Ѳеѡдора термонаха еже и ценою ис'коупи и ѡдѣ емѣ цѣне еже моштѣно рѣшити .р. гроша въсего хар'ѣа. То бысть при игоүменоу кур Въснанию тер'монахоу, еже бысть синовацѣ Ѳеѡдорекѣ. Сѣи бысть прѣки по игоүменоу Мѣхимоу, боүди емоу вѣу'на память. И азѣ грѣш'ни некои слоужителѣ въ то лето бѣ. Сѣи бысть въ лето ,зруз (1689), кроүг санцоу .ки., лоүни .е., злат. үнсало .и., темел. .ки., епѣх.. з., нидикт. .вѣ. Писа месеца ѣен'вара .ла. д'нѣ. съѡѡоүѣ зѣиш'вѣ зисѣ'зѣи мѣ'елцегорѣ⁽¹⁾.

Испод овога :

И пакѣ каде купилише Грѣнѣи вѣштинѣ отъ Вѣти Кадѣне и доѡше в манастирѣ Добрилокиниѣ и подѣписаше догоровно за свою дѣшѣ и св(о)нехѣ родителѣ, прѣво ѡца Пѣна пр'ѣ, и Ѳѣа в про⁽²⁾, и Марѣка в пр'о, и Мѣнка в про., и Радѣла в про°. И приложисмо и вѣштинѣ и царево.

На 393 листу прѣа страна :

Да се зна, каде даде Радѣѡ Мѣвинѣниѣ грдниѣ по закладѣ в манастирѣ Добриловиѣне за ,а. и .с. К тому бистѣ сведокѣ: прѣки Томашѣ ѣемановниѣ, в-ѣ Радониѣа Мнѣое-

(1) Т. ј. списахѣ грѣш'ни Гѣѡр'гнѣ үр'норизѣцѣ.

(2) Ваѣа да в проскомидню.

внѣхъ са Стръменѣце, и Радво с-Моковѣца и Радво Ливнѣхъ ис Кознице.

За овимъ има записъ како су се 7220 (1712) године десили на путу калуђери Теодор и Филотеј, када су се потопили: Костенацъ, Сестримъ, Белево (150 кућа), Пазарунѣхъ (4000 кућа), Филипа (12.000 кућа) и Јудрене (30.000 кућа).

А испод овога:

Село Подборово. Да се зна, како продаше и приложише доњу лѣхъ Конновнѣхъ: Радое и Дукое и Томашъ Конновнѣхъ, и даше и приложише манастирѣхъ скетомъ Георгію, пакъ се опетъ расказахъ и не даше, и узеше лѣхъ љ свою рѣхъ, и не вистѣхъ нимъ добро.

И пакъ приде Раннѣхъ Малешевнѣхъ љ манастирѣхъ Добринковнѣхъ отъ све краће договорно и своего сарод'ства, и приложи доњу лѣхъ опетъ манастирѣхъ, и писа Радоемъ про., и Томашъ про., и Милошъ про., и Малешъ про., и Шванъ и Раѡсавъ про., и Миланкою и Милкованъ про., и Пею про., и себе Раннѣхъ и братѣ Станоемъ про., и Сави братѣуѣхъ про. И то писахъ еси договорно и рекохъ: тко ће љ отимити отъ се доба отъ сего храма, да љ прокластѣ отъ Бога и отъ скетого Георгіа въ си векъ и въ будѣшнѣхъ. И тѣхъ вистѣхъ, кадѣ се то писа, сведокъ Нѡванъ Марковнѣхъ и Богданъ Радковнѣхъ и Андриа изъ Бистрице и Веселинъ љвнѣхъ Драгнѣхъ и терзѣхъ Станое Ранѣхъ изъ Тѣхнѣхъ и Лѣхъ Малешевнѣхъ изъ Бистрице.

Пакъ приде Вѣкое Ранновнѣхъ и пис(а) домоу (тако) Анѣли(и) и себе велики сандаръ и свое име љписа како съ истѣхъ (8)

Писа се въ лѣто 7373 (1673) при љвменѣхъ Васнѣио и љвменѣхъ Оѡдосію са братѣхъ.

На другој страни истога листа:

Село Водно. Писа Радое вѣзѣхъ себе љ про., попу Нѣванъ, Драгѣхъ, Радона, Радѣла, Андриѣхъ, Раѡсавъ, Ра-

докана, Матько, Континь, Авраамъ, Викиѣ, Степѣно, Дукое
и Ратуъ Вукманоѣиѣ себе ѹ про.

Другом руком: И приде Радѣ ѿ Воднога, Милокѣ
братъ, и писа себе ѹ про.

Испод овога:

Въ лето 7204 (1666) вис(тѣ) гладна година, и рас-
сели се западна страна.

За тѣм:

Да се зна, кад ѣ се гради(ла) пошта код монастыра
трьдомъ и подвѣгомъ и платою Геѡргѣа Термонаха въ лето
7219 (1719). И то да се зна, како ѣ Геѡргѣе ѹзех ѹ
Ісеме Косориѣа едниѹ кѣпѣ и дадох за нѣ .д. хилѣде .ѹ.
аспри готовѣх. Тому сведокъ нѣгманъ Теодоръ и проиѣз-
мень Герасим и проиѣзмень Филотѣе, Іевлогѣе и Филотѣе
и Маѣумъ и Миканло. И тако да се зна.

Даѣе:

Да се зна, каде се престаѣн Теодоръ въ лето 7252
(1652).

На дну је белешка, коју као да је писала ѣста рука
која и прилоге из Воднога, и која гласѣ:

И приложише власи договорно землѣ доне Добрило-
ѣине и рекоше: кто ѣе тѣ землѣ ѹзети, да ѣ проклетъ
от Бога и от монастыра и от насъ братѣе. И пакѣ рекоше
на васаѣо лето по сирѣ ѹ прилогъ. Въ лето 7262 (1602).

На стражѣој корици пишѣ:

Сна книга глаголеми прологъ монастырѣ Добрилоѣине,
храмъ свѣтаго Геѡргѣа, ѣа лето 7281 (1702).

13. Типикъ јерусалимски св. Саве.

На последњем листу ѣа оваѣу белешку:

Да се зна, како принесе Макаѣе Іѣзмень от мана-
стира Рав'нѣ Рѣке⁽¹⁾ .кѣ. минекъ и типикъ оу монастырѣ До-

(¹) На предњој корици овогъ минеја записано је, да га је донео из
Равне Реке неки Аврамѣе и приложио ман. св. Ђорѣа.

Да се зна, каде се оградаи Гарек-паша прокълети, прокълета му душа и онога снета и онога снета, аминъ.

16. Еванђеље под бројем 169.

Писано је у 16 веку, као што се види из овог записа:

Съписа се си светы и божественъи тетръсугаа въ лѣто 720 (1532), месеца Августъ .ді. днь, при всѣхъсвѣщенъи архієпископе куръ Вьси лѣю въ лѣта люта и напрасна обдържеште Немаиатенѡмъ царствуюшѣ царъ свѣтлѣи Сьленманъ.

Писа многогрешни рабъ Христовъ дѣлакъ Іоанъ повелѣнѣи и тѣдомъ термонаха нѣмена Гер'мана, Богъ да га прости.

17. Молитавникъ под бројем 172.

Има овај запис:

Сна кинга молитавникъ попъ Марка Роупиѣа изъ Оногшта. Написа се настоящимъ преосвѣщенаго владике Ћерасима старца Аѣи-Гавра ка лето 728 (1597) отъ Христъ 728, а подписа попъ Марко своимъ рѣкомъ.

18. Псалтир и часловацъ под бројем 173.

На једномъ листу побројани су турски султани до Мухамеда III, за којегъ се каже:

И по томъ подставни градъ Егаръ въ лѣто 728 (1597), месеца Септемвриа .ко.

Испод тога долази ово:

Да се зна(ю) конци цариградскы: Енипазаръ, Дмитровица, Вьунтрень, Приштина, Пасъинъ, Страцинъ, Негрндере, Ћюсте(и)динъ, Самоковы, Дупница⁽¹⁾, Влшки Ћюстенче (Бѣовишка Баня)⁽²⁾, Татаръ-пазарѣи, Фѣланка, Папазѣа, Каѣлаѣ, Оузыице, Харманѣа, Мьстан-пашина Ћоупрѣа, Ен-

⁽¹⁾ Дупница би имала доћи пре Самокова.

⁽²⁾ Ћустендин је Биобушка Баѣа, а не Костенац (Ћустенце). Види Star. X, стр. 254.

дрене, Хапса, Ескизла, Бръгазъ, Калиштралъ, Їорьѡѡа, Силнкрьѡа, Бноуъ Їекимеуе, Нодьѡѡъ⁽¹⁾.

19. Служабникъ подъ бројемъ 185.

На 153 листу има овакавъ записъ:

Потешинъ (тако) са сѣе ѣтъмъ лутъргѡа съ повелѣнѣмъ господина Стефанъ (тако), епископъ русинъскаго⁽²⁾ стола, смъ же свѣди вѣрна памать.

Трѣди же са ѡ семь смъренни мнихъ и ѣштеникъ Епѡфаниѣ, ерѡсимонахъ, лѣто 1739 (1679).

По дну листовъ 17—26 има влашки забележено, да је ову књигу писао, за владе војводе Јо. Шербана и митрополита Теодосѡја, 1679 године, речени Епѡфаније „ѡт Кѡзѡмъ“.

20. Псалтиръ подъ бројемъ 190.

Имају у њему ове белешке:

Повеѣза се сѡа рекомъ кнѡга ѡлѣтирь и некую уес(тъ) прѣписахъ въ лѣто отъ сѣзданѡа вѣсего мира и отъ кѣка днѣнаго 1731 и ѡ (1661), въ монастырь Вѡѡѡници, при игуменѣ Кусарѡѡнѣ Термонахъ, самъ себе кнѡгу купи въ келѡю.

Ведомо да естъ когдѡ придохъ азъ грѣшнѡ Термонахъ Никонъ Радотнѣ отъ села Кѣтѡ оу монастырь Жѣпѡ на вѣнѡиште при игуменѣ кнѣ Рѣвнѡмъ, и бехъ до моего пис(т)рига уѣтри года. — Сѡн (и)салтирь да се зна ермонахъ кнѣ Никона Жѣпѡмнѡа. даде мѣ двѡхонникъ егокъ кнѣ Іѡсѡимѣ, Богъ да га прѡстѡ.

Ва лѣто 1739. а отъ рѡждества Христова 1740. (са стране, истомъ рукомъ).

У овој књизи има белешка о Дѡчанина од 1742 године, а писао ју је калуѣеръ Ђерасимъ.

(1) Тешко да самъ добро прочитао, јеръ је врѡо неразговѣтно и избледело.

(2) Рябникъ се сада зове Римникъ.

21. Псалтир под бројем 196.

На последњем листу има запис:

Сѣа к'нига глаголемѣи фал'тирѣ ѿцемѣ ѿца нгоумена кур Ѡймотеа їер'монаха, въ монастирѣи глаголемѣи Шатор'на дона, прѣи храмѣ скетаго ар'хїерееа Христова Николи⁽¹⁾.

22. Октоих под бројем 210.

На предњој корици находи се ова белешка:

Сѣа кнѣга расипа се листѣ по листѣ от некогдашна врьмена ѿкгонѣх ѣ Ближне скетаго Геѡргїа. И нахуи Богѣ Дмитра Срѣбѣнна Миханловица, направи и звѣза, Богѣ да га сплсете и родителе его и уеда и подрѣжїе ,асис (да није ,аѣке ?) аминѣ.

23. У призренском поменику под бројем 227 једна летописна белешка гласи:

.... ѣд (т. ј. въ лѣто ,зѣѣд = 1456) трѣс кмс(тъ) въ понед.

24. Под бројем 239 чува се један лист од живота св. Гаврила Лесковског. У томе се листу казује, да је Грк „Мавраганѣ“ победио „кнеза“ бугарског Михаила Бориса у Злетову, али га је овај, доцније, убио.

25. Пролог под бројем 264.

Писан је крајем 16 века, као што се види из записа:

Вѣ нмѣ ѿца и сина и скетаго дѣха, исписа се сѣа скетодѣхновениа и пользна кнѣга, глаголемѣи прологѣ, по-келѣнїемѣ дѣховѣнѣица крѣускога кур Нсаїе, въ д'нѣи ѿвласти агарѣнскихъ уед, азѣ ѡкланихъ едѣа възѣвноуѣхъ от злаго и ѡу-богатаго ѡула моего, и дрѣзноуѣхъ на сїе и великое и пользное дѣло нже и многанѣти от него поноуѣждемѣ. Нѣ молю вѣ, отци и братїе моѣа възлюбленица, нж(е) проунтаюштеи сїю богодѣхновениую и пользноую кнѣгу, аште уто ѡберѣте(те) въ нмѣи погрѣшно и несправѣаено, праштаите и благосл(а)-

¹ Овај је манастир обраћен у цркву, која и сада служи.

КАКНТЕ, НЕ ИКО ДУХЪ СВЕТЫ ПИСА, НЬ РУКА ПРЪСТНА И ТЛЪННА
И НЕПОТРЕБНА НЕБОУ И ЗЕМЛН, ДРЪЖЕШТЕ Ж(Е) И ПРЪРОДН-
ТЕЛНАГО ПАДЪНІА.

Въ лѣто 7396 (1597), кругъ слнцѣ .к.л., лѣтн .нѣ. мѣ-
сеца Нюл. ѿ днь, грѣшнѣн и потрѣбнн дѣакъ Дамѣан.

Друга белешка гласи:

Сѣа кннга пророгъ глаголемн манастира Грабокуца, нже
ес(тъ) къ кудымскон краини, въ 7396, а отъ рождества Хри-
стога 7400.

26. Діоптра Михаила Пседа и шестоднев.

На последњемъ листу діоптре забележено је:

Сѣа к'ныга ѣдневникъ и діоптра митрополѣта Пахомѣа,
да се зна.

Остале белешке гласе:

+ (И) коалка (т)ѣга кене по землн за кнеза за Ла-
(за)ра до(ва).

Кетна ти паметь Никола кепална, кѣрѣ купи снѣу кннгѣ,
вѣуна ти паметь, аминь.

+ Помени ме скете, помени ме спасе, помени ме Хри-
сте, помени ме владыко господи, егда придеши на свѣдѣ
свѣдѣти рабомъ своимъ, т'гда помени и мене грѣшнаго раба
своего Никола кепалню, купившаго снѣу кннгѣ, в си все и
вѣдѣшти, аминь.

а .рр. д.де мм .дд. нм.а. лкдд .нн. мл .еіеі ддѣа.

Ова врста тајнога писања до сада је непозната. После
разнихъ комбинација испало ми је за руком, те сам пронашао,
да овде улогу игра бројно значење писмена. По што је:

рр	=	100 + 100	=	200	=	с	лк	=	30 + 20	=	50	=	н
дд	=	4 + 4	=	8	=	н	нн	=	10 + 10	=	20	=	к
мм	=	40 + 40	=	80	=	п	мл	=	40 + 30	=	70	=	о
нм	=	50 + 40	=	90	=	ѣ	еіеі	=	15 + 15	=	30	=	а

— то цела белешка значи:

А снѣ писа Николѣца.

Уз Пселову диоптру повезан је један лист од друге неке књиге, коју је писао јермонах Варнава. На томе листу имају ове две белешке:

..... гъ грѣшнѣ поп Новакъ, да је ведомо всакомъ
..... в колика тѣга беше по земли кади' се' ѡбѣ кнезѣ.
..... вѣлики царь тѣрски⁽¹⁾.

27. Минеј (Јуни) са записом од 1716, да је био својина полошког манастира и да је пренет у манастир „Мо-клишта“⁽²⁾.

28. Поуке Дамаскина инока, писао их је у писници Јована Рилског, при игумну Ђерасиму, 1742 године 3 Септембра, неки Јосиф, „непотресни ни Божъ ни ѹловѣкъ“.

29. У збирци старих рукописа Стевана Верковића, која се налази у народној књижници, има пет кожних листа од неке србуље, писане крајем 14 века, као што сведочи овај запис:

**Христосъ зѹвелѣ ѡ концѣ. Ѥзъ многѡгрѣшнѣи тѣрьмо-
нахъ Дѣинѣ ѡсписахъ сѣѡ паскалѣѡ и синѣксаръ сѣѡ допи-
сахъ мѣсеца фер. .аѣ. дѣнь в лѣт(ѡ) .сѣѣ (1394), исписахъ
разѡѡ кожно Николѣ. Н' рѣзѣте ѹтѣѡшнѣ: вѣѹ'маѡ нѣ' плѣ-
метъ. аминѣ.**

Испод овѣга, рекао бих истом руком, записано је:

**Прѣстави се разъ кожи Гюрѣ Рѣпош, мѣсеца фер-
вѣѣара .зѣ. дѣнь.**

30. Свадарски триод (штампан).

Имају у њему ове две белешке:

(1) Ради језика помињем на истом листу белешку: **Ако кољко дадоше
житѣ: .е. кѣѣ(лѣ) пшенице, .д. прѣпрѡста, кѣѣлѣ смесѣа, кѣ-
ѣлѣ ѹнѣста (по другѣ пут: кѣѣлѣ смесѣа, к'ѣлѣ цѣста) и т. д.**

(2) У округу пиротском има село Моклишта.

В лѣт(о) ꙗзри (1605) вѣс(ть) морѣ (в)елѣни по вѣсен
земли.

(Пенти)костарѣ мнѣ смѣренном архиепископѣ Павсѣх
пекском (општеѣно) (и)стеуенїи лѣт по прѣставленїи светен-
шаго господина ми (општеѣно) кур Павсѣа азъ грѣшнии нже
не съмѣ достоиннѣ наре(шти се а)рхїепископѣ пек(ски) Ма-
хнмѣ, нѣ (вѣ) велнцен нѣжди вѣспрнхѣ съи (општеѣно) ски
прѣстола, ѡбрѣтох снѣ книгѣ ѡ Скопїю и откѣпнх ю (лѣтѣ)
мнмотекѣштѣ ꙗзрѣд (1656).

31. Трїод на кожи, на 21 листу има забележено:

Помени, Господи, Агѣпа, граматникова зѣта, приложи
си трїотѣ за душѣ светомѣ (Юванѣ, Богѣ да га прости.

32. Типик на хартији са записом на последњем листу:

Сїа книга глаголемѣи типик манастира архїепископа блнз
Морави; егда записѣо манастир Архїепископа от наснїѣ ага-
ренскога, отнесенѣ же бнла ѡ Окѣуарѣ, ѡ манастирѣ Сре-
тенїе, пакн же манїемѣ владнїи Христа моего възведенѣ
ми внѣшнѣ (на) срѣбѣски прѣстол мнѣ смѣреннѣмоу Гаури-
їах архїепископѣ пекскомѣ и егда пѣтѣ творах от великїе
црквн на Стари Влах, пакн же прїдох ѡ манастирѣ Сре-
тенїе и възех сїю книгѣ и дадох другѣ книгѣ типик ѡ за-
меноу, а снн типик донех великїе црквн пекскїе, и ннким
же да бѣдет отїемлемѣа, да нес(ть) просто нн благословено.
Се же вѣс(ть) вѣ лѣто ꙗзри (1650), нѣ да служн зде код'
прѣстола ѡ великїе црквн.

Другѣ белѣшка гласи:

Писанїе мою рѣкѣ арх(ї)ерею дѣерѣски и кнѣзѣски
Иванѣмѣ ва лето ꙗзс (1698), месеца Маратѣ .кѣ.

33. Требник из 16 века, као што сведочи овај запис:

Съписа се сїа книга вѣ лѣт(о) ꙗзри (1540) вѣ мно-
го(и) нѣжди, азъ ѣрмонѣх Пахомїе, простите ме, аште
сѣгрѣших гдѣ.

Другом руком записано је ово:

Последн се вѣзѣа презентеромъ Маркомъ за свою душу,
бѣдѣ емѣ вѣчна паметъ, аминъ. Вѣзѣа се въ лѣт(о) 709
(1564) месеца Дев. .д. д'нь.

А на 69 листу, чини ми се Пахомијевом руком, записано је ово:

Бог да прости! Кон каков се намери: даде нѣкто аспир, други две, а други .є. и .S. аспри — вѣсе село, остави га светомѣ манастирѣ епископѣ за .п. аспри.

II.

Књижница српског ученог друштва (').

1. Еванђеље на кожи писано под бројем 1.

На првом листу, од којег је већи део оцепљен, има записано :

„Кроткомъ, драгомъ ми братъ М и р о с л а в ъ, архіепископъ скопскомъ“ и т. д.

2. Поуке св. Јеврема, писате на кожи, под бројем 60.

На другој страни првог листа има овај запис:

Сие свѣтлыя и божественныя книги доушеполезныя, поученіи свѣтаго и прѣподобнаго отца нашего Юфрема, потѣше се покаяніемъ христіанскаго и богомъ избраннаго и смиреннаго убогоризца прѣвлаго нгоумена дѣяньскаго Арсѣнія.

(¹) У белешкама, које је пок. Даничић објавио у Раду I, имају неколике погрешке. Тако:

1. У запису, извађеном из беседа златоустових (број 20), треба да стоји „Оуиниѣ“ и „в“ (2000) а не „Оуиниѣ“ и „в“ (Rad I, 179).

2. Други запис из Хиротоније (бр. 16) свршује се „на Ноки“ (Rad I, 181) т. ј. у Херцег-Новоме (Castelnuovo), а не „на ново“.

3. У запису рукописа бр. 26, треба читати „Замокъ“ и „къ-
пса“ а не „Замокъ“ и „къпса“ (Rad I, 180). Споменућу још

4. Да у рукоп. бр. 8 има на три места забележено, да је 1609 године била жута зима, што Даничић није нашао за вредно да препише (уп. Rad I, 178).

Почеше се въ лѣто 780.ме (1337), нѣдѣкта .1. кроуга сл'ну'наго. въ .8. лѣто. мѣсеца Юна. въ .8. днь.

На првој страни истог листа има:

Грѣгоріе Боугаринъ искоуши перо и роукоу.

3. Избране беседе под бројем 62.

На другој страни последъег листа има белешка из XVI века. Казавъ како беда не оставља родъ људски од Адама, писацъ белешке наставља:

Тѣмже смѣхъ искусомъ подвиже царствуюшѣаго, ꙗкоже богомръскаго законопрѣступнаго дрекне Ізѣаѣа ѿного, въ еже ратовати и низлагати божественіе монастыре и поместнїе храмѣ неконѣуне разарати ни на цѣне ѿдавати, еже немоштно въ комъ искусити, многіе ради ништети. Изиде бо такокоу повелѣніе ѿ самодрѣж'ца, сѣлтана ѿного Селима, сына свѣтанѣ Свѣснмѣна, да аште кто немоштанѣ въ къ искупленію, своего си монастыра и мѣста ѿгонимѣ беше. Тогда и съ светы и божественн монастырѣ, многоу рекомн Милешева (даље недостаје).

4. Еванђеље под бројем 69.

На последнемъ листу пише:

Въ лѣто 736.1 (1604) купи сїю дѣшеспаснѣю книгѣ глаголемн тетроевангелїе Захарїа їермонаха цѣн'ною злата за хнаѣа аспри, при їгоуменѣ Грѣгорїю їермонахѣ съ братїами, и приложи є кышереуени їермонахъ храмѣ архангѣла Миханѣа и т. д.

5. Псалтир под бројем 145.

На последнемъ листу забележено је:

Сы фальтир' съписа се ѿт бытїа въ лѣто 737.на. (1643), мѣсеца фер. .31. днь въ уек (четвртак), а ѿ семь трѣдих се азъ ѣмшии къ нноцехъ Дѣанасїе, хвди и грѣшнн и т. д.

6. Диоптра под бројем 56.

На другој страни седмог листа има једна белешка, коју је писао неки Вук Лаповић, 1624 године, 1 Марта „в Одр-
ловци на покладѣ“ (у запису се спомињу, између осталих,
три брата Драганића).

На врху истог листа има тајном азбуком овај запис:

Жкофсвѣъ кишихъ, клѣъ жви ѡхъ т. ј. Миладниъ (пи-
шемъ понъ жие смъ?).

7. Еванђеље под бројем 65.

На крају долази овај запис:

Гаврїлаъ милостию божією архїєпископъ пек(ски).

Сѣа скетаа и дѣшепасна кнїга галголемн тетрѡѣ-
хлгелѣ мнъ смѣрен'наго послѣднаго прїнстав'ника вѣли-
кые цркви пек(ские) и дах'ю на благословїе и просве-
щенїе монастырѣ своемъ скетаго архїстратига Михаила и
Гаврїла въ подкрплїе гѡри зѡвомъ Ковнїе въ нѡвию
цр'ковъ скетаго архїереа и чюдотвор'ца Христока Николаа
въ прѣдѣльныхъ и островїихъ (тако) Старѡга Влаха. Елма
же мын смѣрнны, когда же бѣх'мо (къ) раш'кѣ епар'хїи,
обрѣтохѡм' сїе скетое мѣсто запустѣло ѡт многихъ врѣ-
менъ и нынѣмъ брѣгѡмо въ лѣто ,зрнѣ (1644), и вѣждехъ
трудолюбзїи нѣх'мо любѡв' къ скетнымъ божїимъ архї-
стратигѡм, и вѣдрѣзїх'мо некое келїе и воденице, и мо-
настыр'скѣ землю ѡсковѡдїхѡмъ нже прѣжде запустѣла и
нѣзїдема бешѣ, и еште прїнѣпїхѡмъ неколико нывѣ и ли-
вад' и прилѡжїхѡмъ къ скетѣи обитѣли, и прѣвѣхѡм' тоу
нѣкое врѣме, и пакы нже манїемъ прѣблагагѡ владїкын
моего Христа вѣзѣдѡхѡмъ на сы скетын прѣстолю сръб-
ские архїєпископїе. Нѣ ѡтцїи и братїе, кого благи богъ
пронзволнѣ по нашѣмъ ѡтхожденїю, не забѣдете скетѣи
обитѣлѣ молѣи радїи и заступленїа скетныхъ божїихъ архї-
стратїг', понѣже днїи вѣка сегѡ прѣходитъ шко злѣк' трав-
нїи на сѣмъ скетѣ шкоже и не бнх'мо. Писахъ въ
лѣто ,зрнѡ-ѣ (1651).

По белешци пред Марковим еванђељем види се, да је манастир био читав 1776, а 1772 беше у истој манастиру монахиња Јевросима.

8. Еванђеље под бројем 5.

На другој страни 66 листа има оваку белешку:

Сне евангеліе приложи рабъ божн Никола Богу и сегомъ Ге(о)ргію нже въ Расе, банзъ Новго Пазара, зовоми Гуръевн Ступови, и приложи га за свою душу и своего родителя Дмитра и свое мат(ере) Неде (и) свое старнице Граціе (Богъ да имъ душъ прости) и за Филиповъ душъ. Лето 7374 (1656).

9. Типик под бројем 59, који је 1725 био у Благовещењу.

На последњем листу пише:

Сїи типик писан се въ лето 7373 (1578) прї Арсенію иер'монаху нко быти емоу в'торомъ стар'цѣ въ обители сєи, мѣсеца Ноем'(брїа) .з. днь в Ломинци.

Друга белешка гласи:

Сїа книга манастира Олнѣвска т. ј. Ловчинца.

У трећој белешци (с краја 18 века) казује се, како су калуђери из Студенице пребегли у Враћевшницу и подигли Благовещење и Вољавчу.

10. Зборник под бројем 146.

Има запис од 20 Фебруара 1690, који гласи:

Си патерникъ мие грѣшнаго пронгѣмена Анѣнтїа Мнлшевца.

11. Зборник под бројем 147.

На листу 314 (211 сада) говори се, да су св. Срђ и Ваххо пренети у Венецију „од српске земље“ 1572 године.

12. Минеј (Септембар) под бројем 67.

Исписан се сїа свѣтла и доушеполезна книга, глаголама мниси сѣктєврїа мѣсеца, повелѣнїем и настоинїем и иждикенїем сребрникъ господина кур Филарета иеромонаха,

юже и приложн въ свештенниѹ обитѣль его Милешекъ, любеке ради, да савѣтитъ въ цркви благословенїѣ ради братниго. Писа же сѣа рѣка многогратнаго и хвѣдо въ иноцѣх Пахомїѣ иеродїаконѣ рѣхн (1648), зрѣтъ самцѣ .xl., а лѣтъ .vi., златое чнсло .vi., мѣсеца Мартїѣ .vi. днѣ. Въ Свѣтъи Горѣ Афонѣ, въ свѣтъи Аннѣ на величїи свѣтаго Онѣфрїѣ Великаго и Петра Афонскаго.

На стражѣи корѣи стоїи:

Сѣа книга мнѣири Милешекѣ, ако ли є тѣо ѡтннн, да мѣ є свѣтъи свѣти Савѣ и Симѣиѣ. Писа мѣсеца Марта .а. днѣ лѣто зрѣ (1677).

13. Службе св. Луци, вѣнезу Лазару, Симеону и другима.

На крају службе светом Луци пише, да је то писао 1694 године у Св. Андреји, више „славнаго града Будима“, јермовах Ђипријан (код службе Лазарева прибележена је година 1692).

14. Номоканон под бројем 28.

На листу 141 долази „лист духовни“, писат зрѣ (1631), 13 Маја у Грачаницѣ.

15. Минѣј под бројем 148.

На последњем листу има:

Сѣн свѣтъи и кожственнн минѣн написах наи рѣци илаах азъ многогратнн Мїхѣлаъ иеромон. ѡу свѣти Ан-дрен више столиаго града Будима при духовникѣ Кирѣлаъ иеромон. въ лѣто ѡт рожд. Бога слока рѣд (1704). Некогда се калѣкерѣи ѡ мѣирих зѣком Милешекѣ и т. д.

16. Једна србуља, у којој су службе Јованова и Василијева и хиротонија.

На крају исте пише:

Сѣписа се лѣто ѡт рожд. Христѣа рѣдѣ Дек. .vi. въ мѣсте Славекѣ, поколенїем прѣосвештеннѣишаго митрополита кѣр Мѣлѣтїѣ Захѣмнскаго.

17. Једна србуља, у којој су псалми разређени по празницима, а на крају опело епископа или архијепископа.

На претпоследњем листу има:

Антоніе вѣншин екансархъ пекски 1765; испод тога:

Да сѣ зна када поновн наш господинъ патріархъ србски кур Моусен и ѿновн град вас' и сѣ полатами, сѣ потрошком и тѣдом и настоиніємъ многимъ ва тешка и мѣуна врѣменѣ, на господъ Богъ и света дѣвѣа ѹнѣстаа богородица вѣстѣ томѣ дѣлѣ сапомагателница и свети(х) србски просветители сапоспешници, лѣто ,зски, ѿ рожд Христова ,аѣи (неки знае), мѣсеца аѣг. .16., ѣ патриарши(и) Іосифъ іеромонахъ іекансархъхъ светіе цркви пекскіе.

На другој страни 42 листа:

Сѣа книга божественна и благопотребнаа многихъ изреднихъ кештен светѣи велицѣи цркви пекскон, подпѣсахъ азъ смиреніи Діонисіи ѿ Никшину'скога племени, іекансархъ светѣи велицѣи цркви пекскон, по томъ ,аѣно. пакі нѣман .в.: .ц.: пекскон, по томъ митрополитъ Дабробосански Діонисіи⁽¹⁾.

,аѣи (1762), ноем. 24, ѹ Пеѣи.

На другој страни 19 листа забележено је:

Придо азъ грешни и нареѣени еродѣкомъ Михана, сѣжителъ преже вѣншиаго господина митрополита куръ Мелетіа босанскаго. Престави се лето господне 174(0) ,аѣи. После же вѣсмо сѣлге господина патріара србскаго.

Испод тога:

Знатн се когда вѣзведенъ вѣстѣ на србски прѣстолъ патріаршине нпекскіе светениш(х) господинъ патріархъ Аѣана сѣе, лета господна ,аѣи: го и добро стреже.

18. Молитавникъ, који је купио за 2½ талира баба Латинка и дала га храму Ваведѣна пресвете Богородице 1735.

(1) Овај се Дионисије не налази у списку дабробосанскихъ митрополита у Гл. XXXVIII, стр. 188.

На другој страни претпоследњег листа има :

Знатн се кога Түрци коевше на Бечъ въ лѣто тн-
сѣштное ,зруа (1683).

Знатн се кога изоди цесарова конска из Боснѣ лѣта
,зсѣе, ѿ рождества Христова ,аѣаз (1737), июл .зї. нзн-
ѣоше на Бантлазѣ и Түрци Немце разевше.

На последњем листу има овај запис :

Лѣта господниа ,аѣмг (1743) ѿк. .а. тогда вневшъ ве-
лїю належащїх (?) лаждѣ, по томѣ патнѣ снегѣ и слоиневшъ
горѣ и оковнїю много тогда вневшъ и смрътоносїю велїю
по всен земли и тѣга велїа уловском. Тогда вневше гради
пѣсти и доми много пѣсти и сѣкла сѣрѣѣ на люди от го-
спостевшїх, тако рѣшти старнѣмъ людям : яко инкогда
мѣуна времена взнахом.

На стражнѣј корици :

Лѣта господниа ,аѣмг (1743), мѣсеца юна .а., вневшъ
показнїемъ божїимъ потрѣсти се земли и пасти се граду
(ста)ром (?) Ливнѣ и по нннѣмъ местомъ, и тако вневшъ (зе)-
мли колѣбанїе, яко рѣшти старнѣмъ уловском : яко тако ин-
когда вневшом. Тогда приде и морѣа ка Ливно град лѣта
вневше писаного.

19. Номоканон под бројем 29.

Има у њему една белешка, да је био пона Тадије Сто-
јановића из Витинице и да му га је поклатио Асан-бег Со-
коловић 1744 године.

20. Великопосник под бројем 136.

Писао га је Гаврило Венцловић, Ђипријана Рачанина
ученик, 29 Маја 1741. Са стране стоји :

Тога лѣта оу Бѣуу оумьре цѣсарь Крлоль .с. и неста
мѣ рода мѣжка.

Од истога Гаврила Рачанина имају још две књиге : бе-
седе (под бројем 133) и зборник (под бројем 135), који је
почео у Коморану а довршио у Ђуру 3. Септембра 1734.

21. Стихологија под бројем 17.

На првом листу записано стоји:

Смирени митрополити иишки Геѡргіи подписах ва
лето 7478 (1736), сек. .кє.

На листу 296 има:

Патриархѹ уатенне егда лѹтѹргисаеть.

Васесветеншемѹ и васеблаженненшемѹ ѡцѹ же и господинѹ нашемѹ архієпискупѹ пекскомѹ, прѣвнє Нѣстининнє, патриархѹ же васемѹ Сръблемѹ и Българомѹ, Поморнє, Даамаѹнє, Травѹннє и вретаннскнмѹ ѡстрокомѹ и северннмѹ странамаѹ и белаго подѹнлєнѹ, господамаѹ господнѹ, господнѹ кур, кур, кур Арсєннѹ, многа емѹ лета.

Митрополитѹ уатенне:

Прєѡсвєщенєншемѹ и словєсьнєншемѹ ѡцѹ и господнѹ нашемѹ, митрополитѹ же богоспасємнє єпархїє иишкє са ѡкрстнннмѹ странамаѹ, господамаѹ господнѹ, господнѹ ѡцѹ и зѹнтєсѹ нашемѹ кур, кур, кур Геѡргїѹ, многа емѹ лета.

22. Богородичник под бројем 66.

На првом чистом листу пише: 7478 (1745).

Знати се когда висть рано пролєѣ: прѣєє того года висть лѹтамѹ зима, пакѹ егда наста месєцѹ Мартїа, тогда заѹє се и пролєтїє са велнкнмѹ добрнмѹ поспєшєннємѹ, гора и трава растѹ и напредѡвати шкѹ полѹ месєца Марѡзѹ лѹкѡєцнма ѡт вара закѹланати се и халда вѹзѹсковати и горамѹ лнстатѹ — шкѹ вѹтѹ горѹ ѡ благовєштенїѹ полѹ са-снратѹ се, и тогда Тѹрци с велнмнмѹ поспєшєннємѹ помѡшє на Лѹєма, не вємѹ что тамо прѹѡбрєштѹтѹ. Писа снє грѣшнн ѹєрмонах Герлєснмѹ ва свєтомѹ манастироѹ Дєкнѹтаскомѹ, месєца Априлїа .ѡ1. днѹ 1745.

На другој страни истог листа има:

7478 месєца ѡктоберїа .а1. днѹ.

Знати се кога паде снѣгъ по Дреници и по Косовѣ и по Метохи(и), и велики фортѣна шен се, и снѣгъ свѣхъ ѡбмеле, и на мѣста до улаика ногама сакривати се. И того лѣта бистъ сръдне нзобнаѣ на земаннх плодох.

Паки рѣѣн (1750) месеца ок. .кв. дан паде снѣгъ на тех прежде реуених земалах на мѣста до средѣ ноге нам педѣ и поль.

Писа сѣе хелзл зцишесъ Знѣфѡвѣхъ вххѣнѣхъ сннѣпѣ т. ј. многогрешни Герасим нгѣменѣ девн(у)ски.

На последѣм листу:

Су молесникъ девнѣаски, принесемъ от монастыра патрархи(е), уртах аз грешни ѣрмонах Герасимѣ рѣѣм (1743).

На корици стоји, да је Ђерасим био жупљанин. У служби св. Јанићѣју девичком (под бројем 71) каже се, да је писата 1 Јануара 1757 при игумну девичком Ђерасиму.

На претпоследѣм листу девичког молабника спомиње се село Горња Сядимна.

23. На штампаној србуљи под бр. 6 има ова белешка:

В лѣто от сотворенїа мнрѣ рѣсов от рожд. рѣѣн прѣидох азъ ѣгѣмен Никодим ѣром. тронѣанин в село зовомѡ ѡплаеникѣ, в дом ѣстившаго свештенноѣрѣа кнр Ісана Никѡчиѣа, и препитан бих ѣстно .сї. дни, люто мѣуимѣ от болѣзин, еле жнѣ ѡстах от ѡтроб(а), што владика (хер)-цеговаѣѣн ѡнтимѣ (отр)ѡва ме на прѣдн божѣен, била мѣ скѣтаа трѡнѣа свѣпарница в сен и в' вѣдѣшнѣ вѣкѣ.

Сѣе писах своерѣѣно Мартѣ (тако) 19, ѣ смѣштенїю от болѣзнын моеѣ, што проклѣти Гр'ѣн содѣлаша многом ѣловѣкѣхъ на оно време.

24. Опис боја косовског под бројом 30 има ову белешку:

Поп Богдан из Бѣкора послѣжитѣл новаго манастира Доѣрине оѣ рѣѣн Доѣраки 1798.

25. Минеј (од прилике из XVI века) под бројем 68, добављен из Пећи.

На последњем листу записано је:

Сѣм книга храма свѣтаго Гѡргѣа на мѣстѣ Ждрѣальникѣ, рекомѣ нова црква.

26. Службеник под бројем 107 с бѣлешком:

Въ уловѣцѣхъ мѣм'ши и въ инокохъ послѣднѣи грѣшнѣи и злѣи и ннѣмѣхъ потрѣбнѣи ооѡѡцрѣхъ зѡвѣхъ (т. ј. Алзарѣцѣхъ малѣхъ) писѣ окѣ писѣцѣхъ (книгѣхъ).

27. Беседа под бројем 21.

На последњој корици има записано:

Сѣм книга храма свѣтаго Димитра Миротоунѣаго, писѣ грѣшнѣи Филотѣн от манастирѣ Марковѣ.

III.

Из другихъ мѣста.

1. У кѣнѣжници богословије у Београду налазе се:

а) Минеј (Октобар) са овимъ натписомъ:

Сѣм свѣтаѣмъ и божствѣмъ книга, глаголемѣ минѣнѣ, сѣписѣ се въ храмѣ свѣтаго великомучѣника Христоѡа Гѣѡр'гѣа зѡвѣмъ Врѣкѣв'шница, тогда же прѣкосѣтитѣлѣствѣюшѣхъ прѣстоѡмъ прѣѡаѡ просѣтитѣлѣмъ Сръблемъ Сѡѡмъ патрѣар'хѣмъ куръ Пансѣю, лѣтѣхъ текѣшѣхъ отъ мир'скаѡ сазданѣмъ зрѣхъ (1618), при митрополитѣхъ куръ Ар'сенѣю, игѣменѣхъ куръ Маѡсѣю. И отѣѡпи ю ер'монахъ Гѣрасѣмѣ отъ село Гѡлѣтнѣхъ. И лѣтѣхъ кто ѡбръшѣтѣ се сѣе дрѣз'нѣкѣхъ отѣнимѣти отъ свѣтаѡ мѡнастирѣ, да мѣхъ исѣ(тѣ) свѣтѣ Гѣѡр'гѣе кѣ мѣсто помѡшѣ сѣпар'никѣхъ на странѣномѣхъ испитанѣю Христѡѡѣхъ и да исѣ(тѣ) свѣздѣнѣхъ отъ зѣмѣ-мѣхъ саѡборъ свѣтѣхъ отѣцѣхъ и нашего смѣренѣмъ кѣ сѣмъ въѣхъ и въ бѣдѣшѣтѣмъ.

И сѣе урѣтахъ смѣренѣмъ инѡѡѣмъ Анлѣмъ зѡвѣмъ, дѣлѣи же Богѣхъ вѣстѣхъ.

б) Панагирѣ из XVII века с натписима :

СѢа (скетала) и БОЖЕСТВ'НАА КНИГА ГЛАГОЛЕМИИ ПАНАГЮРІЕЪ
ПИСА СЕ КЪ ЛѢТО 72 ТИСЯШТНО .р. и .м. и .с. (1630) въ
ПОДКРНАЛІЮ ГОРЫ ОУТАРА и КАБЛАРА, на рѣцѣ МОРАВЕЪ, въ нѣ-
КОЕМ ХУДЕМ ГРАДИЛИШТИ въ величїе стѣны, зовом ЛѢСТЕНИЦА.
О сем троудѣх' се азъ грѣшнїи и мѣн'ши въ иноцѣх Ѳео-
досїе. И аште что бѣдет погрѣшено или слов'це изгублено,
МОЮ ЖЕ СЕ КАМ' ѡи и братїа, у'тѣште или писаште
исправлїите и нас ѡ сем не кльнете, нѣ БЛАГОСЛОВИТЕ,
ПОИЕ Ж(Е) ПИС(А) РѢКА ГРѢШИНА и БРѢН'НА и ОУМЪ ОУМНАЪ,
ДА и НАМ ѡЦѢСТИТЬ СЪГРѢШЕНІА НАША ГОСПОДЬ въ д'нь ѡи,
ЕГДА РЕУЕТЪ: ПРІИДЕТЕ БЛАГОСЛОВЕННИ, и ПАКЪ: ИДЕТЕ ОТ МЕНЕ
НЕ Б'Е Б'А ИМО ДА ЧУМЪ ВЪУМА БЛАГА ѡ ХРИСТЕ ІѢСУСЕ, СМЪ
Ж(Е) СЛАВА въ вѣкы кѣкѡм АМИН. ПОУЕХЪ МЕСЕЦА ГИЕН'ВАРА
.кн. и СЪВЕРШЕНЪ МЕСЕЦА ДЕКІЕМ'ВРІА .н. д'нь. И урѣтѣштомъ
СЕ ОТЪУСТВО ГРОБЪ, ЗЕМЛѢ ЖЕ МАТИ.

И въ то лѣто пореза Тор'уина (тако) Ёр'дель и Краа
седе⁽¹⁾ на столѣ.

в) Евангѣље с тумачењем, руске редакције, преведено
с грчког језика на „русскїа књиги“ 1392 године, а писано
у 16 веку, као што се види из ове бедешке, написате по дву
првих седам листа :

ЛѢ(ТО) 72.мѡ (1551) царствѣюшти града Москвы въ
дни благоу..... и христолюбиваго царя и государа ве-
ликого князя Ивана Васїїевича, сынрен'ны къ свѣщен'но-
презвитерехъ Іаков' бывше протопоп' благовѣщенской Ни-
колы⁽²⁾ гостынского⁽²⁾ а во иноцѣх старец Іосифъ Уюдова
ма(на)стири, приложил' есма сїе свѣтлое евангелїе толковое
в мамастыр свѣтаго благовѣщенїа прѣсвѣтлы владїиуце на-
шеа богородица и прїснодѣлы Марїи(и) в сербско(и) земле

⁽¹⁾ У ориѣналу: се д^Ае.

⁽²⁾ Ове две пѣбеледе речи не знам да ли сам добро прочитао.

во властѣ босанскои⁽¹⁾ глаголетъ-ца (т. ј. глаголетъ-са) Па-
прата, про скон родителѣи и про свою душѣ, а послаа' съ
нѣмѣномъ зъ Григорѣемъ з' братъ(ѣ)ю, да никтоже дрѣзнатъ
вѣзати отъ того манастира того скатаго евангеліе тол-
кокаго(о).

2. У књижици нишке гимназије има зборникъ Божицара
Вуковића, печатанъ 19 Јануара 1538 у Млеткама, а писанъ
га је јерођакон „Моуѣи отъ манастира глаголемѣаго Дста-
нохъ нже ѣс въ странахъ македонскихъ, близу великихъ горъ,
отълучкомъ же отъ мѣста нарицаемѣаго Боудимъ'аѣ, близу
манастира Шоудниковъ“. На њему имају ове две белешке:

Да се зна, каде би Нилъ ѣаѣ въ Дону онъ земли са
Стеваномъ Доволцемъ: по вѣнчѣи нахъ(и) и свѣѣ по
Моравѣи⁽²⁾, и би лѣпа зима, и би бѣхара ѿ мѣстѣица
лѣѣ, 1764 (тако), месеца Нюлѣи дѣнь 28 (нејасно).

Ми отъ племѣне рода Дресхаловића отъ Кастрѣотѣвѣи,
прѣдѣсмо зде въ благоговѣицаго попа Станислава въ Пещѣре
... года господня 1765, рукою собственною.

Григорѣи архѣиманд.

Григор архимандритъ

Grigorius arhimandritis

et patriarcho⁽³⁾ Servias (тако).

3. У мене има једна србуља с овимъ записомъ:

Въсѣици (тако) и прѣлагому Богу слава и вѣнчѣи,
даюшѣи въсѣи дѣла блага съкрѣиити еѣ о немъ
научѣиомъ, томъ слава въ вѣки, аминъ. Испѣса се сѣа
божѣствѣи кнѣга въ области града Пирѣта, а въ хорѣ
Знеполю, аминъ, при архѣписѣи нашѣи Софи куръ
Дѣииндѣи, и при дѣховѣица ѣр'ѣмонаха Габриѣла и при

(1) Као да је написано: бѣсанскои.

(2) То јестъ Србији. В. В. Караѣ. Нар. песме, IV, 320.

(3) Ваља да се надао да буде то, јеръ није био.

протопопе Вонхне. Аз же вы се молю старемъ яко оцемъ, съвзрaстимымъ яко братїамъ, утoуште или прѣписоушїте, погрѣшена испрaви(и)те, и мене не кaзнете, да и вы оуслышите благодѣиыя бaгмы и нелицемѣрны оны ѿтвѣтъ сзвѣстїи о дeсию его: прїидете бaгословени отца моего, наследуйте оуготован'ное вамъ царство небесное ѿ сложенїа мирѹ, ерож(е) буд(и) въсамъ намъ оулузѣти коупно слаженїихъ отца и сына и светаго дѹха, и нынѣ и прїсно и въ вѣки вѣкомъ'. Писа рѣкою многогрѣшнаго и прѣвѣданнаго, хоудаго въ уловѣцѣхъ и послѣднѣаго въ дїацѣхъ, грѣбаго теломъ уловѣцѣскимъ подобїемъ, дѹшею же ѿ множества грѣховъ моихъ таха⁽¹⁾ наурѣта дїаки Бѣгдан' сню книгѹ оу селѹ Глаговици, сынѹ попа Дмїтра, оученикѹ дїака Дмїтра.

4. У мене има једна рукописна вѣига различногъ садржаја. На последнемъ листу (138) долази овако пророштво:

Писанїе сїи речѹ слова арапскаа, что се обрѣтоше оу темелѣиоу висоуаншаго стѣла въ цркви светаго Днѣиисна архѣпагїтскаго, истѣкованиа на езѹкъ латинскїи повелѣнїемъ господина френскаго. Бѣхѹ ме написанна на єднномъ мѣрмерѹ, иже нмѣше дълготѹ .vi. педїи, ширинѹ же .и. педїи, и снѣ въ написанно.

Лѣта отъ рожд. Христова ,ахѹ (1690) да вѣне Френца, Ёнглантера, вѣса Аламанїа, и хоштѹт ѡсвѣдети отъ вѣри Христови.

Лѣто ,ахѹа (1691) велика брань хоштѣтъ быти по вѣсѹдѹ и гладѹ и разоренїе градокомъ, живель и градъ боудѣтъ.

Лѣто ,ахѹв (1692) домѹ не иматъ ѡбрѣсти се цѣль.

Лѣто ,ахѹг (1693) гнѣвъ хоштѣтъ быти по вѣсемѹ мироѹ.

Лѣто ,ахѹд (1794) по мале, по мале хоштѣтъ Христосъ познати се.

(¹) У ориѣиналу: та.

Лѣто ,ахуе (1695) великъ троус хоштет быти по вьселъннѣи.

Лѣто ,ахус (1696) Барбарѣа хоштет западнѣи се бо-жѣи ѿгнем и рѣки хоштет испльнѣи се крѣе ихъ.

Лѣто ,ахуз (1697) великъ уловѣи хоштет вьстати и шкентѣи се.

Лѣто ,ахун (1698) запад и вьстокъ и Барбарѣа хоштет ѿвзвѣтѣи и погнѣнѣи отъ глада.

Лѣто ,ахуѳ (1699) едина кѣра хоштет познати Бога трисльнаунаго.

Лѣто ,аѳ (1700) огнь отъ мира хоштет погнѣнѣи и хоштет быти оу единого пастыра пасовна.

Испод овога пророштва долази ова белешка;

Знати се, когда помѣруе слънце месеца Нюнна .в.-го дъне, уасъ .г., и вьстѣ тма отъ уаса втораго до уетвертаго уаса, лѣта господна ,аѳѳ-го (1760).

5. У рудничкомъ Благовѣщенѣу има једанъ штампанъ минеј с овомъ белешкомъ:

Си миненъ Агъстъ кѣпнихъ азъ грѣшинъ попъ Анд(р)ѣи Грегѣиѣи ѿ Радосака (биѣе изостадо: слъгѣ) патрѣарха Баркиѣа, лѣто ,аѳ.с (1), приложихъ ѿ (х)рамъ скетаго про(ро)ка Ианѣ на Кастѣиѣ.

IV.

Натписи на старимъ црквама и др.

1. У старој цркви вѣше Смедерева, за коју Каницъ погрѣшно мисли, да је зидана пре Немање, има унутра на зидовина вѣше бележака одъ разнихъ походаца.

Споменућу ове три:

Знати се када долази пѣцки (т. ј. пеѣски) патрѣархъ Нѣдинѣи (2), месеца Ноемвриа 1745, данъ 8.

(1) Треѣа је цѣра непоуздана, а личи на л.

(2) У М. Милиѣвиѣа нема му имена. Кнеж. Срб. 155.

Ћосиф Шакабентъ, епископъ кершлуки, мѣсеца Септ. 14, 1791.

На једном месту записано је, да је 1807, 30 Јула, долазио у Смедерево Родофиникин, и 31 Јула и 1 Августа доходио у ту цркву.

2. На три часа од Пирота, у селу Темској, има манастир св. Ђорџа с неколико познијих натписа.

Над вратима мушке цркве изнутра има овакав:

Нѣколеннемъ ѿца, съпоспѣшѣниемъ сина и съвршѣниемъ скетаго дѣла нѣсписа се сие (тако) божественн храмъ побѣдоносца Христова (тако) Геѡргіе, нѣсписа се въ лето 7242 (1576), поуе се писатъ мѣсеца Маѣ .1. и съкрѣшѣ се мѣсеца Ізѣла .ка. и съ тѣмъ ѿгвѣмъ Зах....

Над вратима мушке цркве:

Нѣколеннемъ ѿца и поспѣшѣниемъ скетаго дѣла нѣсписа се сие.... храмъ побѣдоносца Христова (тако) Геѡргіе (наставља се над прозоромъ женске цркве), и поуѣ се мѣсеца Септсмерна .е. ден и съкрѣшѣ мѣсецъ Октокрѣмъ .е., и настоутель нгоуменъ Симеон и зѣда и писа ва лето 7298 (1654).

Испод другога дела овог натписа долази други, у ком се казује како се неки Партеније из Темњанице, округа пиротског, покалуђерио у манастиру Ксенофону у Светој Гори, за тим, услед плена, дошао у манастир Иливник⁽¹⁾ близу Софије, а одатле прешао у Темску 1699, подигао чесму 1700, покрио цркву 1703, за владике Анастасија и цара Ахмета. Натпис се завршује: то лето ставъ царъ на цара, .к. брата.

Пред вратима женске цркве има ово:

Ва лето 7298 (1688) плени се Унпоуфови оу хандоуѣ Егенѣпашино⁽²⁾ време. Ахъ неколе Агареномъ уedomъ, пошко (нејасно) оупрежехоу те бежехоу.

(1) Неразговорно (да није Сливник?).

(2) Види Гл. LIII, 125.

1692 донде владика у манастирѣ свѣтаго Георгие Оешкантиѣ софиски, мѣсець Мартъ .кд. д'иъ, ї тогда прїнде Вауа от влахискои земан, и тѣгаѣ беше всѣ опустиа манастирѣ от Мацаре въ лето 73 тисѣштно и .с. Ахъ, много ти се вѣрки пролиаше у градѣ у Темѣцъ⁽¹⁾ ѿ(т) сиромаси християни гладом и Мацаромъ! Писах азъ многогрешни, збогъ, зинахъ Любенъ грешни поп (?).

3. У селу Космачу, два часа од Куршумлије, на десној страни Топлице, близу села Дединца, има стара црква. На левој страни до црвених врата узидан је камен с натписом који је преписао и препис мени уступио г. Коста Ђорђевић, чиновник у министарству финансије. Натпис гласи:

. . . азъ(то) 748г (1535) сазна се црква свѣтн а(архирен?) Никола.

4. У старој нишкој цркви чува се камен с испупченим натписом. Тај су камен Турци извадили из цркве св. Николе, кад су је окренули у џамију, и однели га у град, где се налазио све до освојења Ниша. Натпис има два у неколико различна дела, српски и грчки. Први гласи:

Изколенне ѿца и сѣпоспешенне сына и сѣвршенне свѣтаго дѣха сѣзда се си божствин храмъ свѣтаго ѿца Николае тѣрдомъ и поденгомъ преѿскештененшаго господина и митрополита нишкаго крїю кр Іѿанникїа и сѣлжителен⁽²⁾ и архидїаконъ Сѣрафѿн, помоштноу всемъ христнаом и настоател кр Стоанъ, въ лето 738 ѿт рожд(ства) 747кк⁽³⁾.

5. У Немањиној задужбини, у манастиру св. Николе у Топлици (Куршумлији), откопане су две надгробне плоче,

(1) Град Темац час је хода од манастира. Из Темца се може отићи за осам часова у Ђицровац. Овај Темац и Темьска, коју је, по казивању Константина Философа, освојио султан Муса, биће један исти град.

(2) На камену: сѣлжитен.

(3) Од освојења Ниша црква св. Николе опет служи.

с којих је добио натписе г. М. Ђ. Милићевић и мени их је уступио. Натписи су новешто снимљени, а гласе овако:

Въ лѣто 7301 . . . октебра въ .к. прѣстави се рѣба
божна Агрипина а зовома мирьскимъ Мирослава и . . .
слава љшнина дѣшти, Милѣна жоупана жена,
кѣтна паметь.

Въ лѣто 7301з (1349) мѣсеца Ноула .е. днь прѣстави
се Никола а зовомъ Вратко, синъ Ун(х)орнка Вратка,
и оутоноуѣ оу рѣце (!) Нишакъ. Братне, поменете, а
васъ Богъ!

6. На љивоту св. Стевана Првовенчаног краља има нат-
пис, који ми је послао г. Димитрије Петровић, учитељ из
Краљева. Натпис гласи:

Изволеніємъ оца и послешеніємъ сына и сѣръшеніємъ
светаго доуха сѣдела се сѣи кукотъ въ лѣто 7301 (1608).
И кысть хтиторъ митрополитъ куръ Симеонъ.

7. На овоме љивоту има покров, који се погрешно сма-
тра за поклон царице Милене, као што о томе сведочи нат-
пис, који сам преписао с покрова.

Сі свети покровъ поновихъ (?) азъ многогрішни Мн-
синаъ ѿрѣмонахъ нареченин, дѣлан же далѣче ѿ сие (тако)
ако небо ѿ зѣмле, ѿскансаръ Ур'ине Рѣкы, поташтаннемъ
и иждѣкени(е)мъ сѣзбра, за любовъ и благословенне ске-
томъ прковѣнчан'номъ краљу Стѣфанъ Сопоканскомъ (тако),
въ лѣто 7301: мѣсеца Юула .кв. днь: 7 аѣд.

При патрнархъ куръ хажн Калининкѣ (!).

8. Испод куле, а више врата манастира Жиче, поред
слика краља Стефана Првовенчаног и сина му Радослава,
имају две слике. Над оном с леве стране има натпис (у че-
тири реда):

(¹) Овај запис с малимъ разликама објавио је М. Милојевић у Пут-
пису I.

**Сава прѣвосвѣтени архиепископъ все српскіе земље
и поморскіе.**

Над оном с десне стране (у седам редова):

**Стефанъ краљъ Ђрошъ и самодръжць к(се) српск(нѣ)
земље и поморскѣ⁽¹⁾.**

(¹) Упоредив патпис у Жичи с преписом објављеним у Mon. Serb., уверио сам се, да су умесне примедбе, које је учинио на тај препис проф. А. Вукомировић у Гласи. XI, стр. 158, и нашао сам у њему јоште и ове погрешке:

На стр. 11, врста	1	оздо	стоји	Доубоко, Гам	на виду је	Доубокоганае *)
» » 12	»	15	озго	Братень	» » »	Братень
» » 12	»	24	»	Срацинь	» » »	Срацинь
» » 12	»	6	оздо	Толька	» » »	Только
» » 12	»	3	»	Црѣномоужь	» » »	Урѣномоужь
» » 13	»	2	озго	Уврѣмѣга	» » »	Урѣмѣга
» » 13	»	6	»	Братимирь	» » »	Вратимирь
» » 13	»	7	»	Вокосаь	» » »	Влкосаь
» » 13	»	11	»	Јѣлѣмѣница	» » »	Јѣхѣмѣница
» » 11	»	8	оздо	Урѣмаке	» » »	Урѣмаке
» » 12	»	5	»	Драгоуи	» » »	Драгоуи
» » 14	»	8	озго	инкорѣ	» » »	инкоере
» » 15	»	10	оздо	нѣуто	» » »	нѣкто
» » 11	»	7	озго	по божне	» » »	по божнен
» » 12	»	2	»	пѣлинне ма	» » »	пѣлиннеа (пѣлинне ма?)
» » 12	»	7	»	по оно срѣмѣ	» » »	а по оно срѣмѣ

Непоуздано је Браил, Предило (12 стр. врста 28), Драгоуша и Тоуць (стр. 13 врста 4).

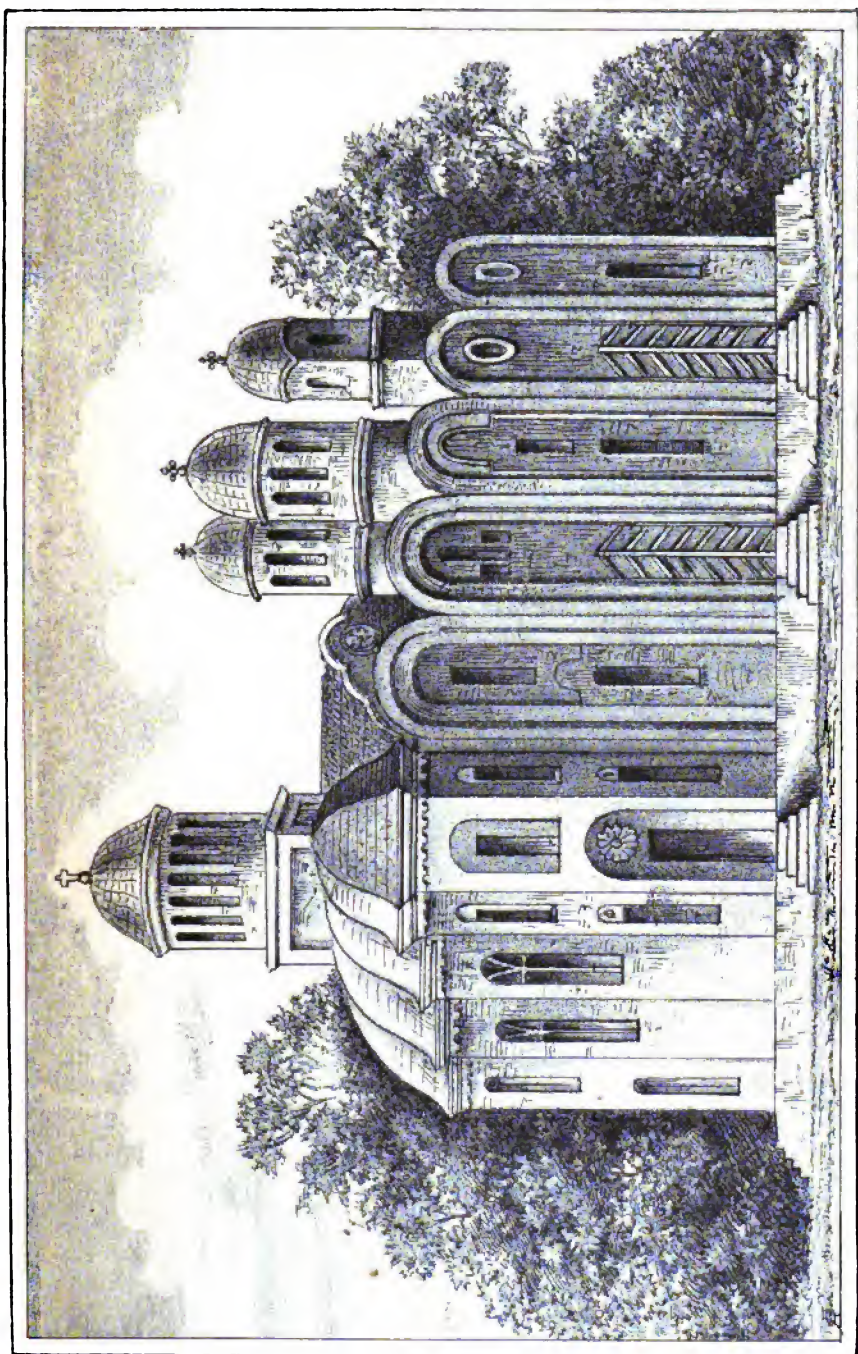
*) У Вуком., без сумње штамп. погрешком, стоји „Доубокоганае“.

• СВ. СЛОВА

И

СВ. ДИТЕ

САБОРНА ЦРКВА ХИЛАНДАРСКА